

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної
інтернет - конференції

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-
ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

24-25 листопада 2021 рік
м. Херсон

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЗРОШЕННЯ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС ОСВІТИ
СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У ПЕРЕЯСЛАВІ
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕРДЯНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕСУ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАХОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ КОЛЕДЖ
НОВОКАХОВСЬКИЙ ПРИЛАДОБУДІВНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ**

ХДАЕУ

Українська Асоціація з
розвитку менеджменту та
бізнес-освіти

Федерація аудиторів,
бухгалтерів і фінансистів
АПК України

Кафедра обліку
і оподаткування

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет - конференції

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-
ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

24-25 листопада 2021 рік
м. Херсон

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Кирилов Юрій Євгенович - ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., професор;

Аверчев Олександр Володимирович - проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.с-г. н., професор;

Грановська Вікторія Григорівна - перший проректор, проректор з НПР Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., професор;

Мармуль Лариса Олександрівна - професор кафедри обліку і оподаткування Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., професор;

Жосан Ганна Володимирівна - помічник з наукової роботи та міжнародної діяльності Херсонського державного аграрно-економічного університету, к.е.н., доцент;

Ігнатенко Микола Миколайович - завідувач кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди», д.е.н., професор;

Сарапіна Ольга Андріївна - завідувач кафедри обліку, аудиту і оподаткування Херсонського національного технічного університету, д.е.н., професор;

Плаксієнко Валерій Якович, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавський державний аграрний університет, д.е.н., професор;

Скрипник Світлана Валентинівна - в. о. зав. кафедрою обліку і оподаткування, Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., доцент;

Рунчева Наталія Вікторівна - проректор з наукової роботи Бердянського університету менеджменту і бізнесу, д.е.н., доцент кафедри економіки і фінансів;

Орехова Альвіна Іванівна - д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету;

Шевчук Анжела Василівна - викладач-методист, голова циклової комісії обліково-економічних дисциплін Каховського державного агротехнічного коледжу;

Волковська Любов Олександрівна - голова циклової комісії дисциплін професійної підготовки галузі знань «Управління та оподаткування», викладач вищої категорії, викладач-методист Новокаховського приладобудівного фахового коледжу.

УДК 657:338.24(043)

О-17

Рекомендовано до друку

Вченою радою економічного факультету

Херсонського державного аграрно-економічного університету

(протокол №4 від 25.11.21 р.)

О-17 **Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства.** Збірник тез. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 24-25 листопада 2021 р. – Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 436 с.

ISBN 978-617-7941-63-6 (електронне видання)

Матеріали конференції спрямовані на науковий пошук, узагальнення та розроблення рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення широкого колу проблем теорії і практики обліково-аналітичного забезпечення управління бізнес-процесами підприємства, вітчизняного та зарубіжного досвіду організації і розвитку аудиту, проблем та перспектив розвитку оподаткування діяльності підприємств, розвитку контролю та аналізу у системі антикризового управління підприємством, глобальних та регіональних проблем ведення бізнесу, сучасних інструментів реалізації практичного менеджменту та маркетингу, статистики та економіко-математичних методів і моделей в економіці

Для здобувачів вищої освіти, науковців та фахівців.

*Матеріали збірника подаються в авторській редакції
та друкуються мовою оригіналу*

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, географічних назв, цитат та інших відомостей несуть автори публікацій. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

Відповідальний за випуск – в.о. завідуючої кафедрою обліку і оподаткування д.е.н, доцент Скрипник С.В.

Технічний редактор: к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування Шепель І.В.

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу
Херсонського державного аграрно-економічного університету заборонено!**

ISBN 978-617-7941-63-6 (електронне видання)

© Колектив авторів, 2021

© ХДАЕУ, 2021

© Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	16
Al Jamali A.F., ROLLING BUDGETS.....	16
Баранова К.Г., ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	18
Безручук С.Л., ЧИ Є ЯКІСНОЮ ЗВІТНІСТЬ, СКЛАДЕНА ВІДПОВІДНО ДО ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗА МСБО?.....	21
Берегова Д. С., Мошковська О.А. МОДЕЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ.....	23
Гальчак Х.Р., Мельник Н.Г. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	26
Grytsay O.I., Mykiiyevych O.O., THE VALUE OF TRANSACTION COSTS TO REFLECT THEM IN ACCOUNTING.....	29
Гусаренко Н. Ю., Грибовська Ю.М. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	31
Дзярик А.С., Орехова А.І. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	33
Дон юе., Шерер І.Л. КИТАЙСЬКІ ТАЛАНТИ З УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА. ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЖИМУ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ АНКЕТИ ФІНАНСОВОГО ПЕРСОНАЛУ КИТАЙСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	35
Evmenenko O.A., Bun A.V., IMPLEMENTATION OF CLOUD TECHNOLOGIES INTO THE STRUCTURE OF BELARUSIAN ORGANIZATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF USERS WITH ACCOUNTING AND REPORTING INFORMATION.....	39
Zaenchukovskaya A.V., Vyrko M.A., Rusak O.A. ZERO-BASED BUDGETING.....	42
Змисля М.В., Орехова А.І. ДОВГОСТРОКОВА ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	44
Ігнатенко А.В., Волкова Н.А. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «НОВА ПОШТА».....	47
Іщенко А.О., Мошковська О.А. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ.....	50

Келлер Ю. А., Шепель І. В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	53
Коваль С.В. НАПРЯМИ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ.....	56
Ковальчук К.О., Мазур Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	59
Колеснікова О.Г., Бутенко В.В. СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ.....	62
Korotkevich A. A., Tolkacheva E.G. MONITORING THE RISK OF PROFIT LOSS (THREATS OF DAMAGE) ORGANIZATIONS	64
Костриця В.Р., Протасов В.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВНЕННЯ МЕНЮ-ВИМОГИ	67
Кравчук А.В., Ілляшенко К.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ	68
Кречуняк С.В., Рилєєв С.В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ХОЛДИНГАХ.....	70
Крюкова І.О., ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ВИМОГИ	73
Кучеренко Т.Є. РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	76
Лайчук С.М., Столяренко А.Ю. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	79
Макурін А.А. ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ.....	81
Матюха М.М. КОНСАЛТИНГ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ ПЕРСОНАЛУ.....	84
Минич Ю.В., Яковенко С.Л. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ЯК НЕВІД'ЄСНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	87
Москвіна А. В., Мошковська О.А. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	89
Муравський В.В., Муравський В.В. ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ ІoT-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	92
Нагорнюк Ю.В., Протасов В.В. РОЗРАХУНОК ВИТРАТИ ПРОДУКТІВ	94

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Новікова К.В., Скрипник С.В. МОНІТОРИНГ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ПІДСИСТЕМАХ УПРАВЛІНСЬКОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ	95
Ostapenko V.M. RISK-ORIENTED MANAGEMENT OF THE INTERACTION OF STAKEHOLDERS IN EDUCATION, SCIENCE AND BUSINESS.....	97
Підпригора О.В., Мошковська О.А. КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	100
Павлова А.А., Шепель І.В. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО?	102
Павловська Т.С., Тютюнник С.В. ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА	104
Протасов В.В. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ МЕНЮ В ЇДАЛЬНІ ГІМНАЗІЇ.....	106
Процюк О.О., Муравський В.В. АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ОБЛІКУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	108
Пугач С.П., Орехова А.І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	110
Рой М.М., Мазур Н.А. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	112
Сагало Х.Р., Мошковська О.А. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ	115
Сакун А.Ж., Сундрунова Н.А., Щербина А.В. РОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	118
Саніна М.П. ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	121
Сук П.Л. РОЗРАХУНОК АМОРТИЗАЦІЇ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ЗА ОБЕРНЕНИМ ПРЯМОЛІНІЙНИМ МЕТОДОМ.....	123
Темченко Д.І., Ярмоліцька О.В. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА РЕМОТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	127
Тлумацький Н.І., Муравський В.В. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	129
Томчишин Б.М., Чаплінський В.Р. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗІ СПОЖИВАЧАМИ ПІДПРИЄМСТВА «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ	131
Трояновська З.А., Мошковська О.А. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	134

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Тютюнник С.В. БАРТЕРНІ ОПЕРАЦІЇ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	138
Чабанюк О. М. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ.....	141
Черкасова Т.О., Скрипник С.В. МЕТОДИЧНІ СКЛАДОВІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ЗА ОБ'ЄКТАМИ ОБЛІКУ	144
Черній Ю.В., Крюкова І.О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО НАСІННЯ СОНЯШНИКУ	147
Шавурська О.В., Перішко Н.П. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	150
Шан В.В., Дяченко О.П. ПРОБЛЕМНІ МОМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ	153
Шапоренко В.А., Протасов В.В. КАЛЬКУЛЯЦІЙНА КАРТКА.....	156
Шевчук А.В. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....	157
Шепель І.В., Лопушенко І. МОЖЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	160
Шестунов К.О., Крюкова І.О. ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ	163
Юр'єва І.А. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	166
РОЗДІЛ 2. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ АУДИТУ	169
Волковська Л.О. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	169
Гаврилюк К.В., Мустаца І.В. ОЦІНКА РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	173
Захарченко Т.С., Пристемський О.С. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ	176
Олексенко А. К., Грибовська Ю. М. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АУДИТУ.....	178
Рилєєв С.В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО АУДИТУ ЯК НАПРЯМУ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ.....	180
Рилєєв С.В., Мельниченко Г.В. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМПАНІЇ: ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ.....	182

Слободенюк А.С., Ситник Г.В. ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	185
Ставицька В. О., Грибовська Ю. М. АУДИТ: ПРОВЕДЕННЯ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ	187
Tenytska I., Samusevych Y. THE INTERCEPT OF ENVIRONMENTAL AUDIT, REPORTING AND TAXATION	189
Теслюк К.Т., Мустаца І.В. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ В ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	191
Ткачук І. В., Мустаца І. В. ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В НАДАННІ СУПУТНИХ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ.....	194
Черненко К.В. АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	197
Шийка В. І., Грибовська Ю. М. РОЗВИТОК ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ.....	199
РОЗДІЛ 3. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	201
Артем'єва І. О. ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ...	201
Бобровська Я.І., Найденко О.Є. АНАЛІЗ СПРАВЛЯННЯ ПДВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІМПОРТУ ТОВАРІВ	204
Вороніна М.В., Байрачна А.С. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	207
Vostrykov P., Yelnikova Yu. BIBLIOGRAPHIC ANALYSIS OF TAXATION AT THE LOCAL LEVEL: FOREIGN EXPERIENCE.....	209
Гринчук Т.П. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ.....	211
Грицай І. А., Грицай О.І. ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ЗАХИСТ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	214
Каземирчик М. С., Лагодієнко Н. В. ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДИВІДЕНДАМИ	216
Калюжна М.В., Найденко О.Є. ПЛЬГОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ЇХ МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ.....	219
Ковтун В.Р., Байрачна А.С. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	222
Колотій В. Ю., Грибовська Ю. М. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ЧЕТВЕРТОЇ ГРУПИ	225

Кочієру А.С., Скрипник С.В. ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	227
Куц.В.В., Тищенко.В.Ф. ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ	229
Кучеркова С.О. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	231
Мармуль Л.О., Новак Н.П., Халілов Е.Д., Новак В.Д. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ (ПДФО).....	234
Мустеца І.В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ	236
Найда А.В., Кіор М.І. ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ, ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ.....	239
Пасічук А.С., Пристемський О.С. ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Й ПРОВІДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ....	243
Петрійчук Е.В., Сідельникова Л.П. ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	245
Петренко А.А., Найденко О.Є. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ІМПОРТУ	248
Солошенко М.М., Байрачна А.С. ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	251
Токар А.В., Кузнецова С.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	253
Чабанюк О. М. ПРИНЦИПИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	255
Шавурська О.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК.....	258
Юрченко А.Ю., Скрипник С.В. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	261
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	263
Барбэрош М.А., Данилкова С.А. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ.....	263
Безверхий К.В., Кулініч М.М. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	266
Бежан М.С., Усатенко О.В. КОНТРОЛЬ УТРИМАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ	268

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Вітер С.А. РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ	270
Вишнеvsька А. М., Скоробогатова Н. Є. ІНФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	273
Довбня С.Б., Разгоняєва Т.М. ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	275
Іваненко В.О. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ....	278
Карпенко Є.А., Довгаль І.В. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	280
Лапада Ю.М., Міняйло В.П. ORGANIZATION OF AN EFFECTIVE INTERNAL CONTROL SYSTEM.....	283
Lopushynska O., Markina I., Budakva V. CRISIS MANAGEMENT AS AN ELEMENT OF EFFECTIVE PUBLIC POLICY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION.....	287
Ночовна Ю.О. ПРОБЛЕМИ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ЗБИТКІВ У СУДОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗІ.....	289
Пашинний А.В., Пристемський О.С. ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....	292
Пилипенко К. ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	294
Рилєєв М.С., Рилєєв С.В. МЕТОДИКА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ.....	296
Рудік Н.М. ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ЗАХОДИ ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ	299
РОЗДІЛ 5. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ	301
Агаєва Айтан Рафаїл кизи, Тищенко В.Ф. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТ-АУДИТУ У СИСТЕМІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	301
Alekseyenko Lyudmyla, Tulai Oksana, CAPITAL AND COMMODITY MARKETS: A THEORETICAL AND APPLIED CONCEPT	304
Білостоцький В.В., Найденко О.Є. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	306

Бєлий О.С., Аверчева Н.О. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИКІВ ВИНОГРАДНО-ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	309
Бойко Л. О., Солопов В.А. НОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ.....	312
Боровік Л.В. КЛАСТЕРИ, ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ	314
Василенко М.Ю., Дубініна М.В. ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ Й ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ В УКРАЇНІ	316
Gorustovich T. G. FOREGIN EXPERERIENCE IN STIMULATING INNOVATION ACTIVITIES	318
Жмай О. В., Кузнецова М. Д. КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ФРАНШИЗИ ...	320
Zhmai A. V., Vashkovskaya M. S., Karavayeva T. THE ROLE OF CORPORATE CULTURE IN THE SUCCESSFUL FUNCTIONING OF A COMPANY.....	323
Жовта Н. А., Пісоченко Т. С. ЕЛЕКТРОННІ ЗАКУПІВЛІ В СИСТЕМІ PROZORRO	325
Іванова Д. С., Тищенко В. Ф. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК ГАЛЬМО ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ	327
Ігнатенко М.М., Кучеренко С.Ю., Леваєва Л.Ю., Кучеренко М.А. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	329
Королевич Н.Г., Оганезов И. А. ПЕРСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ	332
Королевич Н.Г., Оганезов И. А. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ТОРФЯНИХ БРИКЕТІВ І ГРАНУВ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ	335
Кречуняк С.В., Мустаца І.В. ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	338
Кулик Ю.С., Остапенко В.М. СВІТОВИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	340
Лапко А.В., Вагонова О.Г. КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ВИДОБУТКУ ВУГІЛЛЯ.	343
Макухіна С.В. РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В МІЖНАРОДНОМУ СПІЛКУВАННІ	346
Масленнікова В.С., Валінкевич Н. В. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	349

Неймирок Л.М., Остапенко В.М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ТА АВТОМОБІЛІВ З ІНОЗЕМНОЮ РЕЄСТРАЦІЄЮ	352
Олійник Н.М., Макаренко С.М., Гірін Н.Г. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	355
Пономаренко Н.В. ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	358
Пятачук А. С., Пісоченко Т. С. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ.....	361
Рибак М.О., Валінкевич Н.В. КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	363
Рудік О.Л. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ В УКРАЇНІ	366
Селецька Д.О., Вигівська І.М. «МИТНИЙ СКЛАД» ТА «СКЛАД ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ»: У ЧОМУ РІЗНИЦЯ?	368
Скрипник С.В. ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	371
Щоголь А.О., Аверчева Н.О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	373
Юрчик Г.М. РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ІНДИКАТОР УМОВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	377
Юшинов Б. О., Тищенко В. Ф. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ	381
РОЗДІЛ 6. СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ	384
Боліла С.Ю. ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ ДО БРЕНДУ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО УСПІХУ ВИРОБНИКА	384
Бура В. Б., Вдовенко Л.О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ	386
Вишневіська М.К., Крамаренко А.В. ЗАСТОСУВАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА	388
Zhmai A. V., Derkach K. D., Karavayeva T. CONFLICT MANAGEMENT IN THE COVID-19 PANDEMIC	390

Zhmai A. V., Donchenko J. V., Karavayeva T. ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND MEDITATION.....	392
Закревська Л.М. СУЧАСНІ ТРЕНДИ ВІЗУАЛЬНОГО МЕРЧАНДАЙЗИНГУ	395
Іванюк Д. І., Валінкевич Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГУ У ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	398
Кириченко А. В., Додачко С. А. ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	401
Крахмальова Т.А., Скрипник М.І. АНТИСИПАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	403
Лаврова Д. І., Тисячна Ю. С. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ.....	405
Ланченко Є.О., Юдицька М.М., Горенко О.О. ОПЛАТА ПРАЦІ – ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ	407
Романюк І.А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	409
Сакун А.Ж., Найдено С.О., Зозуля А.О. КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	411
Смик О.С., Єремія Г.І. ВІРТУАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	413
Шандова Н. В., Гандрабург Й. В. СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ.....	416
Юринець З.В., Юринець Р.В. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	419
Яцун К.В., Орлова В.М., ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТИХ ПРОДАЖІВ.....	421
РОЗДІЛ 7. СТАТИСТИКА ТА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЦІ.....	423
Кічурчак М.В. ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В КРАЇНАХ ЄС	423
Корсак М.М., Сурдо А.П. МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	426

Непран А. В. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБГРУНТУВАННЯ РІВНЯ ОПТОВИХ ЦІН НА НОВУ ПРОДУКЦІЮ	429
Сисоєнко І.А., Карлюка Д.О., Чепелєв М.В. ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	432
Бражник Л.В., Чумак В.Д. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК БАЗИС СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА	434

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

**Al Jamali A.F.,
Belarusian State Economic University, Minsk.**

ROLLING BUDGETS

The budgeting process, as a rule, begins with the determination by the company's management of the directions of its development, growth rates, key indicators and takes a lot of time. So, in a fiscal year from January to December, work on the formation of the budget begins in April-May, and the first version of the budget is usually ready by July.

However, in the first half of the year, the company has actual data on the implementation of the current budget for only a few months. It is clear that the budget formed on the basis of such data has some inaccuracies, therefore, it cannot serve as a guideline for the company throughout the next year. Many organizations operate in an environment of high volatility and uncertainty, in which case the annual budget cycle may be too long to fully forecast and achieve realistic targets. Over the year, significant changes can occur in terms of competitors, products, demand, costs, as a result of which the annual budget can quickly become irrelevant.

If in some months or quarters there are deviations from the value set in the budget, then the company has to adjust the budget indicators for the entire remaining period. If such situations are in the order of things, then the company has to adjust its budget constantly, in other words, use rolling planning.

Rolling budgeting means that the budget will be updated more often than once a year, quarterly, or even monthly, and a new one will be added to replace the expired budget period. This will allow the company to always have an up-to-date budget for the year ahead.

Obviously, the rolling budget will be more accurate as it is updated more frequently, which contributes to better planning and control. Rolling budgets are especially useful in highly volatile industries where it is very difficult to form practical plans for the year. In addition, rolling budgeting regularly revises the assumptions underlying the budget, which helps to reduce uncertainty.

Rolling budgets, on the other hand, are more labor-intensive because managers need specialized skills to prepare them, which can be resource-intensive in and of themselves. In addition, conflicts can arise about the expected results of work: workers will complain that the targets are constantly changing. It can take too long for managers to prepare budgets at the expense of other functions, including oversight. Updating the budget on a regular basis may require new software, as data accuracy issues may arise if the rolling budget is generated in a separate spreadsheet that is not tied to the internal systems of the company.

In the process of implementing a rolling budget in an enterprise, a number of

problems can arise, but they can be solved. For example, salespeople often complain that they don't understand rolling budgets very well. For a softer implementation of the rolling budgeting system, you can offer a training program for sales managers and employees of the finance department. The training provided to these employees should strengthen their knowledge and reduce resistance to change. In addition, not all finance people may have the same budgeting skills. A training program, focused on technical aspects, including the use of new software, should be of significant benefit to the finance department.

If you create and manage a rolling budget using a separate spreadsheet, errors and data corruption can occur because the budget is updated more frequently, including changing assumptions, and information comes from different sources. A more efficient solution is to use a software package that is integrated with the company's systems. It may be necessary to invest in a new system such as ERPS (Enterprise Resource Planning System). The system will allow combining all budget data into one database and providing access to them for various users.

It should be understood, however, that any such system is likely to be expensive and will require training and user support. In addition, its implementation is likely to also require considerable time and money.

It should be noted that moving to rolling budgeting can have beneficial consequences for salespeople. Their targets will become more realistic and better reflect current economic conditions. For example, if forecasts deteriorate, targets will change accordingly, and managers will be judged on a more equitable basis, that is, only on the basis of factors that they can control.

In general, rolling budgets have many advantages that are very useful in an ever-changing environment. Management must ensure that rolling budget implementation is done with staff, ensures that benefits exceed cost, and does not undermine productivity or morale.

References

1. E.A. Gomonko, T.F. Tarasova. Cost management at the enterprise: textbook, Moscow, 2010. - 320 p.
2. Budgeting: theory and practice: textbook / [L.S. Shakhovskaya, V.V. Khokhlov, O. G. Kulakov and others] .- Moscow, 2009. - 400 p.

Баранова К.Г.
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова, м.Харків.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність питань забезпечення кадрової безпеки полягає в здатності підприємства запобігати ризикам і загрозам організації праці, безпосередньо персоналу, його трудовому потенціалу; трудовим відносинам в цілому. Також у забезпеченні підприємства необхідними співробітниками; заповнення вакансій; утримання співробітників, їх розвиток; розробка мотиваційних схем і схем оплати праці; усунення збитку у зв'язку з трудовими суперечками; підвищення лояльності співробітників; аналіз ситуації у конкурентів; робота із сайтами вакансій, кадровими агентствами.

На кадровій безпеці підприємства позначаються зовнішні чинники (інфляційні процеси; нестабільність політичної ситуації в країні) та внутрішні чинники (нерозвинута система мотивації; несумлінне виконання персоналом власних посадових обов'язків та низькі критерії добору персоналу). Їх потрібно враховувати при аналізі стану кадрової роботи з питань безпеки, задля ніволювання суперечностей при трудових взаємовідносинах.

Основу кадрової безпеки, у сучасних умовах, становить конкурентоспроможний людський капітал, який наділений певними характеристиками та спроможний забезпечити інноваційну складову підприємства, що, у свою чергу, впливає на якість та собівартість продукції, маркетингову політику та конкурентоспроможність підприємства в цілому

Теорії з кадрової безпеки досліджувались в працях іноземних та вітчизняних науковців в різноманітних напрямків економічної науки. Вагомий внесок у дослідження питань та теорії кадрової безпеки здійснювали: Козаченко А. В.[1]; Васильчак С.В.[2]; Томаневич Л.М. ; Логінова Н.І.[3] ; Швець І. Б. [4]; Іващенко Г. В. [5]; Мехеда Н.Г.; Петров М. І.; Кібанов А. Я. ; Чумарін І. Г.; Чередниченко Н. В.

Науковці дають наступні визначення «кадрової безпеки»:

Науковець Алькема В.Г. дає визначення «кадровій безпеці» - процес запобігання негативним діям на економічну безпеку підприємства за рахунок ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими стосунками в колективі. При цьому, кадрова безпека є складовою частиною економічної безпеки підприємства[6].

На відміну від Алькеми В.Г. науковець Кавун С. В трактує це поняття як сукупність заходів, спрямованих на запобігання протиправним діям або сприяння їм із боку персоналу підприємства[7].

Науковець Дорофеев К. Н. визначав «кадрову безпеку» як комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на виявлення, відображення і ліквідацію наслідків різних загроз діяльності організації[8].

Дослідження теорії та практики з питань досягнення кадрової безпеки

іноземних та українських вчених надає спроможність дійти висновку про незначну кількість дослідів з питань аналізу кадрової безпеки, не надається потрібна увага становленню системи кадрової безпеки, її становлення та удосконалення.

Найкраще розкрив поняття кадрової безпеки А. Я. Кібанов, який позначив її як остаточний напрям кадрової роботи, комплекс принципів, форм організації апарату з обробки мети, задач, націлених на зберігання, укріплення, ріст кадрового потенціалу[9].

Погоджуючись із Н. К. Швець, у дослідженні розглядається більш вузьке розуміння кадрової безпеки як процесу запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства через ризики і погрози, пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами [10].

Своє бачення до визначення поняття «кадрова безпека»-це ступінь попередження впливів на економічну безпеку підприємства завдяки ліквідації або зменшення ризиків та різних загроз, які взаємодіють з персоналом, його розумовим потенціалом і трудовими взаєминами в цілому. Кадрова безпека це єдність компонентів, об'єднаних один з одним важкими зв'язками.

Бачення вирішення наукової проблеми. Потрібно запровадити на підприємстві моніторинг перед прийняттям на посаду, також здійснювати опитування чи тестування націлене на встановлення кадрової безпеки конкретного підприємства; запровадити автоматичну систему з контролю, застосовувати позмінний графік, нецілий робочий тиждень роботи; менеджерам з керування працівниками детально відшукувати, підбирати штат, також допомагати їм влитися в колектив; поліпшити систематичність соціальної відповідальності з колективом; стимулювати колектив, зважаючи на персональні риси кожного; створити в складі персоналу зручний психологічний клімат, а саме, відтворити кімнату перепочинку, прийняти на посаду психолога; надати робітникам допоміжні права та доручення, з подальшим кар'єрним зростанням.

На базі проведених досліджень можна зробити висновок, що термін «кадрова безпека» є важким для здобутку, він перебуває під впливом наслідків зовнішніх та внутрішніх причин. Небезпека кадрової безпеці на вітчизняних підприємствах є наслідком несприятливих тенденцій на макроекономічному рівні, також на ринку праці та завдяки систематичним проблемам у самого підприємства.

Таким чином, для розв'язання питань чи ризиків кадрової безпеки на підприємстві варто запровадити сильну та спільно погоджену організаційну культуру. Це відбувається за умов, що управлінський штат буде націлений не тільки в здобутті прибутку, але й в рівноцінному управлінні кадровими ризиками.

Отже, якщо на підприємстві з'являються кадрові ризики, то це в більшій частині значить, що служба з управління кадрами неспроможна виконати свої обов'язки, тому що вона є суб'єктом з кадрової безпеки, а абияка діяльність співробітників служби управління робітниками призведе до збільшення, або до зменшення безпеки організації.

Список використаних джерел

1. Козаченко А. В. Кадрова безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення: монографія/— К.: Видавництво «Лібра», 2003. — 280 с.
2. Васильчак С. В. Кадрова безпека підприємства — основа економічного розвитку / С. В. Васильчак, І. Р. Мацюняк // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — № 7. — с.23–26.
3. Логінова Н. І. Місце кадрової безпеки в економічній безпеці підприємства / Н. І. Логовіна // Коммунальное хозяйство городов : Научно-технический сборник. - 2009. - № 87. - С. 371-376.
4. Швець І. Б. Економічна безпека в управлінні персоналом. // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. — 2009. — Випуск 36-1. — С. 179—184.
5. Иващенко Г. В. О понятии «безопасность» // Теоретический журнал «Credo». — 2000. — № 24. — С. 16-17.
6. Алькема В. Г. Ключові напрямки розвитку системи економічної безпеки автотранспортних підприємств // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей. 2011. Вип. 38. С. 8–13.
7. Кавун С. В. Система економічної безпеки : методологічні та методичні засади : монографія. Харків : ХНЕУ, 2009. 299 с.
8. Дорофеев К. Н. Кадровая безопасность в системе экономической оценки деятельности фирмы // Молодой ученый. 2013. № 6. С. 327–331.
9. Кибанов А.Я. Управление персоналом организации / А.Я. Кибанов.— М.: ИНФРА-М, 2002. — 638 с
10. Швець Н.К. Методи виявлення і збереження кадрової безпеки, або як перемогти зловживання персоналу / Н.К. Швець // Персонал. —2006. — № 5. — С. 31—36. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Безручук С.Л.

Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир.

ЧИ Є ЯКІСНОЮ ЗВІТНІСТЬ, СКЛАДЕНА ВІДПОВІДНО ДО ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗА МСБО?

Якість інформації – складне комплексне поняття. Загальне поняття якості, як і більшість понять, має філософське походження і розглядається в трьох напрямках: ступінь придатності, ступінь досконалості, відповідність вимогам. Останній напрям вплинув на визначення якості інформації, як певної сукупності властивостей, що визначають придатність інформації досягненню цілей, визначених користувачем інформації. Звітність підприємства є інформацією, що подається зацікавленим користувачам з метою задоволення їх інтересів, тому і якісні характеристики фінансової звітності, визначені Концептуальними основами фінансової звітності [2], пов'язані з поняттями корисності.

В бухгалтерському законодавстві немає терміну «якість інформації» або «якість фінансової звітності». Концептуальні основи характеризують тільки якісні характеристики, які визначають корисність інформації, наведеної у фінансових звітах. Однак, вчені використовують терміни «якість бухгалтерського обліку» і «якість фінансової звітності», визначаючи, що якщо звітність відповідає якісним характеристикам, то вона є автоматично якісною. Якість фінансової звітності визначають як комплексну (сукупну) властивість даних фінансової звітності, що характеризується відповідністю інформації переліку якісних характеристик (Кучерява М.В., 2019) [3]. Натомість, Концептуальні основи визначають ознаки (властивості) корисної, а не якісної інформації, відповідно до стандартів вона є саме корисною, ступінь якості не визначається.

Якість – це показник, що має не кількісний характер і вербально описує і характеризує ступінь відповідності існуючих властивостей (характеристик) досліджуваного об'єкта (предмета, процесу, кінцевого результату) необхідним або бажаним властивостями (характеристикам), що дозволяє говорити про ступінь досягнення бажаного результату [1]. Загальні якісні характеристики звітності виникли там, де неможливо скласти звітність для конкретного користувача з урахуванням його індивідуальних інформаційних потреб. Відповідно, для суб'єкта «у кожному випадку більш важливою стає конкретна характеристика» [5, с. 193], а саме їх оптимальне поєднання. Для кожного користувача до розподілу і поєднання на першочергові і другорядні підпадають одні якісні характеристики, для іншого – інші. Проте суб'єкт звітування має розробити таке поєднання, яке охопить максимальну кількість користувачів і зробить для максимальної кількості користувачів таку звітність корисною. Але чи стане звітність якісною? Чи може стати якісною саме бухгалтерська інформація, на підставі якої складається звітність? Чи можна ототожнювати корисність і якість?

Якщо говорити про інформацію в межах підприємства, то, дійсно, можна говорити і про якість звітності, і про якість бухгалтерського обліку, адже якісна

інформаційна система дозволяє ефективно управляти підприємством, досягати покладених на нього цілей. Наявні критерії щодо якісної характеристики звітності, визначені тільки з точки зору внутрішнього користувача, а категорія «якість звітності» розглядається не як критерій звітності, складеної відповідно до всіх вимог, вона є ситуаційною відповідно до прийнятого рішення.

Якщо говорити про інформацію як ресурс, який виходить за межі підприємства, то питання якості фінансової звітності (як і будь-якої іншої) стає сумнівним. Можна стверджувати лише про те, що фінансова інформація, складена відповідно до якісних характеристик корисної звітності «стає їм доступною, відповідає чітко визначеним, відомим і зрозумілим їм критеріям та принципам» (Манько Н.Ф., 2019) [4]. Натомість, якість слід розглядати не тільки щодо кількісних характеристик, тобто за об'єктивним підходом, а ситуаційною по відношенню до прийнятого рішення, тобто включати суб'єктивний підхід. Корисність інформації відносна – комусь корисна, а кому-то марна. Тому відповідність якісним характеристикам не означає автоматично якість звітності. Подібні висновки суттєво змінюють концепцію якості звітності, її сутності, і, відповідно, обумовлюють виникнення інших підходів до оцінки і визначення якісних критеріїв бухгалтерської звітності, що дозволить покращити методика оцінки якості, шляхом встановлення нових конвергенцій. Оцінку якості звітності, вважаємо, потрібно проводити на міжнародному рівні відповідно до розроблених критеріїв.

Список використаних джерел

1. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – 6-е изд., доп. – М.: Институт новой экономики, 2004. – 1376 с.
2. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_009/print1447496000227706.
3. Кучерява М.В. Оцінка якості фінансової звітності: методичні підходи та організація [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Кучерява Мар'я Василівна ; Держ. навч.-наук. установа «Акад. фінанс. упр.». – Київ, 2019. – 24 с.
4. Манько Н.Ф. (2019). Процедурне забезпечення доказовості професійного судження в контексті дотримання якісних характеристик фінансової звітності. Облік і фінанси, № 2 (84)' 2019. С. 134-143. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2\(84\)-134-143](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2(84)-134-143)
5. Поплаухина, Т. Д. Критерии оценки качества учетно-аналитической информации / Т. Д. Поплаухина. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2012. – № 11 (46). – С. 191-194. – URL: <https://moluch.ru/archive/46/5652/> (дата обращения: 11.11.2021).

Берегова Д. С.
Науковий керівник – Мошковська О.А.
д. е. н., професор кафедри обліку та оподаткування,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ.

МОДЕЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ

За останні роки економіка Південної Кореї швидко зростає. На це впливає безліч соціально-культурних, економічних, історичних, політичних факторів. Значним чином на сучасну модель корейського обліку вплинула американська практика. В даний період часу корейські компанії є лідерами в багатьох сферах світової економіки, а Південна Корея продовжує залучати значні прямі іноземні інвестиції з усього світу.

Південна Корея поєднує регламентацію бухгалтерського обліку, оподаткування з орієнтацією на бізнес інвестора. Мета методу обліку - підвищення прибутку. Стандарти обліку в Південній Кореї зібрані у законі корейських стандартів бухгалтерського обліку (Statement of Korea Accounting Standards). Регулюючими органами бухгалтерського обліку в Південній Кореї виступають Служба фінансового нагляду (FSS, Financial Supervisory Service) і Корейський орган бухгалтерського обліку (KAI, Korea Accounting Institute), які випускають Корейські стандарти фінансової звітності (K-IFRS).

Законодавчими актами регулювання бухгалтерського обліку є: Стандарти бухгалтерського обліку для підприємств (Business Accounting Standards), Комерційний закон (Commercial Law), Закон про оподаткування (Tax Law In Korea). Закони, що регулюють фінансову звітність, містять: Комерційний закон, Закон про оподаткування, Закон про цінні папери (Securities Exchange Act), Закон про зовнішню ревізію корпорацій (Law on external audit on corporations), Закон про сертифікацію бухгалтера (Certified Accountant Law), Стандарти бухгалтерського обліку для підприємств та аудиту [2].

Корейські податки поділяються на місцеві та національні. Сукупний податок містить податки на: дохід від оренди нерухомості, дохід від підприємницької діяльності, дохід у вигляді дивідендів, дохід від відсотків, заробітну плату, пенсії та інші. Податковий рік починається з 01 січня та закінчується 31 грудня. Фінансової звітності містить : Баланс, Звіт про прибутки і збитки, Звіт про рух грошових коштів і Примітки до фінансової звітності [6].

Південна Корея використовує Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Робоча група по прийняттю рішення щодо використання МСФЗ складалася з 16 учасників, у тому числі: з Ради зі стандартів бухгалтерського обліку Кореї, Міністерства стратегії та фінансів Кореї, Служби фінансового контролю, Корейської фондової біржі та Корейської асоціації бухгалтерів. В результаті, у лютому 2007 р. робоча група розробила план впровадження МСФЗ, який складався з 4 кроків [4]:

- Підготовка законодавства та організаційних умов для впровадження МСФЗ,
- Адаптація МСФЗ. Нормативна база бухгалтерського обліку,

- Удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку,
 - Посилення міжнародного співробітництва та набуття іноземного досвіду.
- 21 грудня 2007 р. Рада зі стандартів обліку Кореї прийняла МСФЗ як Корейські міжнародні стандарти фінансової звітності (К-МСФЗ), які набули чинності з 2011 р.

З метою мінімізації витрат на впровадження нових стандартів, робоча група вирішила здійснити дослівний переклад МСФЗ на корейську мову ще у 2007 р. К-МСФЗ абсолютно ідентичні до МСФЗ, за виключенням деяких відмінностей з новоопублікованими МСФЗ. К-МСФЗ удосконалюються і змінюються разом зі зміною МСФЗ. Назви стандартів МСФЗ та К-МСФЗ тотожні, проте Південна Корея змінила їх нумерацію таким чином [5]:

- IAS XX → К-IFRS 10XX
- IFRS XX → К-IFRS 11XX
- SIC XX → К-IFRS 20XX
- IFRIC XX → К-IFRS 21XX.

К-МСФЗ є обов'язковими для всіх компаній, які зареєстровані на біржі в Кореї з 2011 р. [1].

Рада зі стандартів обліку Кореї також розробила Стандарти бухгалтерського обліку для недержавних організацій на основі раніше існуючих корейських загальних принципах ведення бухгалтерського обліку (KGAAP) з деякими змінами. Корейські стандарти бухгалтерського обліку для недержавних організацій були опубліковані в 2009 р. Рада зі стандартів обліку Кореї очікує зближення своїх стандартів для недержавних організацій з МСФЗ для МСП «у довгостроковій перспективі» [1].

Прийняття МСФЗ перевело бухгалтерську систему Південної Кореї з одного рівня, який передбачав використання Корейських загальних принципів ведення бухгалтерського обліку, до трьох рівневої системи: К-МСФЗ, Стандартів бухгалтерського обліку для недержавних організацій та Стандартів обліку для малих і середніх підприємств.

Усі підприємства, акції яких котируються на Південно Корейській біржі, повинні застосовувати стандарти МСФЗ. Сюди входять компанії, які мають намір розмістити свої акції на біржі протягом року чи наступного року. Компанії, які не зареєстровані на біржі (за винятком фінансових установ і державних компаній), мають право вибору між повними МСФЗ та Стандартами бухгалтерського обліку для недержавних організацій [1].

Стандарти МСФЗ необхідні для використання у фінансових установах незалежно від того, чи є їх цінні папери публічними (включаючи банки, страхові компанії, фінансові холдингові компанії, компанії, що випускають кредитні картки, інвестиційних трейдерів, інвестиційних брокерів, підприємства колективного інвестування та підприємства довірчого управління) чи належать державі. Усім іншим компаніям, які не зареєстровані на біржі, дозволяється застосовувати стандарти МСФЗ на свій вибір. Якщо вони використовують стандарти МСФЗ, немає вимог щодо узгодження з корейськими GAAP. Усі іноземні компанії, які працюють в Південній Кореї, зобов'язані використовувати МСФЗ, К-МСФЗ або GAAP [3].

У червні 2016 р. Корейська рада зі стандартів бухгалтерського обліку опублікувала Звіт про свою оцінку, щодо прийняття до використання стандартів МСФЗ після п'яти років їх застосування. Загалом дослідження засвідчило, що стандарти МСФЗ здійснили позитивний вплив на міжнародне фінансування корейських фірм. За результатами дослідження виявлено, що хоча витрати на бухгалтерський облік для місцевих фірм і компаній збільшилися, місцеві укладачі та користувачі фінансової звітності виявили позитивні ефекти від прийняття МСФЗ, у т. ч. :

- ширше використання облікової інформації в процесі прийняття управлінських рішень, вищий пріоритет бухгалтерського обліку та суттєвіше виділення ресурсів для бухгалтерського обліку;
- зниження сприйняття ризику іноземними банками при прийнятті ними кредитних рішень щодо фінансування корейських компаній;
- зменшення кількості випадків «корейської знижки»;
- ширше залучення іноземного капіталу [3].

Отже, на основі вищезазначеного, доцільно зробити висновок, що в даний період часу Південна Корея максимально наблизилася своєю системою обліку до МСФЗ, зробивши незначні корегування. Тому, слід зазначити, що використання міжнародних стандартів фінансової звітності, позитивно впливають на економіку країни та на залучення іноземних інвестицій. Результатом впровадження К-МСФЗ стало підвищення довіри інвесторів до фінансової звітності південнокорейських компаній, що сприяло залученню значних прямих інвестицій в економічний розвиток своєї країни.

Список використаних джерел

- 1.Accounting in South Korea URL : <https://www.iasplus.com/en/jurisdictions/asia/korea>
- 2.Doing Business in South Korea URL : <https://www.pkf.com/media/131978/doing%20business%20in%20south%20korea.pdf>
- 3.IFRS URL : <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/south-korea/>
- 4.IFRS Adoption and Implementation in Korea, and the Lessons Learned. IFRS Country Report. URL : <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Trustees/2013/January/AP4-Korean-Adoption.pdf>
- 5.IFRS application around the world: Korea (South). URL : <http://surl.li/awokp>.
- 6.South Korea: Tax System, April 2017 URL : <http://surl.li/awokq>.

Гальчак Х.Р.
Науковий керівник - Мельник Н.Г., к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

ІТ-сфера не стоїть на місці: інтернет-процеси, трансформації та діджиталізація облікових процесів, можливість ведення торгівлі та бізнесу в онлайн-форматі – це все не далеке майбутнє, а реальність. Цифрові технології та Internet – це ціла індустрія, яка швидко проникає у всі галузі діяльності, тому більшість компаній та підприємців у всьому світі вбачають великий потенціал для виходу бізнесу на цілком новий, сучасний рівень.

Першою можливістю, яку Всесвітня мережа надала власникам бізнесу, є реклама, що сприяє поширенню інформації про власну діяльність, послуги та товари як у країні так й за її межами, надає можливість охопити найвіддаленіші місця та спонукає новим формам співпраці. Значна частка компаній вийшла на новий рівень бізнесу – електронну комерцію, одним із найважливіших завдань якої є зміна традиційного механізму торгівлі між підприємствами. При цьому передбачається, що клієнт попередньо вибирає товар, а за допомогою Інтернету проводиться операція продажу (оплати, оформлення заявки на доставку/самовивіз з фізичних точок).

До електронної комерції відносять:

- електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange, EDI);
- електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EFT);
- електронну торгівлю (E-Trade);
- електронні гроші (E-Cash);
- електронний маркетинг (E-Marketing);
- електронний банкінг (E-Banking);
- електронні страхові послуги (E-Insurance) тощо.

Електронна комерція базується на електронних засобах зв'язку, при цьому компанія отримує доступ до Інтернету, ІТ та може застосовувати електронний обмін даними (Electronic Data Interchange, EDI)[1]. Електронна комерція передбачає створення веб-сайту інтернет-продавця, який продає користувачеві товари чи послуги безпосередньо з WEB-платформи, використовує електронні платежі для оплати кредитною карткою, дебетовою карткою або електронним переказом коштів (Electronic Funds Transfer, EFT). Тобто електронні комунікації та цифрові інформаційні процеси в бізнес-операціях використовуються для створення, модифікації та переформатування відносин між компаніями-продавцями та покупцями [3; 4].

Історія розвитку е-комерції почалась ще задовго до створення перших онлайн-магазинів та навіть самої мережі Інтернет, а вагомим поштовхом можна назвати саме розробку електронного обміну даними ще в другій половині ХХ століття. EDI – технології автоматизованого обміну даними, що включають

передачу, потік повідомлень, формат документа та програмне забезпечення, що використовується для інтерпретації документів. Ця розробка замінила традиційну розсилку документів поштою та факсом [1].

У 1982 році запрацював попередник Інтернету під назвою Minitel – французька комп'ютерна інформаційна система. Абонент підключався до телеінформаційної системи через спеціальний невеликий термінал із екраном та клавіатурою. Використовуючи термінал можна отримати близько 200 різних послуг, наприклад дізнатися про розклад автобусів, курс валют, зробити замовлення товару або послуги. Така система була популярною аж до появи та поширення всім нам відомої світової мережі Інтернет. У 1990 році Тім Бернерс Лі разом зі своїм другом Робертом Кайо опублікував пропозицію створити «гіпертекстовий проект» під назвою «Worldwide Web».

Поряд зі стрімким розвитком інформаційних технологій і нових методів передачі даних з'явилась потреба їх захисту, тому у 1994 році сертифікат шифрування від Netscape під назвою Secure Socket Layers надав безпечний засіб для передачі даних через Інтернет. Протягом 1995 року відбувся неймовірний стрибок в розвитку та поширенні платформ електронної торгівлі. Того ж року світ познайомився з найбільшою на даний час платформою електронної комерції, а на той момент книжковий інтернет-магазин, Amazon. В той же час був заснований віртуальний аукціон AuctionWeb (більш відомий нам під назвою eBay), котрий потім викупив гіганта здійснення електронних платежів компанію PayPal[2, 154 с.], яка на даний момент працює на ринках 190 країн світу. Також у 1995 році було створено Yahoo, а в 1998 році – Google, дві провідні електронні пошукові системи.

Зі збільшенням поширення ІКТ глобальний корпоративний світ швидко пристосовується до електронної комерції (Business-to-Business). Особливий вплив на даний процес мала пандемія COVID-19, яка сприяла зміщенню акцентів на бізнес on-line. Завдяки відкритості ринку Інтернет дозволяє споживачам бути частиною глобальної економіки не перетинаючи кордони, вони можуть легко порівняти ціни, пропозиції електронної комерції з різних веб-сайтів, дізнатися про зміну попиту, пропозиції та отримати перевагу як в просторі так і в часі [4]. Виник навіть окремий термін «one-click buying» – покупка в один клік, яка дозволяє клієнтам швидко робити покупки на основі необхідних платіжних даних, які вводяться користувачем у спеціальну електронну форму. Це дозволяє онлайн-покупцю, який використовує Інтернет-маркетплейс, придбати товар без необхідності використовувати програмне забезпечення для кошика покупок. Користувач може використовувати one-click buying на основі попередньо введених даних, без необхідності щоразу формувати нові платіжні документи. Патент на застосування one-click buying належав компанії Amazon з 1999 до 2017 року. Поступово з'явилися платформ для оплати OurPass, PeachPay, Fast і Bolt, які базуються на оплаті one-click buying.

Отже, електронна комерція має перспективи до подальшого зростання та охоплення дедалі більшої частки світової економіки, особливо для країн, які

розвиваються, адже доступність електронних пристроїв, використання Інтернету та конкурентоспроможний ринок Інтернет-провайдерів сприятимуть зростанню електронної комерції, дозволить здійснювати успішні транзакції, а платежі та служби доставки ставатимуть дедалі ефективнішими та захищеними.

Список використаних джерел

1. Combe C. *Introduction to E-business Management and strategy*. 2006. 449 p.
2. Kutz M. *Introduction to E-commerce: Combining Business and Information technology*. 2016. 219 p.
3. EDI як базова система для електронного обміну даними та інтеграцій з партнерами. URL: <https://kt.team/blog/pros-and-cons-of-edi#edi> (дата звернення 23.11.2021)
4. Vipin J., Bindoo M., Satyendra A., An Overview of Electronic Commerce (e-Commerce). *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 2021, Vol. 27, No. 3, DOI: 10.47750/cibg.2021.27.03.090

Grytsay O.I., PhD in Economics, Assistant Professor
Mykiiievych O.O., Supervisor
Lviv Polytechnic National University,
Lviv

THE VALUE OF TRANSACTION COSTS TO REFLECT THEM IN ACCOUNTING

Transaction costs are the costs incurred in carrying out transactions. They consist of the cost of resources and time spent on the transaction, as well as the losses arising from the conclusion of an incomplete or ineffective agreement. Sometimes the transaction costs are so high that they prevent the conclusion of the transaction, so they can not be detected at all.[4]

For all these types of costs you can define:

- 1) "Fixed" transaction costs, ie specific investments to create this institutional system;
- 2) "Variable" transaction costs, ie costs, the amount of which depends on the number or volume of transactions.

However, despite the importance of accounting achievements in production, transaction costs are still ignored by accountants and, consequently, managers at all levels. Costs that account for a significant share of the business but are not separated in accounting standards. This can be explained by the fact that transaction costs depend on the institutional environment in which the company operates and cannot directly affect these costs.

The essence of the new distribution part comes down to the fact that the transaction is the cost of providing and organizing an "agreement" on the distribution of factors of production and finished products, which takes place in the market and within the enterprise. If market operations are understood as a classic "exchange" value (payment based on information), then within the enterprise operations are called "contracts" between factors of production (labor, capital, land, etc.), ie in fact. The organizational cost of this production is described.

However, International Accounting Standards (IAS) and Financial Reporting (IFRS) do not separate transaction costs.[3]

Paragraphs 99 and 101 of the presentation of IAS 1 financial statements highlight the need for a complete and detailed classification of expenses for accounting purposes.

The standard specifies that entities should analyze the costs recognized in profit or loss based on the nature of the costs or its function in the entity (an analysis that provides reasonable and more relevant information). Expenses are divided into several subcategories to determine the components of financial results that may differ in frequency, potential profit or loss, and predictability.[1]

Therefore, although there is no direct requirement to reflect transaction costs in IAS and IFRS systems, given the general requirements of IAS 1, and more importantly, given their significant impact on performance, we believe that such costs need to be allocated and classified. Corporate and economic efficiency.

Some "ignorance" of transaction costs in IFRS and IAS needs to be reviewed. Countries with higher transaction costs per unit of output should be the initiators of the improvement of IAS and IFRS.[2]

The classification of costs used for management accounting purposes distinguishes the cost of the period, ie the cost that is not included in the "financial" cost of the product, including costs of management, marketing, research and development. The system of financial accounts also has "space" for transaction costs, such as management costs and marketing costs.

References

1. Nesterenko OM Economics and institutional theory / Resp. ed. L.I. Abilkin. - M. : Editorial URSS, 2002. - 416 p.
2. IAS 1 Presentation of Financial Statements [Electronic Resource]. - Access mode: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
3. Status and assessment of possible risks of economic development of Ukraine in 2012 (scientific and analytical note) / Ed. V.M. Heitz. - Kyiv, 2012. - 36 p.
4. Regulation (standard) of accounting 16 "Costs" [Electronic resource]. - Access mode: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO16.aspx>.

Гусаренко Н. Ю.
Науковий керівник – Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Обов'язковою умовою існування підприємства у конкурентних умовах є виробництво висококонкурентоспроможної продукції. Саме нововведення можуть забезпечити підприємству достатні конкурентні переваги, створити умови для зміцнення його ринкових позицій та стабільного розвитку. Особливої актуальності конкурентоспроможність підприємств набуває в умовах глобалізації ринків. Значний вклад у дослідження питань підвищення конкурентоспроможності підприємств за рахунок здійснення інноваційної діяльності, внесли такі провідні економісти, як: Л. О. Городецька, Ю. Б. Іванов, С. Д. Ільєнкова, М. І. Крупка, Д. М. Куніна, Н. Н. Лебедева, В. А. Павлова, Є. Ф. Пеліхов, А. А. Пересада, Р. А. Фатхутдінов та інші. Проте враховуючи стрімкий розвиток інновацій, питання підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств, потребують подальшого дослідження.

Інноваційна діяльність є комплексом економічних, технічних, правових, соціальних заходів, пов'язаних із розробкою, впровадженням та використанням інновацій, які спрямовані на досягнення певного економічного та/або соціального ефектів [3].

Інноваційна діяльність підприємств забезпечує їх конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках. Основною умовою забезпечення економічного розвитку на мікро-, мезо- та макрорівнях є здійснення інноваційної діяльності. Використання сукупності інноваційних факторів – ресурсів в процесі розвитку економіки на будь-якому її рівні забезпечує перехід на якісно новий тип розвитку, який надає можливість забезпечити економічну стійкість та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

Важливе місце інноваціям як фактору економічного зростання надавав засновник теорії конкурентних переваг М. Портер. Описуючи зміст конкуренції і пояснюючи питання досягнення підприємствами успіху на міжнародних ринках, вчений стверджував, що досягнення конкурентних переваг досягається саме завдяки інноваціям, які розумів в широкому змісті – від масштабного технологічного прориву до нових методів праці, використання нових технологій [4]. Портер М. зазначав, що інновації є результатом незвичайних зусиль та можуть з'являтися як в нових компаніях, так і в існуючих, або ж виникати в результаті розширення сфери діяльності підприємств, використанні нових ресурсів, приходити з інших країн. Учений підкреслював, що конкуренти одразу ж обійдуть будь-яку компанію, яка припинить вдосконалення та впровадження інновацій [4].

На сьогоднішній день, за різними оцінками, частка інноваційних підприємств в Україні становить приблизно 15 %, що є недостатньою кількістю для ефективного сучасного розвитку країни в цілому.

Під конкурентоспроможністю розуміється здатність підприємства виробляти товари або послуги, які можуть конкурувати на світовому ринку. У свою чергу під інновацією розуміється впровадження нової або суттєво поліпшеної ідеї, товару, послуги, процесу або практики, яка призначена для отримання поліпшеного результату [1].

Найважливішим напрямком створення і утримання конкурентних переваг підприємства є впровадження та використання нової науково-технічної продукції при здійсненні інноваційної діяльності, яка є результатом інтелектуальної, наукової і інженерно-технічної творчості фахівців. Висока конкурентоспроможність дозволяє отримувати високі прибутки, що зможе зацікавити інвестора вкладати кошти у розвиток підприємства.

Спроможність підприємства до інноваційного розвитку обумовлюється інноваційним потенціалом підприємства, тобто його здатністю реалізовувати інновації у межах обраного стратегічного напрямку розвитку [2].

Підприємства які впроваджують інновації постійно знаходяться в зоні підвищеного ризику. Зростання прибутку, зменшення витрат, розширення ринків збуту стимулюють підприємства впроваджувати конкурентоспроможні інновації. Важливою ознакою інновації в умовах ринкової економіки є новизна споживчих властивостей.

Основними шляхами розвитку інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств та покращення рівня інноваційного розвитку України в цілому є:

- створення ринку інноваційної продукції, на якому буде забезпечений належний рівень захисту інтелектуальної власності;
- сприяння розвитку організаційно-фінансової складової інфраструктури інновацій із забезпечення злагодженості ланцюжка: «наука – технологія – виробництво – ринок»;
- прискорене впровадження нововведень;
- державне замовлення на інноваційні продукти.

Отже, інновації мають суттєвий вплив на конкурентоспроможність бізнесу та економіки України в цілому. Підвищення інноваційного потенціалу підприємств сприяє активізації інноваційної діяльності та зростанню рівня їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Городецька Л. О., Шевченко І. Г. Оцінка впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства. *Економіка та держава*. 2010. № 6.
2. Куніна Д. М. Аналіз стану інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Ефективна економіка*. 2014. № 12.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 р. № 40-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
4. Porter M. E. *Competitive strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: The Free Press, 1980.

Дзярик А.С.
Науковий керівник – Орехова А.І., д.е.н., професор
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Управління процесом обліку розрахунків з оплати праці є критичним аспектом ведення будь-якого бізнесу із залученням праці найманих працівників, що, в свою чергу, може викликати широкий спектр проблем. Важливо робити це правильно, оскільки неправильна або несвоєчасна оплата праці співробітникам може серйозно зашкодити моральному духу персоналу, а недотримання податкового або трудового законодавства може призвести до значних штрафів.

Мале підприємство є ключовою ланкою підприємництва. На спрощення форм державного контролю, регулювання господарської та іншої діяльності спрямовано заходи державної підтримки малого підприємництва. Проте у трудових відносинах специфіка малого бізнесу поки що не враховується. В сучасних умовах господарювання мале підприємство стає ключовою ланкою підприємництва, основним місцем зайнятості більшості активного населення країни. Чинне трудове законодавство не встановлює якихось особливостей регламентації праці на малих підприємствах із невеликою чисельністю працівників. На відміну від великих виробничих структур з великою чисельністю персоналу, на регулювання праці яких розрахована основна маса норм трудового законодавства, на малих підприємствах важко застосування норм, що регулюють, наприклад, переміщення та переведення на іншу роботу, заміну відсутніх працівників, надання легшої праці та ін. Законодавство не робить винятку для працівників малих підприємств у частині більш гнучкого використання робочого часу, часу відпочинку, понаднормових робіт, режиму виплати заробітної плати.

У Законі України «Про оплату праці» [1] зазначається, що заробітна плата – це винагорода, виражена, як правило, грошовим чином, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу відповідно до трудового договору. А її розмір, як правило, залежить від складності та умов виконуваної роботи, кваліфікації працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Заробітна плата – це показник, який безпосередньо залежить від ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та продуктивності праці.

Нарахування заробітної плати, податків є досить трудомістким процесом, який вимагає великої точності, щоб забезпечити відповідну оплату працівникам і дотримання підприємством всіх нормативних актів. Наведемо приклади найпоширеніших проблем, пов'язаних з обліком праці та її оплати, з якими стикаються власник малого бізнесу:

1. Нарахування заробітної плати вручну. Обробка вручну за допомогою електронних таблиць або інших інструментів може здатися більш дешевим варіантом і це може бути достатнім для дуже малих підприємств. Але це займає багато часу і виникають загрози наявності помилок в розрахунках, а складність і

ризика збільшуються, коли бізнес розширюється і наймаються нові співробітники.

2. Конфіденційність. Кожна компанія потребує чіткої політики конфіденційності та безпечного середовища для обліку заробітної плати, а також суворого внутрішнього контролю за тим, хто може отримати доступ до конфіденційної інформації, пов'язаної із заробітною платою.

3. Недоплата або переплата. Якщо не помітите проблему своєчасно, то ці помилки можуть також ускладнити облік та вимагатимуть тривалого виправлення в наступному періоді. Автоматизація певних процесів може допомогти зменшити ймовірність впливу людського фактору при введенні даних або помилок розрахунку.

4. Точність нарахування заробітної плати. Людський фактор є основною причиною неточностей у нарахуванні заробітної плати, що може призвести до незадоволеності співробітників та штрафів за недотримання вимог законодавства. Особливо доцільно, якщо системи дозволяють співробітникам перевіряти особисту інформацію. Точні дані також означають, що власники підприємств можуть з більшою впевненістю використовувати наявну інформацію для прогнозування та аналізу бізнесу.

5. Шахрайство з виплатою заробітної плати. Шахрайство з нарахуванням заробітної плати є серйозною загрозою для бізнесу, наприклад, якщо працівник фальсифікує облік робочого часу, вводячи понаднормову роботу або більш високооплачувану зміну. Перевірка таблиця обліку робочого часу та аудит витрат є стандартними рішеннями. З метою дотримання законодавства, слід ретельно відстежувати всі години роботи кожного працівника. Це може стати складним завданням, особливо якщо все ще використовуються паперові картки часу або інша застаріла система.

6. Заробітна плата в конвертах. На жаль, так звана заробітна плата в конвертах існує в негативній практиці підприємств, які намагаються неофіційно, тобто поза обліком, провести нарахування та виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених законодавством податків та зборів.

Отже, облік розрахунків з оплати праці є одним з найбільш відповідальних і складних напрямів роботи, що посідає одне з центральних місць у всій системі бухгалтерського обліку, а процес організації оплати праці персоналу для кожного окремого підприємства, що відноситься до сфери малого бізнесу, є по-своєму специфічним та різноманітним. В процесі організації обліку оплати праці доцільно керуватися зарубіжною практикою, оскільки вона представлена широким застосуванням гнучких систем оплати праці, соціальних виплат, систем винагород та бонусів, врахуванням соціальних та психологічних факторів, що, безумовно, сприяє мотивації персоналу, підвищенню ефективності трудового процесу та, відповідно, поліпшенню показників продуктивності праці працівників, зростання їх кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95 - ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Дон юе
Науковий керівник - Шерер І.Л., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса

КИТАЙСЬКІ ТАЛАНТИ З УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА. ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЖИМУ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ АНКЕТИ ФІНАНСОВОГО ПЕРСОНАЛУ КИТАЙСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: китайські компанії, Таланти управлінського обліку, Режим тренування, Функції управлінського обліку, Компетентність

Keywords: Chinese companies, Management accounting talents, Training mode, Management accounting functions, Competence

Анотація: Дедалі складніше бізнес-середовище пред'являє все більші вимоги до корпоративного фінансового персоналу. Аналіз і виявлено, що фінансовий персонал має великі очікування щодо функції управлінського обліку, і існує великий розрив між реальністю та очікуваннями. Ми сподіваємося, що завдяки перемогі талантів управлінського обліку дослідження компетенції/навичок, методів культивування цих компетенцій/навичок та різних моделей навчання, щоб допомогти компаніям знайти навчання, яке відповідає їхнім реальним потребам модель.

Abstract: The increasingly complex business environment places increasing demands on corporate financial staff. Analysis and found that financial staff have high expectations for the function of management accounting, and there is a large gap between reality and expectations. We hope that through the victory of management accounting talents research competencies / skills, methods of cultivating these competencies / skills and different learning models to help companies find training that meets their real needs model.

1. Основний вступ

Управлінський облік в основному обслуговує внутрішню роботу та управління підприємством. Обробляючи різні дані, включаючи дані фінансового обліку, статистичні дані та інші бізнес-дані, він надає внутрішнім менеджерам корисну операційну інформацію, яка допомагає їм правильно визначити бізнес-цілі, приймати ділові рішення, виконувати контроль за господарською діяльністю підприємства та підтримання господарської діяльності підприємства в оптимальному стані. Зі зростанням конкуренції підприємств перспектива управлінського обліку вимагає поширення на всі аспекти діяльності підприємства, а вимоги до персоналу з управлінського обліку підприємств стають все вищими.

2. Висновки розслідування та просвітлення

У процесі розслідування використовуються два методи: анкетне опитування та корпоративне інтерв'ю.

(1) Спеціальне створення відділу управлінського обліку

Розробка корпоративної організаційної структури тісно пов'язана з такими

факторами, як вимоги до корпоративного управління, позиціонування управління та контролю, моделі управління та характеристики бізнесу. Загалом, опитування показало, що підприємства створили спеціальний управлінський облік бухгалтерського обліку 26,49% , немає окремого відділу управлінського обліку, на частку компанії припадає 73,51% , з точки зору характеру власності підприємства, чи є воно державним Компанії, які створили спеціальний відділ управлінського обліку, становлять меншість, хоча відносна частка іноземних компаній, які створили відділ управлінського обліку, буде вищою (Рис 1) . З цього видно, що більшість компаній не мають спеціального відділу управлінського обліку, а роботу з управлінського обліку в основному бере на себе фінансовий відділ. Більшість учасників круглого столу, чи то з держпідприємств, чи то з іноземних підприємств, зазначили, що у них немає відділу управлінського обліку, робота управлінського обліку розпорошена по різних бізнес-відділах, а також в різних управлінських завданнях. Хоча на підприємстві немає спеціального відділу управлінського обліку, роль управлінського обліку в компанії є досить важливою.

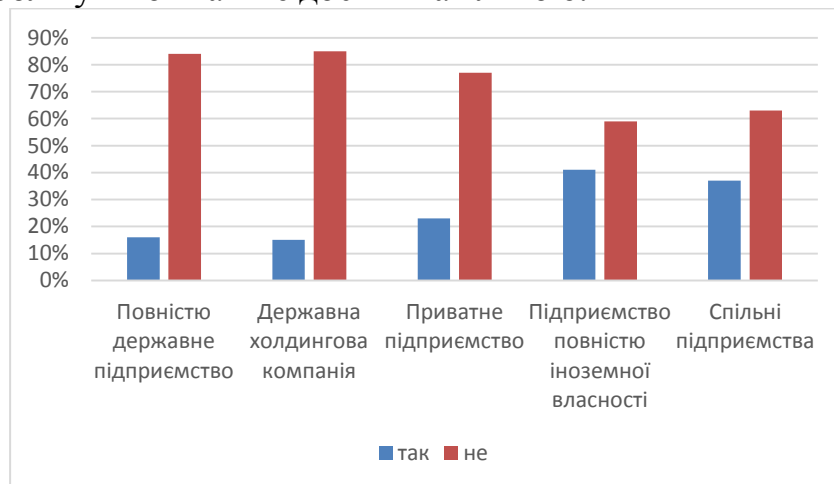

Рис 1. Порівняння створення відділів управлінського обліку на підприємствах різної форми власності, Істочник: Шанхайський національний інститут бухгалтерського обліку

(2) Функції управлінського обліку

У практичній роботі учасники круглого столу відзначили, що робота управлінського обліку полягає в тому, щоб сформулювати показники ефективності для кожного підрозділу компанії та обговорити з кожним відділом визначення раціональності показників. Деякі учасники також зазначили, що їхні управлінські бухгалтери проводитимуть маркетингові дослідження, аналіз прибутку від продукції, аналіз прибутку клієнтів та аналіз конкурентів для підтримки бізнесу, а також братимуть участь у зустрічах різних відділів та задаватимуть запитання. Аналізуючи функції управлінського обліку в різних галузях , ми можемо зробити один і той же висновок, незалежно від галузі, фактична роль управлінського обліку все ще залишається у традиційних функціях, таких як управління витратами, управління бюджетом та аспект фінансового прогнозування.

(3) Визначення компетенції / навичок персоналу з управлінського обліку

Серед анкет частка тих, хто чітко визначив компетенції / навички, необхідні бухгалтерам з управлінського обліку, становила 30,46%, 3 92 відповідей, які чітко вказали компетенції / навички, необхідні бухгалтерам з управлінського обліку, на підприємства, що повністю належать державі припадає 17,39%; державні холдингові підприємства становили 13,04%; приватні підприємства — 22,82 %; підприємства з повною іноземною власністю — 34,78 %; китайсько-іноземні спільні підприємства — 11,95 %. Але загалом, незалежно від того, держпідприємство це чи підприємство з іноземним фінансуванням, ми бачимо, що не так багато компаній, які чітко визначають компетенцію / навички персоналу з управлінського обліку (рис2).

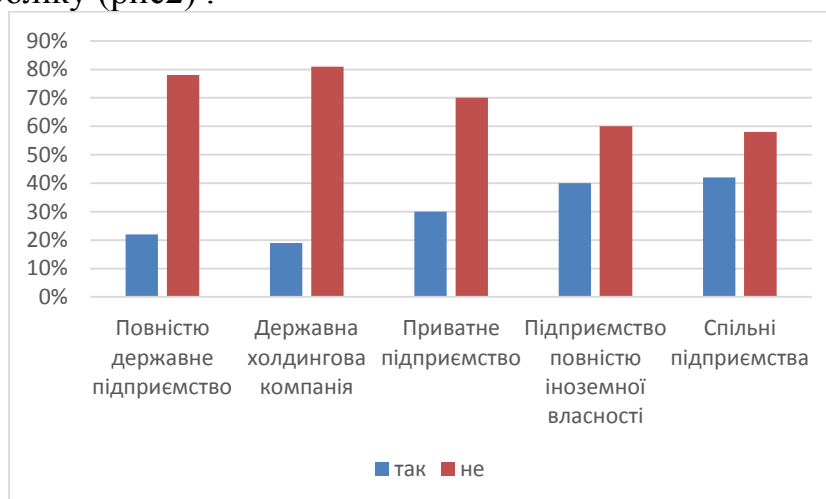

Рис 2. Різні компанії встановлюють співвідношення компетенції/навички з управлінського обліку, Источник: Шанхайський національний інститут бухгалтерського обліку

3. Висновки

(1) Хороші посадові обов'язки можуть максимізувати науковий розподіл праці та зайнятості, покращити життєздатність внутрішньої конкуренції та краще виявляти та використовувати таланти .

(2) Щоб виконувати функції управлінського обліку, підприємства повинні відповідати за управління бухгалтерський облік Компетенції / навички, необхідні для влаштування на роботу на додаток до базових навичок, таких як методи управління витратами, знання інструментів управлінського обліку, навичок аналізу даних, а також відповідних технологій і програмного забезпечення, оскільки управлінський облік також потребує планування майбутнього компанії, деякі розширені навички / навички, такі як Розуміння потенційних ризиків, здатність оцінювати стратегічний вибір та здатність усвідомлювати вплив макроекономіки на підприємства – усе це є незамінними знаннями в управлінському обліку. Крім того, деякі м'які навички, такі як лідерські та комунікативні навички, також дуже важливі для управлінського обліку.

(3) З огляду на компетенцію, яку вимагає управлінський облік, компанії можуть допомогти управлінському обліку покращити свої можливості за допомогою різних методів навчання.

(4) Щоб зрозуміти, чи досяг ефект плану навчання, і чи має управлінський облік необхідну компетенцію, щоб відповідати вимогам посади, йому необхідно провести оцінку ефективності персоналу з управлінського обліку. Компанії можуть визначати річні цілі та плани розвитку з працівниками на основі функцій управлінського обліку, які служать орієнтирами оцінки на кінець року.

Дедалі складніше бізнес-середовище та все більш складний діловий світ висувають все більші вимоги до бухгалтерів з корпоративного управління.

Список використаних джерел

1. Chen Lihua, Zhao Shuming. 2017. Analysis of the status quo of accounting professional competency training. *Nanda Business Review*, 15: 82 ~ 102
2. Guo Yongqing. 2018. On the construction of my country's senior accounting personnel training system. *Accounting Research*, 10: 80 ~ 83
3. Liu Yuting. 2014. Discussion on the professional ability and evaluation mechanism of senior accounting talents in our country. *Accounting Research*, 6: 27 ~ 30
4. Zehetner, KB. Fahrngruber, R. Pichler, and S. Trappl. 2013. Financial Leadership – Transforming Financial Experts. *International Journal of Business and Management Studies*, 2 (2) : 615 ~ 621

Evmenenko O.A.

**Supervisor - Bun A.V., Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit in the branches of the National Economy
Belarusian State Economic University,
Minsk**

IMPLEMENTATION OF CLOUD TECHNOLOGIES INTO THE STRUCTURE OF BELARUSIAN ORGANIZATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF USERS WITH ACCOUNTING AND REPORTING INFORMATION

The relevance of the problem. The integration of cloud technologies into business operations is among the most promising vectors of automation of the functioning of commercial organizations, despite the serious difficulties of implementing these solutions in the current economic conditions.

The purpose of the study is to present the advantages and disadvantages of the introduction of cloud technologies for accounting and management accounting, to compare the traditional accounting system with the methods of remote accounting process gaining recognition through the use of cloud technologies.

The main content. The main principle of cloud technologies is to move data from internal servers of commercial organizations to external cloud storage.

Today, cloud technologies are acquiring the status of a powerful process automation tool. They neutralize the reasons that hinder the introduction of modern information systems into the environment of commercial organizations. In this regard, specialized cloud accounting software is increasingly asserting itself [1, p. 53].

A study by the International Association of Management Accounting Specialists conducted in 2020 revealed that commercial organizations are still very reluctant to resort to cloud computing. Thus, according to 66% of companies, data security has absolute humidity. According to this study, only a quarter of commercial organizations have implemented cloud technologies in their business systems, 19% use them for accounting purposes, and 34% for management reporting [2].

Based on the concept of cloud technologies, in order to be such, the program must be hosted not on local servers, but on remote ones. In practice, cloud solutions are not so much different from traditional ones. The main difference is that all processes take place outside the user's desktop, which has the ability to log on to a remote server and access all the necessary data. The reputable manufacturer of cloud platforms, Xero, defines this platform as "capable of providing online access to data anywhere, anytime and from any device." The provider of cloud technologies QuickBooks, speaking about cloud accounting solutions, notes: "The organization receives greater transparency of accounting operations and is capable of more efficient reproduction" [3].

Traditional information systems require internal maintenance. Despite the fact that software developers offer support services to commercial organizations, they need to maintain impressive departments with highly paid programmers on the

balance sheet. The uninterrupted operation of the system is provided by the cloud technology provider. Since cloud storage is shared by several organizations, they save on maintenance as a fixed cost.

In addition, easy and fast access to cloud accounting solutions greatly simplifies the interaction between commercial organizations. For larger international organizations, this is especially important, since it is necessary to harmonize each division for common goals for the entire group of companies.

But even for small businesses that do not need to install a large number of diverse programs, cloud solutions can be useful in terms of cost savings. Cloud technologies have the advantage of no borders, which opens up new frontiers for small businesses to actively grow and search for new markets. This factor is useful for saving on computing power.

However, in addition to all the positive features, cloud resources have a number of flaws that make the transition to cloud services not so rapid.

When implementing cloud systems, the question about the security of corporate information arises. To a large extent, it is IT specialists who provoke a discussion around the insecurity of cloud technologies. In any case, there is no denying the real danger. Cloud services are most often used by several organizations at the same time, and in the event of an attack on one of the users, it is likely that the rest of the cloud organizations will suffer. Another significant security issue is the transfer of personal data to third-party organizations, namely cloud service providers. Data encryption technologies solve this problem today.

Cloud services require users to comply with certain data logic. This to a certain extent repels potential users of cloud technologies from using them, since organizations need to adapt their business models to the technical features of cloud services.

Surveys of the company Nucleus Research, engaged in research in the field of information technology, covering more than 100 commercial organizations in the field of professional services, manufacturing, wholesale trade, software development showed that cloud systems from manufacturers such as Acumatica, Intact, NetSuite and SAP demonstrate good profitability indicators. For example, the ROI (return on investment) obtained through the use of cloud technologies ranged from 72-569%, while most of the surveyed organizations reported ROI above 140%. The payback of cloud systems ranged from several months to 1.8 years, and the resulting annual savings ranged from \$73,000 to \$715,000 [4, p. 2-3].

Conclusions. As a result of the analysis, the author of the work came to the following conclusions:

1. Despite the difficulties associated with the transition to cloud information systems, the described services provide flexible models and significant advantages.

2. The state encourages the development of this area by developing regulatory legal acts regulating the introduction of information technologies in the process of accounting activities, but the return of commercial organizations remains low at the moment.

3. Small and medium-sized enterprises should analyze the potential benefits, because as a result of the introduction of cloud technologies, they, along with the

largest players, get access to the most advanced information systems, which serves as a serious incentive to digitalize and integrate business into global processes.

List of literature:

1. Kharcho H., Chauhan D.S. Construction Trust in the cloud using public key infrastructure // International Journal of Advanced Computer Science and Technology. 2012. Vol. 3. No. 3.

2. What do professional accountants need to know about cloud data processing systems? [electronic resource]. - Access mode: https://gaap.ru/news/154823/?utm_campaign=email&utm_source=30.09.2016&utm_medium=news&spush=cmVkNTVAbWFpbC5ydQ - access date 02.11.2021.

3. How does cloud accounting differ from traditional accounting? [electronic resource]. - Access mode: https://gaap.ru/articles/CHem_oblachnaya_bukhgalteriya_otlichaetsya_ot_traditsionnoy/ - access date 02.11.2021.

4. Mell P., Grans T. Definition of cloud computing. Recommendations of the National Institute of Standards and Technologies // Gaithersburg: US Department of Commerce, NIST. 2011. pp. 2-3.

Zaenchukovskaya A.V., Vyrko M.A.
Scientific supervisor - Rusak O.A.
Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor
Belarusian State Economic University,
Minsk

ZERO-BASED BUDGETING

Budget is a financial plan of a business entity, which is set for a certain period of time: year, quarter, month [1].

Budgets are drawn up to ensure the most efficient operation of the entire enterprise, that is, with maximum benefit and minimum costs.

Budgeting is the process of developing an optimal solution for the use of income and the formation of expenses in the process of economic activity for a certain period of time.

Zero-based budgeting is a way of forming a budget, which helps to identify the efficiency of spending resources. Annual budgeting "from scratch" will eliminate irrational expenses and make an accurate forecast of the development of activities in the future. The funds saved in the course of budgeting can be directed to other areas of business development [2].

This approach allows enterprises to adapt better and increases the efficiency of cost management. This leads to an increase in competitiveness in the market. Also, this approach makes you look at the company's activities with a fresh look without restrictions related to past tasks and goals.

The automatic addition of unnecessary expenses to the budget is excluded. Each process is analyzed, needs and costs for them are determined. Prior to inclusion in the budget, all expenditure items are justified in order to identify their real need. The amounts of expenditure items are also justified in compliance with the targets. Next, a budget is built based on the needs of the upcoming period [3].

Budgeting "from scratch" can be applied to all types of costs. For example, capital expenditures, operating expenses, marketing, administrative, and so on. In case of successful budgeting, huge savings of the enterprise's funds will be obtained. In case of failure, the costs for the enterprise will be enormous, in particular, for the organization of such a method of budget formation [4].

Zero-based budgeting has both its pros and cons [5]. It involves calculating all budgets and indicators "from scratch", as well as their justification and coordination with the strategy and business plan of the organization. This allows you to allocate resources more competently and take into account all costs in the production process, which will also eventually lead to their reduction, since each of the indicators is calculated anew each new period. It also helps to avoid inappropriate budget increases over time. In addition, budgeting "from scratch" requires more diverse information, and obtaining it requires the cooperation of all employees of the organization.

The calculation of all indicators for budgeting in each period is a very time-consuming and costly process, which is the main disadvantage of this approach. As a

result, organizations with small finances cannot afford this type of budget planning. In addition, this type of budgeting is more focused on short-term operations with high income, and areas such as development and research may be overlooked. Also, due to the fact that budgeting "from scratch" is practically not used, its use can harm the image of the company [6].

And yet, despite the obvious disadvantages of this approach, zero-based budgeting can be successfully applied at the enterprise, with sufficient organization and training of employees.

Enterprises need to pay attention to cultural transformations, improvement of business processes, introduction of technologies, understanding of the industry and trends. Priority in these areas when zero-based budgeting will ensure economic growth. Strategic cost reduction will lead to success only if the released funds are used to stimulate company growth, introduce innovations, increase productivity, improve customer experience, and so on.

Reference list

1. Budget. URL:
<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82>.
2. Budgeting from scratch stimulates the development of the company. URL:
<https://www.accenture.com/ru-ru/insights/strategy/getting-ahead-cutting-back>.
3. Zero-Based Budgeting (ZBB) Definition. URL:
<https://www.investopedia.com/terms/z/zbb.asp>.
4. Zero-based budgeting: Zero or hero? URL:
<https://www2.deloitte.com/bd/en/pages/operations/articles/gx-zero-based-budgeting.html>.
5. Zero-Based Budgeting: Benefits and Drawbacks. URL:
<https://www.investopedia.com/ask/answers/051515/what-are-advantages-and-disadvantages-zero-based-budgeting-accounting.asp>.
6. Zero-based Budgeting - Overview and Guide to Zero-based Budgeting. URL:
<https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/accounting/zero-based-budgeting/>.

Змисля М.В.

Науковий керівник - Орехова А.І., д.е.н., професор
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми

ДОВГОСТРОКОВА ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У процесі фінансово-господарської діяльності будь-яке підприємство вступає в певні господарські відносини з іншими суб'єктами, наслідком яких є господарські операції, значну частину яких, з точки зору фінансової стійкості підприємства, становить дебіторська заборгованість за товари (роботи, послуги). Водночас наявність значної частки дебіторської заборгованості погіршує фінансове становище підприємства, відволікаючи гроші від господарського обороту, що призводить до зниження темпів виробництва та результативних показників його діяльності, тобто супроводжується непрямими втратами його доходів.

Сьогодні одним із найскладніших і спірних питань фінансового обліку є облік дебіторської заборгованості товарів (робіт, послуг), що пов'язано з проблемою не платежів. Суб'єкти господарювання зосереджуються на вирішенні власних проблем, а не на виконання фінансових зобов'язань перед партнерами. Поглибленню платіжної кризи сприяє і нерегульована бюджетна система, яка стосується несвоєчасної сплати зобов'язань за рахунок бюджету.

Проблемним питанням теорії та практики обліку дебіторської заборгованості присвячена значна кількість праць вітчизняних науковців. В той же час, питання обліку, контролю, управління довгостроковою дебіторською заборгованістю потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу [1].

При цьому слід розуміти, що при віднесенні заборгованості до поточної або довгострокової до уваги береться не загальний очікуваний строк оплати згідно з договором, а очікуваний строк до погашення, який залишився з дати балансу.

Визначені види довгострокової дебіторської заборгованості в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» відсутні. Відповідно до Інструкції про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій [2] склад довгострокової дебіторської заборгованості наведено на рис. 1.

При цьому, на субрахунку 183 відображається:

- заборгованість за договорами поставки, якими передбачено відстрочку оплати на строк понад рік;
- довгострокові позики фізичним і юридичним особам;
- поворотна фінансова допомога;

– інші.

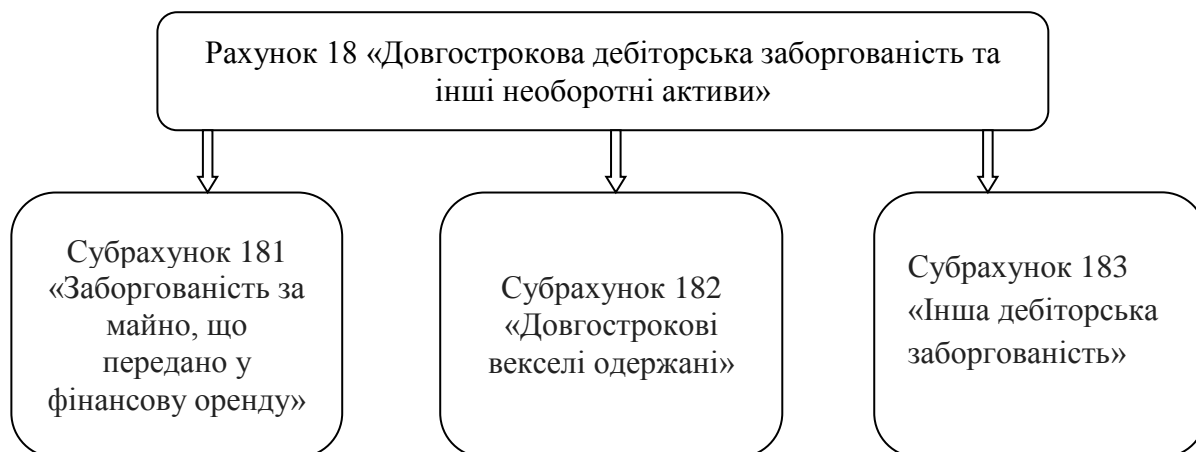

Рисунок 1 - Склад довгострокової дебіторської заборгованості відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій

Окремих міжнародних стандартів, які регулюють відображення в обліку довгострокових боргових зобов'язань немає. Порядок їх відображення в обліку регулюється в основному МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». У цьому стандарті фінансові активи, до яких належить і дебіторська заборгованість, поділено на: активи, що обліковують за амортизованою вартістю (включаючи довгострокову дебіторську заборгованість); активи, що обліковують за справедливою вартістю (включаючи поточну дебіторську заборгованість). У такому ж порядку оцінюються і зобов'язання [3].

Звісно, облік довгострокової дебіторської не позбавлений певних дискусійних питань, що потребують вирішення. Так, у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій для обліку дебіторської заборгованості призначений рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». В той же час у Балансі (Звіті про фінансовий стан) (ф.1) довгострокова дебіторська заборгованість відображається у рядку 1040, а інші необоротні активи – у рядку 1090. На практиці підприємства не виокремлюють окремо інші необоротні активи і відражають їх у складі довгострокової дебіторської заборгованості, що призводить до викривлення фінансової звітності підприємства.

Таким чином, можемо зазначити, що облік довгострокової дебіторської заборгованості має суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства. Раціональна організація обліку та контролю за станом довгострокової дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання відіграє важливу роль у підвищенні ефективності господарської діяльності підприємства. Проблема ліквідності довгострокової дебіторської заборгованості стає ключовою проблемою майже кожної організації, вирішення якої потребує кваліфікованого підходу до управління дебіторською заборгованістю, що є одним із напрямів зміцнення фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Лень В.С., Гливенко В.В. Довгострокові дебіторська заборгованість та зобов'язання в обліку та звітності. *Облік і фінанси*. 2020. № 3 (89). С. 30-40.

Ігнатенко А.В.**Науковий керівник - Волкова Н.А., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса**

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «НОВА ПОШТА»

Ефективність використання оборотних коштів має значний вплив на ліквідність та платоспроможність підприємств і, в свою чергу, на результативність діяльності. З огляду на це, питання аналізу ефективності використання оборотних активів підприємств набуває особливої актуальності в умовах ринкової економіки.

Оборотні активи - це грошові кошти і їх еквіваленти, що не обмежені у використанні а також інші активи підприємства, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців із дати складання балансу [1, с. 196].

Оборотні активи мають одну особливість, яка полягає у тому, що вони постійно трансформують. Вона проявляється у тому, що, перш за все, виробничі запаси трансформуються у готову продукцію, яка через деякий час перетворюється у дебіторську заборгованість, а остання – у грошові кошти. Для такого постійного руху складових оборотних активів слід сформуванати таку політику щодо управління ними, яка змогла б позитивно впливати на кінцеві результати діяльності підприємства [2, с. 265].

Для того, щоб з'ясувати, які особливості щодо формування оборотних активів існують у товаристві з обмеженою відповідальністю «НОВА ПОШТА», необхідно розглянути склад та структуру оборотних активів за важливими їх групами (табл. 1).

Аналіз складу та структури оборотних активів ТОВ «НОВА ПОШТА» за 2019-2020 рр (табл. 1) показали, що у 2020 році оборотні активи зросли на 428,8 млн грн, порівняно з 2019.

Перш за все, це відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості та запасів. Так, дебіторська заборгованість в 2020 році склала майже 1,6 млрд грн, що на 340 млн грн більше, ніж у 2019 році, а у структурі вона зросла на 3,83 в. п. Запаси збільшились на 92,3 млн грн та у 2020 році становили 188,9 млн грн, а у структурі зросли на 2,73 в. п.

Збільшення дебіторської заборгованості може виникати у двох випадках: при зменшенні погашення дебіторської заборгованості з боку покупців або при збільшенні поставок. Однак, на даному підприємстві це відбулось за рахунок другого варіанту, так як відбулось збільшення чистого доходу.

Витрати майбутніх періодів також зросли на 700 тис грн, а у структурі вони зменшились на 0,06 в. п.

Гроші та їх еквіваленти у 2020 році порівняно з 2019 зменшились майже на 4,1 млн грн, а у структурі - на 6,5.

Таблиця 1

Склад та структура оборотних активів
ТОВ «НОВА ПОШТА» за 2019-2020 рр.

№ п/п	Стаття балансу	На кінець 2019 року		На кінець 2020 року		Зміни у 2020 році порівняно з 2019	
		млн. грн.	% до підсумку	млн. грн.	% до підсумку	Абсолютні (+,-), тис. грн.	структури, в.п.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Оборотні активи усього	2287,9	100,00	2716,7	100,00	428,8	-
2	Запаси	96,6	4,22	188,9	6,95	92,3	2,73
3	Дебіторська заборгованість	1256,8	54,94	1596,7	58,77	339,9	3,83
4	Гроші та їх еквіваленти	921,2	40,26	917,1	33,76	-4,1	-6,50
5	Витрати майбутніх періодів	13,3	0,58	14,0	0,52	0,7	-0,06

Однак збільшення оборотних активів та його складових можна розглядати як позитивний фактор, оскільки на підприємстві збільшилася виручка від реалізації продукції.

Одним із важливих показників, які характеризують ефективність використання ресурсів є оборотність. Після проведення аналізу ділової активності (оборотності) виявити ступінь ефективності основної діяльності підприємства, яка, у свою чергу, характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Так, під оборотністю коштів розуміють тривалість проходження коштами окремих стадій виробництва та обігу. Внаслідок прискорення оборотності капіталу поліпшується фінансовий стан підприємства [3, с. 602].

Тому визначимо ефективність використання оборотних активів ТОВ «НОВА ПОШТА».

Аналіз ефективності використання оборотних активів на підприємстві (табл. 2), можна відмітити, що за 2019-2020 роки на підприємстві відбулось прискорення оборотності оборотних активів на 3,4 дні. Так, у 2019 році ці активи підприємства здійснили 5,88 обороти, при цьому кожен оборот у середньому тривав 61,2 дні, а у звітному році оборотні активи здійснили 6,22 обороти і кожен оборот тривав у середньому 57,9 дні. Однак, оборотність запасів сповільнилась на майже 50 оборотів, через що і збільшилась тривалість їх обороту на майже 1,4 дні.

Таблиця 2

Аналіз ефективності використання оборотних активів ТОВ «НОВА
ПОШТА» за 2019-2020 роки

Показники	Роки		Відхи- лення (+,-)
	2019 р	2020 р	
1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,88	6,22	+0,34
Коефіцієнт оборотності запасів	139,22	89,49	-49,73
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	10,70	10,59	-0,11
Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	33,63	34,01	+0,38
Тривалість обороту запасів	2,59	4,02	+1,43
Тривалість обороту оборотних активів	61,22	57,86	-3,36

Підприємству рекомендовано прискорити оборотність усіх проаналізованих показників. Для того, щоб продовжувати прискорення оборотності оборотних активів необхідно забезпечити підвищення рентабельності оборотних коштів, провести планування мінімізації втрат оборотних коштів у процесі їх використання, сформулювати принципи фінансування окремих видів оборотних коштів. Ці заходи призведуть до зменшення тривалості обороту в днях, що є позитивним моментом для підприємства.

Швидкість обертання оборотних активів є показником ефективності їх використання. Прискорення оборотності впливає на поліпшення фінансового стану підприємства.

Отже, аналізуючи ефективність використання оборотних коштів за умов ринкової економіки, необхідно розглядати всі конкретні причини, виявляти ті, що негативно впливають на стан цих коштів і розробляти конкретні заходи для усунення таких причин.

Список використаних джерел

1. Бердар М.М. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. Київ: Видавництво «Центр навчальної літератури», 2019. 352 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. К: НикаЦентр, 2007. 624 с.
3. Савицкая Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Видавництво «Центр навчальної літератури», 2007. 668 с.
4. Волкова Н.А. Економічний аналіз: Навч. посібник. / За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.

Іщенко А.О.

Науковий керівник - Мошковська О.А., д. е. н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

Розвиток та еволюція первісних людей викликали потреби у розширенні господарства. Збільшення масштабів господарства, разом із виникненням писемності і розвитком арифметики, сформували основу для виникнення письмового обліку та сприяли його поширенню. Виникнення нового формату господарських відносин потребувало винайдення певних прийомів, за допомогою яких можна було б здійснювати контроль за кількістю майна власника та його використанням.

Одним із різновидів контролю, що здійснюється власником або уповноваженим органом та допомагає визначити і врахувати фактичний стан, наявність основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, запасів, а також обсягів незавершеного виробництва підприємства - стала інвентаризація [1]. Зародження та застосування вищезазначеного елемента методу бухгалтерського обліку відбулося більше, ніж п'ять тисячоліть тому та досі триває. За весь цей час сутність та завдання інвентаризації зазнали суттєвих змін, разом із змінами світових соціально-економічних відносин.

Бельгійський вчений Ернест Стевелінк зазначає, що записи про облік різноманітних цінностей спостерігаються на єгипетському папірусі, що був винайдений декілька тисяч років тому. Одним із основних методів облікового контролю в Древньому Єгипті була саме інвентаризація. Вона проводилася кожні два роки при I та II династіях (3400-2980 рр. до н.е.) із обрахунком усього майна [2, с. 28].

Процедура інвентаризації в Древньому Єгипті виконувалася трьома особами : перша – відповідала за точний запис кількості цінностей, які готові до відпуску, друга – за фактичний відпуск цінностей, а третя відповідала за порівняння цих показників і виявлення відхилень. Відпуск цінностей був можливим лише на основі подання документа, у якому зазначалося, що вони «підлягають видачі».

Для контролю роботи писарів були створені спеціальні комісії, перед якими потрібно було щоденно звітувати, в письмовій формі. Якщо комісія мала сумніви щодо точності звіту, то писар зазнавав тілесних покарань.

Древній Єгипет є місцем, звідки бере свої витoki дзеркальна натуралістична концепція обліку, яка заснована на тому, щоб якнайточніше описати рух цінностей в господарстві [2, с. 30].

Якщо звернутися до Біблії, то можна знайти промову царя Соломона, яка свідчить «З ким постійно знаходишся в торгових зносинах, рахуй і оцінюй, що віддаєш, і що отримуєш – запиши». Так і в стародавній Іудеї, в день свята Великодня жреці не розпочинали службу, доки «головний бухгалтер» не закриє всі рахунки та не напише звіт, який мав отримати санкції від контрольних служб.

Певні особливості організації обліку цінностей виявлено в Китаї. Історія обліку в цій країні сягає 8000 років. Вже в 7-8 ст. н.е. в Китаї була налагоджена система контролю цінностей, яка функціонувала за допомогою трьох розділів. Перший розділ відповідав за кількість отриманих матеріальних цінностей, другий – за їх рух, а третій – за проведення інвентаризації та підбиття підсумків щодо фактичної кількості цінностей. Достовірність обліку контролювалася центральним управлінням [2, с. 34].

В часи Середньовіччя відбулися певні метаморфози щодо облікових записів, які були викликані рецепцією римського права, що спричинило формування торгового права. Основними обліковими методами стали інвентаризація та звітність.

В кінці VIII - поч. IX з'явився капітулярій Карла Великого, де були зібрані чіткі вказівки та правила ведення сільськогосподарського обліку. В документі була зазначена необхідність щорічно, перед Різдом, складати звіт про доходи, а також про повернення коштів власнику. Трохи згодом з'явилася нова професія – мандрівних писарів, які за додаткову плату складали звіти.

Насправді важливим був облік в державному господарстві. В Англії система обліку була еталонною та опиралася на процедури, зазначені в Книзі страшного суду (1086 р.). Розвиток господарської діяльності спричинив зміни форм контролю за казначейством облікової інформації. Пізніше в Англії виникає інститут контролерів (аудиторів), який виступав гарантом достовірності звітів [2, с. 51].

Аналіз діяльності деяких німецьких підприємств засвідчив, що з XVI ст., керівники почали вимагати проведення інвентаризації перед формуванням річного балансу.

В Росії в Допетровський період облік державного господарства здійснювався здебільшого за допомогою інвентаризаційних записів в дозорних книгах. На кожен початок або кінець року досвідчені дякони брали участь у складенні окладних книг, при чому кожна книга стосувалася певної губернії держави. Крім того, з початком нового року, кожне місто отримувало список нестач з минулих років. Через деякий час, в Москві, було створено Міністерство рахункових справ, що займалося контролем рахункових книг різних відомств. Якщо потрібно було перевірити справи в інших містах, до столиці викликали підзвітних осіб із обліковими книгами та підтверджуваними документами [2, с. 222].

В часи комунізму В.І.Ленін сформував певні вказівки щодо партійності обліку. Він вважав, що облік і контроль виробництва, а також розподіл продукції, є важливими аспектами в управлінні державою. Відповідно його поглядів було сформовано нову мету бухгалтерського обліку – контроль за мірою праці і споживання [2, с. 445].

13 липня 1918 р. ЦВК РРФСР видало наказ про «Основні положення обліку майна», в якому було зазначено порядок ведення обліку на підприємствах, в тому числі і на тих, які були нещодавно націоналізовані. За цей порядок відповідав звітній відділ Державного контролю. Робота розпочиналася саме з інвентаризації [2, с. 450].

В Україні, як в незалежній державі, інвентаризація проводиться для того, щоб порівняти дані про фактичну кількість цінностей із даними бухгалтерського обліку. Інвентаризація наразі може відбуватися для різноманітних об'єктів обліку: вони можуть належати підприємству, або ж бути на його зберіганні, чи орендному користуванні, або за інших причин. В Україні необхідність проведення інвентаризації є закріпленою в Законі країни – «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV. В ст. 10 вищезазначеного нормативного документу вказано, що для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємства повинні провести інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якою перевіряються та документально затверджуються їх наявність, стан і оцінка [3].

Список використаних джерел

1. Граковський Ю. Новини RSS Інвентаризація: бухгалтерський та податковий облік / Ю. Граковський, Л. Хропун. // 44. – 2015. – №44. – URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9112>
2. Соколов Я.В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней [текст] : [учбов.посібник для внз] / Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638с. – URL: <file:///C:/Users/NA/AppData/Local/Temp/Accounting%20from%20the%20beginning%20to%20the%20present%20day.pdf>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

Келлер Ю. А.

**Науковий керівник – Шепель І. В., к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон**

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Формування облікової політики є однією з найсуттєвіших частин організації обліку будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Правильне розуміння її суті дозволить раціонально організувати систему обліку на підприємстві. У національних стандартах зазначено, що облікова політика – це «сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [1].

В законодавчій базі немає однозначної інформації щодо формування облікової політики, тому суб'єкт господарювання з урахуванням певних особливостей своєї діяльності може самостійно організувати свою діяльність таким чином, щоб забезпечити її ефективність (рис. 1).

Рис. 1. Завдання підприємства щодо організації бухгалтерського обліку
Джерело: сформовано автором за даними [2].

Отже, відповідно до рис. 1 одним з перших етапів формування облікової політики є обрання способу ведення обліку (рис. 2). Слід зазначити, що способи ведення обліку обираються виходячи з розміру підприємства та особливостей його діяльності. Якщо перші три варіанти раціонально використовувати середнім та великим підприємствам, то четвертий варіант підійде суто для малих

підприємств, оскільки об'єм облікової роботи є досить обмеженим та спрощеним.

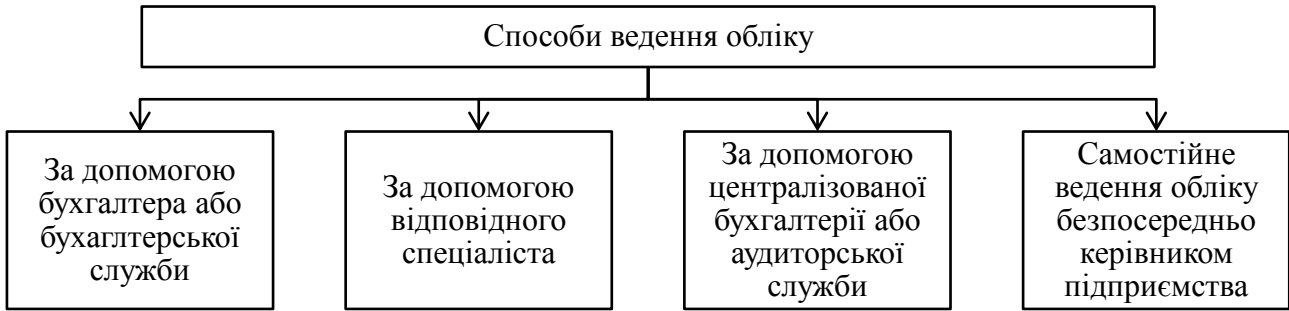

Рис. 2. Способи ведення обліку

Джерело: згруповано автором за даними [2].

При формуванні облікової політики суб'єкту підприємницької діяльності важливо дотримуватися наступних принципів (рис. 3).

Рис. 3. Принципи формування облікової політики

Джерело: сформовано автором за даними [2, 3].

Щодо послідовності облікової політики, то даний принцип полягає у постійному її застосуванні підприємством. Законність вказує на несуперечність облікової політики законодавству. За відповідність облікової політики особливостям діяльності суб'єкта господарювання відповідає принцип адекватності. А щодо єдності, то цей принцип безпосередньо вказує на те, що облікова політика має бути єдиною для всіх підрозділів суб'єкта господарювання.

Розглянемо структуру облікової політики (рис 4).

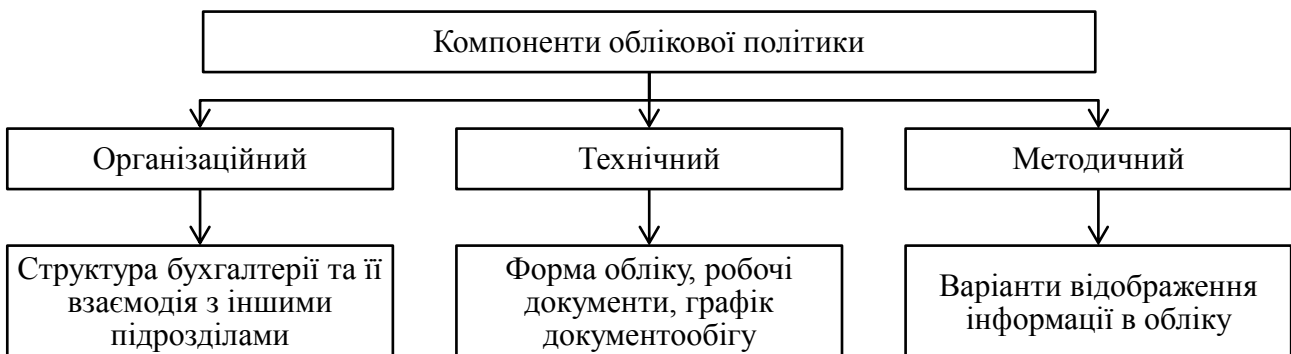

Рис. 4. Структура облікової політики

Джерело: сформовано автором за даними [4].

Відповідно до рис. 4 облікова політика господарюючого суб'єкта складається з трьох компонентів, які, в свою чергу, містять в собі певні елементи, що формуються, опираючись на законодавчу базу та особливості діяльності підприємства. Перший компонент стосується саме управлінської

складової організації обліку, останні дві – технологічної [4].

По завершенню формування облікової політики складається розпорядчий документ (наказ), який містить всі необхідні дані для ведення обліку на підприємстві (принципи, методи, процедури, критерії). З ним повинні бути ознайомлені всі працівники суб'єкта підприємництва (рис. 5).

Рис. 5. Суб'єкти облікової політики

Джерело: сформовано автором за даними [5].

Процес взаємодії суб'єктів облікової політики виглядає наступним чином: задача головного бухгалтера полягає у безпосередньому формуванні облікової політики, після чого керівник підприємства затверджує її, і вже в процесі діяльності інші суб'єкти застосовують та дотримуються її положень.

Таким чином, процес формування облікової політики є доволі складним етапом організації обліку на підприємстві, який відіграє найважливішу роль в його управлінні. Важливо зазначити, що чітке розуміння структури облікової політики є найвагомим моментом у її плануванні та формуванні. А дотримання вищенаведених принципів дозволить правильно сформувати облікову політику, що, в свою чергу, дасть гарантію для ефективного функціонування всієї системи обліку та діяльності підприємства загалом.

Список використаних джерел

1. Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73: станом на 10 серпня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 14.11.2021).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV: станом на 1 липня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 14.11.2021).
3. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ: Знання, 2016. 664 с.
4. Черній М. Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип.2 (23). С.381-388.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф. Ф. Бутинець та ін. 8-ме вид., перероб. та допов. Житомир: Рута, 2009. 912 с.

Коваль С.В., к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

НАПРЯМИ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

При відображенні облікових операцій велике значення набуває оцінка вартості нематеріальних активів підприємств. “При проведенні незалежної оцінки потрібно провести інвентаризацію майна з урахуванням особливостей оцінки об’єктів у нематеріальній формі, визначених Методикою оцінки майна” [1]. Отже, нині експертним шляхом можуть бути оцінені всі нематеріальні активи, і ті які були на балансі на дату інвентаризації, і які виявлено при інвентаризації.

“Оцінка активів проводиться з використанням методичних підходів, методів, оціночних процедур та баз оцінки у порядку, передбаченому Національним стандартом № 1 „Загальні підстави оцінки майна та майнових прав”. Відповідно до нього нематеріальні активи належать до об’єктів оцінки, які не існують в матеріальній формі, але дають можливість отримувати визначені економічні вигоди. Розмір яких тісно пов’язаний з достовірністю оцінки таких об’єктів. Таким чином, вартість нематеріальних об’єктів може бути прямо не пов’язана з витратами на його придбання (створення), а визначається вигодою від його застосування” [2].

Вартісною оцінкою об’єктів нематеріальних активів займаються юридичні та фізичні особи, різні посередники, що надають послуги в даній галузі. Застосування ними відомих методик такої (вартісної) оцінки нематеріальних об’єктів залежить від цілей, з якою проводиться оцінка, особливостей об’єктів оцінки, а також нормативних вимог. Тут справедливим є твердження науковця Н.М. Малоги “про неможливість виробітку універсальних методик вартісної оцінки об’єктів нематеріальних активів у зв’язку з різноманітністю об’єктів власності, цілей, областей та умов їх застосування” [3, с.204].

Серйозну практичну і теоретичну проблему становить початкове визнання об’єкта нематеріальним активом та його вартісна оцінка. Сучасна діюча практика бухгалтерського обліку регламентована П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», яким передбачено дві найбільш поширені вартісні оцінки нематеріальних активів (рис. 1).

В першому випадку необхідність оцінки проявляється у разі продажу або придбання всього бізнесу; з’ясування співвідношення між елементами бізнесу (об’єднання підприємств); фінансування проектів (інвестицій); страхування тощо, і зводиться до вартісного вимірювання абстрактних економічних категорій. При цьому визначають ефективність використання об’єктів оцінки.

В першому випадку необхідність оцінки проявляється у разі продажу або придбання всього бізнесу; з’ясування співвідношення між елементами бізнесу (об’єднання підприємств); фінансування проектів (інвестицій); страхування тощо, і зводиться до вартісного вимірювання абстрактних економічних категорій. При цьому визначають ефективність використання об’єктів оцінки.

Існують дві причини оцінки нематеріальних активів для цілей реалізації бізнесу, які доповнюють одна одну: оцінка вартості нематеріальних активів майнового комплексу, яка може базуватись на оцінці їх сукупної корисності і показує внесок у результати функціонування підприємства як єдиного комплексу при виробництві товарів і послуг.

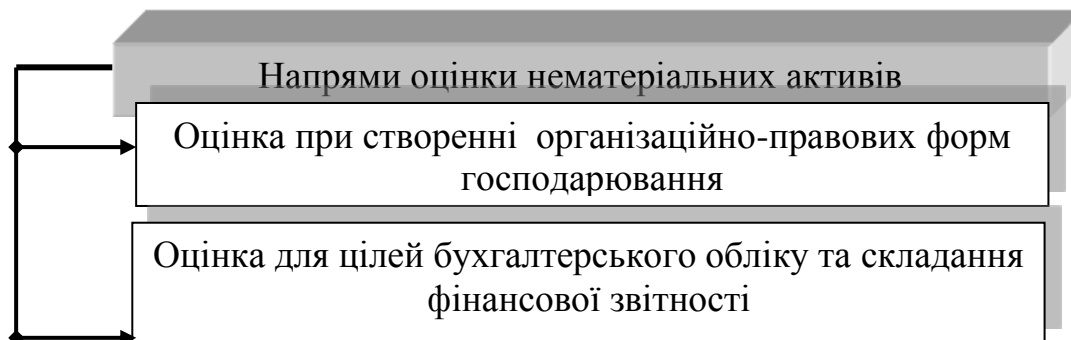

Рис. 1. Основні напрями оцінки нематеріальних активів

Існують дві причини оцінки нематеріальних активів для цілей реалізації бізнесу, які доповнюють одна одну: оцінка вартості нематеріальних активів майнового комплексу, яка може базуватись на оцінці їх сукупної корисності і показує внесок у результати функціонування підприємства як єдиного комплексу при виробництві товарів і послуг. А також, оцінка бізнес-ліній як сукупності прав власності, технологій і активів, що забезпечують очікувані з деякою ймовірністю майбутні доходи. При цьому вартість нематеріальних активів складається з двох частин: вартості ідентифікованих об'єктів майнових прав, у тому числі інтелектуальної власності; вартості інших нематеріальних активів – різниці між ринковою вартістю майнового комплексу і вартістю матеріальних та ідентифікованих нематеріальних активів.

Особливості оцінки нематеріальних активів для бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності ґрунтуються на аналізі корисності або призначення об'єктів нематеріальних активів, а також дослідження впливу умов використання або умов відчуження об'єктів оцінки.

Досить актуальним в межах даної теми є загальні принципи для проведення оцінки нематеріальних активів в обліку. Нами визначено наступні:

1. оцінка нематеріальних активів – процес визначення вартості нематеріальних активів в грошовому вираженні;
2. оцінка нематеріальних активів проводиться обачливо, зокрема, виходячи з вимог положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
3. полягає у визначенні доцільності для покупця придбання об'єктів нематеріальних активів в грошовому виразі в майбутньому.

Вплив об'єктів оцінки на порядок оціночних процедур зумовлено природою та специфікою нематеріальних активів. В залежності від напрямку оцінки нематеріальних активів розрізняють об'єкти оцінки, що розглядаються самостійно, або виступають у складі нематеріальних активів цілісного майнового комплексу.

Отже, приймаючи на баланс нематеріальні активи як об'єкти обліку,

необхідно врахувати якісні характеристики об'єкта нематеріальних активів з позиції його корисності; вартість об'єктів нематеріальних активів з позиції незалежного оцінювача і власного уявлення про його ціну, якщо врахувати його вплив на формування вартості продукції; ефект використання об'єкта нематеріальних активів з позиції доходності (можливості отримання прибутку).

Об'єктами оцінки виступають довгострокові права, що забезпечують їхнім власникам певний прибуток або іншу користь, мають вартість і не мають матеріально-речовинного змісту. Отже, об'єктами оцінки можуть бути права, які виникають із: авторських та інших договорів на твори науки, літератури, мистецтва і об'єкти суміжних прав, на програми для ЄОМ, бази даних та інше;

- виконавчої діяльності артистів, звукозапису;
- патентів на винаходи, промислові зразки, корисні моделі, селекційні досягнення, або ліцензійних договорів на їх використання;
- свідоцтво на знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів або ліцензійних договорів на їх використання;
- права на "ноу-хау", фірмові найменування та комерційні позначення;
- права на користування земельними ділянками, природними ресурсами, радіочастотами, частотами для телебачення, частотами стільникового зв'язку.

Тоді підготовча робота при організації оцінки нематеріальних активів розпочинається з обстеження матеріальних носіїв (якщо це можливо), які є об'єктом обліку. Як такі це письмові документи, образотворчі описання, креслення, схеми, зразки продукції, інші носії об'єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів.

На етапі правової експертизи необхідно ідентифікувати права на об'єкти інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи – пересвідчитися в наявності документів, що підтверджують правомірне володіння майновими правами. Перелік таких документів становить: охоронні документи (патенти, свідоцтва), ліцензійні договори і угоди, договори переуступки прав, установчі договори про передачу прав у статутні фонди підприємств, договори замовлення (фінансування) на створення нематеріальних активів, контракти, акти прийому-передачі при безоплатній передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності та інших нематеріальних активів, рішення органів державної влади, що приймаються щодо нематеріальних активів при реорганізаціях, банкрутстві, приватизації підприємств, та інше. Слід пам'ятати, що об'єктами оцінки вказані права виступають лише при їх визнанні об'єктами обліку, тобто нематеріальними активами.

Список використаних джерел

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2019-%D0%BF#Text>
2. Стандарт оцінки № 1 „Загальні підстави оцінки майна та майнових прав” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text>
3. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи: Монографія. Ж.: Жит. ін.-тех. ін-т., 1998. 384 с.

Ковальчук К.О.
Науковий керівник – Мазур Н.А., д.е.н., професор
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Ефективність використання основних засобів (ОЗ) є актуальним для діяльності усіх підприємств. Точністю та правильністю обліку використання основних засобів забезпечується продуктивне використання техніки, обладнання, робочої сили.

Для покращення та вдосконалення рівня організації фінансово-господарської діяльності здійснюється комплексний підхід в управлінні ОЗ, контролі, внутрішньому аудиті та аналізі.

Значний внесок у розроблення теоретичних основ та методологічних критеріїв щодо вирішення проблеми організації бухгалтерського обліку основних засобів внесли Бутинець Т.А., Сегеда С.А., Зінкевич О.В. та інші вітчизняні і зарубіжні провідні вчені.

За міжнародним стандартом бухгалтерського обліку (МСБО) 16 «Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) очікуване використання протягом більше одного періоду» [1].

МСБО 16 передбачає розподіл основних засобів на класи, тобто групи активів, які однакові за характером та способом використання в діяльності підприємства: земля; будівлі та споруди; машини та обладнання; автомобілі; літаки; кораблі; меблі та приладдя; офісне обладнання.

Відповідно до національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

Основні засоби повинні приносити у результаті свого використання економічну вигоду, з точки зору активів підприємства.

У підпункті 2.1 Методичних рекомендацій №635 [3] є рядок стосовно того, що в наказі про облікову політику треба визначити методи амортизації основних засобів. Але це не означає, що для всіх об'єктів основних засобів суб'єкт господарювання зобов'язаний застосовувати один метод амортизації. В пункті 28 П(С)БО 7 вказано, що «Метод амортизації об'єкта основних засобів переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання» [2].

Можна застосовувати одночасно декілька методів нарахування

амортизації. Підприємство обирає їх залежно від способу отримання вигод від використання конкретного об'єкта необоротних активів.

Методичні рекомендації №635 вимагають, що треба визначити методи амортизації не тільки основних засобів, а ще й інших необоротних матеріальних активів. Але на практиці є така неузгодженість:

- 1) маємо рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи»,
- 2) а в ньому серед інших субрахунків маємо ще й субрахунок 117 з такою ж назвою, як і рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Можна прописати в Наказі про облікову політику методи амортизації для кожного виду інших необоротних матеріальних активів, для яких передбачено окремі субрахунки: 111 «Бібліотечні фонди», 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», 113 «Тимчасові (нетитульні) споруди», 114 «Природні ресурси», 115 «Інвентарна тара» (для неї 2 варіанти нарахування амортизації), 116 «Предмети прокату», 117 «Інші необоротні матеріальні активи».

Звісно, немає сенсу прописувати амортизацію тих активів, які ніяк не стосуються діяльності конкретного підприємства. Адже предмети прокату, природні ресурси, тимчасові (нетитульні) споруди є в обліку дуже обмеженого кола підприємств.

Ще одним важливим моментом у системі організації обліку ОЗ є їх продаж. Відповідно до п. 33 П(С)БО 7 продаж основних засобів відноситься до операцій з вибуття основних засобів. Якщо підприємство приймає рішення про продаж об'єктів основних засобів, їх необхідно класифікувати як необоротні активи, утримувані для продажу. П(С)БО 27 визначає, що необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу у випадку, якщо:

- 1 - економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;
- 2 - вони готові до продажу в їх теперішньому стані;
- 3 - їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;
- 4 - умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;
- 5 - здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема, якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості.

Ці ж п'ять пунктів враховуються в ситуації продажу об'єкту капітальних інвестицій (коли об'єкт не був введений в експлуатацію) [4].

Якщо щодо активів, які плануються на продаж, виконуються всі вищезазначені вимоги, об'єкт основних засобів має бути переведено до складу оборотних активів. Одночасно має бути списано суму нарахованого зносу (амортизації). При цьому із зазначеного періоду амортизація на необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу, не нараховується.

Дохід від реалізації основних засобів, що утримуються для продажу, відображається за кредитом субрахунку 712. Балансова вартість реалізованих активів списується у дебет субрахунку 943. Фінансовий результат від продажу

активів має збільшувати доходи або витрати підприємства.

Факт вибуття об'єкта основних засобів від операції продажу оформляється актом приймання-передачі (чи внутрішнього переміщення) основних засобів. В інвентарній картці основних засобів на підставі цього робиться відмітка про вибуття об'єкта.

Таким чином, основні засоби є унікальним об'єктом дослідження, оскільки труднощі економічних процесів на підприємстві, диверсифікація фінансово-економічної діяльності, збільшення впливів та загроз від зовнішнього середовища напряму чи опосередковано пов'язані з ними. Забезпечення конкурентних переваг для підприємства з позицій його економічної політики неможливе без створення та реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії, що потребує відповідних коректив в управлінні ОЗ та його обліково-аналітичному забезпеченні.

Список використаних джерел

1. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
2. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: наказ МФУ №635 від 27.06.2013 р., чинний, ост. ред. від 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13>
4. Продаж основних засобів. Бухоблік. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/uchet-osnovnyx-sredstv/1021-prodazh-osnovnix-zasobiv.html>

Колеснікова О.Г.**Науковий керівник – Бутенко В.В., к.е.н., доцент
Одеський Національний університет ім. І.І. Мечникова,
м. Одеса**

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Організація та постійне вдосконалення безготівкових розрахунків є однією з ключових сучасних передумов стабільного розвитку економіки держави. Безготівкові розрахунки використовуються між підприємствами, організаціями, установами, а також можуть використовуватися для розрахунків між фізичними та юридичними особами.

Нині практично всі розрахунки між корпоративними клієнтами здійснюються безготівковим способом із застосуванням таких традиційних платіжних документів, як платіжне доручення, платіжна вимога, акредитив, вексель тощо, а також із застосуванням сучасних технологій системи Інтернет-банкінг.

В Україні найпоширенішими формами безготівкових розрахунків є: картки (оплата товарів, послуг, перекази), кредитні перекази, пряме дебетування, електронні гроші та електронні перекази. Безготівковий обіг має значні переваги перед готівковим, тому є ефективнішим як для суспільства в цілому, так і для кожного окремого суб'єкта господарювання. Основною перевагою цих форм безготівкових розрахунків є значне прискорення здійснення самих операцій.

В Україні послуги Інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу набувають популярності серед населення та позитивно впливають на фінансові звички українців. Раніше власники платіжних карток частіше знімали готівку в банкоматах, але сьогодні віддають перевагу безготівковим розрахункам [1]. Наразі клієнти можуть керувати своїми рахунками, не відвідуючи банк і здійснювати різноманітні платежі. Наприклад, оплата комунальних платежів, штрафів, страховки, вони можуть відправляти та отримувати міжнародні перекази, отримувати готівку в банкоматах тощо.

За офіційними даними Національного банку України (НБУ), кількість активних платіжних карток за останні 15 років зросла майже в 10 разів – до 31 984 тис. [1]. У 2019 році загальна кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, склала 5057,3 млн (вісім з десяти операцій з платіжними картками були безготівковими) [2]. У порівнянні з 2018 роком кількість цих операцій зросла на 29,2% [1].

У 2019 році найбільша кількість безготівкових операцій з картками припадала на розрахунки в роздрібних мережах – 51,2%, а за обсягом переважали перекази з картки на карту – 42,4% [2].

Цьому сприяє поява на ринку нових, цікавих і зручних для споживачів технологій, таких як Apple Pay, Google Pay тощо. У 2019 році вже понад 20 українських банків мали віртуальні гаманці, придатні для мобільних платежів.

Крім того, розширюється перелік місць, де можна розрахуватися в безготівковій формі – транспорт, культурні заходи, ринки та магазини [3, с. 201].

Ще однією причиною збільшення безготівкових розрахунків як в Україні, так і в усьому світі є пандемія COVID-19: уряд закликає людей зменшити використання готівки, яка є потенційним носієм вірусу.

Таким чином, з кожним роком в Україні спостерігається збільшення кількості безготівкових операцій між підприємствами, установами, фізичними та юридичними особами. Головною перевагою безготівкових розрахунків для економіки є можливість підвищення вартості національної валюти, що вплине на економічний розвиток країни. Наразі створені всі умови для безпечного та вигідного здійснення безготівкових розрахунків, а існування конкурентоспроможної національної платіжної системи України допоможе зробити сферу торгівлі максимально прозорою. Тому безготівкові розрахунки набувають все більшого значення в економіці.

Список використаних джерел

1. Вісник Національного Банку України. URL: <https://journal.bank.gov.ua/> (дата звернення: 17.11.2021).
2. Вовчак О. Д. Платіжні системи: навч. посібник / О. Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків. К.: Знання, 2019. 341 с.
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 17.11.2021).
4. Полозенко Д. В. Механізм безготівкових розрахунків в умовах ринку. Фінанси України, 2017. С.198 - 214.

Korotkevich A. A.
Scientific director – Tolkacheva E.G., Associate Professor, c.e.s.
Belarusian Trade and Economic University
consumer cooperation,
Gomel

MONITORING THE RISK OF PROFIT LOSS (THREATS OF DAMAGE) ORGANIZATIONS

The risk of loss of profit (the threat of a loss) depends on the uncertainty associated with the organization's policy in the management of its income and expenses, due to the cost of the resources used.

The main factors that determine the level of the organization's profit are the following: the competitiveness of products, goods, works, services, which allows maintaining the volume of sales and the price at an acceptable level; quality and efficiency of labor and material resources; the level of control over expenses by the organization's management; tax and credit burden on business; staff motivation.

To assess the risk of loss of profit (threat of loss), the following indicators are determined:

Profit before tax structure. The high quality of profit before tax is evidenced by the high proportion of profits from the sale of goods, since it is the main current activity that ensures the development and implementation of the financial and investment activities of the organization. Significant profit from non-core activities with negative or insignificant profit from sales characterizes the management of the organization as ineffective, since if it is unable to earn sufficient profit from the main current activities, the management of the organization begins to sell property, rent it out, invest in financial investments, etc.

The growth rate of profits from the sale of products, goods, works, services: the greater its value, the more stable the profit and the higher its quality.

The level of operating leverage (the ratio of the amount of marginal income to profit from the sale of goods, products, works, services). The higher the value of the operating leverage ratio, the higher the rate of increase in profit from sales in conditions of growth in the volume of sales of goods, products, works, services. Profits will decline at the same rate with a decrease in the volume of sales of goods, products, works, services.

The validity of this conclusion is based on the algorithms for calculating profit from the sale of goods and products (formulas 1 and 2):

$$Pr = \frac{B \cdot Y_{MD}}{100} - P_{nocm} - UP, \quad (1)$$

Where, Pr – profit from the sale of goods;

B – proceeds from the sale of goods;

Y_{MD} – marginal income level;

P_{nocm} – the amount of conditionally fixed expenses for the sale of goods;

$УР$ – the amount of administrative expenses.

$$\Pi = \sum O \times d_i \times МД - Cn, \quad (2)$$

где Π – profit from product sales;
 O – total sales of products in kind;
 d_i – the share of sales of the i-type of product in the total sales volume;
 $МД$ – marginal income per unit of i-type of product;
 Cn – notional fixed costs.

As can be seen from these formulas, with an increase in sales, the amount of marginal income increases, which leads to an increase in profit from the sale of products and goods.

The margin of financial strength (the deviation of the actually received proceeds from the sale of products, goods, works, services from the break-even point): the greater this indicator, the less chances of the organization falling into the unprofitable zone, provided that the volume of sales falls. Organizations that have a lower amount of nominally fixed and administrative costs break even faster. On the contrary, with a high proportion of conditionally fixed and administrative expenses, the break-even point is overcome much later, since it is calculated as the ratio of conditionally fixed and administrative expenses to the level of marginal income.

The ratio of the provision of liabilities with assets (the ratio of long-term and short-term liabilities to the balance sheet total): the greater the share of liabilities, the greater the possible fluctuations in profit due to servicing the external debt, the lower the quality of profit.

The differential of financial leverage (the difference between the return on assets and the interest rate for a loan): the greater this indicator, the more chances that the organization will make a profit even with an increase in the cost of credit resources, therefore, the profit is stable and of high quality.

Controllability of expenses is assessed by the level of expenses in proceeds from the sale of goods, products, works, services. If the changes in the level of costs by cost elements are insignificant (do not exceed 10%), then the profit can be considered qualitative, since its sharp fluctuations due to changes in costs are unlikely.

Revenue sufficiency ratio to cover the costs of current activities (the ratio of the proceeds of products, goods, works, services to the costs of current activities). The proceeds from the sale of products, goods, works, services are the main stable source of covering the costs of current activities, therefore, the higher its growth in comparison with the growth of costs, the lower the risk of loss of profit.

Credit load on business (the ratio of the amount of expenses on payment of interest for a loan to proceeds from the sale of products, goods, works, services). The growth of this indicator testifies to the outstripping growth rate of expenses for attracting credit resources in comparison with the growth of proceeds from the sale of products, goods, works, services, which is assessed as an increase in the risk of the

threat of loss of profit.

The proposed methodology for monitoring the risk of loss of profit (loss) makes it possible to assess the effectiveness of management activities for the organization and implementation of the main business processes of the organization, the competitiveness and market position of the organization in the market for goods and services.

List of sources used

1. 1. Tolkacheva E.G. Stress testing of banking risks // Consumer cooperation in post-Soviet countries: state, problems, development prospects - Gomel: educational institution "Belarusian Trade and Economic University of Consumer Cooperation", 2019. - pp. 289 - 292.

Костриця В.Р.
Протасов В.В., викладач економічних дисциплін
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВНЕННЯ МЕНЮ-ВИМОГИ

Важливе значення при здійсненні господарської діяльності підприємств має правильне документування руху активів, капіталу та зобов'язань.

Метою роботи є розгляд особливостей заповнення меню-вимоги на видачу продуктів харчування в закладах загальної середньої освіти.

З метою забезпечення різноманітності харчування, достатнього циклу зміни страв, що пропонуються здобувачам освіти/дітям, складаються примірне чотиритижневе сезонне меню та асортимент буфету (у разі наявності) [1]. Додатком до нього є меню-вимога на видачу продуктів харчування. Зразок заповнення меню-вимоги наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

МЕНЮ – ВИМОГА НА ВИДАЧУ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ “15” листопада 202 р.

МЕНЮ	к-ть чол	Найменування та кількість продуктів харчування, що підлягають закладці										
		Карт опля	Макарони	Цибуля	Морква	Олія	Лавист	Сіль	Масло	Хек	Борошно	Всього
Суп верм. 1-13	317	33,98	3,17	3,80	3,97	0,57	0,0032	0,79				
Картопля вар. 1-92	87	18,66						0,13	0,45			
Хек смаж 3-62	75					0,19		0,04		4,54	0,19	
І т. д.												
Разом, кг		52,64	3,17	3,80	3,97	0,76	0,0032	0,96	0,45	4,54	0,19	
Ціна:		4,30	15,00	10,00	10,00	60,00	110,0	7,00	160,00	70,00	15,00	
Сума:		226,3	47,55	38,00	39,70	45,60	0,35	6,72	72,00	317,8	2,85	796,75

Джерело: складено автором

Особливістю наведеного в таблиці 1 документа є наявність поряд з назвою страв їх вартості. Загальна вартість витрачених продуктів перевіряється як сума добутків кількості порцій на ціну страви.

Правильне та своєчасне документальне оформлення витрачених продуктів свідчить про високий професійний рівень працівників закладу освіти, причетних до організації харчування школярів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження норм та порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305. Дата оновлення: 01.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2021).

Кравчук А.В.

**Науковий керівник – Ілляшенко К.В., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь**

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Активами організації вважаються господарські засоби, контроль над якими організація отримала в результаті dokonаних фактів її господарської діяльності та які повинні принести їй економічні вигоди в майбутньому. Майбутні економічні вигоди являють собою потенційну можливість активів прямо або побічно сприяти припливу грошових коштів в організацію. Вважається, що актив принесе в майбутньому економічні вигоди організації, якщо він може бути:

- а) використаний відокремлено або в поєднанні з іншим активом в процесі виробництва продукції, робіт, послуг, що призначені для продажу;
- б) обмінений на інший актив;
- в) використаний для погашення зобов'язання;
- г) розподілений між власниками організації.

Вищевказані економічні характеристики активу є визначальними. Матеріально-речова форма активу та юридичні умови його використання не є суттєвими критеріями віднесення до активів.

Законом України від 16.07.99 р. № 996-ХІV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон), який набрав чинності з 01.01.2000 р. встановлені форми бухгалтерської фінансової звітності в табличній формі [1].

Цим нормативним актом дається право організаціям самостійно визначати деталізацію показників за статтями бухгалтерської звітності.

Інформація про активи відображається в бухгалтерському балансі (звіті про фінансовий стан), звіті про рух грошових коштів і в поясненнях до бухгалтерського балансу, які можуть бути дані в табличній або текстовій формі.

У бухгалтерському балансі актив повинен визнаватися, коли ймовірно отримання організацією економічних вигод в майбутньому від цього активу і коли вартість його може бути виміряна з достатнім ступенем надійності.

Деталізований склад активів розкривається в поясненнях до балансу. Склад інформації про активи, що розкривається в бухгалтерській звітності, визначається не тільки змістом самих звітних форм, а й нормами щодо окремих активів, що встановлюються положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) [2].

У бухгалтерській звітності найбільш детально повинна бути представлена інформація про нематеріальні активи, основні засоби і фінансові вкладення.

Так, в бухгалтерській звітності потрібно розкривати з урахуванням суттєвості, як мінімум, наступну інформацію:

- первісна вартість та сума нарахованої амортизації за основними групами основних засобів на початок та кінець звітного року;

- способи нарахування амортизаційних відрахувань за окремими групами об'єктів основних засобів;
- про рух основних засобів протягом звітного року за основними групами (надходження, вибуття тощо);
- про зміни вартості необоротних активів, в якій вони прийняті до бухгалтерського обліку (добудова, дообладнання, реконструкція, часткова ліквідація та переоцінка об'єктів);
- прийняті організацією терміни корисного використання об'єктів основних засобів (за основними групами);
- інформація про об'єкти основних засобів, вартість яких не погашається;
- основні засоби, що надані та отримані за договором оренди;
- об'єкти основних засобів, що враховуються у складі дохідних вкладень у матеріальні цінності;
- прийняті в експлуатацію об'єкти нерухомості, що знаходяться в процесі державної реєстрації і фактично використовуються [3, с.424].

Суттєвою частиною активів є стаття запасів. Запаси – балансовий рядок, в якому відображається сумарна вартість матеріально-виробничих запасів.

Дебіторська заборгованість – це активи, які підлягають отриманню організацією від своїх боржників (інших організацій та осіб). Інформація про дебіторську заборгованість в бухгалтерському балансі показується одним рядком. У поясненнях до бухгалтерського балансу в табличній формі дається досить детальна інформація про рух (надходження і вибуття) дебіторської заборгованості, що розділяється на довгострокову і короткострокову, а також про прострочену дебіторську заборгованість.

Грошові кошти і грошові еквіваленти являють собою загальну вартість грошових коштів на звітну дату, що знаходяться в касі організації, на різних рахунках в банку, включаючи грошові кошти у валюті. Детальна інформація про грошові кошти розкривається в типовій формі «Звіт про рух грошових коштів».

Таким чином, найбільш повно активи відображаються у балансі підприємства. А найбільш деталізовані у примітках та поясненнях до фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Ілляшенко К.В. Реформування обліку та звітності: інформаційно-аналітичний аспект. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 3 (14). С. 422-425.

Кречуняк С.В.**Науковий керівник – Рилєєв С.В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці**

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ХОЛДИНГАХ

Ринкові відносини зумовлюють об'єктивну необхідність підвищення ролі бухгалтерського обліку, для прийняття оперативних і тактичних рішень з управління підприємством в умовах ринкової кон'юнктури, що постійно змінюється, розвивається, необхідна своєчасна достовірна та аналітична інформація.

В нових умовах у підприємства зростає необхідність активніше використовувати дані бухгалтерського обліку з метою організації контролю та вдосконалення своєї діяльності.

Облік є найважливішим засобом систематичного контролю над збереження всіх коштів господарства, за правильним їх використанням та виявленням додаткових резервів зниження собівартості продукції. Формування ринкових відносин країни змусило по-новому підійти до постановки обліку окремих ділянок, фінансово-господарської діяльності підприємств і закупівельних організацій. Умови ринкової економіки спонукають керівників підприємств до постійного пошуку резервів підвищення ефективності використання всіх матеріально-речових чинників виробництва. Виявити та практично використовувати ці резерви можна за допомогою ретельного бухгалтерського обліку.

Для великих підприємств характерна складніша організаційна структура, тому і побудова облікової системи та ведення обліку в цілому викликає низку труднощів. Процес формування сучасних холдингів в Україні відбувався разом із процесом приватизації та перерозподілу власності. Нині можна констатувати, що цей процес у деяких галузях майже завершився, а в інших суттєво уповільнився. Мета придбання максимально можливої кількості компаній за заниженими цінами, поступилася місцем завданню підвищення ефективності роботи підприємств, що входять до холдингу. Вирішення цього завдання є складним процесом, результатом якого, насамперед, має з'явитися створення ефективної системи управління в головній компанії холдингу (корпоративному центрі), що здійснює керівництво підприємствами групи.

Холдинг – це група підприємств, одне з яких – материнська компанія – визначає загальний напрям розвитку об'єднання відповідно до основних мотивів його формування та координує діяльність дочірніх компаній для досягнення генеральної мети холдингу [1, с. 31].

Холдингова компанія – акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [2].

В економічній літературі виділяють наступні підходи щодо трактування «холдинг» та «холдингова компанія»:

- структура;
- організаційно-правової форми учасників холдингових утворень;
- рівень контролю та управління між структурними елементами холдингу;
- вигоди існування тощо [1, с. 30-31].

Враховуючи особливості взаємодії учасників холдингових утворень, загальну стратегічну спрямованість їх діяльності, незалежно від розподілу управлінських функцій, всі істотні аспекти організації бухгалтерського обліку повинні бути гармонізовані. Зокрема, найбільш важливими моментами, які потребують узгодження, є:

- робочий план рахунків бухгалтерського обліку;
- методи оцінки всіх видів майна та зобов'язань;
- правила документообігу та технології обробки облікової інформації;
- порядок контролю фінансово-господарської діяльності;
- форми документів для внутрішньогосподарської бухгалтерської звітності;
- єдність інших аспектів в контексті реалізації облікової політики холдингу.

Узгодження зазначених положень щодо організації бухгалтерського обліку в учасниках холдингу дає можливість безперешкодного формування єдиного інформаційного простору, дозволяє сформувати необхідне та достатнє обліково-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень на всіх рівнях (корпоративний, бізнес-напрями, оперативний, тактичний, стратегічний тощо). Тобто від самого початку відбувається нівелювання неспівставності даних внаслідок змін вартісних та якісних факторів, різних вихідних умов виробництва (технічних, технологічних), різної методики формування та розрахунку показників; знижується ймовірність методологічних помилок тощо.

Ще однією з причин гармонізації бухгалтерського обліку в холдингу виступає необхідність виконання вимог НП(С)БО: 2 «Консолідована фінансова звітність», 19 «Об'єднання підприємств», «Фінансова звітність за сегментами».

Слід зазначити, що взаємодії між учасниками холдингу виникають не лише при формуванні інформаційної системи. Специфікою такого роду структур є наявність постійних взаємовідносин між учасниками з приводу:

- придбання та продажу продукції (товарів, робіт, послуг), основних засобів та інших видів активів;
- оренди майна або надання майна в оренду;
- фінансових операцій, включаючи надання позик;
- формування зареєстрованого (статутного) або додатково капіталу;
- надання та отримання забезпечень щодо виконання зобов'язань тощо.

Ефективність системи управління – це ефективність управлінських рішень, що приймаються менеджерами. Саме у забезпеченні менеджерів інформацією до ухвалення обґрунтованих управлінських рішень полягає мета управлінського обліку [3, с. 229].

Управлінський облік у компаніях холдингового типу відрізняється від окремого підприємства. Основна відмінність пов'язана з тим, що завдання головної компанії холдингу полягає у координації діяльності бізнес-одиниць та підвищенні ефективності холдингу в цілому. Це досягається за рахунок

реалізації єдиної корпоративної стратегії, управління сукупними ресурсами, досягнення синергетичного ефекту, надання підприємствам групи необхідного досвіду та методології.

Управлінський облік у холдингах є важливим інструментом управління, особливо у частині стратегічного та інвестиційного планування, бюджетування, управління грошовими коштами та оборотним капіталом, а також оцінки вкладу підрозділів у фінансовий результат групи. Управлінський облік відіграє важливу роль у підвищенні ефективності головної компанії, сприяючи створенню вартості та підвищенню капіталізації холдингу в цілому.

При побудові управлінського обліку необхідно в першу чергу:

- розробити корпоративні стандарти, які будуть враховувати цільові установки діяльності холдингу в цілому та окремих суб'єктів господарювання, що входять до його складу;

- ідентифікувати фінансову структуру, тобто визначити сукупність центрів фінансової відповідальності та взаємодію між ними. У даному випадку мова не йде щодо стандартного підходу при визначенні елементів фінансової структури, проте необхідно враховувати: організаційно-управлінські взаємовідносини, які склалися між учасниками холдингу; специфіку галузі в якій функціонує холдинг або його види економічної діяльності; потреби розвитку (перетворення) холдингу.

Звичайно холдингові утворення у формі публічного акціонерного товариства складають звітність не лише за НП(С)БО, але й за МСФЗ (МСБО).

Отже, найбільш потребуючою з точки зору задоволення інформаційних потреб управління в холдингах є облікова інформація. При цьому, враховуючи складність холдингових структур, їх інституційні особливості, створення системи облікової інформації (фінансовий, управлінський, податковий облік та звітність за вітчизняними та міжнародними нормами) забезпечить її гармонізацію в головній та дочірніх компаніях, а також високу аналітичність даних, необхідних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Мельник О. Г., Залуцька Х. Я. Теоретичні підходи до розуміння сутності поняття «Холдинг». *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52-2. С. 29–33. URL : http://bses.in.ua/journals/2020/52_2_2020/7.pdf

2. Лозовицький С. П. Особливості організації системи бухгалтерського обліку у холдингових компаніях. *Вісн. Львів. комерц. академ. Сер. Економічна*. 2004. Вип. 16. С. 229–232.

3. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 р. № 3528-IV. Дата оновлення 06.10.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

Крюкова І.О., д.е.н., професор
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса

ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ВИМОГИ

У сучасній теорії і практиці сутність категорії «sustainable development» та зміст концепції сталого розвитку має багато інтерпретацій. З урахуванням методичного підходу до визначення даної дефініції ООН, сталий розвиток – це «... розвиток, який задовольняє потреби сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої» [1]. У загальному сприйнятті концепція ґрунтується на трьох основних елементах забезпечення майбутнього існування суспільства: соціальному чиннику, екологічному та економічному.

Розв'язання глобальних питань існування суспільства та глобальної економіки сьогодні можливо не тільки на рівні урядів країн та міжурядових світових організацій. Головними учасниками постають окремі виробники, бізнес-суб'єкти, діяльність і успішний розвиток яких неможливий без врахування в управлінському процесі найважливіших соціально-економічних та екологічних тенденцій і змін. Бухгалтерський облік постає ключовим інструментом такого управління, оскільки формує інформаційно-аналітичний базис управління, що необхідний для інвесторів, власників, соціально активних груп та інших користувачів фінансової звітності. Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC) сьогодні формує нові принципи публічного розкриття інформації про бізнес з урахуванням засад сталого розвитку. Визначальне місце у такій інформації займають дані, пов'язані з оцінкою витрат на соціальні заходи, збереження навколишнього середовища, запобігання змінам клімату та оцінкою ризиків, пов'язаних з можливими викликами макро- і мікробізнес-середовища.

Як свідчать висновки експертів, сьогодні бухгалтери є найважливішими учасниками бізнес-процесів, орієнтованих на досягнення успіху на ринку, залучення інвестицій та вирішення завдань сталого розвитку компанії. Стандарти GRI сьогодні підвищують рівень прозорості та змісту інформації з прав людини, екологічної діяльності та інших аспектів сталого розвитку [2]. Директива країн ЄС 2014/95/EU, яка ще носить назву «Рекомендації до складання не фінансової звітності компаніями», розповсюджується на всі бізнес-суб'єкти Європейського Союзу, які мають 500 та більше працівників. Основними вимогами, які ставляться даним нормативним актом до нефінансової звітності, що мають публічно надавати компанії ЄС, є: 1) розкриття інформації про екологічні питання (зокрема, які стосуються зміни клімату, особливо викидів CO₂); 2) розкриття інформації про соціальні питання та взаємодію із персоналом компаній; 3) повага до прав людини; 4) боротьба з корупцією та хабарництвом; 5) різноманіття учасників правління компаніями (з точки зору гендерного, вікового, професійного співвідношення) [3].

У 2017р. Європейська Комісія озвучила загальні рекомендації для

розкриття компаніями у нефінансовій звітності інформації про екологічну діяльність та соціальні питання[4]. В додаток у 2019р. Комісією було також обґрунтовано принципи розкриття інформації про діяльність компаній, що пов'язані із зміною клімату. У 2021р. Європейська Комісія прийняла проект Директиви з корпоративної звітності у сфері сталого розвитку (CSRD). Директива розповсюджується на всі підприємства (крім мікропідприємств), що на регулярній основі функціонують на ринках, зокрема, фондових та товарних; вимагає обов'язкового проходження аудиту, містить нові, більш жорсткі вимоги до звітності у сфері сталого розвитку; передбачає створення єдиного реєстру даних компаній у межах союзу ринків капіталу європейського простору. Проект Директиви з корпоративної звітності у сфері сталого розвитку орієнтований на розробку та прийняття, поряд з існуючими стандартами соціальної відповідальності бізнесу, стандартів у сфері сталого розвитку. Перший набір стандартів планується затвердити наприкінці 2021р.

Розробка стандартів нефінансової звітності сталого розвитку бізнесу ґрунтується на положенні, що у сучасній світовій та європейській практиці саме бізнес створює (або знищує) суспільно необхідну вартість та економічну (фінансову) цінність для суспільства. Ці процеси мають вплив на пов'язані сторони, в першу чергу, інвесторів капіталу, соціальні фактори та кліматичні зміни. Імплементация стандартів сталого розвитку у практику бухгалтерського обліку та звітності формує для міжурядових органів управління та Європейської Комісії необхідний інформаційний базис для регулювання та бюджетування соціально значимих проектів з урахуванням часткового їх фінансування за рахунок бізнесу. Такі програми планується реалізовувати у рамках спільного партнерства та спільного будівництва уряду і бізнесу.

Важливе значення при розробці стандартів сталого розвитку матиме вид економічної діяльності та сектор, у якому створюється суспільна вартість (функціонує підприємство). Поряд з універсальними показниками у звітності сталого розвитку повинні мати місце і специфічні індикатори, що розкривають принципові аспекти діяльності компаній у певному секторі національної економіки (зокрема, у секторах, що мають визначальний вплив на зміну клімату). Такі звіти стануть доповненням до традиційних галузевих фінансових звітів бізнес-суб'єктів.

Важливе місце у системі обліку сталого розвитку займають нематеріальні активи. Сьогодні інформація про нематеріальні активи та їх використання є досить обмеженою як у фінансовій звітності, складеної за національними стандартами, так і у звітності, що формується на підставі IFRS та GAAP. Разом з тим, у сучасних економічних умовах формування суспільної економічної цінності та вартості у значній мірі залежить саме від даного виду активів. Вони постають джерелом активного розвитку компаній та нарощування вартості бізнесу. Наразі Європейська Комісія рекомендує враховувати нематеріальні активи компаній як ключові чинники створення вартості та функціонування бізнесу на засадах сталого розвитку.

Облікова інформація, що збирається, накопичується, систематизується та зберігається у межах системи бухгалтерського обліку та звітності публічного

призначення, має ключові якісні характеристики, до яких сьогодні відносяться: доречність, правдиве надання, повнота, нейтральність, свобода від помилок, співставність, можливість перевірки, своєчасність. Формування нових стандартів сталого розвитку супроводжується доповненням існуючих якісних характеристик наступними: актуальність, надійність, розкриття ризиків, вимірювальність та контекстуалізація інформації, відображення цілей розвитку.

Звітність сталого розвитку, складена на основі проекту відповідних стандартів, матиме трьохрівневу архітектуру: 1 рівень звітності – секторальна діагностика та звітність (фінансова і нефінансова); 2 рівень – специфічна секторальна звітність; 3 рівень – внутрішня управлінська звітність з ключових аспектів сталого розвитку компанії. Обов'язковим елементом звітності всієї архітектури звітності сталого розвитку бізнесу має стати розкриття інформації про стратегію, заходи її реалізації та продуктивність бізнесу. Всі рівні архітектури звітності мають відповідати принципам співставності та релевантності інформації.

Сьогодні провідні компанії України вже долучились до європейської та всесвітньої практики складання публічних звітів зі сталого розвитку. Основними розділами такої звітності є оцінка та моніторинг екологічних та соціальних ризиків, стратегія взаємодії зі стейкхолдерами, фінансування «зелених» програм, ефективність внутрішніх соціальних проектів, розвиток персоналу і охорона праці, інші. Проте, така практика є характерно для бізнес-суб'єктів з високим рівнем корпоративної культури управління та стосується, переважно, крупних компаній. Для більшості бізнес-суб'єктів національної економіки елементи провідних концепцій сталого менеджменту та звітності не є пріоритетними. У зв'язку з цим, у призмі посилення євроінтеграційних прагнень України, приєднання вітчизняних компаній до новітньої практики імплементації принципів сталого суспільно-економічного розвитку має постати інструментом підвищення ефективності бізнесу, вирішення національних завдань економічного зростання та продовження процесів уніфікації і гармонізації національної системи бухгалтерського обліку та звітності і світової практики.

Список використаних джерел

1. Світовий центр даних. URL: <http://wdc.org.ua/uk/node/356>.
2. Світові стандарти звітності GRI. URL: <https://www.globalreporting.org/about-gri/news-center/gri-raises-the-global-bar-or-due-diligence-and-human-rights-reporting/>.
3. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/index_en/
4. IFAC. Corporate reporting: climate change information and reporting cycle to 2021. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy>.

Кучеренко Т.Є., д.е.н, професор
Уманський національний університет садівництва,
м. Умань

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування єдиного світового фінансово-інформаційного простору у контексті управління капіталом відбувається протягом усього періоду розвитку ринкової економіки. Одночасно формувалася публічна фінансова інформація про бізнес, його мету, засновників тощо. Основним джерелом такої інформації є фінансова звітність, яка розвивається під впливом потреб основних її користувачів (кредиторів, інвесторів), а з часом і в цілому окремих груп суспільства, які з різних причин зацікавлені у відповідній інформації. На порядку денному постала проблема оприлюднення не лише фінансової інформації про бізнес, але і його соціальну та екологічну складові, економічні взаємозв'язки із контрагентами, що доповнює інформацію про учасників бізнесу, його потенційну спроможність створювати додаткову вартість, нарощувати власний капітал, позиції на ринку капіталу в умовах невизначеності і ризиків. Таким чином суспільство потребує створення системи соціального контролю над економікою, що трактується від внутрішньо фірмового корпоративного рівня до організації соціального контролю на макроекономічному рівні, реалізація якого пов'язана з активною діяльністю держави. На разі цей процес забезпечується через розвиток інформації та інформаційних технологій, що у свою чергу, сприяє розвитку інформаційного суспільства і формуванню цифрової економіки. «Інформаційне суспільство (information society, digital society, electronic society, e-society) розглядається як етап переходу до нового перспективного стану соціально-економічного та науково-технічного розвитку – до суспільства знань (knowledge society, k-society), в якому головним джерелом існування і розвитку, основним ресурсом функціонування і рушійною силою прогресивних перетворень стануть знання, які накопичило людство і які будуть ефективно використовуватися практично усіма підсистемами суспільства, переважною більшістю його членів для розв'язування своїх повсякденних і перспективних завдань» [1].

Дослідженню проблем еволюції системи бухгалтерського обліку, його мети, принципів в контексті сучасних тенденцій розвитку цифрової економіки присвячені праці таких західних і вітчизняних науковців: Archambault, J., Archambault, M., Brown, J., Dillard, J., Dillard, J., Labib, K., Li, Y., Myrelid, A., & Olhager, J., Kucherenko, T., Melnyk, L., Matros, E., Anishchenko, H., Mykhailovyna, S. та інші.

Основними факторами, які впливають на впровадження бухгалтерської інформаційної системи та головної її складової – інтегрованої звітності, є потреби користувачів, а також наявність відповідних засобів для їх формування. Розвиток інформаційних систем, сучасні досягнення в галузі комп'ютерної техніки та телекомунікаційних мереж, що призначені для потреб управління окремих

суб'єктів економіки на мікро і макрорівнях – є безпосередньою складовою бухгалтерської інформаційної системи. У таких умовах система бухгалтерського обліку окремих суб'єктів підприємництва та державного сектору інтегрується у загальну систему управління бізнесом та через інформацію, яка міститься у звітності підприємств, стає потужним інструментом контролю та прогнозування за економічним життям як окремих господарюючих суб'єктів економіки, так і країни в цілому. При цьому можуть вирішуватися питання поточного регулювання економічних відносин задля досягнення бажаних результатів, виконання бюджетів та формулювання чітких і зрозумілих стратегій розвитку на перспективу. Як зазначили відомі американські вчені Б. Нідлз, Х. Андерсон та Д. Кардуелл, що сучасний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, а здійснює планування та прийняття рішень, контроль і привернення уваги керівництва, оцінювання, огляд діяльності створює інформаційну систему, що задовольняє користувача [2, с. 24].

Оскільки традиційна публічна бухгалтерська звітність є консервативною і лише характеризує історичний аспект подій і процесів, що відбулися в минулому, а окремі фінансові звіти і показники не надають уяви про перспективи і напрями розвитку бізнесу, його стратегічні цілі і мету для оцінки досягнутих результатів на даний момент, тому цілком очевидною є зміна звітності за змістом та наповненістю її елементів. Сьогодні ця компонента бухгалтерської інформаційної системи набуває особливого значення, адже в умовах розбудови інформаційного суспільства відбувається трансформація призначення та мети її складання. Поєднуючи у собі елементи фінансової та нефінансової суспільно значимої інформації, інтегрована звітність як найважливіший інформаційний ресурс сприяє прийняттю управлінських рішень на різних рівнях. Саме тому в умовах розширення інформаційних запитів потенційних користувачів економічних даних адекватною має бути і звітність, яка підлягає обов'язковому оприлюдненню її показників.

Бухгалтерський облік накопичує, групує і систематизує факти господарської діяльності, є досконалою інформаційною базою управління підприємством у взаємозв'язку із аналізом і контролем. Попереднім етапом процесу управління є прогнозування основних напрямів діяльності підприємства та розробка більш детальних бюджетів на найближчу перспективу. Саме ці етапи бухгалтерської інформаційної системи визначають основні завдання і параметри як окремих бізнес-процесів, так і бізнесу в цілому. Застосування методичних прийомів аналізу та контролю дають змогу саме за даними бухгалтерського обліку, прогнозування і бюджетування розкривати причинно-наслідкові тенденції у складі активів, зобов'язань, фінансових результатів, грошових потоків, інших компонентів і процесів господарської діяльності суб'єкта економіки.

Посилення взаємодії між різними областями облікової сфери – бухгалтерського обліку, прогнозування, бюджетування, аналізу, контролю в контексті використання ІТ-технологій забезпечує, по-перше, поліпшення якості економічної інформації (швидкості, надійності, захищеності), по-друге, своєчасне прийняття управлінських рішень, а по-третє, публічність і доступність даних

бухгалтерської інформаційної системи, що у свою чергу, сприятиме розширенню меж бізнесу, його прозорості та інвестиційній привабливості.

Бухгалтерська інформаційна система є якісно новим етапом прийняття управлінських рішень як на рівні окремих бізнес-процесів, так і в цілому суб'єкта економіки, галузі, регіону, країни, починаючи з первинної реєстрації окремих операцій, відображення в обліку і звітності, а в наступному – відображення відповідної інформації у системі національних рахунків. Для забезпечення цілісності бухгалтерської інформаційної системи її слід доповнити результатами статистичних спостережень, які є підґрунтям сукупності показників найважливіших процесів і явищ економіки: виробництва, доходів, споживання, нагромадження капіталу та фінансів. Усі ці компоненти у сукупності та взаємозв'язку формують єдність інформаційної системи бухгалтерського обліку, яка завдяки розвитку інформаційних технологій стає передумовою побудови інформаційного простору для обміну інформацією, формування відповідних баз даних та організації «високоінтелектуальної системи обліку» [3], що є однією із ознак інформаційної економіки.

Існування запиту на єдиний інформаційний простір стає ознакою цифрової епохи. На думку М. Кастельса [4], одного з видатного соціолога сучасності, який спеціалізується в галузі інформаційного суспільства, інформація та обмін інформацією супроводжували розвиток цивілізації протягом усієї історії людства і були критично важливими у всіх суспільствах. У той же час «інформаційне суспільство» будується таким чином, що генерування, обробка та передача інформації стають фундаментальними джерелами продуктивності та влади.

Отже, бухгалтерська інформаційна система в умовах інформаційного суспільства стає рушійною силою розвитку не лише економіки підприємства, країни, регіону, а і в цілому, розвитку цивілізації.

Список використаних джерел

1. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія / [О. В. Пальчук, В. М. Савченко, І. В. Рузмайкіна та ін. ; за ред. Г. М. Давидова]. Кропивницький : Ексклюзив-Систем, 2017. 242 с.
2. Нидлз Б., Андерсон Х., Кардуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета; пер. с англ.; под ред. Я. В. Соколова. 2-е изд. М.: Финансы и статистика, 1997. 496 с.
3. Литвин Н. Інформаційне суспільство як головний пріоритет перспективного розвитку держави // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 876. С. 157-162.
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура // Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.

Лайчук С.М., к.е.н., доцент
Столяренко А.Ю.

Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Аутсорсинг – це практика найму робітників за межами компанії для виконання послуг або створення товарів, які традиційно виконуються власноруч за рахунок власних співробітників. Основна ж причина переходу від традиційного ведення бізнесу до найму робітників ззовні – зменшення фінансових затрат. Аутсорсинг вперше був визнаний бізнес-стратегією в 1989 році і став невід’ємною частиною економіки бізнесу протягом 1990-х років і з часом починає охоплювати все більше сфер [1, с. 2].

Практика аутсорсингу є предметом значних суперечок у багатьох країнах. Ті, хто виступає проти, стверджують, що такий метод найму робітників спричиняє втрату внутрішніх робочих місць, особливо у виробничому секторі. Прихильники кажуть, що так створюється стимул для компаній розподіляти ресурси найбільш ефективно, і що аутсорсинг допомагає підтримувати характер вільної ринкової економіки в глобальному масштабі.

У сучасних умовах господарювання інноваційним інструментом оптимізації діяльності підприємства є аутсорсинг його бізнес-процесів. Правильний облік на підприємстві потребує особливої уваги, тому що від нього значною мірою залежить ефективність ведення бізнесу. У цій ситуації, враховуючи переваги та недоліки, керівництво підприємств часто вдається до бухгалтерського обліку на аутсорсинговій основі. Облікові функції підприємства можуть бути з легкістю передані стороннім робітникам, що надасть підприємствам змогу зосередитись на основних процесах підприємства, знизити витрати та оптимізувати структуру компанії, тим самим поліпшувати позиції на ринку, зокрема конкурентоспроможність.

Фінансовий аутсорсинг – це ефективний спосіб посилити прозорість бізнес-процесів компанії, оптимізувати її витрати та збільшити інвестиційні перспективи за рахунок передачі фінансових функцій стороннім спеціалістам [2, с. 35].

Підприємство отримує більше можливостей для зосередження всіх своїх зусиль та ресурсів на розвитку та вдосконаленні основного бізнесу, значно мінімізуючи податкові та бухгалтерські ризики, зменшуючи матеріально-технічні витрати.

Аутсорсинг як один з фінансових інструментів є одним з найважливіших аспектів малого та середнього бізнесу зі складною корпоративною структурою та великим обсягом первинних документів, оскільки дозволяє не тільки скоротити витрати на ведення бухгалтерського обліку і уникнути дублювання функцій, але й оптимізувати та підвищити якість фінансової та податкової системи бухгалтерського обліку в цілому. Крім того, здійснення певної

корпоративної реорганізації за рахунок залучення спеціалістів ззовні призводить до підвищення якості, сприяє оптимізації управлінських рішень та зосередженості на стратегічному плануванні й, власне, розвитку.

Основними вигодами від використання аутсорсингу є наступні:

- зменшення витрат на заробітну плату та витрат пов'язаних з веденням бухгалтерського обліку;
- позбавлення від будь-яких втрат, пов'язаних з некваліфікованою роботою бухгалтерів;
- зменшення витрат на обладнання та утримання власного фінансового відділу;
- підвищення організаційної гнучкості та швидкості прийняття управлінських рішень;
- концентрація ресурсу компанії на її основній діяльності;
- економія часу та витрат, необхідних для взаємодії з регулюючими та фіскальними установами.

Суть бухгалтерського аутсорсингу полягає насамперед у передачі рутинних бухгалтерських функцій сторонній бухгалтерській компанії.

Для надання бухгалтерських послуг при аутсорсингу укладається типовий договір на надання послуг, в якому вказуються такі пункти, як предмет договору, права та обов'язки сторін, строки та порядок виконання зобов'язань, оплати, відповідальності обох сторін та зазначаються інші умови.

Отже, аутсорсинг бухгалтерського обліку стає економічно ефективним для тих компаній, які досягають успіху за рахунок економії часу та матеріальних ресурсів. Багато компаній вже не бачать можливості в подальшому розвитку без залучення працівників ззовні. Особливо в реаліях світової кризи, причиною якої стала пандемія. В умовах тотальної нестачі фінансових коштів та необхідність в урізанні робочих місць та переходу на дистанційний режим ведення бізнесу, аутсорсинг став універсальним рішенням більшості критичних питань.

Список використаних джерел

1. International Business Machines. IBM Global Services: A Brief History, Page 2. URL: <https://www.ibm.com/ibm/history/documents/pdf/gservices.pdf>
2. Mahmutov I.I., Grigorieva D.R., Gareeva G.A., Mikryukova V.S. The role of outsourcing accounting at a small enterprise, AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research. 09/02-IX. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/090209/papers/A_12.pdf

Макурін А.А., к.е.н., доцент
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро

ОБЛКОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

В функціонування будь-якої системи існують певні обмеження. В сучасній системі грошових коштів, коли в державі приймається рішення з печаті грошових одиниць відбувається їх знецінення. Наприклад, для видобутку кілограма золота потрібно витратити певну кількість ресурсів, якими є робоча сила, електроенергія, обладнання. Так і в цифровій валюті існують обмеження в ресурсах, але не фізичні, а комп'ютерні (цифрові). Тобто, таким чином і досягається обмеження криптовалют. Більшість криптовалют побудовані на алгоритмі біткоїна [1].

У теперішній час існують два способи отримання криптовалюти. Перший спосіб це торгівля на біржі, але спочатку необхідно витратити кошти на придбання цифрової валюти. Придбати криптовалюту, наприклад біткоїн станом на лютий 2017 року: 1 біткоїн – від 1000 до 1146 USD. Інший спосіб це почати «майнінг» - видобуток монет криптовалют власними можливостями обчислювальної техніки.

У спрощеному вигляді суть роботи майнера полягає в пошуку з мільйонів можливих комбінацій одного єдиного правильного коду, який називається хеш, і отримання за це винагороди. Криптографічний хеш-функція, частіше звана просто хешем – це математичний алгоритм, що перетворює довільний масив даних та складається з букв і цифр й має певну довжину. Крім того, за умови використання того ж типу хешу, ця довжина буде залишатися незмінною, незалежно від обсягу даних, що вводиться.

З 2016 нагорода становить 12,5 BTC (122 593 тисяч доларів на 01.12.2017), в 2020 році відбудеться її наступне зменшення[2]. Тобто, відбувається халвінг – зменшення у два рази винагороди майнеру за видобутий блок інформації. Звичні нам гроші (фіат) може випускати лише центральний банк відповідної країни. Рішення про випуск грошей (емісію) ухвалюється експертами з огляду на економічну і фінансову ситуацію, але кожна нова емісія в будь-якому разі спричиняє інфляцію - знецінювання грошей. Те ж саме відбувається у світі криптовалют. Майнінг - єдиний спосіб емісії біткоїна. Аналогічно, кожен новий біткоїн у системі розмиває вартість криптовалюти. Для того, аби інфляція біткоїна не була надмірною, в початковий механізм криптовалюти його творець Сатоші Накамото й заклав халвінг. Сатоші Накамото програмно заклав халвінги в мережі біткоїна через кожні 210 тисяч блоків, тобто раз в 4 роки - аж до того моменту, коли з видобутком 21 млн монет (імовірно в 2140 рік) емісію криптовалют буде закінчена. На рисунку 1.2 наведено вплив халвінгу на вартість криптовалюти біткоїн

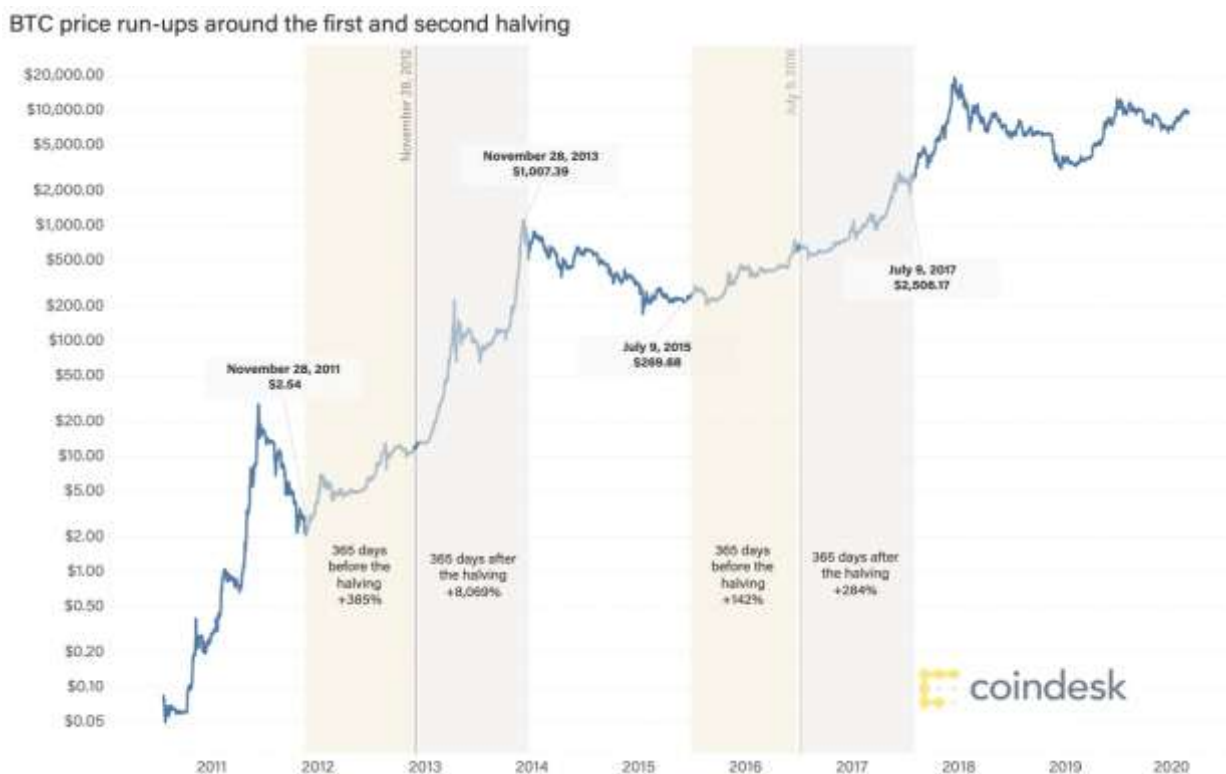

Рис. 1 Вплив халвінгу на вартість криптовалюти біткоїн
Джерело: отримано автором з сайту coindesk.com

Для розрахунків і подальшого шифрування використання центральних процесорів власних ноутбуків чи персональних комп'ютерів часто просто не вигідно. Тому для подібних завдань використовують потужні графічні прискорювачі відеокарт, або ж спеціалізовані плати ASIC, що забезпечують високу швидкість шифрування sha-256. В даний момент найкращими відеокартами для майнінгу вважаються GeForce GTX 1070, GeForce GTX 1080 Ti, Radeon RX 580 та їх аналоги. Відрізняються дані відеокарти енергоспоживанням і швидкістю обробки інформації.

Також, для майнінгу необхідне спеціальне програмне забезпечення, яке зазвичай можна отримати на офіційних сайтах криптовалют або з інших відкритих ресурсів [3].

Кожна транзакція використовується за допомогою засобів корегування віртуальних псевдонімів - називаються адресами біткойнів. Адреса Bitcoin виглядає bc18agq0qdcww2m2dhudnvvuugqz0cff0kptdut9vx. Він складається з рядка букв і цифр, що починається з «bc». Для функціонування системи не потрібно створювати централізовані сховища даних. Їх функції забезпечують програми-клієнти, які з'єднуються в ланцюжок і утворюють самодостатній вузол. Біткоїн є загальнодоступним і анонімним одночасно. Всі угоди, які проводяться між користувачами, не вимагають залучення посередників, хоча така можливість доступна [4]. Транзакції мають незворотній характер. За даними, на кінець липня 2017 року, вартість одного біткоіну перевищувала 1700 доларів. Втім, ціна цієї криптовалюти, також як і багатьох інших, не відрізняється постійністю та має високу волатильність.

Технологія блокчейн також забезпечує повну децентралізацією

зберігання даних, оскільки загальну базу транзакцій розподілено між всіма вузлами системи. Таким чином забезпечується висока захищеність інформації від зовнішніх впливів та форс-мажорних обставин.

Сучасна економічна система зазнає змін завдяки розвитку інформаційних технологій. Ще у 2013 році Кабінетом Міністрів України було схвалено стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні. В якій закладено етапи та основні напрями реалізації упродовж 2013 – 2020 років. В цій стратегії наведено тлумачення відносно електронної економіки, електронної комерції, електронної трансформативності суспільства та інше [5]. Результати застосування міжнародного досвіду свідчать про те, що цифрові технології мають вплив на соціально-економічний розвиток. Відбувається поновлення економік багатьох держав світу та визначаються умови сталого розвитку для майбутнього, завдяки новітнім інформаційним технологіям.

Список використаних джерел

1. Judgment in Case C-264/14 Skatteverket v David Hedqvist [Електронний ресурс] // Court of Justice of the European Union. Press release no. 128/15. Luxembourg, 22 October 2015. URL: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/doc/201510/cp150128en.pdf> (дата звернення: 11.09.2021).
2. Про електронні гроші в Україні: Положення НБУ від 4 листопада 2010 р. № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Regulation of Bitcoin in Selected Jurisdictions. USA [Електронний ресурс] // The Library of Congress. Bitcoin Survey. URL: <http://www.loc.gov/law/help/bitcoin-survey/#USA> (дата звернення: 11.09.2021).
4. Тульчинська С. О., Корзун Л. С. Цифровізація як засіб трансформації економіки України // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2020. – №. 25. – С. 52-59.
5. Миськовець Н. П. Цифровізація в Україні та світі // Вчені записки Таврійського національного університету імені Ві Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2019. – №. 30 (69), № 4 (2). – С. 60-65.

Матюха М.М. к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ

КОНСАЛТИНГ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ ПЕРСОНАЛУ

Сучасний стан економіки спонукає до розвитку ІТ-технологій на основі організації дистанційних форм, що забезпечує сферу ведення обліку та подання звітності, інформаційного забезпечення управління підприємством. Вітчизняні підприємства досить швидко перебудовують систему організації цифровізації організації обліку. Високі темпи запровадження нових форм інформатизації загострюють конкурентну боротьбу між підприємствами та диктують учасникам ринку певні вимоги до ефективності управління. У такій ситуації можна впевнено прогнозувати розвиток платоспроможного попиту на консалтингові послуги у сфері обліку та оподаткування.

В Україні значна частка попиту на інформаційне консультування управління припадає на проекти розвитку малих та середніх підприємств, діяльність яких належать до різних секторів економіки. Багато подібних проектів неможливо реалізувати силами штатних бухгалтерів чий досвід та кваліфікація організації дистанційної облікової роботи є недостатньою, внаслідок до роботи залучаються зовнішні спеціалісти.

Очевидно, що ринок ІТ-консалтингу розвивається швидше, ніж ІТ-ринок в цілому, що виражається як збільшення обсягів проектів. так і у підвищенні попиту на консалтингові послуги у галузі цифровізації обліку. Інтенсивне зростання пояснюється перемиканням уваги з постачання обладнання на виконання складних проектів з розробки ІТ-інфраструктури та підходів до управління. Також, замовники консалтингових послуг потребують поточного аналізу стану існуючих ІТ-технологій, удосконалення грамотно збудованої існуючої системи, розгляд можливих перспективних варіантів їх розвитку, і розрахунок необхідних для її реалізації витрат (людських, фінансових та ін.). Оцінюючи проекти, більшість консультантів нерідко беруть до уваги лише його фінансову сторону, забуваючи про такі аспекти, як залучення людських ресурсів та тривалість.

У той же час існує стійка тенденція до потреби «чистого» ІТ-консалтингу: ІТ-аудит, консультування з питань формування концепції розвитку інформаційних технологій забезпечення управління, а також послуги з аналізу ризиків та постановки даних процесів на підприємстві.

Завдання ІТ-консалтингу - це насамперед забезпечення відповідності інфраструктури (мережевої, апаратної та програмної інформаційної) підприємства-замовника її бізнес-процесам з метою створення ефективної платформи для інформаційного забезпечення ведення бізнесу. Відповідно. розвиток бізнесу, вихід на європейські ринки та підвищення конкурентоспроможності підприємств є основними чинниками, що стимулюють попит на послуги ІТ-консалтингу.

Найближчими роками домінуючу роль, як і раніше, будуть мати проекти з управління інформаційною безпекою (ІВ). При цьому в центрі уваги насамперед опиняться такі галузі, як постановка процесів управління ризиками та розробка політик, положень та посібників у галузі ІВ.

У зв'язку із загальною тенденцією до розширення сфери управління послугами також розвиватиметься напрямок, пов'язаний із розробкою системи управління в галузі ІТ. Дана система дозволяє охоплювати всі бізнес-процеси, ІТ-служби та приймати управлінські рішення щодо стратегічних проектів та повсякденної діяльності підприємства — від управління замовленнями до управління портфелем проектів, окремими проектами та ресурсами, а також розгортанням нових інформаційних систем та управлінням інвестиціями та фінансами в ІТ.

Щоб зрозуміти цінність ІТ-консалтингу в сфері обліку для клієнтів, необхідно розглянути підходи до реалізації та просування цілісного консалтингового проекту. Певною мірою процес реалізації консалтингового проекту організації обліку, використовує всі базові принципи управління консалтингу, накопичений досвід та методики проведення розробки та запровадження загальних консалтингових проектів.

Консалтингові служби (підрозділи) мають застосовувати методологію консультування, тобто дотримуватися методологічного підходу до ідентифікації проблем на підприємствах-клієнтах та надання їм допомоги у плануванні та здійсненні змін. Варто зазначити, що у даний час очевидною є тенденція до поєднання експертного консалтингу (ситуація, коли до консультантів звертаються за порадою, керуючись їх досвідом, або необхідною інформацією) та процесуального (коли за результат відповідальний замовник, а консультант лише ділить з клієнтом повноваження та обов'язки). У цьому значну роль відіграє управління змінами, знаходження довгострокового вирішення проблем необхідного для виявлення актуальних проблем. Саме цей процес нерідко займає основну частину витрат часу та потребує активної участі керівництва.

Орієнтовний портфель надання консалтингових послуг у сфері інформаційного забезпечення управління на сьогоднішній день включає найбільш затребувані послуги:

- аудит інформаційних систем та інформаційної безпеки;
- розробка концепції та проектування системи організації обліку, формування та подачі звітності в умовах дистанційної роботи;
- послуги із побудови інфраструктури інформаційного забезпечення ІТ-менеджменту підприємства.

Аудит інформаційних систем дозволяє узагальнити об'єктивні дані про їх поточний стан, дії та події, що відбуваються в них, оцінити рівень відповідності ІС певному критерію (внутрішнім стандартам підприємства, вимогам національних та міжнародних стандартів), а потім надати результати замовнику у вигляді списку рекомендацій.

До комплексу професійних послуг зі створення інфраструктури організації обліку відносять такі види послуг: аналіз існуючої інфраструктури, розробка

вимог та рекомендацій, комплексне проектування, встановлення та налаштування пакету програмного забезпечення, монтаж та пусконаладження обладнання, розробка експлуатаційної та технічної документації, навчання та коучинг персоналу підприємства-замовника, оцінка ефективності існуючих систем, технічне обслуговування, підтримка та розвиток інфраструктури.

Створення концепції інфраструктури проекту заключається в постановці завдання, яке виражає ціль - продемонструвати замовнику застосування технологій для вирішення конкретних практичних завдань, виробити оптимальний шлях розвитку інфраструктури (особливо на етапах створення архітектури рішення та планування), створити план впровадження та оцінити необхідність ресурсів та терміни проекту. Іншими словами, такий проект є комплексом наступних складових: аналіз ситуації, надання рекомендацій (рішень) щодо побудови інформаційних систем та їх оцінка, правила створення ІТ-інфраструктури підприємства, основні архітектурні рішення та стандарти, модель організації інфраструктурою та вимоги до процесів управління. Результатом цього проекту, як правило, є розробка принципів переходу з існуючого стану ІТ-інфраструктури обліку підприємства в цільовий стратегічний елемент розвитку.

Отже, грамотно спроектований та реалізований консалтинговий проект інформатизації обліку в умовах дистанційної роботи сприяє підвищенню продуктивності праці та ефективності роботи інформаційних систем клієнтів, знижує ризики під час модернізації існуючих систем та впровадження нових. А також, що головне, дозволяє замовнику при використанні правильних підходів до реалізації отримати такі вигоди: мінімізувати операційні витрати, отримання інформаційної підтримки завдань бізнесу, підвищення інформаційної доступності, захист та керованість сервісі.

Список використаних джерел

1. Радіонова Н. Й. Моделювання процесу формування затрат на виробничому підприємстві / Н. Й. Радіонова // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія "Економіка та менеджмент" : науково-практичний журнал. – 2017. – № 12. – С. 121-129.

2. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях : навч. посіб. / [М. І. Скрипник, С. В. Бреус, О. М. Бунда, О. О. Григоревська, О. В. Зінченко, М. М. Матюха, Н. Й. Радіонова, Є. Б. Хаустова, В. С. Амбарчян, К. В. Безверхий] ; за заг. ред. М. І. Скрипник. - Київ : Центр учбової літератури, 2017. - 341 с.

Минич Ю.В. викладач I категорії
Яковенко С.Л. викладач вищої категорії
Харківський державний автомобільно-дорожній коледж
Лозівська філія,
м.Лозова

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В даний час повноцінний обсяг інформації в системі управління забезпечує ефективність діяльності підприємства та дозволяє приймати економічні рішення. Управлінська інформація, що формується в бухгалтерському обліку або фінансовому аналізі у суб'єкта господарювання – невід'ємна частина обліково-аналітичного забезпечення.

Іншими словами, обліково-аналітична система – це система взаємодіючих елементів, які дозволяють здійснити збір, обробку, реєстрацію та аналіз усіх видів інформації, що надходить із внутрішніх та зовнішніх джерел. Ця система диктує такі вимоги до бухгалтерської інформації, яка потрібна для менеджерів різних рівнів: достовірність; своєчасність; повнота; аналітичність; оперативність; раціональність.

Єдиної думки вчених-економістів щодо поняття «фінансовий стан» немає. А.Д. Шеремет вважає, що фінансовий стан проявляється у платоспроможності та кредитоспроможності підприємства, що характеризуються, наприклад, здатністю суб'єкта господарювання своєчасно задовольняти платіжні зобов'язання перед контрагентами за умовами договору; виплата заробітної плати персоналу [3]. В.В.Ковальов трактує це поняття, як «сукупність показників, що відображають наявність, розподіл та використання коштів» [2].

Інакше розглядає поняття фінансове становище підприємства С.А. Бороненкова [1]. З позиції економічної категорії автор характеризує наступним чином: «це капітал, та його стан у процесі кругообігу, здатність організації до перспективних напрямів розвитку на певний період часу».

В цілому аналіз представлених трактувань визначень дозволяє зробити висновок про те, що фінансове становище є однією з найважливіших характеристик діяльності підприємства, яка визначає таке: конкурентоспроможність; потенціал у діловому співробітництві; оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів з фінансових відносин.

Важливим та невід'ємним елементом в обліково-аналітичному забезпеченні є аналіз фінансового становища. Він спрямований на виявлення резервів покращення фінансового стану підприємства. Необхідно відзначити, що при прийнятті стратегічних та тактичних управлінських рішень цей вид аналізу є джерелом інформації.

Фінансова звітність є інформаційною базою під час проведення аналізу фінансового становища. Безперечно, головною формою звітності є

бухгалтерський баланс. Відсутня частина інформації представляється за іншими формами бухгалтерської звітності, оскільки він може охопити повноцінний обсяг інформації для комплексного аналізу. Дослідження фінансового стану проводиться за допомогою горизонтальної, вертикальної, трендової, порівняльної факторної методики. Послідовність здійснення комплексного аналізу фінансового стану підприємства включає 5 етапів: постановка цілей та завдань; підбір інформаційних баз; розрахунок системи показників; аналітична оцінка за отриманими розрахунками системи показників; формулювання проблем та рекомендацій.

З усього різноманіття досліджених методів особливу увагу слід приділити методології аналізу фінансового становища С.А. Бороненкова, яка дозволяє найоб'єктивніше провести оцінку фінансового стану підприємства. Методика С.А. Бороненкова показує «повну картину» фінансового стану підприємства, згідно з якою виявляються проблеми та розробляються заходи для фінансового оздоровлення підприємства. Проводячи цей вид аналізу, менеджери стикаються з різними видами ризиків, що виникають через функціонування підприємства в умовах невизначеності. Для того, щоб знизити ризик неправильно прийнятих управлінських рішень, аналітикам необхідно застосовувати систему спеціальних економіко-математичних інструментів, що дозволяють адекватно враховувати дані види невизначеностей.

Головна проблема у проведенні аналізу фінансового стану підприємства – відсутність єдиної методики, яка може бути універсальною для будь-якого суб'єкта господарювання. Це свідчить про те, що методикою аналізу фінансового стану потрібна розробка, доповнення сучасними методами та прийомами економічного аналізу.

Для того щоб інформація, що застосовується в процесі діагностики діяльності підприємства, відповідала вимогам внутрішніх та зовнішніх користувачів, відображала реальну картину діяльності підприємства в умовах невизначеності та кризових явищ в економіці. Тому головне завдання, яке має стояти перед дослідниками у цій галузі, полягає у створенні методики, придатної всім організаціям, специфіка яких дуже різноманітна.

Список використаних джерел

1. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю: Підручник. – К.: Вища школа, 1994.
2. Вітвіцька М. О. Контроль і ревізія. – К., 1999.
3. <https://finance-credit.news/kontrol-reviziya/kontrol-reviziya-finansovogo-stanu-66921.html>

Москвіна А. В.

Науковий керівник – Мошковська О.А., д.е.н., професор
Київський національний торговельно-
економічний університет,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Розглядаючи стратегічний управлінський облік, його можна віднести до підсистеми управлінського обліку, що в сучасності інтегрується з системою стратегічного менеджменту. При формуванні стратегічного управлінського обліку підприємства враховують стратегії розвитку підприємства як фінансову, так і економічну, маркетингову, виробничу, інвестиційну та інші. Коли говорять про стратегічне планування, враховують ситуацію макро- та мікросередовища. Тобто збирають інформацію про ринок збуту, ціни на товар або послугу, показники діяльності конкурентів, розвиток галузі, а також аналіз структури капіталу, інвестиційної привабливості та фінансової стійкості підприємства [4].

Для прийняття управлінських рішень на молокопереробних підприємствах має застосовуватись стратегічна управлінська звітність, що, в свою чергу, враховує його індивідуальні цілі та завдання стратегій. Прикладами форм стратегічної звітності можна назвати: Звіт про вартість компанії, Звіт про бізнес-перспективи, Звіт про фінансові результати, Стратегічний звіт про фінансові потоки. Оскільки підприємства планують та реалізують стратегічні програми по розвитку маркетингової діяльності, інновацій та підвищенню ефективності діяльності, то по кожній зі стратегічних програм має складатися щорічний звіт про їх реалізацію, базуючись на планах та даних бухгалтерського обліку [4].

Варто зауважити, що стратегічна управлінська звітність допомагає трансформувати стратегічні цілі розвитку в показники фінансово-економічної діяльності підприємства на прогнозований період, а також являється основою для розробки бюджетів підприємства як в цілому, так і підрозділів окремо [1, с. 60].

Однією з основних форм стратегічної управлінської звітності служить бізнес-план, який зазвичай складають від трьох до п'яти років. Можливий бізнес-план молокопереробного підприємства на трирічний період представлено у табл. 1 [1, с. 61].

Для досягнення інформаційного забезпечення керівництва підприємства в системі стратегічної управлінської звітності вирішуються наступні завдання:

- Поточний контроль функціонування підприємства в умовах мікро- та макросередовища, результатів діяльності підприємства як в цілому, так і окремих сегментів;

Таблиця 1

Формат стратегічної управлінської звітності «Бізнес-план розвитку молокопереробного підприємства», тис. грн.

Показник	Факт	Прогноз на три роки		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Разом обсяг реалізації	274 000	307 000	340 000	369 000
Разом валовий дохід	60 046	70 986	82 424	93 732
Комерційні витрати	34 000	36 000	40 000	43 000
Прибуток від реалізації	26 046	34 986	42 424	50 732
Управлінські витрати	9 000	9 500	10 500	12 000
Прибуток діяльності	17 046	25 486	31 924	38 732
Прибуток до оподаткування	8 046	19 986	29 924	38 232
Чистий прибуток	6 598	16 389	24 538	31 350
Рентабельність бізнесу	2,41%	5,34%	7,22%	8,50%
Рівень операційних витрат	15,70%	14,80%	14,90%	14,90%

Джерело: [1, с. 61].

- Трансформування інформаційних потоків в єдину систему взаємопов'язаних показників;
- Оцінка ефективності реалізації стратегії підприємства в цілому та окремих сегментів;
- Інформаційна підтримка процесу прийняття стратегічних управлінських рішень щодо оптимізації стратегії зростання конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі;
- Коригування стратегії підприємства, внесення змін до системи ключових показників стратегічного планування і бюджетування [3].

Оскільки молокопереробні підприємства здійснюють свою господарську діяльність у відкритому ринковому просторі, де працює достатньо велика кількість інших підприємств, що мають в асортименті аналогічні товари й послуги, то варто покращувати конкурентоспроможність підприємства. В даних умовах для успішного функціонування та сталого розвитку потрібно адаптуватися до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища, що, в свою чергу, потребує управління стратегічно інформацією про альтернативні варіанти розвитку підприємства в майбутньому [2].

Узагальнюючи, завдяки веденню обліку та складанні звітності, контролю та аналізу реалізованих стратегічних програм, у підприємства з'являється можливість покращити стратегічне управління, а завдяки аналізу ризиків реалізації, знайти шляхи оптимізації стратегії. Враховуючи вищесказане, можна ввести форму стратегічної управлінської звітності – бізнес-план, як один з

основних елементів при стратегічному плануванні на молокопереробних підприємствах у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Гладій І. О., Дзюба О. М., Майстер Л. А. Управлінська звітність: навч. посіб. Вінниця: РВВ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. 260 с.
2. Мошковська О. А. Методичні засади впровадження стратегічного управлінського обліку в діяльність молокопереробних підприємств. *Економічний дискурс*. 2019. № 2. С. 93-103. – URL: <https://ipohnpu.in.ua/wp-content/uploads/2019/12>
3. Скрипник Н. Скрипник М. Сутність стратегічної управлінської звітності та підходи щодо її формування. *Науковий огляд*. 2015. №5 (15). С. 19–26. – URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/499/675>
4. Цветкова Н. М. Методологічні питання формування управлінського обліку та звітності для прийняття стратегічних рішень. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2015. №1. С. 200–207. – URL: <http://naso.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/151/26.pdf>

Муравський В.В., д.е.н., доцент
Муравський В.В., викладач
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ ІОТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Зростання рівня побутового проникнення Інтернет-технологій призвело до виникнення нового фундаментального явища – Інтернету речей. Технологія Інтернету речей (Internet of Things, IoT) – сукупність знань про використання програмно-технічного комплексу, який містить технологічні датчики, виконавчі механізми, сенсорні монітори та мікрокомп'ютери у формі елементів одягу, побутової техніки, транспортних засобів, виробничого обладнання тощо, які з'єднані з мережею Інтернет для взаємодії з навколишнім світом чи комунікацій між собою та людиною.

Проникнення IoT-технології у господарські процеси суб'єктів господарювання спричинило фундаментальні зміни першочергово в автоматизованій обробці облікової інформації. Проте разом з позитивними функціональними можливостями використання IoT-пристроїв існують значні перешкоди імплементації технології Інтернету речей. Надання масового відкритого Інтернет-доступу до побутових та господарських пристроїв створює загрози функціонуванню підприємств. Кібзагрози пов'язані з можливістю витоку конфіденційної облікової інформації, інформаційного шпіонажу, кібератак, кібертероризму, що визначає актуальність організації ефективної системи кіберзахисту в умовах застосування IoT-технологій.

Отримання облікових даних з використанням IoT-технології може відбуватися у значній територіальній віддаленості відправника від одержувача інформації. Місце здійснення господарської інформації, обладнане технологічними датчиками, можливо розміщувати на значних просторових відстанях від обліково-управлінського підрозділу. Оскільки первинні облікові дані збираються та реєструються автоматично, то відсутня необхідність надсилання облікових чи управлінських працівників у місце виникнення фактів господарської діяльності. Використання технології Інтернету речей мінімізує участь облікових фахівців у процесі збору первинних даних. Ідентифікація, збір, реєстрація та первинна обробка інформації відбувається зі застосуванням технологічних датчиків, що є складовими Інтернету речей. Оскільки більшість інформаційних процесів відбувається повністю автоматизовано, зменшується потреба у залученні людських ресурсів в організацію обліку. З людським чинником пов'язані невизначеність, ймовірність помилок, фінансових махінацій, неточностей, недотримання встановлених термінів тощо. Як наслідок, збір облікових даних з використанням обладнання, під'єданого до мережі Інтернет, відбувається з високим рівнем кіберзахисту. Зменшення впливу людського чинника на інформаційні процеси є запорукою ефективної організації контролю функціонування підприємств.

Також облікові та аудиторські фахівці через використання IoT-технології

отримують облікову інформації в режимі реального часу. Завдяки глобальним електронним комунікаціям значно мінімізується часовий лаг між виникненням облікових даних та їхньою передачею до облікового підрозділу. Як наслідок, автоматично зібрана облікова інформація завжди є своєчасною та актуальною.

Перманентне надходження великих інформаційних потоків з IoT-пристроїв створює значне інформаційне навантаження на програмно-технічні ресурси підприємства. З метою врахування необхідності обробки значних інформаційних масивів доцільно впроваджувати у діяльність новітню комп'ютерно-комунікаційну форму обліку. Така форма обліку здатна врахувати зростаючу мережу електронних комунікацій підприємства, що усуває прояв таких комунікаційних бар'єрів, як: дублювання, суперечність різних інформаційних джерел, конкуренцію, погане сприйняття, незрозумілість, неналежну порівнюваність облікової інформації тощо.

Використання технології Інтернету речей в бухгалтерському обліку створює можливості для подолання загроз функціонуванню підприємств у частині забезпечення його кіберзахисту. Реалізація потенційних переваг застосування IoT-пристроїв створює сприятливі умови для забезпечення кібербезпеки підприємств. Натомість, ризики імплементації технології IoT значно мінімізуються за умови ефективної організації бухгалтерського обліку на підприємстві як базису налагодження кіберзахисту інформаційних потоків.

Поряд зі значними перевагами імплементації IoT-технології у діяльність підприємств виникають активні кіберризики. Загрозами кібербезпеці суб'єктів господарювання є викрадення, підміна та блокування інформації, а також отримання контролю над обладнанням або відмова його функціонування, підвищення прав доступу працівників і сторонніх осіб для проникнення у заборонені територіально-інформаційні межі підприємства. Для уникнення та подолання наслідків кіберзагроз при використанні IoT-пристроїв необхідним є регламентація комунікаційних каналів передачі облікової інформації, регламентація прав доступу до конфіденційних даних, використання політики перманентного оновлення паролів для доступу до баз даних й технологічних датчиків, коректний розподіл інформаційних потоків між різними стейкхолдерами. Тому ризики імплементації технології IoT значно мінімізуються за умови ефективної організації бухгалтерського обліку з його позиціонуванням як базису налагодження кіберзахисту інформаційних потоків.

Отже, використання технології Інтернету речей в автоматизації обліку та кіберзахисті підприємства можливе у трьох напрямках: трансформації бухгалтерського обліку, удосконаленні аудиторського контролю господарської діяльності та оптимізації обліково-контролюючих фахівців. Застосування IoT-пристроїв забезпечує: зменшення участі людського чинника в обробці облікової інформації, дистанціювання збору та обробки первинних даних, автоматизацію документування господарських операцій, делегування обліково-контрольних та безпекових повноважень, удосконалення форми бухгалтерського обліку для оперування значними масиви даних.

Нагорнюк Ю.В.
Протасов В.В., викладач економічних дисциплін
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

РОЗРАХУНОК ВИТРАТИ ПРОДУКТІВ

Важливе значення при організації харчування школярів має документальне оформлення калькулювання собівартості страв.

Метою роботи є розгляд особливостей визначення собівартості страв на прикладі шкільної їдальні.

Планування частки калорійності їжі у загальних енергетичних потребах залежить від режиму (кратності) харчування в закладі [1]. Особливу увагу під час організації харчування приділяють зниженню кількості спожитого цукру, розподілу білків, жирів та вуглеводів. Для визначення кількості та вартості продуктів, необхідних для виготовлення страв на день складаємо розрахунок витрати продуктів. В документі розраховуємо також ціну кожної страви, зразок заповнення розрахунку розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок витрати продуктів за 02.09.2021

Кількість дітей, що харчуються - 30

Назва страви	ціна	Суп рисовий з маслом 73 %			І т. д.	Всього на день	
		Норма 1 порцію, кг	Вага, всього, кг	Сума		Всього вага	Всього сума
Картопля	10,00	0,080	2,400	24,00		2,400	24,00
Крупа рисова	10,00	0,0080	0,240	2,40		0,240	2,40
Морква	10,00	0,0125	0,375	3,75		0,375	3,75
Цибуля	10,00	0,012	0,360	3,60		0,360	3,60
І т.д.							
Загальна сума				55,35			55,35
Ціна страви				1,85			

Джерело : Складено автором

В документі визначають кількість та вартість продуктів, необхідних на кожен день, тому не складають меню-вимоги на видачу продуктів харчування.

Правильна організація та документальне оформлення харчування учнів має важливе значення для надання якісних освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Про затвердження норм та порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305. Дата оновлення: 01.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

Новікова К.В.
Скрипник С.В., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

МОНІТОРИНГ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ПІДСИСТЕМАХ УПРАВЛІНСЬКОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

У системі бухгалтерського обліку, фінансовій, управлінській та податковій підсистемі обліку земельних ресурсів відведене одне з особливих місць. Метою реєстрації земель у підсистемі фінансового обліку є створення інформації в кількісних, якісних та вартісних вимірах землеволодіння, землекористування та оренди на основі первинних документів та записів аналітичного та синтетичного обліку. У підсистемі обліку, що стосується звітності - надання інформації зовнішнім користувачам.

У системі податкової декларації для складання звіту про земельний податок є таблиця визначення земельного податку на землі сільськогосподарського призначення та «Зведений розрахунок земельного податку». Крім того, спеціалізовану звітність поділяються на бухгалтерську та статистичну. У фінансовій звітності – це Примітки до фінансової звітності, де міститься розділ II «Основні засоби» з інформацією про земельні ділянки, інвестиційну нерухомість, капітальні витрати на поліпшення земель, виходячи із їх первісної вартості, надходження і вибуття станом на 1 січня звітного року, форми державного статистичного спостереження «Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду» та «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» з інформацією про земельні ділянки, поліпшення земель, інвестиційну нерухомість, права користування земельною ділянкою, виходячи із показників витрат на капітальні інвестиції, їх придбання, створення, поліпшення тощо [1].

Метою управлінського обліку є підготовка інформації для керівників центрів відповідальності та інших внутрішніх користувачів для прийняття ними рішень щодо планування, регулювання, підвищення ефективності виробництва, моніторингу виробничого процесу для розрахунку показників ефективності використання земель. Тож, якщо в системі фінансового обліку земельних ресурсів важливо зазначати земельні ділянки, права користування ними у грошовому вираженні, то в система управлінського обліку спрямована на формування показників кількісного та якісного виміру земельних ресурсів [2].

Складність організаційної системи залежить також від кількості і виду майна підприємства, видів і обсягів виробництва. Для деяких ділянок характерно, що сільськогосподарські ділянки слід поділяти на види відповідно до того, чи перебувають вони у власності, в оренді чи в користуванні, а також на сільськогосподарські ділянки, включаючи сіножаті, пасовища тощо. У межах зазначених земельних ділянок їх потрібно розбиті на поля або земельні масиви. Чим більше різних видів земель і земель іншого призначення, полів і масивів, тим

складніше організувати облік сільськогосподарських угідь і виробництва в розрізі галузі рослинництва. У процесі господарської діяльності і організації обліку земельних ресурсів здійснюється його вдосконалення, зокрема у напрямку аналітичності. Тому при організації обліку земель необхідно враховувати корисну інформацію, яка міститься в системі статистичного обліку земель, виходячи з того, що дані обліку земель мають стати основою для статистичного обліку. Система аналітичного обліку включає дані інвентаризації та записи, які узагальнюють рух, зміну та стан сільськогосподарських угідь. Зазвичай вони використовуються в інвентаризаційних або інвентарних книгах, де земля ведеться в натуральному і грошовому вираженні, в розрізі полів, окремих ділянок і сівозмін, а також якості ґрунту, середньої врожайності, виробництва, фактичного виробництва, витрати, валовий дохід, чистий дохід або збитки.

Система аналітичного обліку включає дані інвентаризації та записи, які узагальнюють рух, зміну та стан сільськогосподарських угідь. Зазвичай вони знаходять відображення в інвентаризаційних описах або інвентарних книгах, де земельні ділянки обліковують в натуральному і грошовому вираженні, а також у розрізі полів, окремих ділянок і сівозмін, а також за якісними характеристиками ґрунтів, показниками середньої врожайності, виходу продукції, фактичного виробництва, чистого доходу або збитків [3].

На нашу думку, розвиток аналітичного обліку земель сільськогосподарського призначення має базуватися на існуючій системі статистичного обліку земель за кількісними та якісними показниками, оскільки вони мають бути ідентичними в фінансовому обліку та статистичному обліку.

Тривала практика лише кількісного обліку землі не дозволяла розглядати її як засіб виробництва, який міг би функціонувати як товар на ринку. У цьому контексті одним із головних завдань бухгалтерської науки і практики має стати формування систематично документованої інформації для характеристики товарних характеристик ґрунтів, динаміки змін, оцінки земель та моніторингу.

Отже, необхідно акцентувати увагу на необхідності створення окремої методики обліку земель, що є вимогою сучасних земельно-майнових відносин. Тому існує потреба у вдосконаленні процесу обліку земельних ділянок та власності відповідно до найкращих міжнародних практик. Самостійний облік земельних ресурсів на окремих рахунках може зробити інформацію більш прозорою і інформативною.

Список використаних джерел

1. Коріненко А.І. Підходи до розкриття прав користування землею у фінансовій та статистичній звітності. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 4 (46). С. 205-210.
2. Король С.Я. Управлінська звітність: сутність і алгоритм формування. БІЗНЕСІНФОРМ. 2014. № 7. С. 325-331.
3. Крутова А.С., Нестеренко О. О. Методологічні засади відображення об'єктів природного капіталу у звітності підприємства. Бізнес Інформ. 2018. № 7. С. 177-184.

Ostapenko VM
Ph.D., Associate Professor
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Kharkiv

RISK-ORIENTED MANAGEMENT OF THE INTERACTION OF STAKEHOLDERS IN EDUCATION, SCIENCE AND BUSINESS

Prevention of crisis phenomena in the economy and ensuring innovative development necessitates the search for new approaches and principles of regulating economic activity. There is an urgent need to balance the interests of stakeholders and manage the coordination of potential conflicts between them, which cannot be resolved without the integration of public and private business efforts through public-private partnership (PPP). Failure to take these interests into account increases the risk of contradictions, and vice versa, their consideration contributes to the establishment of partnerships.

Joint, coordinated actions of the state, business and society are the basis for the implementation of sustainable development ideas. Public-private (PPP) is understood as a constructive and integrated interaction of organizations belonging to different sectors to solve socially significant problems, "beneficial" for each party. PPP is the main institutional factor in the formation of civil society as a tool for reconciling public and private interests of economic entities that have different statuses and are guided by different interests, but are quite able to ensure a certain balance in their implementation.

The economic essence of public-private partnership in the field of educational services is manifested in its implementation as an institution of mutually beneficial cooperation between the state, business and public sector in the field of human capital reproduction to ensure coordinated and balanced development of labor and educational services.

At the stage of PPP formation due to insufficient implementation of the basic provisions of risk management in practice, many projects implemented under the terms of public-private partnership were not fully completed. Therefore, there is a need to develop approaches to risk management interaction of stakeholders in education, science and business due to the fact that the interaction is based on the effective distribution of risks and profits between partners (Table 1).

The problem that hinders the interaction of stakeholders in education, science and business is the low level of cooperation of innovative industrial enterprises with the science sector - free economic science and research organizations - which does not allow the flow of knowledge and ideas from science to business. innovative potential of the scientific sector to bring new products to market.

The solution of this problem will be facilitated by the use of public policy tools aimed at building cross-sectoral cooperation. At the local level, attracting the potential of the research and education sector to the commercialization of innovations is due to the introduction of the concept of entrepreneurial free economic action, which activates universities' own business initiatives, implementation of projects with

external investors, development of cooperation with stakeholders. The development of cooperation within innovation ecosystems is stimulated through the introduction of the concept of open innovation platforms, which expands the possibilities of partnership based on research projects, stimulates the attraction of investors and accelerates the commercialization of scientific developments.

Table 1

Risks of managing the interaction of stakeholders in education, science and business

Risk group	Types of risks	Приклад
Business risks	planning risks, management and market risks, operational risks	Example Obstruction of the inflow of business resources. The risk of biased selection of a partner company during the competition. Increasing of business costs. Decreasing of project management efficiency. Promoting of misuse of capital. Decreasing of investment attractiveness for foreign investors
Risks of the state as a regulator of relations	political and corruption risks, risks of changing the legal framework	Failure to ensure full protection of business rights (eg concessionaire). There are no standard forms of PPP agreements. Possible directions and forms of interaction taking into account branch specifics are not registered. There is no list of possible benefits. The specifics of regulating relations within the PPP are not provided for in the legislation of a number of entities
Risks of the state as a partner in cooperation	risks of reduced funding, risks of long-term coordination, risks of non-coordination	The rights and obligations of the parties are not fully defined, the essential terms of the contract are not stipulated. The provisions of the contract are ambiguous and can be interpreted differently. It is possible to deliberately mislead the partner, hiding part of the information under the contract
Socio-social risks	non-fulfillment of obligations to society, violation of human rights	Low quality of services provided Violation of key project deadlines, delays to reduce costs Promoting only "short investments". Obstruction of PPP development. Facilitating the transfer of all risks and responsibilities to the state

Interaction with research institutions or other businesses working in the field of technology allows entrepreneurs and firms to develop and master new technologies and implement innovations that increase their competitiveness.

The Ministry of Education and Science of Ukraine joins forces with enterprises and organizations in the direction of systematic, constructive and mutually beneficial cooperation to ensure high quality training, attract additional resources for the development of vocational education and its focus on modern technical and

technological conditions. The parties are developing cooperation in the following main areas:

preparation of proposals for reforming the vocational education system and creating professional and educational standards;

providing advisory assistance on issues of common interest;

participation in joint events: competitions, exhibitions, conferences, round tables, etc .;

development of mechanisms for providing graduates of vocational and higher education institutions with jobs at enterprises;

development of proposals for joint provision of professional qualifications to graduates by employers and educational institutions;

assigning large organizations to vocational and higher education institutions to provide patronage;

providing practical training for vocational and technical students, students of higher educational institutions and internships for teachers of vocational and theoretical training, masters of industrial training at basic enterprises;

introduction of payment by enterprises and organizations of branch, nominal scholarships to the best pupils, students of vocational and higher educational institutions;

providing assistance by enterprises and organizations in the maintenance and development of the material and technical base of vocational and higher educational institutions;

introduction by enterprises and organizations of material and moral stimulation of teachers of professional and theoretical training and masters of industrial training of vocational and higher educational institutions;

mutual dissemination of information on issues related to the development of vocational education and training for construction, advertising and promotion in the media, their web-resources.

References

1. Про державно-приватне партнерство: Закону України
2. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Підпригора О.В.**Науковий керівник – Мошковська О.А., д.е.н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ****КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ
ЯК ЕЛЕМЕНТУ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Існування такого матеріального об'єкту як документ бере початок з найдавніших часів, саме коли людина почала працювати. Запис підрахованого став важливою ланкою розвитку обліку. Усе починалося з надрізів на кістках ссавців: умовні символи та зображення були упорядковані, чергувались рубці різної довжини, що свідчить про зв'язок між позначками та обліком. Розписані уламки у 1856 р. пощастило знайти на березі ріки Сомми археологу Буше де Перту – «хрещеному батьку» науки про кам'яний вік. Наступні знахідки шукачів тільки підтверджувати гіпотези щодо розвитку обліку. Примітивізм стародавніх документів полягав у відсутності підсумків та якісних ознак, таких як облік у часі, за найменуванням облікових об'єктів тощо. Виникала потреба щоразу перераховувати знаки. Цікаво, що до появи знаків, які свідчили про підведення підсумків, використовували навіть скульптурні зображення: найдавніші екземпляри періоду IX-VIII ст. до н.е. було знайдено на території Західної Азії. Набагато пізніше символи підсумків та обліку у часі з'явилися у Стародавньому Єгипті [1, с. 11-18]. Давньоєгипетські документи писались на папірусі, глиняних черепках, дереві. Інформація наводилась у колонках, рядках або в поєднанні цих двох варіантів – це залежало від призначення документів та професійних знань відповідальної людини [1, с. 32]. Динамічний розвиток документації спостерігався після винайдення паперу. Зі створенням Давньоруської держави виникла потреба у веденні ділових паперів: для записів боргів, укладання купецьких контрактів, у написах на речах про їх приналежність тощо. З'являються окремі форми документів – книги: для грошових операцій, для обліку мита, для обліку врожаю та інші [2].

На ранніх етапах розвитку в господарському обліку реєстр не відокремлювався від первинного документу. У науковій праці Луки Пачолі «Про рахунки і записи» (1494 р.), як і в торговому праві на той час, ще не існувало поняття документу окремо від поняття реєстру [3, с. 81]. У середині XIX ст. в європейських країнах зародження теорії обліку вкрай змінило уявлення про облікові об'єкти. Спочатку використовувати тільки прямий облік – інвентаризацію. Пізніше виникли документи, й об'єктом обліку стали виступати не самі факти господарського життя, а інформація про них [4, с. 108].

Нарешті, у книзі «Бухгалтерія й баланс», написаній видатним представником європейської облікової думки, «батьком» балансової теорії Йоганном Фрідріхом Шером, було розміщено розділ під назвою «Документи як основа бухгалтерії». Він один із перших серед учених визнав різницю між документами та реєстрами [3, с. 82].

Наявність документів є обов'язковою умовою правильності бухгалтерських записів – так вважав відомий німецький бухгалтер Вольфганг Швайкер (1549 р.). За його твердженням, немає записів у систематичних реєстрах, якщо вони не підкріплені записами у журналі (хронологічному реєстрі). Недаремно термін «документ» у перекладі з латинської означає «свідectво, доказ» [4, с. 83].

Згідно з абзацом 11 статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» первинний документ – це документ, який містить відомості про господарську операцію. Частинами першою та другою статті 9 вищезазначеного Закону передбачено, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи [5]. Політичні, економічні та інші соціально-правові трансформації вплинули на розвиток організації документації в країнах. Упровадження комп'ютерних технологій зумовило створення документів на нових носіях, що спричинило появу такого поняття, як «електронний документ». Сам термін з'явився в США на початку 1990-х рр., а в Україні його почали використовувати лише з 2003 р., з моменту ухвалення Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис» [6, с. 72]. Саме з того моменту було врегульовано можливість використання електронного документа на законодавчому рівні з обов'язковим реквізитом – електронним цифровим підписом [7]. З моменту появи перших форм документа до сьогодні пройшло чимало століть. Історичні зміни щоразу удосконалювали даний об'єкт обліку. Введення документів дозволяло людству підтримувати лад у первинних спостереженнях за господарськими операціями, і зараз документація є важливим методом бухгалтерського обліку, основою бухгалтерії. Завдяки зрушенням у цифровому просторі маємо можливість оперувати електронними документами, які можуть бути створені, передані, збережені і перетворені електронними засобами у візуальну форму, що значно оптимізує зберігання та обробку облікової інформації.

Список інформаційних джерел:

1. Малькова Т.Н. Древняя бухгалтерия: какой она была? URL://file:///C:/Users/Notebook/Downloads/drevnyaya-buhgalteriya-kakoj-ona-byla_RuLit_Me_426049.pdf/drevnyaya-buhgalteriya-kakoj-ona-byla_RuLit_Me_426049.pdf
2. Цюпак О.В. Навчально-методичний комплекс за професією "Діловод.Адміністратор.Касир". 2.2.2. Історія професії. URL://naurok.com.ua/navchalno-metodichniy-kompleks-za-profesizhyu-dilovod-administrator-kasir-126963.html
3. Пасько Т.О. Навчально-методичний посібник «Історія бухгалтерського обліку». URL://core.ac.uk/download/pdf/141455185.pdf
4. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней. URL://lib.agu.site/upload/iblock/88a/Accounting%20from%20the%20beginnings%20to%20the%20present%20day.pdf
5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність». URL://ips.ligazakon.net/document/view/t990996?an=0&ed=2020_06_17
6. Калужинська Ю.В., Троценко Р.В. Історія становлення документа та його еволюція в електронний документ. URL://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/11/15.pdf
7. Закон України «Про електронний цифровий підпис». URL://<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text>

Павлова А.А.

**Науковий керівник – Шепель І.В., к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон**

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО?

Професія бухгалтер переживає період оцінки свого майбутнього становища внаслідок численних змін у культурі, технологіях та світі праці. Зокрема, професія знаходиться під загрозою для її майбутнього існування внаслідок заміни бухгалтера штучним інтелектом, який виконуватиме всю бухгалтерську роботу.

Так зване «бухгалтерське майбутнє» можна представити двома основними напрямками:

1. Песимістичний прогноз: відсутність потреби в облікових послугах, ліквідація професії бухгалтера.
2. Оптимістичний прогноз: цифровізації економіки – це основний напрямок розвитку професії на перспективу.

Радикально-песимістичний прогноз у розвитку професії є значно перебільшеним та дискусійним. Його прихильники ґрунтуються у своїх переконаннях на логічності автоматизації більшості процесів в усіх суб'єктах ринку, що має за мету масштабну зміну в рутинних облікових процесах на впровадження сучасних інформаційних технологій. Справді, більшість суб'єктів господарювання трансформують систему управління, скорочуючи свій штат. Зазначені зміни спрямовані на діджиталізацію, переведенням можливих послуг у цифрову сферу.

Оптимістична точка зору, висловлюється в основному практиками, які зміни в економіці в напрямку цифровізації, сприймають як невід'ємну складову професійного розвитку й зростання. Логіка висловлювань зводиться до думки, що інструменти цифрової економіки дозволять значно розширити можливості бухгалтерів, наділивши, при цьому, їх значно більшим масивом компетенцій. [1]

Бухгалтер все частіше стикається зі шквалом соціальних вказівок, які без чітких доказів стверджують, що бухгалтерську роботу вже скоро буде виконувати штучний інтелект, що попит на бухгалтерів зменшується, а технічні навички бухгалтерського обліку автоматизуються.

Але штучний інтелект, скоріш, помічник бухгалтера, здатний змінити його роль у системі управління компанією. Адже порахувати будь-який коефіцієнт може й машина, а зрозуміти, що до нього призвело, це завдання людини: можливо, змінилася облікова політика; або була проведена переоцінка запасів через їх знецінення; можливо, змінилася договірна політика; або утворилися витрати майбутніх періодів. Штучний інтелект здатний автоматично переглядати юридичні документи, оцінюючи їх наслідки для діяльності фірми і пропонуючи можливі варіанти їх трактування. Штучний інтелект здатний обробляти дані про виконання контрактів і автоматично їх

подовжувати або коригувати. Штучний інтелект автоматично вирівнює співвідношення попиту й пропозиції для прийняття рішень і ціноутворення. Також є потенціал штучного інтелекту у боротьбі з відмиванням грошей та у податковому контролі. [2]

Таким чином, використання технологій штучного інтелекту допоможе реалізувати роботу з великою кількістю пам'яті, що виступає основним фактором для діяльності фінансового сектора. Використання машин для прийняття найбільш ефективних рішень в галузі управління, оптимізації роботи з інформаційною базою, аналіз ефективності інвестиційних вкладів без участі людських чинників характеризує вибір рішень, які обґрунтовуються тільки отриманою інформацією без суб'єктивного підходу. Великою перевагою використання штучного інтелекту є те, що збір інформації не припиняється, і чим її більше, тим ефективніше технологія.

Сучасний бухгалтер - це людина, відкрита для застосування технологічних інновацій в своїй роботі, що зробить її простіше і швидше. Бухгалтер повинен бути готовий для еволюції своєї професії. Сучасного бухгалтера буде дуже складно замінити штучним інтелектом. Тому розвиток штучного інтелекту буде поштовхом перетворення бухгалтера з виконавця бухгалтерської роботи в керівника облікових систем, постановника задач і контролюючого роботизованих помічників. І звичайно, в інтерпретатора бухгалтерської інформації для керівника тому, що штучний розум поки не має емоційного інтелекту.

Тому фактично діджиталізація обліку зміцнює, а не похищує позиції бухгалтерів на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н.: Особливості цифрової трансформації обліку. 23.02.2021 – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/68/936.pdf>
2. Пестовська З.: Майбутнє професії бухгалтера. 19.06.2019 – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/other/student/item/maibutnie-profesii-bukhhaltera-2>

Павловська Т.С.
Науковий керівник - Тютюнник С.В., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

В основі будь-якої підприємницької діяльності лежить трансформація ресурсів, якими вона може розпоряджатися. І зберігання, переміщення чи потенційно можливий обмін ресурсів, що були як об'єктом трансформації, так і її результатом, є невіддільною частиною процесу виробництва. Власне перерозподіл обмежених ресурсів є основною причиною зародження економічних відносин між людьми. Із розвитком економічної науки дані процеси знайшли відображення у понятті «логістики» та похідних від неї. Включаючи як логістику запасів окремо взятого підприємства, так і глобальну логістичну інфраструктуру в транснаціональному просторі. Тобто логістичні операції на рівнях макро- та мікроекономіки. В цілому логістика є наукою про організацію ефективного руху матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів в економічних системах різних рівнів. А отже, вона є базисом існування будь-якого підприємства і знаходить відображення в усіх видах господарського обліку [1, с. 51]. Відображення логістичних операцій в облікових системах підприємства можна умовно розділити на дві категорії: логістика управління потоками ресурсів та рентабельність логістичних витрат. Перша категорія є базисом управлінського обліку підприємства. Саме в ній об'єднуються завдання логістики з планування, керування та контролю ресурсними потоками. Так, на прикладі логістики запасів виробничої діяльності, можна віднести до даної категорії: планування необхідних якості, кількості та термінів поставок сировини і матеріалів для виробництва, організацію взаємодії з контрагентами (потенційними постачальниками та підрядниками), власне доставку вищеописаних запасів. Друга категорія містить в собі питання вартості забезпечення виконання логістичних операцій. Від власне вартості та умов доставки запасів майбутнього виробництва, вартості приміщень складу та підтримання умов належного зберігання запасів, до заробітної платні працівників логістичного апарату підприємства.

Хоча комплекс економічних явищ, які зараз об'єднуються в поняття логістики і виник разом з появою матеріального виробництва, та окремий науковий напрямок вивчення даної науки, був виокремлений, порівняно, нещодавно. І багато вчених розглядають логістику тільки в частині її планування, управління і контролю за рухом матеріальних ресурсів, часто концентруючись виключно на питаннях логістики запасів. Це можна пов'язати як з певною «традиційністю» сприйняття предметами праці об'єкти саме в матеріальній формі, так і з, відносно, простішими методиками оцінки і аналізу даного виду ресурсів. Проте варто мати на увазі, що навіть Першим Європейським Конгресом з логістики у 1974 році, вже було встановлено

логістику, як науку про організацію руху не тільки матеріальних, але і фінансових, а також інформаційних ресурсів в різних системах. Таким чином в умовах сучасного інноваційного розвитку технологій, що забезпечує активний інтенсивний та екстенсивний розвиток інформаційної економіки, зростає актуальність питання логістики інформаційних потоків [2, с. 86].

Також варто розрізняти інформаційні та фінансові потоки, які забезпечують організацію, контроль та управління матеріальними потоками, та власне рух інформаційних і фінансових ресурсів: наприклад, документообіг документів по придбанню запасів і зберігання на сервері електронної копії періодичного видання. Сучасний облік логістичних процесів підприємства передбачає зарахування логістичних витрат до інших видів витрат, відповідно до процесу який забезпечується даними логістичними операціями. Наприклад, витрати на переміщення сировини(запасів) зі складу до місця виробництва включаються до виробничих витрат, а витрати на переміщення товарів до місця реалізації – до витрат на збут. Це є логічним шляхом для контролю витрат на кожному етапі операційного циклу, проте є не репрезентативним для аналізу, а відповідно і ефективного управління, власне логістичними витратами. І хоча з деяких документів та облікових реєстрів можна виокремити інформацію щодо логістичної діяльності підприємства, проте для ефективної організації руху потоків ресурсів відповідальні менеджери різних рівнів можуть потребувати додаткових форм внутрішніх управлінських документів.

Крім того, вчені дискутують з приводу доцільності виокремлення логістичних витрат як окремого рахунку бухгалтерського обліку у 8 чи 9 класі або ж як субрахунків у рахунках процесів, до яких їх віднесено, що також є перспективним варіантом, для організації їх оперативного обліку [3, с. 27].

Отже, враховуючи вагоме місце логістичних операцій в господарській діяльності підприємства, питання можливого виокремлення та деталізації їх обліку є актуальним як для підприємств, котрі мають на меті підвищити ефективність управління, так і для контролюючих державних органів, задля запобіганню розвитку тіньової економіки.

Список використаних джерел

1. Завитій О., Дідоренко Т., Кондрюк Л. Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти обліку та контролю. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 49-73 URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36329/1/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення: 06.11.2021).
2. Левченко З.М., Тютюнник С.В., Дугар Т.Є. Логістичні питання організації обліку запасів. *Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу* [колективна монографія] / за заг. ред. В.Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. С. 85-102.
3. Дерій В., Лукановська І. Облік витрат у системі управління логістичною діяльністю підприємства. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. №1. Частина 2. С. 24-30. URL: <file:///C:/Users/7/Downloads/1761-6565657506-1-PB.pdf> (дата звернення: 06.11.2021).

**Протасов В.В., викладач економічних дисциплін
ВСП «Житомирський торговельно-
економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир**

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ МЕНЮ В ЇДАЛЬНІ ГІМНАЗІЇ

Правильне ведення обліку, достовірне визначення собівартості та ціни реалізації виготовлених страв має важливе значення для визначення витрат та доходів закладу освіти та дитячого закладу оздоровлення та відпочинку.

Особливостям організації бухгалтерського обліку та визначенню собівартості виготовленої продукції, наданих робіт, послуг присвятили свої праці Бутинець Ф.Ф., Василенко Ю.А., Даньків Й.Я., Крупка Я.Д., Лишиленко О.В., Нашкерська Г.В., Плиса В.Й. та багато інших. Але потребує подальших досліджень порядок визначення собівартості страв в їдальнях закладів освіти.

Метою роботи є розгляд особливостей визначення собівартості страв в їдальні гімназії.

У разі вибору способу організації харчування шляхом приготування та реалізації готових страв закладом освіти, закладом оздоровлення та відпочинку самостійно складення щоденного меню-розкладу здійснюється медичним працівником відповідного закладу разом із завідувачем виробництва/кухарем їдальні (харчоблоку) та підписується керівником відповідного закладу. [1]. Розглянемо особливості калькулювання собівартості страв на прикладі роботи їдальні гімназії. Зразок розрахунку вартості харчування на день, шляхом складання меню, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1
ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор гімназії _____

Меню на 01 квітня 202 р.

Кількість дітей 180

Вартість обіду 8,66

Найменування продуктів	Суп рисовий	Ковбаса	Чай	Хліб	Масло	К-ть, всього	Ціна, грн	Сума, грн
Картопля	0,080					14,40	10,00	144,00
Крупа рисова	0,008					1,44	15,00	21,60
Морква	0,0125					2,25	10,00	22,50
Цибуля	0,012					2,16	10,00	21,60
Масло 73%	0,003				0,008	1,98	170,00	336,60
Сіль	0,00003					0,0054	6,00	0,03
Ковбаса в/г		0,035				6,30	80,00	504,00
Чай зав. сухий			0,005			0,90	250,00	225,00
Цукор			0,015			2,70	25,00	67,50
Хліб житній				0,060		10,80	20,00	216,00
Загальна сума								1558,83
Кухар								

Джерело: Складено автором

Особливістю показників, наведених в таблиці 1, є визначення кількості

продуктів, необхідних на день, тому не складають меню-вимогу на видачу продуктів. Вартість обіду на день розраховується шляхом ділення загальної вартості витрачених продуктів на кількість учнів. Цілком можливий випадок, коли деякі продукти, наприклад, картоплю, моркву, буряк, тощо заклад освіти одержує безкоштовно. Тоді в наведених таблицях відображаємо кількість витрачених продуктів, не вказуємо ціну та суму. Відповідно, буде дещо нижчою вартість харчування дітей. Для визначення кількості та вартості витрачених продуктів за кожен місяць заповнюємо зведену відомість витрат продуктів, зразок наведено в таблиці 2.

Таблиця 2
ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ 202 р.

Зведена відомість витрат продуктів за квітень 202 р.

№	Найменування	Од.	01.04	02.04	...	Всього	Ціна	Сума
1	Картопля	кг	14,40	...				
2	Крупа рисова	кг	1,44					
3	Морква	кг	2,25					
4	Цибуля	кг	2,16					
5	Масло вершкове 73 %	кг	1,98					
6	Сіль	кг	0,0054					
7	Ковбаса в/г	кг	6,30					
8	Чай	кг	0,90					
9	Цукор	кг	2,70					
10	Хліб житній	кг	10,80					
	Всього							
Кухар _____		Комірник _____						

Джерело: Складено автором

Показники зведеної відомості, наведені в таблиці 2, використовуються при списанні витрачених продуктів та визначенні загальної суми витрат закладу освіти та дитячого закладу оздоровлення та відпочинку. Як свідчить практика, зведена відомість може бути дещо іншою. Наприклад, може додатково містити інформацію про залишки продуктів на початок та кінець місяця, їх надходження та витрачання.

Правильна організація харчування, чітке документальне оформлення наявності та руху продуктів має важливе значення для створення безпечного, здорового освітнього середовища та безпечних умов для оздоровлення та відпочинку.

Список використаних джерел

1. Про затвердження норм та порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305. Дата оновлення: 01.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

Процюк О.О.**Науковий керівник – Муравський В.В., д.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль**

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ОБЛІКУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток науки й техніки не є самоціллю, він спрямований служінню суспільним інтересам. У даний час проявляється тісний взаємозв'язок між науково-технічною революцією та соціально-економічною корисністю її результатів. Необхідно розуміти, що науково-технічна революція є досить суперечливим та складним соціальним явищем, що потребує подальшого дослідження з метою спрямування досягнень науки й техніки у правильне русло. Особливо в часи економічної кризи усі зусилля науковців мають бути спрямовані на подолання та зменшення негативних наслідків глобальної рецесії.

Необхідною умовою розвитку інформаційного суспільства в Україні є прийняття Інформаційного Кодексу України, який обов'язково має: визначати засади електронної торгівлі та електронних платіжних систем; через облікові механізми інформувати органи державної та місцевої влади, фізичні та юридичні особи про діяльність суб'єктів господарювання; визначити принципи електронного документообігу та сприяти практичному їх застосуванню; здійснити конверсію радіочастотного ресурсу держави з метою масового використання безпроводних технологій для цивільних цілей; сприяти кожній людині у здобутті умінь та навичок з використанням інформаційних технологій в навчальній підготовці та в постнавчальному процесі.

Провідну роль в цьому процесі відводиться системі обліку та інформаційним технологіям. Фокусується увага на можливості виникнення соціально-економічної та інформаційної нерівності між державами та регіонами, в яких проявляється різний ступень розвитку електронних секторів економіки (електронного бізнесу, безготівкових розрахунків за товари й послуги тощо) та існують суттєві відмінності в темпах збільшення номенклатури та обсягів товарів (послуг), які виготовляються, реалізуються, доставляються з використанням інформаційних технологій.

Однією із функцій суспільного середовища як і будь-якої іншої системи є отримання й оброблення інформації та формування на її основі управлінських рішень, які шляхом самоорганізації визначають існування та подальший розвиток такої системи. У теорії системалогії будь-яку підсистему можна розглядати як складову системи вищого порядку і в той же час як систему для підсистем нижчого порядку. Облік, у відповідності до основ системалогії, є підсистемою більшої підсистеми, якою є управління, а управління в свою чергу – підсистема господарюючого суб'єкта. Сукупність підприємств, організацій, установ становлять національне суспільство та економіку, які на сучасному етапі еволюції носять назву інформаційних.

Система зберігає свою життєздатність лише завдяки обміну матеріальними та інформаційними ресурсами з системами вищого, нижчого порядку та зовнішнім середовищем. Облік виконує роль інформатора управлінської системи щодо забезпечення повноти та достовірності даних про всі сторони господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Підсумкова інформація про діяльність господарюючих суб'єктів використовується для прийняття управлінських рішень представниками як національної, так і іноземної держави, тим самим встановлюється зв'язок системи обліку з глобальною економікою. Це доводить твердження, що генеровані обліком дані на завершальному етапі трансформаційних перетворень над інформацією є елементарною частинкою інформаційного суспільства. В обліку як і в будь-якій іншій системі наявна технологія переробки інформації від моменту входу первинних даних до виходу результативної інформації із системи, яку прийнято називати інформаційною.

Інформаційне суспільство виступає універсальним електронним інформаційним середовищем, в якому обмін інформацією між всіма його ланками здійснюється за допомогою електронно-обчислювальної техніки та комунікаційних зв'язків. Перевагою такого інформаційного середовища є можливість студентами постійно без значних зусиль дистанційно доповнювати свої знання.

Комп'ютерне навчання як для студентів, так і для викладачів дозволить вирішувати майже всі завдання в процесі викладання облікових дисциплін: подавати інформацію, управляти процесом навчання, здійснювати оцінку знань, контроль та коригування результатів, виконувати тренувальні вправи, виконувати студентами поставлені перед ними завдання, отримувати в режимі реального часу всю необхідну для навчання інформацію тощо. А це особливо необхідно, оскільки в Україні важливою проблемою і водночас причиною неефективного навчального процесу є швидкий процес старіння законодавчої бази бухгалтерського обліку.

Також завдяки розвитку мережених інформаційних технологій можлива децентралізація обліку, що дозволяє обробляти облікові дані в значній територіальній віддаленості від місця їх виникнення. Повна автоматизація первинного обліку товарних, грошових, транспортних потоків переносить ведення обліку за межі території підприємств. Таким чином делегуються облікові функції комерційним чи аудиторським фірмам, які за відповідну плату обробляють зібрані на підприємстві первинні дані та повертають звітну інформацію. Взаємозв'язок між господарюючим суб'єктом та фірмою, яка надає послуги з ведення обліку, здійснюється в рамках інформаційного суспільства. Отже, комбіноване використання інформаційних технологій в соціально-економічних процесах та автоматизація обліку створює інтегроване інформаційне поле глобального інформаційного суспільства.

Пугач С.П.

Науковий керівник - Орехова А.І., д.е.н., професор
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність будь-якої організації значною мірою залежить від рівня оснащення її необоротними активами. Їх величина та технічний стан потенційний обсяг господарської діяльності підприємства. Важливою складовою бухгалтерського обліку необоротних активів є правильне їх відображення, оскільки від цього залежить ефективність діяльності підприємства. Проблемними питаннями обліку та контролю необоротних активів підприємства у відповідності до національних та міжнародних облікових стандартів займалися такі провідні вчені як В. Жук, М. Ігнатенко, Є. Калюга, Г. Кірейцев, М. Коцупатрий, М. Кужельний, М. Лучко, Т. Маренич, Л. Мармуль, В. Осмятченко, В. Плаксієнко, К. Пилипенко, С. Скрипник, Т. Сторожук, Г. Юрченко та ін. В той же час, віддаючи належне проведеним дослідженням, залишаються дискусійні питання, що потребують додаткового вивчення та удосконалення. Так, основні засоби, як складова частина необоротних активів підприємства, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1], - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [2], основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх:

- а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;
- б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

Порівнюючи наведені визначення, відзначаємо їх певну тотожність. В той же час, аналізуючи НП(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» зазначаємо, що у міжнародних стандартах відсутня класифікація основних засобів, на відміну від національних стандартів. Також слід відзначити, що згідно НП(С)БО 7 виділяється 5 методів нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. У міжнародних стандартах виділяють 3 методи: прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод кількості одиниць продукції. При цьому, у М(С)БО 16 «Основні засоби» відсутній чіткий алгоритм нарахування амортизації, на відміну від НП(С)БО 7 «Основні засоби».

Важливо відзначити, що при прийнятті ефективних управлінських рішень вагому роль відіграє достовірність управлінської та бухгалтерської звітності.

Наявність у звітності спотворених даних може бути пов'язана з помилками, що виникають при обробці первинної документації, неправильно побудованими бізнес-процесами підприємства чи зловживаннями працівників. Забезпечити достовірність та надійність фінансової інформації, знизити ризик прийняття помилкових управлінських рішень дозволить впровадження ефективної системи внутрішнього контролю. Застосування системи внутрішнього контролю особливо важливе щодо необоротних активів, оскільки вони виділяються серед інших облікових об'єктів високою вартістю та тривалим періодом використання, що опосередковано підвищує ризик протиправних дій та інших порушень чи зловживань. З метою здійснення ефективного контролю за об'єктами необоротних активів розробляється система заходів, що сприяє підвищенню значень показників рентабельності та фондоддачі об'єктів обліку.

При виявленні помилок та порушень слід визначити ступінь їхнього впливу на спотворення даних обліку та звітності, оцінити наслідки цих помилок у податковому обліку, причини помилок, а також винних осіб та ризик виникнення даних помилок у майбутньому. Контроль використання необоротних активів підприємства є трудомістким процесом, при якому перевіряються всі етапи руху необоротних активів: надходження, облік, використання, ремонт та вибуття. Джерелами інформації для контролю є дані бухгалтерського обліку. За підсумками отриманої під час контролю інформації виявляються резерви підвищення ефективності досліджуваних об'єктів – зменшення потреби в необоротних активах за рахунок збільшення значень коефіцієнтів їх використання. Ефективне використання об'єктів необоротних активів – один із основних факторів діяльності підприємства, що впливає на кінцевий фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

Таким чином, проблемними питаннями обліку та контролю необоротних активів є суперечності в нормативних актах, інструкціях та положеннях, що призводить до зниження достовірності відображеної інформації у фінансовій звітності та чинить суттєвий вплив на раціональність прийнятих управлінських рішень. Впровадження ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить раціонально витратити кошти на придбання необоротних активів та їх використання. Крім цього, необхідно правильно визначати способи бухгалтерського обліку даних активів, що сприятиме отриманню стабільного прибутку, зниженню втрат матеріальних цінностей підприємства та підвищенню прибутковості.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/msfz>

Рой М.М.**Науковий керівник – Мазур Н.А., д.е.н., професор
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський**

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Основні засоби є матеріальними активами, без яких жодна установа чи орган функціонувати не зможе. Та не усі матеріальні активи є основними засобами. Розглянемо детальніше, що таке основні засоби підприємства або установи та які вони бувають у 2021 році.

Основні засоби (ОЗ) – це матеріальні активи, які бюджетна установа утримує для досягнення мети та/або задоволення своїх потреб шляхом: використання їх у виробництві чи діяльності; під час постачання товарів, виконання робіт чи надання послуг; здавання в оренду іншим особам (юридичним чи фізичним). Тобто, основні засоби – це активи, які установи використовують у процесі своєї діяльності для досягнення тієї чи іншої мети, завдання. Які засоби належать до основних? Є 2 критерії, за якими ОЗ можна виділити з поміж окремих матеріальних цінностей.

1. Строк корисного використання. Строк корисного використання основних засобів 2021 року — ключовий критерій, за яким визначаємо, чи відносити до них матеріальні цінності. Так, до основних засобів належать ті матеріальні цінності, які плануємо використовувати більше одного року (3, 5, 7, 10, 15, 20 або більше). Термін експлуатації різний і залежать від виду ОЗ.

2. Вартість. Основні засоби це ті матеріальні активи, вартість яких за одиницю – 6000 грн (без ПДВ) або більша. Якщо строк використання матеріального активу більше року, а вартість менше 6000 грн, то це малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА) [1].

З 1 січня 2020 року від Міністерства фінансів України бюджетні установи отримали можливість самостійно визначати собі вартісний критерій розділення основних засобів (ОЗ) та малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) [2]. Так уже давно на підприємствах комерційного сектору. Більшість підприємств у свої обліковій політиці використовують критерій з пп. 14.1.138 ПКУ [3], де він з 23.05.2020 р. зріс з 6000 грн до 20000 грн. Бюджетним установам теж можна взяти саме останній критерій у 20 000 грн., але так як вони не є платниками податку на прибуток, то звертати увагу на цифру з ПКУ взагалі їм не обов'язково.

За НП(С)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок» це зміна облікових оцінок, а не помилка, через це все залишається, як було; новий критерій «працюватиме» лише до тих об'єктів, які будуть надходити після зміни критерію. Дані зміни мають бути внесені до Методичних рекомендацій з обліку основних засобів державного сектору (наказ Мінфіну від 23.01.2015р. № 11) [4].

Якщо за строком використання й вартістю матеріальні цінності можна

віднести до ОЗ, але їх утримують для продажу в майбутньому, то це запаси. Необхідно враховувати, що облік запасів має свої особливості. Більше того, не належать до ОЗ: невідтворювані природні ресурси; корисні копалини; довгострокові біологічні активи.

ОЗ використовують як бюджетні установи, організації, органи місцевого самоврядування, так і підприємства недержавного сектору. Відмінність полягає в тому, що облік основних засобів у бюджетних установах регулюється іншими законодавчими документами. Так, бюджетні установи обліковують ОЗ за НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» і оновленими Методичними рекомендаціями з його застосування. Відмінна також методика нарахування амортизації.

Залежно від виду цінностей ОЗ поділяють на: будівлі, споруди та передавальні пристрої; земельні ділянки й капітальні витрати на поліпшення земель; транспортні засоби; машини й обладнання; тварини й багаторічні насадження; інструменти, прилади й інвентар; інші ОЗ.

Якщо матеріальні цінності не можна віднести до однієї із цих груп, згідно з НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» їх визнаємо як інші необоротні матеріальні активи. Перелік їх груп залежно від виду [4].

Обліковують ОЗ з моменту придбання, введення в експлуатацію. Протягом року нараховують амортизацію, внаслідок чого збільшують суму зносу тих чи інших матеріальних цінностей. Якщо вони не придатні для використання, продажу, їх списують. Облік основних засобів у бюджетних установах відмінний від обліку на підприємствах недержавного сектору, оскільки регулюється іншими законодавчими документами. Так, бюджетні установи обліковують основні засоби за НП(с)БОДС 121 «Основні засоби» і Методичними рекомендаціями по його застосуванню. Та навіть озброївшись нормативами й рекомендаціями можна допустити помилку: не кожному придбану чи отриману цінність, яку за всіма критеріями можна віднести до основних засобів, потрібно відображати як основні засоби у бухгалтерському обліку.

Основні засоби визнають активом після їх введення у експлуатацію. До цього часу вартість витрат установи на придбання або створення необоротних активів відображають як капітальні інвестиції на субрахунок:

1311 — якщо придбавають основні засоби;

1312 — якщо інші необоротні матеріальні активи.

Облік основних засобів 2020 року в частині акумулювання витрат на їх придбання (створення) відображають меморіальні ордери: 4 «Накопичувальна відомість за розрахунками з дебіторами» — якщо установа спершу оплатила товари й послуги, а отримає їх пізніше; 6 «Накопичувальна відомість за розрахунками з кредитором» — якщо установа спершу отримала товари, послуги, а їх оплату зробить пізніше.

Тож буде задіяний субрахунок 2113 або 6211.

Облік основних засобів, інших необоротних матеріальних активів неможливий без застосування субрахунків 1311, 1312, оскільки спершу накопичуємо витрати, тим самим формуємо капітальні інвестиції в активи [4]. Як правило, первинними документами для відображення цих операцій є

накладна, акт виконаних робіт, акт наданих послуг (наприклад, з транспортування, монтажу тощо).

Основні засоби в бухгалтерському обліку відображаємо на рахунку 10, а інші необоротні матеріальні активи – на рахунку 11 після введення їх в експлуатацію [5]. Підставою для цього буде акт введення в експлуатацію основних засобів. Після його затвердження формується відповідна інвентарна картка: інвентарна картка обліку основних засобів; групового обліку основних засобів; обліку тварин і багаторічних насаджень.

Відповідно до Наказу Державної служби статистики України від 22.10.2021 року №266 «Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України» втратив чинність наказ Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 року № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» [6].

Варто зазначити, що дані документи можуть існувати у паперовій і в електронній формах. Якщо електронний документ був складений згідно з усіма вимогами та містить електронний підпис, його юридична сила рівна юридичній силі паперового документа. Отже, наведені вище теоретичні аспекти бухгалтерського обліку основних засобів засвідчують особливості та нововведення щодо такого обліку в бюджетних установах України.

Список використаних джерел

- 1.Облік основних засобів 2021: від придбання до списання. *Бухгалтерія для бюджету та ОМС. МСFR*. 27 вересня 2021 р. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/article/184-oblik-osnovnih-zasobv-2021-vd-pridbannya-do-spisannya>
- 2.Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору: наказ МФУ від 23.01.2015 р. №11, чинний, поточна редакція від 28.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>
- 3.Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 4.Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ МФУ від 12.10.2010 р. №1202, чинний, поточна редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text>
- 5.План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Мінфіну від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/buhgalterskiy-oblik/noviy-plan-rahunkivperenosimo-zalishki>
- 6.Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України: Наказ Державної служби статистики України від 22.10.2021 року №266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0266832-21#Text>

Сагало Х.Р.

Науковий керівник - Мошковська О.А., д.е.н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

Останні політичні події в країні та прийняті на їх основі рішення мають значний вплив на функціонування сучасного економічного розвитку. Вони безпосередньо пов'язані з напрямками розвитку економіки та її подальшою долею. Серед найбільш несприятливих факторів стабільного та прогресивного розвитку економіки на сучасному етапі є інфляція, а також нестабільна соціальна ситуація в країнах. Як наслідок, відносини між підприємствами ускладнюються та погіршуються [1]. Найактуальнішими питаннями в обліку розрахунків з покупцями та споживачами є: невизначеність обліку простроченої та безнадійної заборгованості; збільшення неплатежів; аналіз взаємних договорів з покупцями та споживачами підприємств; автоматизація бухгалтерського обліку та багато іншого. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, інтеграції систем обліку та управління [1].

Визначимо деякі проблеми з обліком дебіторської заборгованості [3]:

- відсутність практичної та наукової розробки форм і методів обліку дебіторської заборгованості, що забезпечує надання якісної та професійної бухгалтерської інформації щодо погашення заборгованості з різними замовниками;
- розпливчате визначення видів дебіторської заборгованості;
- некоректне та некомпетентне використання системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, що призводить до проблем дебіторської заборгованості в цілому та за окремими видами;
- якість змісту бухгалтерських записів, що визначається в процесі визнання та оцінки дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість в зарубіжних країнах, як об'єкт обліку, не має істотних відмінностей у визначенні. У міжнародному обліку під дебіторською заборгованістю компанії (receivables) розуміють зобов'язання покупців або інших бізнес-підприємців перед компанією (наприклад, гроші за поставку товарів або послуг). Як правило, він поділяється на поточний, який повинні погасити за один рік або за один операційний цикл, який є тривалішим, і має довгостроковий борг. Останні в деяких країнах, як наприклад, в Об'єднаних Арабських Еміратах поділяють на середньострокові та довгострокові [2].

У зарубіжних країнах, особливо в Європі, значна увага приділяється виявленню дебіторської заборгованості у фінансовій звітності. Рішення про розміщення в балансі різних видів дебіторської заборгованості та ступеня деталізації цих статей приймається підприємством, тому склад і структура дебіторської заборгованості в балансі будуть різними в різних країнах [4].

Щодо проблема визнання дебіторської заборгованості за кордоном, то вона пов'язана з використанням гнучкої системи багаторазових знижок. Надані

покупцеві знижки поділяються на дві великі групи:

- Торгова знижка - це відсоткова знижка від базової ціни;
- Знижка за своєчасну оплату - це знижки відповідно до терміну оплати.

Останній вид знижки на своєчасну оплату і створює проблеми при визнанні дебіторської заборгованості. У зарубіжній практиці (переважно за системою ЗПБО США) існують два методи відображення таких знижок – валовий та чистий [5].

Таблиця 1

Облік поточної дебіторської заборгованості у зарубіжній практиці

На дату виникнення	На дату погашення	На дату складання балансу
Валовий метод		
за сумою виставленого рахунку	з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки)	за сумою, скоригованою на знижку
Чистий метод		
за сумою зменшеною на величину знижки	- з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки) - знижка, не отримана покупцем, трактується як «штраф» (за умови оплати пізніше періоду дії знижки)	за сумою, скоригованою на знижку

Таблицю складено на основі [4]

У Сполучених Штатах Америки використовуються два методи для розрахунку сумнівної дебіторської заборгованості відповідно до загальних принципів бухгалтерського обліку:

- метод відсотка чистого продажу (оцінюється на основі загального обсягу продажів), заснований на припущенні, що частка річного доходу не буде отримана.
- спосіб оплати (балансовий підхід), який передбачає, що частина залишку дебіторської заборгованості не буде сплачена.

В Італії в резерв сумнівних боргів дозволяється щорічно виділяти 0,5% загальної дебіторської заборгованості, а при розмірі резерву 5% забороняється його подальше збільшення [7]. Згідно з російськими стандартами бухгалтерського обліку, резерв сумнівної заборгованості може містити суму заборгованості конкретного боржника, лише якщо була проведена робота по погашенню цієї заборгованості. Сума сумнівного боргу в Естонії списується незалежно від того, чи застосовувались до нього заходи стягнення.

В балансі іноземної компанії, особливо в англо-американській системі обліку, дебіторська заборгованість, яка представлена у вищезазначеній формі фінансової звітності, поділяється на такі групи [5]:

- 1) рахунки до отримання – різновид дебіторської заборгованості, що виникає в результаті продажу товарів за «відкритим рахунком», без письмового зобов'язання покупця сплатити розрахунки, тобто заборгованість, яка існує в результаті короткострокового кредиту. Продавець до покупця. За звичайних обставин кошти на рахунок мають надходити протягом 30-60 днів;
- 2) векселі отримані;
- 3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією.

Проте, крім дебіторської заборгованості покупців, у балансі відображається інша дебіторська заборгованість. Т. ч., баланс естонських компаній містить наступну інформацію щодо дебіторської заборгованості [5]:

- 1) дебіторську заборгованість дочірніх і материнських компаній;
- 2) дебіторську заборгованість пов'язаних підприємств;
- 3) розрахунки з акціонерами;
- 4) інші короткострокові дебіторські заборгованості.

Примітки до іноземної фінансової звітності можуть містити таку інформацію про дебіторську заборгованість: перелік дебіторської заборгованості та суму довгострокової заборгованості; перелік дебіторів та суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, внутрішньо групового сальдо дебіторської заборгованості; склад і сума статті Балансу «Інша дебіторська заборгованість»; методика визначення резерву сумнівної заборгованості; сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, послуги відповідно до її погашення за класифікацією [6].

При вивченні особливостей обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах поняття обліку дебіторської заборгованості за кордоном трактують по-різному, але суть залишається незмінною. Зокрема, дебіторською заборгованістю в зарубіжних країнах визнаються зобов'язання покупців або інших підприємців перед підприємством. Різниця полягає в урахуванні дисконтів та різниці між дебіторською заборгованістю та фінансовими активами.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник Ужгородського університету 2016 / Ганусич В.О., Гурська І.В., Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. URL: <http://surl.li/awepn>
2. Глушач Ю.С., Особливості обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах. URL: <http://surl.li/awepo>
3. Недогибченко О.В., Облік дебіторської заборгованості підприємств та методи її мінімізації. URL: <http://surl.li/aweppp>
4. Федоришина Л.І., Петриченко О.А., Любенко О.С., Облік дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах. URL: <http://surl.li/awepu>
5. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л., Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Житомир: ПП «Рута», 2002. С. 544.
6. Губачова О.М., Мельник С.І., Облік у зарубіжних країнах: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 432.
7. Береза С.Л., Класифікація дебіторської заборгованості: нові підходи. Вісник ЖІТІ. 2001. № 14. С. 156.

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент
Сундрунова Н.А.
Щербина А.В.

Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

РОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тенденція розширення бізнесу та ускладнення взаємозв'язків між його складовими елементами об'єктивно підвищують вимоги до якості інформації, у тому числі й бухгалтерської, при прийнятті економічних рішень різними суб'єктами господарської діяльності. Бухгалтерський облік в існуючих підприємствах є не тільки джерелом інформації, а й елементом формування економічної політики, інструментом бізнесу, механізмом управління виробництвом продукції, наданням послуг. Система бухгалтерського обліку в сучасних підприємствах базується на процесному підході і, як і всі процеси, потребує вдосконалення. Побудова бухгалтерського обліку у формі процесів є передумовою створення єдиної системи управління бізнес-процесами. У вітчизняних підприємствах, які є лідерами у своїй галузі, цей напрямок удосконалення управління реалізують, проте вже кілька років переважна більшість організацій не займається регулюванням бізнес-процесів, ще більше віддаляючи їх від керівників.

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні має відбуватися в тісному зв'язку зі зміною економічного середовища. Ситуація на підприємстві відповідає характеру і рівню розвитку господарського механізму. Успішна взаємодія бухгалтерії та менеджменту можлива при вирішенні конкретної задачі - поєднанні стандартів бухгалтерського обліку зі стандартами управління і глобальною системою управління якістю. Наразі не існує єдиного підходу до визначення бізнес-процесу.

Найважливішою характеристикою є те, що кожен бізнес-процес має внутрішнього або зовнішнього споживача. Можемо наголосити на таких підходах до поняття «бізнес-процес»:

- як дії (організаційна діяльність);
- як отримати продукт - одна з головних цілей процесу;
- як особлива система;
- як механізм отримання додаткової вартості.

Більшість авторів вважають, що дія чи діяльність є в основі бізнес-процесу. "Бізнес-процес (англ. Business Process) — будь-яка діяльність, що має вхідний продукт, додає вартість до нього, та забезпечує вихідний продукт для внутрішнього або зовнішнього споживача" [1]. Арьев С.А., В.А. Поцілуйко зазначають, що «бізнес-процес розглядається в різних аспектах, але при цьому простежуються три схожі між собою підходи, а саме: сукупність видів діяльності, послідовність дій та сукупність функцій (дій, операцій, заходів) для отримання результату. Бізнес-процеси підприємства неоднорідні. По суті, організаційна діяльність підприємства – це сукупність взаємозалежних бізнес-

процесів, які відображають реалізацію окремих функцій підприємства» [2]. Чорнобай Л.І., О.І. Дума запропонували «...під бізнес-процесами розуміти систему безперервних, взаємопов'язаних, відповідним чином упорядкованих і керованих дій (процедур, операцій, виконуваних функцій), яка, в свою чергу, є елементом механізму формування доданої вартості (споживчої цінності) через перетворення організаційних ресурсів, зосереджених на досягненні однієї комплексної цілі, спрямованих на забезпечення продуктивності та ефективності організації в цілому і забезпеченні досягнення доданої вартості (споживчої цінності) до цільового ринку через бізнес-модель підприємства» [3].

Таким чином, бізнес-процес (процес) у найбільш загальному вигляді являє собою послідовність повторюваних дій, необхідних для досягнення запланованого результату діяльності підприємства та з входами та виходами. Найважливішою особливістю бухгалтерського обліку є інформаційне функціонування, яке необхідно враховувати при налагодженні облікових процесів підприємства. Об'єднання бухгалтерського обліку в єдиний процес, Я.В. Соколов вказує, що це сукупність операцій підрозділів підприємства, формування послідовного потоку діяльності від постачальників через основну діяльність до покупців [4]. Виходячи з точки зору Я.В. Соколов, її варто поповнювати, оскільки зацікавлених у бухгалтерській інформації набагато більше, ніж постачальників і покупців. Інформація в системі бухгалтерського обліку і звітності становить один із видів загальної інформаційної сукупності. Її обсяг, як і сукупність усієї економічної інформації, стає дедалі більшим у зв'язку з постійною зміною й ускладненням зовнішнього середовища, в якому діє бізнес [5].

Формуванню ефективних бізнес-процесів сприяє їх правильна класифікація, яка може здійснюватися за різними критеріями, але зазвичай найбільш важливими та допоміжні процеси. Намагаючись досягти фінансової та конкурентної стабільності в бізнесі, керівництво компанії може використовувати різноманітні стратегії. Організація системи внутрішнього контролю (далі - СВК) була визнана найбільш ефективною.

Перевірка опису побудови внутрішнього контролю починається з детального вивчення схеми реалізації бізнес-процесу та визначення його особливостей. На основі отриманої інформації аудитор визначає основні ризики, притаманні цьому бізнес-процесу, а також оцінює ймовірність їх виникнення та рівень пов'язаних з цим пошкоджень. Необхідно опанувати стандарти внутрішнього контролю, які застосовує підприємство, адже їх відсутність призводить до повної неефективності роботи СВК [6].

Для вдосконалення створені облікові бізнес-процеси підприємств виробників за такими напрямками:

- розвиток і вдосконалення;
- операційні;
- управлінський облік;
- підготовка та подання звітів;
- підтримуюча.

Система облікових процесів має бути спрямована на вирішення

бухгалтерських завдань, їх розробка є екстенсивним завданням: процеси у виробничих, будівельних, сільських, торгових та інших організаціях будуть істотно відрізнятися. Розмір господарських операцій, організаційно-правова форма та структура також впливають на оформлення облікових процесів.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Аръев С.А. Бізнес-процеси підприємства: сутність та класифікація / С.А. Аръев, В.А. Поцелуйко // Формування ринкових відносин в Україні. – № 12 (199). – 2017. – С. 89–93.
3. Чорнобай Л.І. Бізнес-процеси підприємства: загальна характеристика та економічна суть / Л.І. Чорнобай, О.І. Дума // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 769. – С. 125–131 [Електронний ресурс]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_769_20.
4. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.
5. Сакун, А., Юрченко, А. (2021). ПРОЦЕС І ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (7), 171-177. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.7.20>
6. Сакун А., Найденко С., Сундрунова Н. Розуміння внутрішньої системи контролю бізнес-процесів // Innovative technologies in science and practice. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference. Haifa, Israel. 2021. Pp. 89-92. URL: <https://isg-konf.com>. Available at: DOI: 10.46299/ISG.2021.II.VI
7. Пуцентейло П. Р. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2015. Вип. 11. С. 224-232.

**Саніна М.П., викладач II кваліфікаційної категорії
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж,
м. Нова Каховка**

ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛКОВО – АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Процес виробництва є одним з основних процесів діяльності суб'єкта господарювання. Під час його реалізації юридична особа постійно здійснює витрати, що в свою чергу впливають не тільки на собівартість виготовленої продукції, але й на майбутній прибуток підприємства. Він, в свою чергу, безпосередньо є фундаментом для подальшого розвитку суб'єкта господарювання та підвищення його прибутковості і рентабельності. Отже, розглянемо, які саме витрати можуть бути понесені підприємством під час здійснення виробничої діяльності.

Відповідно до п.6 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (далі – НП(С)БО 16) витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1].

Слід зазначити, що якщо брати до розгляду окремо саме виробничі витрати, які безпосередньо мають вплив на виробництво продукції, а саме на формування її собівартості, то згідно НП(С)БО 16 до них відносяться витрати, зазначені на рис. 1

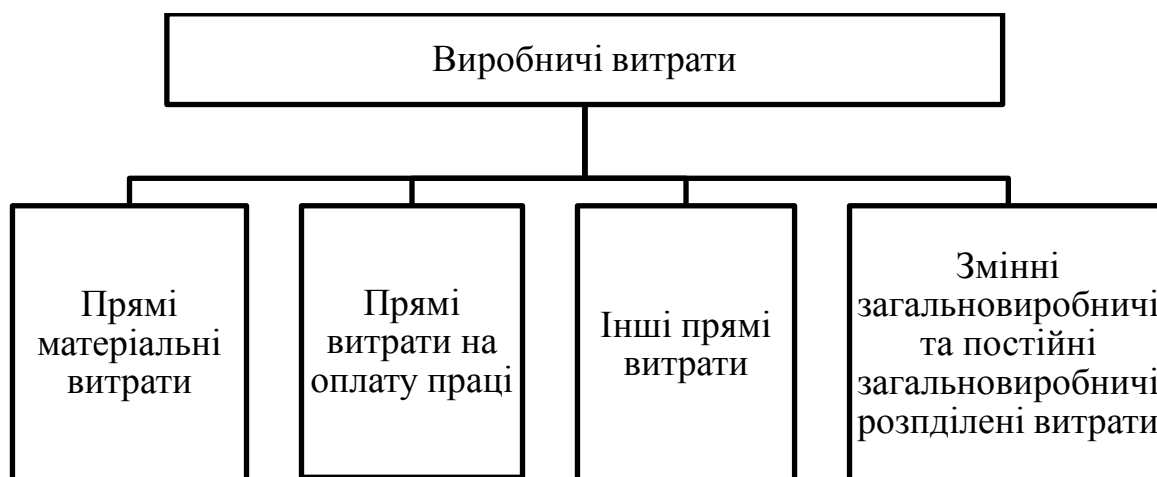

Рис.1. Витрати на виробництво продукції

Всі ці витрати в обліку знаходять своє відображення на рахунку 23 «Виробництво». За даними Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затвердженої Наказом Міністерства фінансів України від 21.12.1999 №892/4185 цей рахунок призначений для узагальнення інформації про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг). Аналітичний

облік ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності [2].

Кожний суб'єкт господарювання самостійно обирає зручний спосіб групування та відображення аналітичних даних виробничих витрат. За підсумками виробництва витрати, відображені на рахунку 23 «Виробництво», в повному обсязі включаються до собівартості готової продукції. Але, крім них до собівартості також відносять наднормативні виробничі витрати та загальновиробничі нерозподілені витрати підприємства. Сукупність цих витрати в кінці звітної періоду списується на фінансовий результат діяльності і безпосередньо впливає на формування отриманого прибутку чи збитку суб'єкта господарювання.

Для оптимізації виробничих витрат підприємства можуть формувати бюджети витрати на виробництво продукції. Але, для зручності і контролю за ними необхідне впровадження їх систематизації (групування). В обліку цей процес відображається саме за допомогою здійснення аналітичного обліку витрат. Таким чином, саме обліковий процес є підґрунтям для формування бюджету та пошуку шляхів його оптимізації.

Отже, підприємство, з метою покращення результатів діяльності, може впроваджувати бюджетування витрат виробництва продукції й взагалі витрат підприємства. Це надасть можливість здійснювати ефективний контроль над ними, що в свою чергу оптимізує їх і сприятиме підвищенню контролю за їх здійсненням. Процес бюджетування надає можливість стримувати обсяги витрат, що підвищує економічну ефективність діяльності суб'єкта господарювання та сприятиме його розвитку і просуванню на внутрішньому ринку держави.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ від 31.12.1999 №318. url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ від 31.11.1999 №291. url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>
3. Занько Б. Готова продукція: особливості обліку. *ВІСНИК. Офіційно про податки*. url: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004373-gotova-produktsiya-osoblivosti-obliku>
4. Оляднічук Н.В., Підлубна О.Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. url: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/4.pdf

Сук П.Л. д.е.н., професор
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин

РОЗРАХУНОК АМОРТИЗАЦІЇ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ЗА ОБЕРНЕНИМ ПРЯМОЛІНІЙНИМ МЕТОДОМ

В процесі діяльності підприємства використовують засоби і предмети праці. До засобів праці відносяться необоротні активи, а до предметів праці – оборотні активи.

У складі оборотних активів обліковуються малоцінні та швидкозношувані предмети (далі – МШП). Вони подібні до необоротних активів, бо можуть використовуватись багато разів у процесі виробництва. Але строк використання у них обмежений до 1 року. МШП відрізняються від інших оборотних активів можливістю багаторазового їх використання. Такі оборотні активи, як гроші, сировину, матеріали, паливо і ін. можна витратити лише один раз.

Згідно П(С)БО 9 “Запаси” вартість МШП, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації і відповідними особами протягом строку їх фактичного використання [1, п. 23].

МШП повністю не втрачають свої фізичні і моральні властивості в момент їх видачі в експлуатацію, тобто в одному періоді. Вони зберігають свою вартість протягом терміну використання. Він по МШП визначений і складає не більше ніж 1 рік. Тому вартість МШП повинна бути розподілена протягом визначеного терміну за допомогою амортизації.

Це також означає, що МШП будуть обліковуватись на балансі підприємства строком до 1 року.

Зокрема, амортизацію на МШП можна нараховувати за допомогою прямолінійного методу. Він відомий у світовій практиці [2; 3] і визначений Податковим кодексом України [4] і П(С)БО 7 “Основні засоби” [5].

Згідно цього методу річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об’єкта основних засобів.

МШП можуть мати строк експлуатації не більше одного року, а тому визначається їх щомісячна амортизація.

Щоб точніше розподіляти вартість МШП по періодах, також доцільно розраховувати їх щоденну амортизацію.

Подібно до необоротних активів при нарахуванні амортизації на МШП визначають їх строк експлуатації, вартість, що амортизується, первісну, залишкову і ліквідаційну вартість.

За прямолінійним методом розрахунок амортизації проводиться за формулою:

$$MCA = (PB - LB) : SKB,$$

де MCA – місячна сума амортизації; PB – первісна вартість; LB – ліквідаційна вартість; SKB – строк корисного використання (місяців).

Амортизацію за прямолінійним методом можна розраховувати за двома способами, залежно від вартості, що амортизується: 1) від початкової вартості МШП; 2) від залишкової (балансової) вартості МШП.

Також для амортизації МШП можна використовувати обернений прямолінійний метод, який є протилежним до прямолінійного методу.

За оберненим прямолінійним методом амортизація розраховується на основі 2-го способу прямого прямолінійного методу, тобто від залишкової (балансової) вартості МШП. Тому для визначення амортизації за оберненим прямолінійним методом, спочатку потрібно розрахувати амортизацію за 2-м способом прямого прямолінійного методу і суми взяти навпаки.

Розглянемо використання двох способів прямолінійного методу амортизації і оберненого прямолінійного методу амортизації для МШП.

Приклад. МШП первісною вартістю 31000 грн, мають строк експлуатації 5 місяців і ліквідаційну вартість 1000 грн.

Місячна норма амортизації становить – 20 % (100% : 5 = 20 %).

Місячна сума амортизації – 6000 грн [(31000 – 1000) : 5 = 6000].

Місячну суму амортизації можна також визначити по-іншому: 6000 грн ((31000 – 1000) x 20 : 100 = 6000).

Нарахуємо амортизацію за першим способом прямолінійного методу амортизації (від початкової вартості МШП) (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок амортизації за прямолінійним методом від початкової вартості МШП (1-й спосіб)

Місяць	Вартість, що амортизується, грн	Місячна норма амортизації, %	Місячна сума амортизації, грн
1	30000	20	6000
2	30000	20	6000
3	30000	20	6000
4	30000	20	6000
5	30000	20	6000
x	Разом	x	30000

Як видно з таблиці 1, при розрахунку за методом від початкової вартості МШП кожного місяця сума амортизації буде однаковою (6000 грн).

Обрахуємо амортизацію за другим способом прямолінійного методу амортизації (від залишкової (балансової) вартості МШП) (табл. 2).

З таблиці 2 видно, що за 2-м способом (від залишкової (балансової) вартості МШП) сума амортизації буде неоднаковою, а в останньому місяці значну суму недоамортизованої вартості МШП (12288 грн) потрібно списати у витрати.

Таблиця 2

Розрахунок амортизації за прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП (2-й спосіб)

Місяць	Вартість, що амортизується, грн	Місячна норма амортизації, %	Місячна сума амортизації, грн
1	30000	20	6000
2	24000	20	4800
3	19200	20	3840
4	15360	20	3072
5	12288	–	12288
х	Разом	х	30000

Щоб розрахувати амортизацію за оберненим прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП, потрібно спочатку визначити суму амортизації за прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП і місяці переставити навпаки: останній місяць у перший, передостанній у другий і т.д.

Таблиця 3

Розрахунок амортизації за оберненим прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП

Місяць	Вартість, що амортизується, грн	Місячна норма амортизації, %	Місячна сума амортизації, грн
1	12288	–	12288
2	15360	20	3072
3	19200	20	3840
4	24000	20	4800
5	30000	20	6000
х	Разом	х	30000

Дані таблиці 3 свідчать, що амортизацію МШП можна розрахувати за оберненим прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП. Місячні суми амортизації при цьому методі розташуються у зворотному порядку до місячних сум амортизації, що визначені за прямолінійним методом від залишкової (балансової) вартості МШП.

Отже, прямий і обернений прямолінійний метод амортизації необоротних активів можна застосовувати для МШП. За прямим прямолінійним методом амортизація може розраховуватись за двома способами: 1) від початкової вартості МШП; 2) від залишкової (балансової) вартості МШП. Оберненим прямолінійним методом амортизацію можна визначати лише від залишкової (балансової) вартості МШП.

Використання двох способів прямолінійного методу амортизації і оберненого прямолінійного методу нормативними документами України не передбачено, тому підприємство може їх використовувати на свій розсуд, зокрема в управлінському обліку.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” : Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.

3. Положение по бухгалтерскому учёту "Учёт основных средств" ПБУ 6/01": Приказ Министерства финансов Российской Федерации от 30 марта 2001 г. № 26н. URL: <http://surl.li/awerb>

4. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.

Темченко Д.І.

Науковий керівник – Ярмоліцька О.В., к.е.н., доцент
Державний університет інфраструктури та технологій,
м. Київ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Під час використання основних засобів відбувається втрата ними першочергових властивостей, що супроводжується виходом із ладу або повною поломкою таких активів. Крім цього, об'єкт основних засобів може потребувати модернізації, реконструкції, дообладнання та інших поліпшень, що призведе до покращення якісних характеристик та підвищення їх продуктивності. Звичайно такі роботи потребують відповідних витрат, відображення яких займає вагомe місце в обліку.

Організація ефективного управління витратами на ремонт основних засобів потребує систематичної інформації про їх виникнення, визнання та віднесення на капітальні інвестиції або на витрати звітного періоду. Завдяки даним бухгалтерського обліку, що формуються з використанням чинних норм нормативно-правових актів, відбувається якісне та точне відображення інформації про зазначені витрати.

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління витратами на ремонт основних засобів слід розуміти систему накопичення, узагальнення та передачі інформації про стан та ремонти й інші поліпшення основних засобів, а також визнання певного виду витрат, для прийняття керівництвом управлінських рішень та здійснення планування й контролю за таким видом витрат на підприємстві.

До основних елементів системи обліково-аналітичного забезпечення, як єдиного систематизованого інформаційного ресурсу відносять первинні і зведені бухгалтерські документи, облікові реєстри, внутрішню звітність, фінансову звітність [1, с. 57]. Належне місце повинно відводитися розробці Наказу про облікову політику, а саме питанням, що пов'язані з правилами класифікації виконаних робіт відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів [2].

Основним обліковим критерієм при прийнятті керівництвом рішення про характер і ознаки робіт, що здійснюються підприємством для підтримки об'єкта основних засобів у робочому стані, технічний огляд, обслуговування, ремонт або його поліпшення є майбутні економічні вигоди. А саме, необхідно враховувати вплив витрат на майбутні економічні вигоди. Тобто, має бути чіткий висновок про факт того, що відповідний вид робіт призведе до збільшення економічних вигід чи такого наслідку не буде. Залежно від цього в обліку відбудеться реєстрація господарської операції з віднесенням витрат, що пов'язані із поліпшенням об'єкту, як правило, внаслідок модернізації, модифікації, дообладнання, реконструкції, впровадження нових виробничих процесів, – на капітальні інвестиції. При цьому відбувається збільшення

продуктивності основних засобів, майбутніх економічних вигід та ефективності їхнього використання. Якщо ж ремонтні роботи дозволяють підтримувати об'єкт в робочому стані, то такі витрати відносять на витрати звітного періоду.

Обліково-аналітичне забезпечення не можливо уявити без первинних документів, які є джерелом відображення кожної господарської операції. Для оформлення ремонтів та інших поліпшень, а також витрат на зазначені види робіт, тривалий час у вітчизняній практиці підприємства використовували типові форми первинної облікової документації відповідно до Наказу № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Слід врахувати, що від 22 жовтня 2021 року відбулася втрата чинності згаданого наказу. Тому підприємства можуть використовувати типові форми згідно Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» або розробляти власні форми первинних документів із дотриманням вимог щодо реквізитів відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів». Про використання таких форм потрібно зазначати в Наказі про облікову політику, якщо розроблені підприємством самостійно та навести їх зразки в додатках.

Вчені вважають, що «до організаційних складових підвищення рівня управління витратами належить внутрішній контроль...» [1, с. 57, 3, с. 173]. Дійсно, внутрішній контроль забезпечує перевірку обліково-аналітичної інформації, її точність, правдивість, достовірність, прозорість. Саме на етапі внутрішнього контролю відбувається перевірка інформації щодо впливу витрат на майбутні економічні вигоди та відповідне віднесення їх на капітальні інвестиції або витрати звітного періоду.

Висновок. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на ремонт основних засобів спрямоване на задоволення потреб керівництва щодо своєчасного отримання інформації про види ремонтних робіт, збільшення майбутніх економічних вигід та правильне відображення витрат у обліку, що впливає на подальше визначення фінансових результатів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Брик Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами підприємства. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2014. Вип. 3. С. 56-58.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення 10.11.21).

3. Паргин Г. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія. К.: УБС НБУ, 2008. 219 с.

Тлумацький Н.І.
Науковий керівник – Муравський В.В., д.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Все більшої популярності набуває форма організації фінансового обліку, яка передбачає ведення обліку зовнішньою, незалежною (наприклад аудиторською) фірмою, оскільки малим і середнім підприємствам економічно недоцільно створювати власну бухгалтерську службу. Цей процес іменується децентралізацією обліку. Водночас підприємства, які спеціалізуються на наданні даного виду послуг, мають можливість залучати до роботи висококваліфікованих фахівців, перманентно відстежувати зміни у сфері фінансового та податкового законодавства, накопичувати досвід і на його основі приймати рішення у складних і законодавчо неврегульованих ситуаціях.

За потреби фахівці таких фірм можуть представляти інтереси підприємства у суперечках з податковими органами і в господарських судах. Децентралізація обліку є перспективною діяльністю, оскільки повна автоматизація збору, реєстрації, оброблення та передавання облікової інформації дозволить зменшити потребу у використанні власних працівників бухгалтерії.

В таких умовах однією з важливих проблем в організації бухгалтерського обліку є встановлення належних інформаційних зв'язків (передачі інформації в межах інформаційного процесу) між структурними компонентами бухгалтерії, між бухгалтерією й оперативними підрозділами підприємства, між бухгалтерією і зовнішнім світом. Об'єднання бухгалтерських даних за допомогою традиційних засобів зв'язку не ефективно і не дешево.

Крім того, якщо в традиційно автоматизованому обліку передача інформації може здійснюватися як мережевими лініями, так і дублюватися вручну за допомогою фізичного переміщення носіїв інформації (кур'єром, транспортом, поштою), то при повністю автоматизованому інформаційному процесі саме правильна організація мережесв'язків становить основу успішної облікової системи, оскільки всі потоки інформації відбуваються в автоматичному ритмі між технологічними складовими облікової системи.

Вирішенням цієї проблеми може стати використання нейромережевої технології у становленні комунікацій між структурними компонентами господарюючого суб'єкта.

Особливістю нейронних мереж є їхня здатність змінювати свою поведінку (навчатися) залежно від зміни зовнішнього середовища, з'ясовувати приховані закономірності з потоку даних. Завдяки цьому нейромережева технологія здатна навчатися на конкретних прикладах, стабільно розпізнавати, прогнозувати нові ситуації з високим ступенем точності, причому навіть за наявності перешкод. Такий підхід дозволяє застосовувати закони кібернетики

та принципи штучного розуму.

Зокрема, закон кібернетики щодо необхідної різноманітності, передбачає створення не простої чи складної системи обліку на підприємстві, а такої, яка є адекватною управлінській системі. Для простого виробництва система обліку може бути простою, а для складного – складною. Закон різноманітності вимагає такої інформації, яка може зняти ентропію (невизначеність) у системі управління при прийнятті рішень.

Нейромережева технологія дозволяє дотримуватися такого принципу кібернетики, як варіативність вибору рішень на основі відбору і перетворення інформації. Такий принцип вимагає збору і обробки значних масивів даних, необхідних для забезпечення запитів менеджерів різних рівнів. При цьому інформація є своєчасною і релевантною для користувача. Дозволяє дотримуватися правила, у відповідності до якого краще мати зайву інформацію, ніж її дефіцит.

Одним з принципів кібернетики є також принцип зворотного зв'язку. Система обліку має цінність не сама по собі, а як ланка забезпечення зворотного зв'язку в контурі циклу управління. Лише фактична інформація, що формується у системі обліку, має цінність для управління, коли вона порівнюється з певним еталоном, знаходяться відхилення і на їх основі приймаються відповідні управлінські рішення.

Принцип зовнішнього доповнення означає, що для визначення просторово-часових характеристик поведінки об'єкта потрібна не лише інформація про внутрішні явища і події господарського середовища, й про його зовнішнє оточення. Без інформації про середовище неможливо визначити тенденції та перспективи розвитку, тому контролінг, як підсистема обліку, виконує важливу роль зовнішнього доповнення до підсистем фінансового та управлінського обліку.

Таким чином завдяки сучасним мережевим технологіям можна без значних складностей будувати децентралізовану систему обліку, яка буде ґрунтуватися на повністю автоматизованому зборі, реєстрації, обробленню та передаванні первинної інформації для потреб різних груп користувачів.

Перевагою ведення обліку незалежною (децентралізованою) бухгалтерією є те, що підприємство звільняє себе від необхідності складати звітність і відслідковувати нормативну базу; кваліфікація власного бухгалтера перестає бути визначальною, а також зменшується потребу у використанні працівників бухгалтерії підприємства; відповідальність за помилки в документах несе стороння особа. Існуючі проблеми комунікацій вирішуються завдяки сучасним нейромережевим технологіям. Результатом використання інноваційних мережеских технологій є оптимізація діяльності підприємства та мінімізація адміністративних витрат на утримання облікового підрозділу.

Томчишин Б.М.**Науковий керівник – Чаплінський В.Р, к.е.н., ст.викладач
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський****ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗІ СПОЖИВАЧАМИ
ПІДПРИЄМСТВА «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ**

Соціально відповідальний бізнес, розуміючи важливість збереження довкілля та поліпшення його стану, прагне всіляко мінімізувати шкідливість впливу своєї діяльності на навколишнє середовище. Тисячі компаній в усьому світі встановили цілі з досягнення вуглецевої нейтральності: запроваджують заходи з енергоефективності, закупають електроенергію з відновлюваних джерел або виробляють її самостійно, відмовляються від використання викопного палива, електрифікують виробничі процеси й транспорт.

Саме заходи з енергоефективності та електрифікації надзвичайно важливі для зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище. Однак постає питання: з яких ресурсів буде вироблена електрична енергія? Передбачається, що в Україні до 2050 року частка електроенергії в структурі споживання енергоресурсів промисловістю становитиме 50% порівняно з майже 25% у 2019 році. Нові технології не лише дозволять зменшити використання вуглецеємних енергоносіїв, а й допоможуть оптимізувати їх використання у виробничих процесах. Запровадження нових технологій відіграватиме важливу роль, особливо у двох найбільш енерго- та вуглецеємних галузях: металургійній та цементній [1].

Оскільки об'єктом нашого дослідження є розрахунки зі споживачами на підприємстві «зеленої» енергетики, то коротко охарактеризуємо нормативно-правові акти України саме в цій сфері. Так, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу» був прийнятий 25 вересня 2008 року [2]. Закон передбачає обов'язкове придбання постачальниками електроенергії (енергоринком) від наступних джерел: малі гідроелектростанції (встановленою потужністю до 10 МВт); вітрові електростанції; сонячні електростанції; електростанції, що використовують біомасу як паливо.

Зелений тариф може використовуватись виробником протягом 10 років з моменту встановлення. Закон України від 04.06.2015 р. № 514-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» [3]. Відповідно до чинного Закону «зелений» тариф прив'язано до курсу євро до 2030 року, що дозволяє нівелювати ризики інфляції. Також скасовано вимогу щодо «місцевої складової» та запроваджено надбавку до тарифу за використання українського обладнання. Загалом «зелені» тарифи в Україні сьогодні є одними з найбільших в Європі.

Порядок купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, затверджений Постановою НКРЕКП № 641

від 26.04.2019 р. визначає:

1) порядок купівлі-продажу гарантованим покупцем електричної енергії у виробників, яким встановлено «зелений» тариф, та суб'єктів господарювання, які за результатами аукціону набули право на підтримку;

2) правила функціонування балансуючої групи гарантованого покупця;

3) розрахунок вартості послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, що здійснюється гарантованим покупцем;

4) порядок затвердження Регулятором розміру вартості послуг із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел;

5) розрахунок вартості послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, що здійснюється постачальником універсальних послуг [4].

Виробником за «зеленим» тарифом є суб'єкт господарювання, що здійснює виробництво електричної енергії із використанням альтернативних джерел енергії та продаж електричної енергії гарантованому покупцю за «зеленим» тарифом відповідно до укладеного між ними договору. Для здійснення купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом кандидат у виробники за «зеленим» тарифом укладає з гарантованим покупцем договір купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом.

Приватне підприємство «МАЯК», яке діє на підставі ліцензії на постачання електричної енергії споживачу від 24.07.2018 року згідно постанови НКРЕКП № 762 відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії" та Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312 (далі - ПРРЕЕ), із змінами, внесеними Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 26 червня 2020 року №1219, укладає договір про постачання електричної енергії споживачу [5].

Дослідження структури доходу від реалізації послуг споживачам електроенергії в розрізі рахунку 70 «Доходи від реалізації» (як результат надання послуг споживачам і виникнення дебіторської заборгованості) дає змогу зробити наступні висновки. За 2020 рік (табл. 1) загальна сума доходів від реалізації послуг енергетичного підприємства ПП «Маяк» склала 9164558,5 тис. грн, з яких 1527426,4 тис. грн склали податкові зобов'язання з ПДВ і 7637132,1 тис. грн. – дохід ПП, що був списаний на фінансовий результат.

При цьому варто зауважити, що майже 46% доходів ПП «Маяк» було сформовано (отримано) за рахунок зеленого тарифу та 40% - від основної діяльності, ще 14,5% надійшло від оренди. У 2019 році від надання послуг за зеленим тарифом ПП «Маяк» отримало 68% доходів, від основної діяльності – лише 12,8% (що на 27% менше у порівнянні з 2020 роком), оренди – 15,5% та мало ще один (супутній) вид діяльності – виготовлення турбін та щитів, що приніс ПП 3,6% доходів.

Таблиця 1

Обсяги та структура доходів від реалізації послуг ПП «Маяк» за 2020 рік

Види діяльності	Дт 36 Кт 70	Структура доходів, %	Дт 70 Кт 64	Дт 70 Кт 79
Зелений тариф	3639869,77	39,72	606644,95	3033224,82
Зелений тариф Рихта	610420,74	6,66	101736,79	508683,95
Оренда	1324800	14,46	220800	1104000
Основна діяльність	3589468,02	39,17	598244,69	2991223,33
Разом	9164558,53	100,00	1527426,43	7637132,1

Джерело: сформовано автором за даними ПП «Маяк»

Аналіз аналогічних розрахунків за даними 2018 рік засвідчив, що ПП «Маяк» отримало 20,7% доходів від основної діяльності, 14,8% - від оренди і 64,5% - від зеленого тарифу.

Таким чином, можемо зробити висновок, що за період 2018-2020 років основну частину доходів від реалізації ПП «Маяк» отримувало від надання послуг за зеленим тарифом (біля 60%), крім цього основна діяльність забезпечувала близько 25% доходів, ще близько 15% - від оренди.

Узагальнюючи результати досліджень організації обліку розрахунків зі споживачами в системі управління енергетичним підприємством підкреслимо необхідність внутрішнього забезпечення обліку розрахунків з дебіторами та дебіторської заборгованості регулюючими та узагальнюючими документами.

Список використаних джерел

- 1.«Зелена» енергетика: як бізнес стає екологічним. *Економічна правда*. 17 травня 2021 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/ekonomika-bez-vykydiv/2021/05/17/673870/>
- 2.Порядок купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії: затв. Постановою НКРЕКП 26.04.2019 № 641, чинний, пот. ред. від 01.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641874-19#Text>
- 3.Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії : Закон України від 04.06.2015 р. № 514-VIII, чинний, пот. ред. від 01.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-19#Text>
- 4.Про затвердження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність гарантованого покупця та купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом та за аукціонною ціною: Постанова НКРЕКП №641 від 26.04.2019 р., чинна, пот. ред. від 01.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641874-19#Text>
- 5.Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності, споживачів електричної енергії, у тому числі енергетичних кооперативів, та приватних домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії: Постанова НКРЕКП № 1817 від 30.08.2019 р., чинна, ост. ред. від 04.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1817874-19#Text>

Трояновська З.А.
Науковий керівник - Мошковська О.А., д. е. н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Інвентаризація є однією із складових методу бухгалтерського обліку, що допомагає забезпечити доступність даних обліку активів підприємства. Вона перевіряє фактичну наявність та стан запасів, а також інвестиції компанії, розрахунки та зобов'язання та використовує бухгалтерські дані для перевірки фактичної наявності запасів. Інвентаризація проводиться для основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, готівки, документів та розрахунків.

Методологічно, інвентаризація – це процес, що складається з трьох основних стадій: організаційно-підготовча, порівняльно-аналітична та підсумкова. Усі вони тісно пов'язані між собою та повинні бути виконані у чіткій послідовності для отримання необхідного результату [6].

Інвентаризація використовується у єдності та суворій послідовності, передуючи таким елементам методу бухгалтерського обліку, як баланс та звітність. Саме інвентаризація була основним обліковим прийомом у країнах Стародавнього світу, а саме у Стародавньому Єгипті, Китаї, Стародавній Греції.

Ще в епоху Середньовіччя та Відродження даному питанню приділялось досить багато уваги. Так, наприклад, у першій частині трактату Л. Пачолі «Про рахунки та записи», яка має назву «Інвентар», була наведена інформація про те, що таке «інвентар» і як необхідно скласти «інвентаризаційний опис» купцям [5].

Послідовниками Л. Пачолі стали такі відомі представники італійської, німецької та французької шкіл, як: А. ді Піетро, Й. Готліб, П. де Альвізе, які досліджували проблеми інвентаризації. Серед вітчизняних вчених можна виділити Л.І. Гомберга – засновника вчення економології, М.С Лунського, який зводив інвентар до балансу і будував баланс на інвентарі, та Ф.Ф. Бутинця, Ю.С. Цал-Цалка, Л.Л. Гайдая, О.А. Шпіга, С.В. Бардаша.

Відповідно Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419, проведення інвентаризації є обов'язковим [5]:

- при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство, а також в інших випадках, передбачених законодавством;

- перед складанням річної фінансової звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов'язань, інвентаризація яких проводиться не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів може проводитися один раз у три роки, а бібліотечних фондів - один раз у п'ять років;

- при зміні матеріально відповідальних осіб (на день приймання-передавання справ);
- при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів);
- за приписом судово-слідчих органів;
- у разі техногенних аварій, пожеж чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);
- при передачі підприємств та їх структурних підрозділів третім особам (на дату передачі). Інвентаризація може не проводитись у разі передачі підприємств та їх структурних підрозділів у межах одного органу, до сфери управління якого входять ці підприємства;
- у разі ліквідації підприємства;
- при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності проведення інвентаризації обов'язкове у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу (бригади).

За обсягом інвентаризації поділяють на повні та часткові. Повна проводиться для всіх засобів, коштів і розрахунків підприємства та одночасно у всіх матеріально відповідальних осіб. У свою чергу, при частковій інвентаризації, перевіряється лише один вид засобів або вона здійснюється в окремої відповідальної особи. Повна інвентаризація є надто трудомісткою, а тому проводиться тільки перед складанням річної фінансової звітності або у разі виникнення форс-мажорних ситуацій [3].

Об'єктами інвентаризації є майно та зобов'язання. Під майном розуміють необоротні та оборотні активи, а зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Керівник компанії може самостійно визначати об'єкти та періодичність проведення інвентаризації, окрім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно законодавства [1].

При проведенні інвентаризації дотримуються наступних принципів [6]:

- Раптовості. Перевірка здійснюється без попередження матеріально підзвітних осіб.
- Зіставленості. Усі одиниці виміру повинні бути однакові, як в обліку, так і в інвентаризаційних документах.
- Плановості. Відбувається через планування кількості, видів і строків проведення інвентаризацій;
- Своєчасності. Проведення інвентаризації у своєчасному порядку задля виключення можливості приховування недостач та виникнення матеріальних збитків.
- Точності. Указання достовірної інформації стосовно реальної кількості майна.
- Об'єктивності. Виявлення причин, що можуть призвести до нестачі або надлишків;
- Безперервності. Інвентаризація проводиться до моменту повного встановлення фактичної наявності об'єктів перевірки, отримання результатів та

прийняття рішень;

- Повноти охоплення об'єктів. Повна перевірка об'єктів інвентаризації.
- Ефективності. Кожна інвентаризація повинна закінчуватися прийняттям рішень і наданням відповідних рекомендацій.
- Оперативності. Надання швидких результатів після проведення інвентаризації.
- Економічності. Інвентаризація повинна проводитись за мінімальних витрат для підприємства та не повинна створювати будь-яких перешкод для виробництва і реалізації.
- Гласності. Колектив підприємства контролює діяльність комісії, що проводить інвентаризацію.
- Юридичного значення результатів. Дотримання необхідних положень стосовно підведення підсумків та визначення результатів інвентаризації.
- Виховного впливу. Регулярні інвентаризації допомагають підвищити відповідальність за збереження майна.
- Оцінки результатів. Прийняття необхідного рішення по виявлених під час інвентаризації відхиленнях
- Обов'язковості. Здійснення інвентаризації регламентується діючими нормативними актами та інструкціями.
- Документального відображення результатів контролю. Результати інвентаризації обов'язково повинні мати доказову силу для юридичного підтвердження її підсумків;
- Доцільності. Інформація, яка отримується після проведення інвентаризації повинна мати конкретний економічний зміст, та використовуватись для прийняття управлінських рішень.

Для проведення інвентаризації на підприємствах за наказом керівництва створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії, до складу якого включають керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера та матеріально відповідальних осіб. Комісія очолюється керівником підприємства або його заступником.

Після проведення інвентаризації усі дані заносяться до інвентаризаційного опису, форму якого (ф. № М-21) затверджено наказом Міністерства Статистики України від 21.06.1996 р. № 193 [7], та порівнюються із даними бухгалтерського обліку. Після цього на їх основі складаються порівняльні відомості, за допомогою яких можна визначити результат інвентаризації. Унаслідок такого порівняння встановлюють відповідність або невідповідність облікових і фактичних даних. Якщо виявлено нестачу або надлишок, то відбувається оприбуткування або списання певних активів із вказанням операційних витрат та доходів. Нестача, визнана до відшкодування винними особами, вноситься за дебетом у субрахунок 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» та за кредитом у рахунки сьомого класу «Доходи і результати діяльності». Надлишки запасів, виявлені при

інвентаризації, відображаються бухгалтерським записом за дебетом рахунку 20 другого класу «Запаси» і кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» [4].

Усі розбіжності по рахунках обліку повинні бути врегульовані за результатами інвентаризації. Записи в бухгалтерському обліку, пов'язані з врегулюванням інвентаризаційних розбіжностей, здійснюються в тому місяці, коли завершено інвентаризацію, а щодо розбіжностей, встановлених інвентаризацією, яка проводилася станом на кінець року, — у грудні звітного року [4].

Отже, інвентаризація є важливою складовою методів бухгалтерського обліку, оскільки таким чином формується облікова інформація, що буде оброблена відповідним чином та представлена внутрішнім і зовнішнім користувачам у звітах компанії для цілей управління.

Список використаних джерел

1. Ждан В.І., Хаустова Є.Б. Колос І.В., Бондаренко О.С. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. – К.: Центр початкової літератури, 2006. – 384с.
2. Пасько, Т.О. Історія бухгалтерського обліку: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Пасько Т. О. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2009. - 141 с.
3. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. / В. Г. Швець // К.: Знання. – 2004. URL: <https://library.if.ua/books/46.html>.
4. "Вісник". Державна Фіскальна Служба України. URL: <http://www.visnuk.com.ua/>
5. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. №419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.
6. Ільченко О. О. Принципи та класифікація інвентаризація, як теоретичне підґрунтя обліково-звітного процесу підприємства / О. О. Ільченко. – 2013. URL : <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/2185/1/11.pdf>
7. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів. Наказ Міністерства статистики України від 21 червня 1996 р. № 193. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN349?an=1>

Тютюнник С.В., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

БАРТЕРНІ ОПЕРАЦІЇ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності», товарообмінна (бартерна) операція у галузі зовнішньоекономічної діяльності - це один з видів експортно-імпортних операцій, оформлених бартерним договором або договором із змішаною формою оплати, яким часткова оплата експортних (імпортних) поставок передбачена в натуральній формі, між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним суб'єктом господарської діяльності, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, роботами, послугами у будь-якому поєднанні, не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формі [1]. Під міжнародним бартером розуміють операцію, яка включає експорт та імпорт товарів без проведення грошової оплати та залучення банківських установ до розрахунків.

Під час укладання бартерного договору потрібно чітко визначити номенклатуру зустрічних поставок, а також збалансувати за вартістю експортну частину угоди з імпоротною. Особливістю бартерного договору є визначення сторін, так як кожна із них одночасно виступає і продавцем і покупцем, тому в договорі зазначається тільки назва підприємств (фірм). У бартерному договорі вказують загальну суму вартості товарів, які експортуються відповідно до договору та загальну суму вартості товарів, що імпортуються, виражену в іноземній валюті, яка включена у першу групу Класифікатора іноземних валют. Вартісна оцінка товарів за бартерним договором забезпечує дотримання умов еквівалентності обміну а також необхідна для проведення митних процедур, розрахунку страхових сум, претензій чи санкцій. Відповідно до законодавства України всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право на здійснення товарообмінних (бартерних) операцій, але при цьому потрібно враховувати, що в Україні заборонено проведення товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності з товарами (роботами, послугами), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Законом України № 351-XIV (ст. 2) визначено строки проведення товарообмінних (бартерних операцій). Зокрема, товари, що імпортуються за бартерним договором, підлягають ввезенню на митну територію України у строки, зазначені в такому договорі, але не пізніше 180 календарних днів з дати митного оформлення (дати оформлення митної декларації на експорт) товарів, що фактично експортовані за бартерним договором, а в разі експорту за бартерним договором робіт і послуг - з дати підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг [1]. За дату ввезення товарів за бартерним договором на митну територію України беруть дату їх митного оформлення (дата оформлення митної декларації на імпорт), а у випадку імпорту за бартерним договором робіт або послуг - дата підписання акту чи іншого документа, який підтверджує виконання робіт, надання послуг.

У разі порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України строків

ввезення товарів (виконання робіт, надання послуг), що імпортуються за бартерним договором передбачено стягнення пені за кожний день прострочення у розмірі 0,3% вартості неоплачених товарів (робіт, послуг), що імпортуються за бартерним договором. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати розміру заборгованості. У випадку виникнення заборгованості через форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), строки зупиняються і пеня за їх порушення упродовж дії цих обставин не стягується. Настання та закінчення дії обставин непереборної сили повинно бути підтверджено довідкою офіційного органу, уповноваженого державою, де такі обставини мали місце. Обставини форс-мажору підтверджуються в установленому законом порядку. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України, які здійснили експорт або імпорт робіт, послуг за бартерним договором, повинні упродовж п'яти робочих днів з дня підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт чи надання послуг, повідомити митні органи (якщо імпортуються або експортуються за таким договором товари) або податкові органи (якщо імпортуються або експортуються за таким договором роботи чи послуги) про факт здійснення експорту товарів (робіт, послуг).

Для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України бартерну зовнішньоекономічну операцію можна умовно розділити на дві складові (експорт та імпорт), кожна з яких матиме свої податкові наслідки. Податкові наслідки бартерної операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності в ПДВ-обліку платників податків розглядають в розрізі імпоротної і експортної частини такої операції. Ввезення товарів на митну територію України згідно ПКУ є об'єктом оподаткування ПДВ за ставкою 20%. Для нарахування ввізного ПДВ базу оподаткування в іноземній валюті перераховують у гривні за офіційним курсом НБУ на дату подання митної декларації для митного оформлення. Крім необхідності нарахування податкових зобов'язань з ПДВ, імпорт товарів передбачає виникнення у підприємства-імпортера права на податковий кредит з ПДВ. Вивезення товарів за межі митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. При цьому ставка оподаткування при експорті становить 0% бази оподаткування. Особливості бухгалтерського обліку бартерних операцій полягають в наступному:

1. Бартерна заборгованість відноситься до немонетарних статей, оскільки за бартерними контрактами очікується надходження (переказ) не грошей, а товарів (робіт, послуг). Отже, така заборгованість підпадає під загальні правила обліку немонетарних статей і, згідно з НП(С)БО 21, перерахунку у зв'язку із зміною валютних курсів не підлягає.

2. Доходи, одержані від здійснення бартерних операцій, і вартість товарів (робіт, послуг), одержаних внаслідок здійснення бартерних операцій, визначаються шляхом перерахунку вартості товарів (робіт, послуг), визначеної в іноземній валюті, із застосуванням валютного курсу на дату здійснення першого з подій: або відвантаження нерезиденту товарів (надання робіт, послуг); або отримання від нерезидента товарів (робіт, послуг).

3. Відсутні грошові розрахунки з іноземними партнерами.

4. Кредиторська заборгованість нерезиденту за імпортовані товари повинна дорівнювати контрактній вартості відвантаженої на експорт продукції.

5. Вартість одержаної продукції і дохід визначаються, виходячи із справедливої вартості.

6. Облік розрахунків з іноземним партнером здійснюється на двох субрахунках: 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» та 362 «Розрахунки з іноземними покупцями».

Під час бартерної операції обмін може бути здійснений як подібними (однаковими за призначенням і справедливої вартості), так і неподібними активами. При цьому відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» при обміні подібними активами дохід не визнається. Первинна вартість активів, одержаних в обмін на подібний актив, рівна балансовій вартості переданого активу. У разі, якщо балансова вартість переданого активу перевищує його справедливу вартість, то первинною вартістю одержаного активу є справедлива вартість переданого об'єкта з віднесенням різниці до витрат звітного періоду. При обміні неподібними активами дохід визнається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, одержаних підприємством, зменшеним або збільшеним на суму переданих або одержаних грошових коштів і їх еквівалентів. Типові бухгалтерські проведення наведено у табл. 1

Таблиця 1

Типові бухгалтерські проведення щодо відображення бартерних операцій у зовнішньоекономічній діяльності

Зміст господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
Експортна частина бартерної операції (відвантаження товарів нерезиденту)		
Сплачено на митниці вивізне мито	377	311
Відвантажено на експорт товари	362	702
Списано собівартість відвантажених товарів	902	28
Списано суму вивізного мита	93	377
Імпортна частина бартерної операції (ввезення товарів від нерезидента)		
Сплата ввізного мита	377	311
Сплата ПДВ	377	311
Оприбуткування імпортованих товарів	28	632
Включену в первинну вартість товарів ввізне мито	28	377
Включення сплаченого ПДВ до податкового кредиту	641	377
Залік взаємних вимог у межах бартерного договору	632	362

Таким чином, бартерна операція відноситься до одного із видів експортно-імпортованих операцій, які оформляються єдиним бартерним договором та передбачають еквівалентний обмін товарами без проведення грошових розрахунків.

Список використаних джерел

1. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. № 351-XIV
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-14#Text>

**Чабанюк О. М., к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів**

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ

В умовах, коли медичні установи мають великий потік пацієнтів, їх якісне лікування неможливе без належної реєстрації, діагностування, віддак – призначень. Все це потребує витрат часу. Тому автоматизація облікових процесів є необхідною умовою налагодження надання медичних послуг з лікування. Для цього може бути застосований модуль BAS Медицина.

Лікарня – це рішення, що дозволяє створити єдиний інформаційний простір медичної організації та автоматизувати найбільш трудомісткі задачі обліку та управління бізнес процесами основної діяльності. Рішення дозволяє побудувати ефективно управління сучасною медичною організацією.

Програмний продукт призначений для автоматизації основних видів діяльності організацій, які надають медичну допомогу пацієнтам у амбулаторно-поліклінічних умовах і денних стаціонарах, а також включає в себе підсистеми для автоматизації лікарень, що надають медичну допомогу в поліклініках та в стаціонарних умовах цілодобового перебування.

Програма дозволяє розділяти доступ до даних та надає можливість вести облік кількох медичних організацій в одній інформаційній базі. “BAS Медицина. Лікарня” дозволяє комплексно автоматизувати різні аспекти діяльності медичної організації та налаштувати систему до її бізнес-процесів.

Функціональні можливості:

- Облік пацієнтів: введення відомостей про пацієнтів, з їх персональними даними, контактною інформацією, даними медичного страхування та іншою інформацією.

- Ведення електронних медичних карт пацієнта, зручний пошук медичної карти.

- Облік і ведення лікарських дільниць, прикріплення пацієнтів до лікарських дільниць.

- Формування замовлень пацієнта, запис на прийом, формування рахунків на оплату.

- Формування плану лікування пацієнта Ведення електронних медичних карт пацієнта, зручний пошук медичної карти.

- Облік і ведення лікарських дільниць, прикріплення пацієнтів до лікарських дільниць.

- Формування замовлень пацієнта, запис на прийом, формування рахунків на оплату.

- Формування плану лікування пацієнта

- Складання графіків роботи медичного персоналу, приміщень та обладнання, планування завантаження медичних робочих місць.

- Отримання оплати за медичні послуги від фізичних осіб: облік

готівкових і безготівкових грошових коштів, друк касових чеків.

- Формування змінного завдання медичного персоналу.
- Реєстрація документів: контрольної карти диспансерного спостереження; направлення на госпіталізацію, відновлювальне лікування, обстеження, консультацію; талона амбулаторного пацієнта; медичного свідоцтва про смерть (форма № 106/о); рецептів (форми Ф1, Ф3)
- Облік обладнання, що використовується для надання медичної послуги.
- Взаємодія з PACS і медичним обладнанням за стандартом DICOM 3.
- Облік виконаних медичних послуг.
- Формування електронних медичних документів, налаштування шаблонів медичних документів і готових фраз для підстановки в документи.
- Формування, друк та облік листків непрацездатності.
- Управління взаєминами з контрагентами: ведення відомостей про контрагентів (страхові компанії та інші юридичні особи), ведення угод і договорів на надання медичної допомоги.
- Здійснення взаєморозрахунків з юридичними особами (страховими компаніями), формування реєстру рахунків за надану медичну допомогу.
- Керування правилами продажу медичних послуг: встановлення цін і знижок.
- Управління маркетинговими заходами.
- Проведення профоглядів для співробітників підприємств.
- Реєстрація взаємодій з пацієнтами телефоном і електронною поштою для роботи Call-центрів.
- Персональні оповіщення пацієнтів і лікарів через SMS та e-mail.

Крім того, прикладне рішення “BAS Медицина” призначене для автоматизації діяльності лікарняних аптек медичних організацій будь-якої форми власності.

У контексті лікарняних аптек, програма призначена для вирішення таких завдань:

- ведення обліку руху номенклатури аптечних товарів, зокрема з аналітикою: серії, терміни придатності, документи партії (документи надходження в аптеку);
- облік на складах (сумовий і кількісний) та за місцями зберігання складу (кількісний);
- ведення обліку аптечних товарів на всіх рівнях звернення в організації: як на аптечних складах, так і у відділеннях медичної організації;
- ведення роздільного обліку за джерелами фінансування;
- реєстрація надходження аптечних товарів від постачальників на склади, аптеки;
- оприбуткування товарів – введення залишків або надлишків за результатами інвентаризації;
- реєстрація повернень товарів постачальникам;
- реєстрація розміщення аптечних товарів в місцях зберігання (у разі ведення кількісного обліку за місцями зберігання);
- реєстрація передачі у відділення та переміщень товарів між складами;

- реєстрація списання аптечних товарів;
- реєстрація виготовлення лікарських препаратів;
- реєстрація фасування готових аптечних товарів з упаковки постачальника в упаковку лікарняної аптеки;
- реєстрація інвентаризації товарно-матеріальних цінностей як на аптечних складах, так і у відділеннях медичної організації;
- формування вимог відділень за формальними ознаками лікарського засобу (за діючою речовиною або за міжнародним непатентованим найменуванням, торговим найменуванням, формою випуску тощо);
- формування розгорнутих аналітичних звітів про рух аптечних товарів;
- перевірка серій за переліком вилучених з обігу лікарських препаратів;
- підтримка зовнішнього торгового обладнання: термінали збору даних, сканери штрих-кодів та інше обладнання.

Впровадженням програмних модулів здійснюють фірми, які мають спеціалістів та технічні можливості щодо постановки та професійного супроводу. Разом з тим, така співпраця передбачає навчання працівників медичних установ з огляду на реформи, що відбуваються у медицині.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс: Режим доступу : <https://portfel.ua/bas-medicsina/>
2. Чабанюк О.М. Проблеми внутрішнього контролю витрат на формування собівартості путівок у санаторно-курортних організаціях / О.М. Чабанюк // Наукові записки. наук. - техн. зб. Української академії друкарства: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Б.В. Дурняк, В.З. Маїк, О.В. Мельников та ін.]. – Львів: вид-во Української академії друкарства, 2007. – № 2 (12). – С. 38-43.
3. Чабанюк О. М. Облік прямих витрат у санаторно-курортних установах / О. М. Чабанюк // Вісник Львівської комерційної академії: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Г.І. Башнянин, Ю.А. Дайновський, В.І. Єлейко та ін.]. – Львів: вид-во ЛКА, 2007. – С. 517-525. – (Серія: Економічна; Вип. 25).
4. Чабанюк О.М. Деякі особливості вивчення об'єктів та суб'єктів внутрішнього контролю у санаторно-курортних організаціях / О.М. Чабанюк // Економіка України в євроінтеграційних процесах: наук. зб. / за ред. С.М. Панчишина. – Львів: Інтереко, ЛНУ, 2004. – С. 618 - 621. – (Серія: Формування ринкової економіки в Україні; Спецвип. 13).

Черкасова Т.О.
Скрипник С.В., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

МЕТОДИЧНІ СКЛАДОВІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ ЗА ОБ'ЄКТАМИ ОБЛІКУ

Облікова політика підприємства спрямована на забезпечення організації бухгалтерського обліку підприємстві, що представляє собою цілісну систему, яка включає всі елементи та всі сторони бухгалтерського обліку.

Грамотно розроблена корпоративна облікова політика є однією з важливих частин механізму в управлінні банківською установою. Формування об'єктивної, достовірної, повної, чіткої та правдивої бухгалтерської інформації, що надає зацікавленим користувачам (як зовнішнім, так і внутрішнім) відомості про фінансово-господарську діяльність банку є базисом для прийняття управлінських рішень щодо його облікової політики. Для впливу на фінансові результати та ефективність роботи банківської установи в цілому можна використовувати встановлену облікову політику.

Чинна нормативно-правова база бухгалтерського обліку вітчизняних банківських установ не містить опису структури облікової політики банку, що заважає чіткому тлумаченню окремих компонентів (певних розділів).

Формулюючи певні правила облікової політики, як правило, використовують матеріали, пов'язані з проектуванням обліку, а саме посадові інструкції, технологічні схеми, проекти комп'ютеризації бухгалтерського обліку, плани його організації. Відповідно із вимогами стандартів бухгалтерського обліку протягом року змінити облікову політику будь-якого підприємства, зокрема і банківської установи не можна, тому такі зміни стосовно перегляду облікової політики можна здійснити на початку року, а також і щодо опису фінансової звітності [1].

Методична складова формування облікової політика в АТ КБ «ПриватБанк» в основному була спрямована на застосування нових або переглянутих стандартів та тлумачень. Наприклад, банк було вперше застосовано деякі зміни до стандартів, які набудуть чинності для фінансових років, які починаються 1 січня 2020 року або після цієї дати. Банк не застосовував попередні стандарти, тлумачення чи поправки, які були видані, але не набули чинності. Прийняті нові й переглянуті та інтерпретовані стандарти почали діяти у звітному році, але вже не впливали на показники фінансової звітності попереднього року [2].

Основні облікові оцінки та судження, які банківська установа використовувала при застосуванні облікової політики знайшла своє відображення у ключових макропоказниках у розрізі декількох зважених сценаріїв на 31 грудня 2020 року. Банком регулярно здійснюється перевіряє та аналіз макропоказників з точки зору їх впливу на очікувані кредитні збитки та, за необхідності, змінює їх перелік та зважування сценаріїв. Через такий аналіз

протягом 2020 року з розрахунку було виключено декілька показників (зведений баланс, експорт чорних металів, ціна на нафту Brent тощо) [2].

Так, у 2020 році, враховуючи карантинні обмеження у зв'язку з пандемічною ситуацією у світі, банком було переглянуто свої підходи до оцінки та класифікації активів, а також до оцінки потенційних кредитних збитків та резервних вимог, зокрема враховуючи і рекомендації НБУ

В умовах переходу на міжнародні принципи обліку в нашій країні велике значення має вивчення міжнародної системи формування облікової політики, розгляд міжнародних стандартів з метою адаптації української облікової системи до міжнародних вимог та принципів обліку. На рис. 1 представлені суттєві питання, які розкриваються в обліковій політиці таких зарубіжних країн як США, Великобританії, Німеччини та Франції.

Рис. 1. Істотні питання облікової політики зарубіжних країн

Дослідження методичних аспектів формування облікової політики банківських установ пропонується розширити класифікацію цілей облікової

політики, виходячи із прикладів постановки цілей у залежності від їх видів (таблиця 1).

Таблиця 1.

Класифікація цілей облікової політики

Група цілей	Вид цілей в групі
Рівень формування	
Міжнародні	Цілі МСФО
Національні (державні)	Цілі національної політики в сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності Цілі національної облікової політики за видами економічної діяльності (зокрема, в банківській сфері)
Індивідуальні (приватні)	Цілі облікової політики окремих організацій (зокрема, банку)
Функціональна спрямованість	
Організаційні	Цілі організації облікового процесу Цілі організації процесу формування звітності Цілі класифікації об'єктів бухгалтерського обліку на рахунках аналітичного і синтетичного обліку
Методичні	Цілі бухгалтерської оцінки різних об'єктів обліку Цілі формування елементів звітності
Характер інтересів	
Зовнішні	Цілі, орієнтовані на зовнішніх користувачів фінансової звітності, контролюючі органи
Внутрішні	Цілі, орієнтовані на виконавців облікової політики банку Цілі, орієнтовані на внутрішніх користувачів звітності, управлінську звітність, що формується в системі бухгалтерського обліку Цілі, орієнтовані на сервісне обслуговування клієнтів банку
Інформаційна спрямованість	
Економічні	Різноманітні інформаційні цілі окремих учасників господарського процесу (власників, апарату управління, інвесторів, кредиторів і ін.), пов'язані з контролем і оцінкою економічних показників організацій
Соціальні	Соціально-економічні цілі окремих членів суспільства (робочих, службовців, представників громадськості), різних громадських груп і суспільства в цілому

Розроблена класифікація цілей направлена на оптимізацію змісту і осмислення потенціалу облікової політики. Визнання визначених цілей облікової політики сприятиме розумінню значення (сенсу) обліку, що дозволить створювати працюючі принципи та формувати обґрунтовані практичні рекомендації й призведе до вдосконалення облікової діяльності у банках загалом, що зробить її більш послідовною.

Список використаних джерел

1. Живко З.Б. Банківська діяльність: навч. посіб. К. : Алерта, 2012. 248 с.
2. Підсумки роботи ПриватБанку за 2019-2020 рік (статистична звітність) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://privatbank.ua/cpa/pidsumky>

Черній Ю.В.**Науковий керівник – Крюкова І.О., д.е.н, професор
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса****ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО НАСІННЯ СОНЯШНИКУ**

Ведення успішного агробізнесу та рентабельне виробництво сільськогосподарської продукції за ринкових реалій неможливі без своєчасних та дієвих інструментів управління витратами. Витрати є ключовим індикатором ефективності виробництва та основою забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері формування витрат неможливе без системи обліково-аналітичного забезпечення агробізнесу.

Витрати, пов'язані з трансформацією біологічних активів, визнаються витратами основної діяльності. Облік витрат ведеться за окремими об'єктами обліку витрат, які мають відповідати об'єктам обліку біологічних активів (окремі види біологічних активів або їх група), на рахунку обліку виробництва відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи», МСБО 41 «Сільське господарство», діючих інструкцій з застосування плану рахунків та калькулювання собівартості [1, с. 124]. Формування облікових даних є основою організації системи аналітичної підтримки управління витратами, яка є необхідною для планування витрат, калькулювання собівартості продукції, аналізу ефективності її виробництва, складання планів реалізації та управління грошовими потоками.

Сучасній системі обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на виробництво насіння соняшнику у більшості аграрних формувань притаманні значні недоліки, зокрема: 1) скорочення практики планування витрат на виробництво та інших витрат діяльності; 2) неузгодженість основних методичних положень П(С)БО 30 «Біологічні активи» із діючої вітчизняною практикою обліку; 3) відсутність аналітичної роботи на сільськогосподарських підприємствах, зникнення планово-економічних служб і відділів; 4) обмеженість застосування у практичній діяльності сучасних концепцій та методів управління витратами; 5) високий рівень невизначеності факторів бізнес-середовища та ризикованості агробізнесу, що значно звужує практичні аспекти стратегічної обліково-аналітичної підтримки агроменеджменту в цілому та витратами, зокрема [2, с.228].

Разом з тим, насіння соняшнику є одним з основних видів сільськогосподарської продукції, який, традиційно, постає стабільним джерелом грошових надходжень агровиробників, одним з найбільш рентабельних видів продукції рослинництва та експортоорієнтованим видом діяльності вітчизняного сільського господарства. Обсяги виробництва насіння соняшнику у 2020р. по сільськогосподарських підприємствах в Україні становили понад 13 млн. т (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва насіння соняшнику у сільськогосподарських підприємствах України

Показники	2010р	2015р	2017р	2019р	2020р	2020р. у % до 2010р.
Обсяги виробництва, тис т	6771,5	11181,1	12235,5	15254,1	13110,4	193,6
Частка соняшнику у структурі посівних площ, %	62,7	61,1	65,2	64,9	70,0	х
Середня урожайність соняшнику, ц/га	15,4	23,0	21,3	27,0	21,4	138,9
Рівень рентабельності насіння соняшнику, %	44,9	78,4	41,3	32,5	39,4	х

Джерело: розраховано автором за [3]

На Одещині олійні культури представлені соняшником та ріпаком. У структурі посівних площ сільськогосподарських культур Одеська область займає 1,7%, у структурі посівних площ технічних культур - 5,3%. Основне виробництво насіння соняшнику зосереджено в аграрних формуваннях різних організаційно-правових форм господарювання – 87,6%, близько 10,4% продукції. Обсяг виробництва насіння соняшнику в Одеській області у 2020р. склав 366,9 тис т, що становить близько 3,2% у структурі національного виробництва. При цьому, як свідчать дослідження, рівень врожайності соняшнику в області є нижчим, ніж в середньому по країні на 15-20%. Так у 2020р. урожайність даної культури на Одещині склала 12,7 ц/га. Причинами такої розбіжності є надмірно засушливий клімат та зона ризикованого землеробства, в якій здійснюють бізнес-діяльність суб'єкти аграрного виробництва області. Невисока урожайність при постійній тенденції росту витрат на 1 га посіву даної культури зумовлюють також низький рівень рентабельності насіння соняшнику в агропідприємствах Одеської області – який у 2020р. склав 19,9% у порівнянні зі середнім показником по країні 39,4% [3].

Разом з тим, нарощування обсягів виробництва насіння соняшнику в аграрному секторі національної економіки є наслідком ринкових тенденцій та зростанням попиту на олійні культури та продукти їх переробки як на вітчизняному, так і світовому ринках. Сьогодні України є одним з найбільшим виробників насіння соняшнику Європи та світу. Обсяги експорту олійних культур у 30 разів перевищують обсяги їх імпорту, олійні культури поряд із зерновими за сучасних реалій забезпечують значну частку валютних надходжень до бюджету країни та є стратегічними видами сільськогосподарської продукції з позицій формування експортного потенціалу України.

Підвищення рівня ефективності виробництва насіння соняшнику в аграрних бізнес-суб'єктах нерозривно пов'язаний із удосконаленням системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами та підтримки агроменеджменту в цілому. З урахуванням сучасних концепцій вартісного

агромнеджменту, та формування правових і економічних умов для купівлі-продажу аграрного бізнесу, важливим постає питання нарощування його вартісної оцінки, яка тісно пов'язана із показниками результативності діяльності, вартістю активів та майнового потенціалу аграрних підприємств (рис. 1).

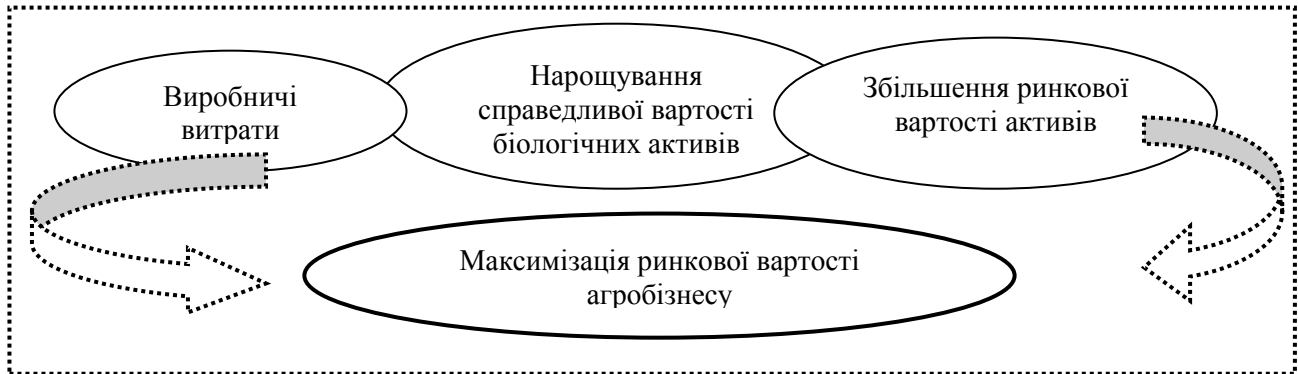

Рис. 1. Економічний зв'язок між вартістю біологічних активів та вартістю аграрного бізнесу

Джерело: Авторська розробка

Зв'язок господарських процесів, пов'язаних із трансформацією біологічних активів у сільському господарстві та вартісною оцінкою аграрного бізнесу є очевидною: збільшення обсягів виробництва та покращення її якісних параметрів впливає на справедливу (ринкову) вартість біологічних активів (за різних стадій біологічних перетворень), формує додаткову вартість, потенційний прибуток (за ефективною маркетинговою стратегією) та здійснює безпосередній вплив на вартість аграрного бізнесу в цілому.

Список використаних джерел

1. Варченко О.М., Свиноус І.В., Іванова Л.С. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 121-128.
2. Крюкова І.О., Попова Л.М. Система обліково-аналітичної підтримки управління прибутком бізнес-суб'єктів аграрного сектору. *Науковий журнал «Український журнал прикладної економіки»*. 2020. Т. 5. № 2. С. 222-231.

Шавурська О.В., к.е.н.

Перішко Н.П., викладач

**ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир**

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ІТ технології широкого використання для розвитку бізнесу, що є правильним зі стратегічної точки зору. Сучасний бізнес використовує технологічні розробки не тільки для автоматизації бізнес-процесів, але і для втілення нових ідей і способів отримання конкурентної переваги. У міру стрімкого розвитку інформаційних технологій і вдосконалення технічних засобів перед менеджментом підприємства виникає проблема, як оперативно відстежувати появу технологічних нововведень і своєчасно впроваджувати їх у соціально-технологічні процеси своєї діяльності.

Сьогодні одним із найбільш затребуваних напрямів у сфері інформаційних технологій є «хмарні» технології, оскільки вони дозволяють користування різними програмами, додатками, дисковим простором. Крім того, підприємство не зобов'язане придбавати додаткові технічні засоби та програмне забезпечення. Це спрощує ведення бізнесу та дозволяє економити кошти. Хмара є робочим простором в Інтернеті, а точніше на віддаленому сервері третьої особи (виконавця), за допомогою якої отримується доступ до необхідного ресурсу.

Використання в бухгалтерському хмарних технологій – це один із напрямів розвитку його автоматизації. Підтвердження ефективності використання хмар є значна кількість інтернет-сервісів, які надають послуги дистанційного вирішення певних облікових задач. Застосування хмарних технологій впливають на організацію бухгалтерського обліку, оскільки дозволяє з легкістю створювати тимчасові та постійні архіви, організувати спільну одночасну роботу користувачів над документами, створення консолідованої документації за певні часові проміжки, автоматичну синхронізацію різних версій документів тощо.

Із набуттям чинності Указу Президента України № 133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» перед більшістю вітчизняних підприємств постала проблема вибору програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Наявні програмні продукти на ринку України не можуть на сучасному етапі виступати реальними конкурентами продуктам «1С» як за функціональним, та і за ціновим критеріями. Саме тому є пропозиції фахівців (практикуючих бухгалтерів, урядовців) перейти на аутсорсинг бухгалтерських послуг [2].

Не зважаючи на це, чіткої заборони на використання суб'єктами господарювання немає, все ж таки складна політична ситуація не дозволяє однозначно спрогнозувати наслідки роботи з російським програмним забезпеченням. Однозначно характерною рисою розвитку організації бухгалтерського обліку є міцний взаємозв'язок між її складовими, зокрема, вибір

конкретної форми організації обліку визначає вимоги щодо форм ведення обліку.

Таким чином, якщо розглядати особливості організації обліку окремих об'єктів, то методичні правила узагальнення інформації про них залишаються без змін, а ось техніка збору та обробки облікової інформації суттєво змінюються. В умовах використання інформаційних комп'ютерних технологій трансформаційні процеси стосуються саме організаційної та технічної складових організації бухгалтерського обліку (рис. 1).

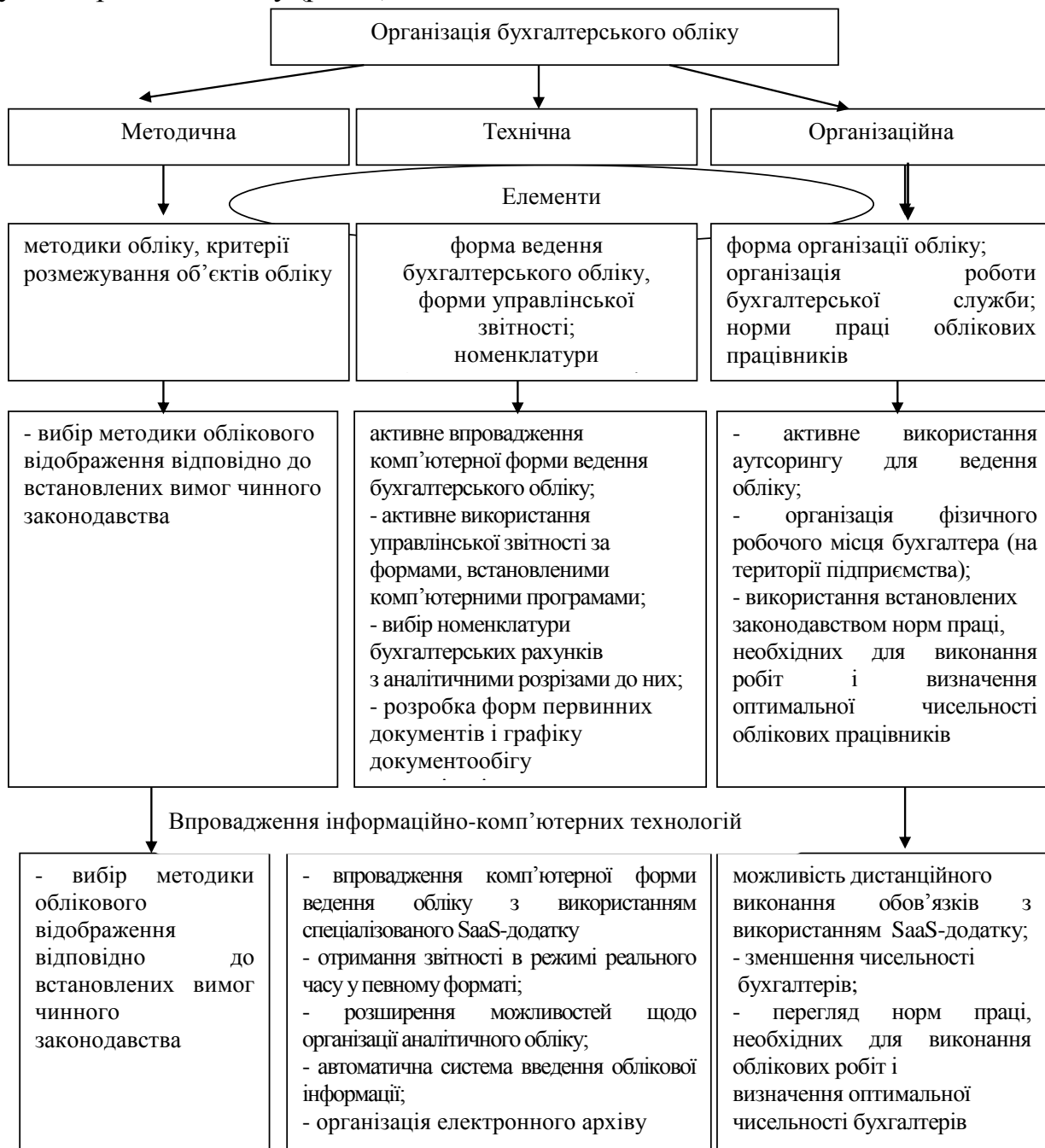

Рис. 1. Вплив запровадження хмарних технологій на організацію бухгалтерського обліку

Досвід успішних компаній доводить, що ефективно управління підприємством неможливо без управління її інформаційною діяльністю та всією системою інформації підприємства. Використання інформаційних технологій в управлінні підприємством здійснюється з метою ефективною та оперативною

комп'ютерної обробки інформаційних ресурсів, зберігання великих обсягів економічно важливої інформації та передачі її на будь-які відстані в мінімальні терміни. Тобто основним завданням є оптимізація діяльності підприємства на основі застосування інформаційних технологій.

Не зважаючи на те, що аутсорсинг не обов'язково повинен передбачати використання хмарних технологій (проте, враховуючи їх переваги), значна кількість компаній перейшла саме на їх використання під час надання послуг із ведення бухгалтерського обліку. Таким чином, можемо передбачити, що в майбутньому за дотримання такої тенденції слід говорити про варіативність форм організацій обліку, що надається сторонніми суб'єктами щодо підприємства (з використанням / без використання спеціалізованого SaaS-додатку) [1].

Слід враховувати, що використання хмарних технологій здійснює вплив на форму ведення бухгалтерського обліку (але тільки в питаннях вибору програмного забезпечення та зниження вимог щодо його технічного оснащення) на вибір форми організації обліку. Зростання рівня віртуалізації суспільно-економічних відносин актуалізує електронне документування. Висуваються нові вимоги до оформлення, передачі та зберігання документів. Електронне документування – це процес формування первинних документів суб'єктами підприємницької діяльності у нематеріальній формі з можливістю її передачі через мережу Інтернет.

Отже, протягом останніх років відбулися суттєві зміни у процесі організації бухгалтерського обліку, основні з них пов'язані з переходом від ручного бухгалтерського обліку до автоматизації та «хмарного» обліку. Крім того, все більше підприємств надають перевагу аутсорсингу при виконанні облікових функцій, що дозволяє повністю зосередитися на розширенні діяльності.

Запровадження сучасних технологій поступово призведе до внесення змін у функціональні обов'язки бухгалтера, зокрема, щодо виключення реєстрації даних та посилення аналітичних функцій. Крім того, враховуючи можливості автоматичної підготовки первинних документів, обсяги роботи бухгалтерів з ними також скоротяться. Не можемо зменшити значення високої підготовки бухгалтерів із оволодіння високими знаннями у сфері інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Альошкіна Н. Послуги «хмарного» сервісу. *Податки та бухгалтерський облік*. 2017. № 66. С. 16-18.
2. Вольська К.О., Дикий А.П. Бухгалтерський облік у «хмарі»: порядок переходу та адаптації інформаційної системи підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць*. 2019. Вип. 2 (37). С. 24-29.
3. Ткачук Г.В. Хмарні технології: аналіз, перспективи, реалізації. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2015. № 2. С. 40–43.

Шан В.В.**Науковий керівник – Дяченко О.П., д.н. з держ. упр., професор
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса**

ПРОБЛЕМНІ МОМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

З часів проголошення незалежності і до цього часу в Україні проходять значні зміни у виробничій, економічній та соціальній сфері ведення виробничо-господарської діяльності підприємств. Через це виникає об'єктивна потреба у забезпеченні змін в бухгалтерському обліку і контролю операційної діяльності суб'єктів господарювання.

Власники підприємств повинні мати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства при прийнятті рішення стосовно нормального функціонування всіх галузей народного господарства. Зокрема, про стан заборгованості та на підставі яких товарно-господарських операцій вона з'явилася.

Поява та зростання на підприємстві сум дебіторської заборгованості призводить до певних негативних наслідків в роботі суб'єкта господарювання, зокрема: зменшується сума обігового капіталу, що скорочує можливості підприємства до пришвидшення оборотів підприємства; знижує фінансову стабільність підприємства та може призводити до затримки в розрахунках з кредиторами, що негативно впливає на репутацію юридичної особи як відповідального покупця, що вчасно розраховується за своїми боргами; призводить до можливих судових позовів, що потребує залучення консультантів з юридичних послуг чи наявності власної юридичної служби [1, с. 48].

Подолавши певним чином кризу неплатежів у народному господарстві, суб'єкти господарювання, що функціонують в межах національної, і навіть, міжнародної, економіки мають чітко вести облік дебіторської заборгованості та регулярно здійснювати контроль за її розмірами та вживати активних заходів для її погашення, застосовуючи навіть такі непопулярні дії, як судові позови до боржників.

Правильна організація обліку і контролю на підприємстві, зокрема ділянки дебіторської заборгованості є однією з головних вимоків стосовно забезпечення високого рівня ліквідності і платоспроможності суб'єктів господарювання.

Якщо виникнення кредиторської заборгованості на підприємстві і може бути розглянуте в двох аспектах: як позитивне (можливість безкоштовно користуватися певний час запозиченими грошовими ресурсами) чи негативне (зниження показників платоспроможності), то поява дебіторської заборгованості однозначно сприймається як негативний фактор фінансово-господарської діяльності [2].

Взаємовідносини між покупцями і продавцями продукції встановлюються на базі господарських договорів стосовно продажу продукції чи надання

послуг, які містять пункт про обов'язки постачальника продукції та покупців, зокрема, оплату реалізованого товару чи наданих послуг за встановленою в даному документі вартістю реалізації. Можливі варіанти оплати покупцями придбаної продукції чи отриманих послуг також прописані в умовах договору: попередня оплата, переведення коштів після отримання товару чи комбінований варіант розрахунків. Передача продукції реалізованої продавцем має відбуватися на основі затверджених типових форм документів, до яких належать: накладні, рахунки, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні (ТТН) та інші документи.

Здійснивши аналіз практичного досвіду ведення обліку розрахунків з покупцями і замовниками, потрібно виокремити основні недоліки при веденні даної ділянки обліку, що призводять до певних зловживань та викривлення інформації:

- підроблення або підміна банківських виписок, які вказують на погашення заборгованості дебіторами;
- погашення боргів окремих дебіторів через недостовірні записи стосовно сум, що надійшли від інших покупців чи замовників;
- здій несення бартерних операцій, що не відповідають букві закону;
- можливі розбіжності в даних первинного, аналітичного та синтетичного обліку;
- вплив коливання курсу валют на визначення достовірної суми дебіторської заборгованості;
- спотворення фінансової звітності підприємства через некоректну класифікацію дебіторської заборгованості на довгострокову чи короткострокову та інші можливі порушення при веденні обліку даної ділянки.

Важливим моментом при обліку розрахунків з покупцями і замовниками, є той факт, що класифікація дебіторської заборгованості є неповною, що дозволяє внести пропозиції з її доповнення через класифікацію відповідно до своєчасності погашення та об'єктів, що спричинили її появу. Дане удосконалення дозволить конкретизувати нарахування резерву сумнівних боргів відповідно до конкретної заборгованості.

Крім цього, важливим факторами стосовно удосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємствах, що здійснюють свою діяльність згідно чинного національного законодавства, і, зокрема, обліку розрахунків з покупцями і замовниками виступають наступні:

- створення та постійне оновлення бібліотеки нормативної літератури, що може бути здійснено шляхом купівлі підписки на нормативно-довідкові системи, наприклад: «Liga360 для бухгалтера», що дозволяє аналізувати законодавство з оподаткування і обліку, отримувати персональні консультації експертів ЛІГА:ЗАКОН, дізнаватися про зміни в законодавстві та свіжі бухгалтерські новини;
- створення чи оновлення «Наказу про облікову політику» наступними елементами обліку: розмір сумнівних боргів, класифікація дебіторської заборгованості відповідно до конкретного покупця чи замовника, варіанти списання дебіторської заборгованості з балансу та інші дискусійні моменти, що

дозволить більш детально висвітлювати аспекти організації обліку та посилити контроль за розрахунками з проблемними дебіторами;

- вдосконалення системи документообігу, шляхом розробки графіку документообігу у разі його відсутності або трансформації його у відповідності до змін в законодавстві;

- надання можливостей стосовно професійного зростання бухгалтерів, шляхом участі в тематичних семінарах, тренінгах, конференціях чи інших шляхів отримання нових знань;

- важливою складовою удосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємстві виступає автоматизація бухгалтерського обліку за її відсутності або її удосконалення, шляхом застосування сучасного програмного забезпечення, призначеного не лише для фінансового, а й того, що забезпечує ведення управлінського обліку та має можливості формування фінансової, управлінської та податкової звітності та отримання інформації з банківських установ в режимі он-лайн. Автоматизація облікових та управлінських процесів дозволить керівництву отримувати своєчасну, різноманітну та багатогранну інформацію стосовно виробничо-господарської діяльності підприємства та її результатів.

Важливим моментом в удосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками є можливість застосування нових розрахункових інструментів, таких як криптовалюта, але розвиток криптехнологій не повинен призводити до корупції, відмивання грошей, фінансування протиправних дій [3].

Здійснене дослідження доводить той факт, що в обліку розрахунків з покупцями і замовниками присутні окремі проблемні моменти, які можливо усунути, в тому числі і за рахунок удосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємстві в цілому.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.П., Васильчак С.В., Іванченко І.М. Організація і методика обліку і аудиту поточної дебіторської заборгованості з покупцями та замовниками. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2011. Том 13. №1(47). Частина 2. С. 47-52

2. Дяченко О.П., Михайлова І.Д. Прикладні аспекти обліку та внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Аграрний Вісник причорномор'я: Економічні науки*. Одеса: ТОВ «ВМВ». 2018. Вип. 89. С. 37-46

3. Галицький О.М., Дяченко О.П. Розвиток ринку криптовалют в Україні в контексті протидії розвитку тіньовій економіці. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С. 56-59.

Шапоренко В.А.
Науковий керівник - Протасов В.В.
викладач економічних дисциплін
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

КАЛЬКУЛЯЦІЙНА КАРТКА

Вирішальне значення при визначенні витрат та доходів шкільної їдальні має правильне визначення ціни реалізації страви.

Метою роботи є розгляд особливостей заповнення калькуляційної картки в їдальні закладу освіти.

Меню-розклад складається на основі примірного чотиритижневого сезонного меню з урахуванням технологічної документації на страви та вироби [1]. Для визначення ціни реалізації кожної страви, вказаної в меню, складають калькуляційну картку, зразок заповнення якої розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Калькуляційна картка № 1 від 20.11.2021

Найменування продуктів	Назва страви	Плов	Сума, грн.
Норма, кг	Ціна, грн./ кг		
Рис	0,051	21,82	1,11
Олія	0,0075	47,45	0,35
Морква	0,015	12,00	0,18
Цибуля	0,009	8,00	0,07
Паста	0,0105	54,33	0,57
Сіль	0,001	7,00	0,01
Вартість однієї порції			2,29
Націнка			0
Ціна реалізації страви			2,29
Вихід в готовому страві, г			150/1

Джерело: Складено автором

При зміні цін на продукти в калькуляційній картці призначено додаткові колонки, де розраховують нову ціну страви. В навчальних закладах, де ведення обліку автоматизоване, калькуляційні картки страв складають з використанням бухгалтерських комп'ютерних програм, що значно економить час.

Торгова націнка в наведеній калькуляційній картці відсутня, тому учні сплачують тільки за купівельну вартість продуктів, витрачених на приготування страв.

Список використаних джерел

Про затвердження норм та порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку: Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305. Дата оновлення: 01.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

**Шевчук А.В., викладач-методист
Каховський агротехнологічний фаховий коледж,
с. Коробки, Каховського району Херсонської області**

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Аграрний сектор та основні засоби мають дуже міцний зв'язок, адже від ефективності та продуктивності роботи саме основних засобів і залежать виробничі можливості аграрних підприємств. Кожне господарство має десятки, сотні а то й тисячі основних засобів, які потрібно правильно обліковувати, ремонтувати та переоцінювати. В результаті чого потрібна ефективна та раціональна облікова політика, що враховуватиме всі особливості саме сільськогосподарської діяльності.

Теорії та методології бухгалтерського обліку основних засобів присвячені праці відомих вчених економістів: Ф.Ф. Бутинця, Т.А. Бурової, П.І. Гайдуцького, М.Я. Дем'яненка, О.О. Жарікової, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, Ю.Я. Лузана, М.Ф. Огійчука, В.Я. Плаксієнка, Л.К. Сука, О.В. Шипунової, Л.В. та інших. Однак, не зважаючи на значні досягнення і напрацювання, ціла низка питань залишається невирішеною. А саме: визначення справедливої та ліквідаційної вартості, проведення переоцінки основних засобів, організація ефективної амортизаційної політики на підприємстві. Всі ці питання набувають актуальності та потребують пошуку варіантів вирішення.

Згідно норм П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємства можуть використовувати два види оцінки вартості основних засобів: за первісною або за справедливою вартістю. Традиційним і найбільш методично розробленим способом оцінки в національній обліковій практиці є відображення основних засобів за первісною вартістю, яка складається з фактичних витрат на їх виробництво і придбання. Проте при оцінці основних засобів в умовах інфляційних процесів застосування первісної вартості може призвести до негативних наслідків. Навіть за умов незмінних цін потенціал основних засобів не є незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими. Основні засоби, які придбані в різний час і мають однакові характеристики, матимуть різну вартість.

Основними проблемами, що виникають в процесі оцінки за справедливою вартістю основних засобів, є: відсутність методичних основ обґрунтованого визначення справедливої вартості основних засобів; використання поняття «справедлива вартість», оскільки ринкові ціни не можна назвати справедливими, так як вони не можуть бути одночасно справедливими для двох учасників ринку (продавця і покупця).

Одним з проблемних питань залишається порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів через складність оцінки активів у майбутньому. Так, для техніки необхідно робити прогноз на 5-10 років, для будівель 40-50 років. При цьому фактично неможливо врахувати вплив на кінцеву вартість багатьох факторів, тому результат буде досить приблизним. Внаслідок цього, в багатьох господарствах ліквідаційна вартість взагалі не

визначається. Наступною важливою проблемою в системі бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств, яка потребує вирішення, є удосконалення амортизаційної політики підприємства та більш раціональний підхід до вибору методу нарахування амортизації. Адже амортизація являється одним із базових елементів витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Потрібно розуміти, що від вибору методу нарахування амортизації будуть залежати всі показники собівартості продукції, який і показує ступінь ефективності діяльності підприємства. Питання амортизації активів є найбільш складним та суперечливим і водночас актуальним питанням. Адже в реальному житті на сільськогосподарських підприємствах сутність амортизації не розглядається наскільки серйозно як це було б потрібно. У більшості фермерських господарств прийнято вести картки обліку основних засобів, в яких відображається амортизаційні відрахування та залишкова вартість, при цьому застосовується прямолінійний метод. Зрозуміло, що прямолінійний метод – це найпростіший спосіб нарахування амортизації, проте він не на всі 100 % підходить для фермерського господарства. Даний спосіб не враховує залежності суми нарахованого зносу і виробничої потужності основних засобів у різні роки експлуатації, а також моральне старіння цих активів. Такий метод буде більш оптимальним для будівель, споруд, нерухомих об'єктів, але не для виробничих машин. Також, деякі фермерські господарства нараховують амортизацію у вигляді відсотків в кінці кварталу для кожного об'єкта основних засобів. Дана схема схожа на систему нарахування амортизації в податковому обліку, що використовувалась в минулих роках і зовсім не задовольняє сучасні стандарти і вимоги. Така система не задовольняє жоден із методів нарахування амортизації, які представлені в П(С)БО 7.

Ще однією із основних проблем обліку активів є їх переоцінка. Адже як показує реальна ситуація то дуже мала частка підприємств в аграрному секторі проводить переоцінки. Така ситуація викликає подив, адже як без проведення переоцінок коли на кожному господарстві достатньо великий обсяг матеріально-технічної бази, первісна вартість якої постійно змінюється. Але якщо дану проблему глибше дослідити із законодавчої сторони, то виникає низка невирішених проблем, що стосується переоцінки, які потребують роз'яснення. Всім добре відомо, що підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Дане визначення не носить обов'язковий характер, а отже є добровільним і підприємство може цілком самостійно приймати рішення щодо проведення чи не проведення переоцінки. Такий неоднозначний підхід до переоцінки не є правильним, адже потрібні певні конкретні, більш точні умови та обставини за яким переоцінка буде обов'язковим процесом для кожного підприємства.

Дуже важливим фактором є те, що на фермерських господарствах наявні основні засоби (в робочому стані) але залишкова вартість яких дорівнює 0. Тут і виникає вищезгадана проблема щодо переоцінки, яка в даному випадку просто необхідна, адже використовувати основний засіб з нульовою залишковою вартістю не можна, його потрібно або переоцінювати або списувати. Дана

ситуація призводить до викривлення даних в фінансових звітах, інформація є не правдивою та не прозорою, а в результаті зацікавлені користувачі не мають достовірних даних про реальний фінансовий стан підприємства. Але якщо керівництво вирішило провести переоцінку, то проводити її не може сам директор чи бригадир, а спеціально найнята особа – професійний оцінювач. Через що керівнику фермерського господарства потрібно викласти не малу суму коштів щоб провести переоцінку. Але щоб уникати таких складних ситуацій (коли залишкова вартість дорівнює нулю, а основний засіб в робочому стані) можливо створити комісію всередині підприємства для переоцінки, в складі якої має бути механік, або особа яка може реально оцінити скільки років може ще прослужити основний засіб. Потім місячну норму амортизації для даного об'єкта помножити на кількість років, яка буде визначена комісією, і на суму яка буде отримана дооцінити основний засіб.

Всі вище перелічені проблеми, недосконалість та неточність переоцінки і є основним фактором того, що вона проводиться дуже рідко, а в деяких господарствах взагалі не проводиться. Проведення переоцінки в аграрних підприємствах, де левову частку в діяльності займають саме основні засоби, необхідно. Крім того, є недоцільним результати операцій переоцінки основних засобів відображати як доходи чи витрати звітного періоду, оскільки економічна сутність проведеної операції не полягає у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а визначає реальну вартість об'єкта. Тому операції дооцінки та уцінки основних засобів варто відображати як зміни сальдо рахунків додаткового капіталу: дооцінку треба відображати як його збільшення, а уцінку – як його зменшення.

Отже, облік основних засобів необхідно удосконалювати, тому що існуючі проблеми негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено Наказом Мініфіну України від 27.04.2000 р. № 92.
2. Методичні рекомендації щодо обліку основних засобів: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 11.12.2006 р. № 1176 .
3. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 224 с.
4. Касич А.О. Проблеми обліку основних засобів в сільському господарстві . *Фінансовий простір*. 2016. № 3(23). С. 89-92.
5. Кудлаєва Н.В. Проблеми обліку основних засобів. *Бухгалтерський облік, аналіз, аудит*. 2015. № 11(58). С. 179-187.

Шепель І.В., к.е.н., доцент**Лопушенко І.****Херсонський державний аграрно-економічний університет,****м. Херсон**

МОЖЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

При здійсненні виробничої діяльності аграрних підприємств потрібно надавати облікову інформацію головним спеціалістам для прийняття управлінських рішень, які направлені на обрання культур в рослинництві. Тому, цю потребу максимальне задовольнити за умов комплексної комп'ютеризації фінансового обліку. В облікових підрозділах аграрних підприємств управлінський персонал не має чітких вимог до формування інформації бухгалтерського обліку, не затверджені основні форми внутрішньої фінансової звітності.

При цьому через відсутність облікової інформації приймаються рішення, не обґрунтовані і дуже складним є процедури контролю, наскільки прибутковим підприємство вирощувало культури та сорти. “Проблема вдосконалення управління є у підвищенні рівня впливу на об'єкти управління. Це можливо тільки в тому випадку, коли апарат управління буде своєчасно отримувати необхідну інформацію, аналізувати та приймати оптимальні рішення” [1].

Тобто утворюється замкнуте коло, що пояснює чим обумовлене невиконання бухгалтерським обліком триєдиної задачі: відсутністю усвідомлення потреби в обліковій інформації управлінським персоналом (рис. 1). Через таку невизначеність управлінців щодо облікової інформації спотворюється управлінська спрямованість бухгалтерського обліку, що не дозволяє в повній мірі використовувати наявні комп'ютерні технології для забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень. Як відмічає В.О. Озеран [1]: “необхідно вивчити запити системи управління – кому, яка інформація необхідна, в які терміни, в якій формі необхідно представити”. За таких умов актуальним є питання організаційного і методичного забезпечення системи бухгалтерського обліку при його комп'ютеризації з врахуванням його управлінської спрямованості. Для аграрних підприємств існують особливості, як методичного забезпечення отримання облікової інформації так і організаційні в умовах використання сучасних інформаційних технологій.

Ми погоджуємося з думкою Боцян Т.В., що “технологія обліку носить властивий тільки даному підприємству (галузі) характер. Все це обумовлено тим, що обліково-інформаційна система, забезпечуючи потреби управління, органічно пов'язана з його організаційною структурою [2]. При цьому технологія обробки облікової інформації є комерційною таємницею на підприємстві, як його особисте досягнення, результати роботи якої оцінюються за результатами роботи підприємства. Особливості технології бухгалтерського обліку мають визначатися обліковою політикою підприємства, що забезпечить їх нормативну урегульованість на рівні підприємства”.

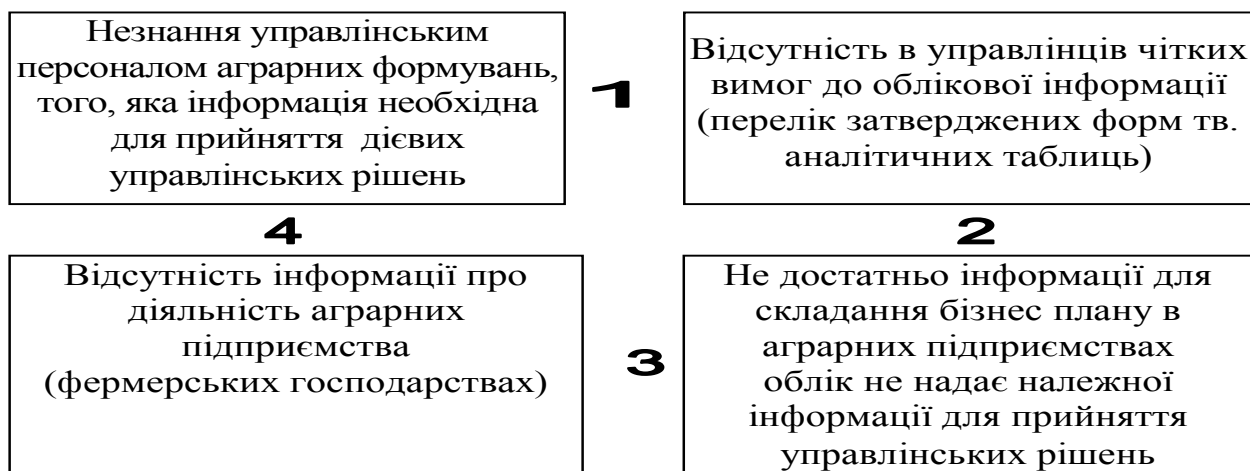

Рис.1. Цикл обумовленості невиконання завдань бухгалтерського обліку

Для автоматизації облікової інформації та управління аграрними підприємствами за різними організаційно-правовими формами використовується програма BAS АГРО. ERP. За допомогою даної версії здійснюється автоматизація всіх основних бізнес-процесів, автоматизація виробництва продукції рослинництва, тваринництва та іншої продукції переробки та послуг як для великих, середніх підприємствах так і фермерських господарствах.

BAS АГРО забезпечує автоматизацію за наступними напрямками [3].

1. Планування сільськогосподарського виробництва
2. Оперативний облік сільськогосподарської продукції і послуг
3. Розрахунки з пайовиками
4. Облік на елеваторі.

За допомогою модуля «Планування сільськогосподарського виробництва» аграрним господарствам надається можливість проаналізувати різні сценарії прогнозування, обирання культур при формуванні сівозмін. Таким чином можливо сформулювати перелік робіт, матеріалів, витрат, які знадобляться для вирощування продукції за окремими видами на підставі технологічних карт. За допомогою програми здійснюється формування бюджету за кожною культурою, в інформаційній базі даних про доходи та витрати.

Технологічні карти поля складаються представниками агрономічних, або облікових служб у формі документа, в якому представлені всі етапи технології. Програма дає можливість визначити витрати та врахувати особливості вирощування з урахуванням попередників, способів обробки, внесення добрив та ін. В подальшому на підставі планових обсягів виробництва продукції в програмі формуються ресурсні специфікації і замовлення на вирощування продукції, на підставі яких здійснюється придбання матеріальних та трудових ресурсів.

Рис. 1. Можливості користувачів при роботі з програмою BAS АГРО

Формування бюджетної моделі дасть можливість автоматично розрахувати бюджетні статті, проаналізувати ціни реалізації продукції в ринкових умовах. Різноманітні засоби автоматичного розрахунку бюджетних статей дозволяють здійснювати розшифровку до вихідних даних розрахунків. Дані можливості дозволяють істотно оптимізувати процес впровадження (коригування) обраних бюджетних моделей.

Список використаних джерел

1. Озеран В.О., Канак Й.В. Бухгалтерський облік – інформаційна база системи управління. *Вісник ЖІТІ. Економічні науки*. 2001. № 13. С. 31-35.
2. Боцян, Т. В. (2017). Трансформація бухгалтерського обліку для цілей соціально-відповідального управління: етичний вимір. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, (2(37)), 3–7.
3. Продукти BAS. URL. <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-erp/> (дата звернення 20.10.2021).

Шестунов К.О.

**Науковий керівник – Крюкова І.О., д.е.н, професор
Одеський державний аграрний університет,
м. Одеса**

ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПРАКТИКИ

Річна фінансова звітність бізнес-суб'єкта – основний елемент, який формує обліково-аналітичний базис менеджменту та постає інформаційним джерелом прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Повнота, своєчасність, точність і достовірність даних фінансової звітності визначають об'єктивне сприйняття поточного економічного стану підприємства з боку власників, інвесторів та інших груп користувачів. Інформація фінансової звітності є фундаментом визначення ключових орієнтирів та індикаторів поточних і стратегічних завдань розвитку компанії. Якісна фінансова звітність є запорукою зниження ступеня ризиків позапланових перевірок з боку державних контрольних органів та виникнення незапланованих витрат, пов'язаних із фінансовими санкціями у випадку недотримання діючих нормативних вимог.

Виключне важливе значення для користувачів фінансової звітності загального призначення має інформація, пов'язана із формуванням фінансових результатів, зокрема, доходів та чистого фінансового результату діяльності бізнес-суб'єкта (прибутку чи збитку).

Нормативні та методичні засади обліку та відображення у фінансовій звітності доходів підприємства визначає П(С)БО 15 «Дохід» [1] та МСБО 18 «Дохід» [2]. Ці положення мають східне визначення сутності та умов визнання доходу, що свідчить про наявні процеси уніфікації вітчизняного бухгалтерського обліку з світовою практикою. Ключовою якісною характеристикою доходу, як економічної дефініції, є надходження економічних вигод, що зумовлюють зростання власного капіталу без додаткових внесків засновників. Спільні ознаки має й діюча класифікація видів доходів за П(С)БО 15 та МСБО 18 «Дохід» (табл. 1.)

Таблиця 1. Класифікація доходів

За П(С)БО 15 «Дохід»	За МСБО 18 «Дохід»
<ul style="list-style-type: none"> • дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, послуг); • чистий дохід; • інші операційні доходи; • фінансові доходи; • інші доходи. 	<ul style="list-style-type: none"> • дохід від реалізації товарів; • дохід від надання послуг; • відсотки, роялті, дивіденди.

У річній фінансовій звітності, складеної за національними П(С)БО, інформація про доходи представлена декількома статтями: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (код рядка 2000), інші операційні доходи (код 2120), інші фінансові доходи (код 2220), інші доходи

(код 2240), частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств (код 2415), інший сукупний дохід (2445), як підсумок – інший сукупний дохід до оподаткування (код рядка 2450) та інший сукупний дохід після оподаткування (код рядка 2460).

Одержання доходу (виручки) суб'єктом господарювання пов'язано із надходженням грошових потоків, інформація про обсяги яких відображається у фінансовій звітності у формі 3, зокрема, за кодом рядка 3000 «Реалізація продукції», «Надходження від отримання субсидій, дотацій», які виробники розцінюють як дохід, (3011), надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках (фінансові доходи) – код рядка 3025, надходження від боржників, неустойки (штрафів, пені) та надходження від операційної оренди (3035 і 3040 відповідно) – види іншого операційного доходу, надходження від отримання роялті, авторських винагород (3045), надходження від страхових премій (3050), інші надходження (3095). Виходячи з головної сутнісної характеристики доходу, яка полягає у зростанні розміру власного капіталу бізнес-суб'єкта, інформація про величину доходів також міститься у ф. 4 комплексу річної фінансової у статті «Інший сукупний дохід за звітний період» (код рядка 4110), інший сукупний дохід (4116).

У аграрних формуваннях інформація про дохід (виручку) від реалізації сільськогосподарської продукції наводиться у ф. 21-заг (за видами реалізованої продукції). В цілому, можна відмітити, що дані про доходи суб'єктів господарювання досить повно відображені у річній фінансовій звітності, складеної за національними вимогами і стандартами.

Проте, порівняльний аналіз вітчизняної фінансової звітності (за національними П(С)БО та фінансової звітності зарубіжних компаній, складеної за МСБО та МСФЗ, показав, що світова практика поряд із розкриттям окремих статей доходу, надає також аналітичне пояснення та більш повний інформаційний супровід щодо величини одержаних (втрачених) доходів компанії для повного задоволення інформаційних потреб власників, інвесторів та інших користувачів. Так, у початку фінансової звітності, як правило, пояснюються тенденції та причини зміни (нарощування) величини доходів (revenues) за звітний період. Часто наводяться цінові тенденції на продукцію (товари, послуги) компанії, зокрема, у контексті зміни цін внутрішнього і світового ринків. Додатково наводяться також дані про розмір, величину та причини зміни операційної маржі.

Величина доходу компаній визначається ціновим рівнем, який, в свою чергу, в значній мірі залежить від факторів бізнес-середовища. Для більш повного інформування користувачів фінансової звітності про чинники, які зумовили зміну величини доходу, у звітності за МСФЗ представлений також короткий аналіз зовнішнього бізнес-середовища діяльності фірми.

Більш повно у зарубіжній практиці розкривається також інформація про доходи у частині ринкових сегментів, на яких працює компанія, та за якими сформувалась її виручка (наприклад, у регіональному або територіальному розрізі). У компаніях, які займаються світовою торгівлею, величина операційного доходу корегується з урахуванням валютного фактора та, поряд із

розміром чистого доходу, відображається величина спів ставної нейтральної виручки від реалізації товарів, послуг.

В цілому, форма річної фінансової звітності зарубіжних компаній, у якій відображається інформація про доходи компанії, за змістом та набором показників є східною з національною практикою: представлені розміри чистого операційного доходу, інших операційних доходів, величина доходу до сплати податків. Додатково у звітності представлена стаття «дохід від власного капіталу» («Equity income»), яка є відсутньою у національних формах.

Все більшого значення у світовій практиці складання фінансової звітності набувають примітки, які задовольняють інформаційні потреби користувачів як за системою МСФЗ так за системою GAAP. Це стосується найважливіших показників діяльності компанії, до яких відноситься й величина її доходів. Одним з таких показників є «органічна виручка» («Organic revenues»), яка показує розмір доходу з урахування певних господарських дій компанії (придбання, відчуження власності, структурні зрушення). Таким чином, фінансова звітність, сформована за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та за системою GAAP, сьогодні уніфікується за інформаційними потребами користувачів і доповнюється сукупністю показників і статей, які є важливими з позицій більш повного та об'єктивного сприйняття поточного стану компанії та ефективного оперативного і стратегічного управління. Однією з ключових ознак річної фінансової звітності, складної за вітчизняними П(С)БО і за МСФЗ, є можливість доповнення звітності у системі МСФЗ і GAAP необхідними елементами (поясненнями, текстовим наповненням, аналітичними даними), які є корисними та важливими для її головних користувачів. Це дозволяє надати більш детальну обліково-аналітичну характеристику економічним процесам і явищам, які мають місце протягом звітного періоду у діяльності компанії. Проте, як показують дослідження, фінансова звітність, складена за національними П(С)БО має багать спільних ознак із звітністю, складеною з МСФЗ, а стандарти – багато спільних методичних положень. Це свідчить, що сьогодні у вітчизняній системі бухгалтерського обліку активно розвиваються процеси гармонізації та уніфікації обліку і звітності, а Україна наближується до кращої світової практики.

Список використаних джерел

1. П(С)БО 15 "Дохід", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.
2. МСБО 18 «Дохід». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text.
3. Річна фінансова звітність компанії Coca-Cola (2020). Official website. URL: <https://www.coca-cola.com/>

**Юр'сва І.А., к.е.н., доцент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків**

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Виживання (самозбереження) підприємства розглядається як наявна можливість розвитку ситуації за позитивним сценарієм, наслідком якого є нормалізація стану господарської системи, відновлення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення ефективного господарювання. Для характеристики здатності підприємства до реалізації цієї можливості використовується спеціальний термін - потенціал виживання". Доцільність розгляду проблем виживання не потребує додаткової аргументації, вона має загально-методичний характер. Виживання (самозбереження) та розвиток, що забезпечує створення достатнього „запасу" стійкості для успішного функціонування за умов ринкових відносин є однією з головних цілей розробки стратегії діяльності будь-якого підприємства, незалежно від стану (кризовий або ні) та стадії життєвого циклу, на якому воно перебуває.

Загалом потенціал - це сукупність наявних засобів, можливостей у певній галузі, наприклад економічний потенціал. Використовуються також терміни „потенціальний", тобто такий, який стосується потенціалу, існує в потенції, прихований, можливий, який не виявляє себе, та „потенція" - прихована можливість, здатність, сила, яка здатна виявити себе за певних умов.

Тобто термін „виробничий потенціал" використовується для характеристики номінальних потенційних можливостей підприємства, які вимірюються через максимально можливий обсяг випуску продукції [1].

Стратегічний потенціал підприємства розглядається як взаємопов'язана сукупність ресурсів, які знаходяться в його розпорядженні та мають вирішальне значення для досягнення стратегічних цілей, оцінки можливих меж функціонування у майбутньому, виходячи з прогнозованих умов зовнішнього середовища. Визначення стратегічного потенціалу підприємства базується на використанні системного підходу до розглядання умов та результатів функціонування підприємства, його цілевизначення. Підприємство, згідно з цим підходом, розглядається як система ресурсів, які вступають до взаємодії та обумовлюють досягнуті результати.

Основними видами ресурсів, що використовуються, традиційно визначаються: технічні ресурси (особливості виробничого обладнання, інвентарю, використовуваних матеріалів та ін.); технологічні ресурси (динамічність технологічних змін та інновацій, наявність конкурентоспроможних ідей, наукових розробок); кадрові ресурси (кваліфікаційний та демографічний склад робітників, їх спроможність реалізувати цілі та завдання підприємства); просторові ресурси (характер виробничих приміщень, території підприємства, комунікацій, можливість

розширення та ін.); ресурси організаційної структури системи управління (характер та гнучкість керівної системи, швидкість проходження керівних впливів та ін.); інформаційні ресурси (характер інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, можливість її розширення та підвищення ймовірності та ін.); фінансові ресурси (стан активів, їх ліквідність, можливість та обсяги отримання кредитів тощо).

Для торговельних підприємств специфічним видом є товарні ресурси - можливі обсяги та умови закупівлі товарів, встановлені господарські зв'язки з постачальниками, асортимент товарної пропозиції, його широта, глибина, оновленість та відповідність попиту тощо. Кожен вид ресурсів визначає певні можливості підприємства щодо досягнення стратегічних цілей діяльності. Такі можливості прийнято називати стратегічними ресурсами виробничої системи.

Основні види стратегічних ресурсів - це спроможність: проведення макроекономічного аналізу ситуації в країні та регіоні діяльності; прогнозування змін в обсязі та структурі споживчого попиту (за товарними групами та окремими видами (різновидами) товарів); аналізу та прогнозування кон'юнктури ринків ресурсів та капіталу, розробки та реалізації ефективних стратегій взаємодії з ринками для притягнення необхідних ресурсів; висування та реалізації конкурентоспроможних ідей відносно технології та організації торговельного процесу, здійснення закупівель товарних ресурсів та формування товарної пропозиції; забезпечення незалежності підприємства від негативних змін у зовнішньому середовищі функціонування шляхом розробки та реалізації ефективних захисних стратегій; забезпечення внутрішньої гнучкості підприємства шляхом використання технологічних новацій, зміни спрямованості мотивацій та стимулювання праці персоналу, товарної та регіональної диверсифікації діяльності, озброєння новими основними фондами та ін.; забезпечення конкурентоспроможності продукції (товарів) для розширення ринку збуту та збільшення ніші господарювання; підтримання конкурентного статусу підприємства та використання конкурентних переваг у боротьбі за споживача; ефективного використання інвестиційних можливостей щодо розвитку ресурсного потенціалу; забезпечення високої ефективності господарювання шляхом пошуку та мобілізації невикористаних резервів, підтримання необхідних темпів розвитку; адаптації стратегії та тактики діяльності до змінюваних умов господарювання.

Наявність стратегічних ресурсів залежить не тільки від переліку залучених ресурсів, але й від здатності підприємства до їх оптимального використання. Основними чинниками, які впливають на стратегічний потенціал фірми, є стан загального управління підприємством (організаційний потенціал) та функціонального управління в таких сферах, як виробництво, маркетинг, фінанси та наукові дослідження (функціональний потенціал).

Термін „потенціал" також використовується для характеристики можливостей підприємства з окремих напрямків діяльності або для виконання окремих завдань.

Потенціал підприємства (як, між іншим, і будь-якої складної системи, наприклад реальної людини) виглядає дещо абстрактною категорією. Його межі

нечіткі, чинники не зовсім визначені, вплив на поточні процеси опосередкований. Водночас ця категорія досить конкретна, оскільки практично будь-яке рішення може справити на нього (і через нього на всю подальшу історію підприємства) або деякий позитивний, або серйозний негативний вплив. У якості елементів потенціалу слід розглядати такі види ресурсів, обсяги та структура яких може суттєво змінюватися лише в результаті прийняття та реалізації відповідних стратегічних рішень. До останніх, загалом, належать рішення, які мають кардинальне значення для функціонування об'єкта, зумовлюють довгострокові та необоротні наслідки. Реалізація стратегічних рішень змінює потенціал підприємства так, що повернення до попереднього стану об'єкта управління потребує значних витрат часу, ресурсів або зусиль, а іноді є взагалі проблематичним [2].

Для обґрунтованої оцінки рівня потенціалу необхідно ідентифікувати умови, в яких проходитиме діяльність підприємства. За нормальних умов ресурси, які забезпечують досягнення підприємством конкурентних переваг (відпрацьована технологія, прогресивне устаткування, інтелектуальні ресурси, патенти і т.і.), слід розглядати як складові елементи потенціалу. Якщо йдеться, наприклад, про роботу в умовах кризи платежів, то стратегічними будуть такі ресурси: фінансові чи інші ліквідні активи, доступ до кредитних та товарних на пільгових умовах, можливість отримання бюджетних субсидій тощо.

Зростання потенціалу підприємства обумовлюється такими чинниками: наявність або доступ до необхідних ресурсів, ефективність системи управління (завдяки чому досягається максимально ефективно використання залучених ресурсів) та сприятливі умови зовнішнього середовища.

Визначені особливості, що притаманні терміну „потенціал“, мають враховуватись і при тлумаченні терміну „потенціал виживання“. сферою застосування якого є дослідження потенційних можливостей підприємства щодо виходу з кризового стану, оцінка наявності передумов та можливостей до самозбереження господарюючого суб'єкта, відновлення режиму його функціонування відповідно до вимог ринкової економіки.

Отже, здатність до виживання об'єктивно притаманні кожній системі, в тому числі і підприємству, оскільки, відповідно до теорії кібернетики, усі відкриті динамічні системи у своєму розвитку прямують до стану рівноваги.

Список використаних джерел

- 1.Портна О.В.,Єршова Н.Ю Юр'єва І.А. Антикризове управління підприємством. Навчальний посібник: Видавництво «Магнолія 2006»,Львів, 2019 – 283 с.
- 2.Юр'єва І.А. Теоретичні основи підвищення якості вищої економічної освіти в Україні:том 4» Під редакцією проф.Лернера Ю.І.: кол.монографія за ред.Лернера Ю.І., Харків.: «Планета-принт» - 2018. –732 с.

РОЗДІЛ 2. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ АУДИТУ

Волковська Л.О., голова циклової комісії дисциплін професійної підготовки галузі знань «Управління та адміністрування», викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
**Новокаховський приладобудівний фаховий коледж,
м. Нова Каховка**

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні через кризове становище вітчизняної економіки більшість українських підприємств опинилася в умовах нестабільності та жорсткого конкурентного середовища. Така ситуація викликає необхідність уникнення фінансових прорахунків та застосування ефективних методів управління вітчизняними підприємствами. В таких умовах важливе значення відводиться аудиторській діяльності, завдяки якій підприємства можуть оцінити свою ситуацію та становище та отримати рекомендації щодо подальшої діяльності.

Виходячи із законодавства України аудиторська діяльність – це один з видів підприємницької діяльності, здійснювати яку (тобто бути її суб'єктами) можуть як фізичні, так і юридичні особи. Для здійснення аудиторської діяльності одноосібно аудитор, маючи чинний сертифікат аудитора, повинен зареєструватися як суб'єкт підприємницької діяльності у виконкомі за місцем проживання та бути внесеним до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. За історичними узагальненнями передумовами виникнення аудиту можливо назвати таке:

– для вирішення непорозумінь між фіскальними органами і керівними структурами, що представляють інтереси власників щодо підвищення ефективності виробництва, державного контролю вже було недостатньо, адже він захищав лише інтереси держави. Це й стало поштовхом до виникнення незалежного контролю, який дістав назву аудит (від лат. audio – той, що вислуховує), тобто службовець, який вислуховує звіти посадових осіб і контролює їх. У той час вважалося, що усна форма звітів була краще письмової, оскільки будь-який документ можна підробити, а сказати неправду, коли на тебе дивляться суворі очі аудитора, неможливо;

– аудитори стали потрібні й незацікавленим сторонам – суду, арбітражу, які відстоювали справедливість;

– розвитку аудиту сприяло також розмежування функцій та інтересів підприємців (менеджерів, адміністрації, управлінців), коли власник для керівництва своїми підприємствами почав наймати спеціальний апарат управління. Власники змушені вдаватися до перевірки фінансової звітності незалежним аудитором для попередження недоліків, зловживань, приховування витрат і доходів, неправильного розподілу прибутків, навмисного присвоєння

їх найманими керуючими. Таким чином, основна сутність аудиту – це надання практичної допомоги керівництву і економічним службам підприємства у веденні справ та управлінні його фінансами, а також налагодженні фінансового і управлінського обліку, надання різних консультацій тощо. [1, с.13].

Проблемам розвитку ринку аудиторських послуг як в Україні, так і в світі присвячено ряд праць провідних вчених та практиків. Великий внесок в розробку теоретичних основ і методологічних підходів до шляхів удосконалення аудиторських перевірок та аудиторського контролю в цілому внесли такі вчені-економісти: М. Т. Білуха, Г. М. Давидов, С. Я. Завгородній, І. І. Нестеренко, О. А. Петрик, Б. Ф. Усач та інші. [2, с.113].

З огляду на необхідність проведення комплексної реформи інституту аудиту в Україні з урахуванням положень актів європейського законодавства у сфері аудиту Міністерством фінансів України спільно зі Світовим банком, експертами Європейського Союзу та Комітетом Верховної Ради України з питань податкової та митної політики розроблено збалансовану модель суспільного нагляду та саморегулювання аудиторської діяльності в Україні, сутність якої втілено у прийнятому Верховною Радою України Законі України від 21.12.2017 № 2258-VIII «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (далі – Закон №2258).

В Україні питання, пов'язані з діяльністю та професійним захистом аудиторів регулюють Аудиторська палата України (АПУ) та Спілка аудиторів України (САУ). АПУ очолює аудиторську діяльність в Україні. Вона розташована у м. Київ. У обласних центрах України створено регіональні відділення (РВ) на правах уповноважених представництв АПУ (структурні підрозділи АПУ без прав юридичної особи).

Аудиторська палата України є юридичною особою, яка здійснює професійне самоврядування аудиторської діяльності та не має на меті отримання прибутку, створеною (згідно з Законом № 2258) з метою забезпечення реалізації завдань аудиторського самоврядування.

Визначені у Законі №2258 загальні принципи регулювання аудиторської професії та здійснення аудиту в цілому відповідають загальноєвропейським тенденціям – це посилені вимоги до незалежності аудиторів, їх об'єктивності та організації роботи, застосування міжнародних стандартів аудиту та стандартизація вимог до аудиторського звіту, чітка система реєстрації аудиторів, а також підвищені вимоги до суб'єктів господарювання, що становлять суспільний інтерес.

Для здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні є Державна установа «Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю» (ДУ «ОСНАД»), яка створена відповідно до статті 15 Закону №2258.(див. рис.1)

Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю забезпечує здійснення нагляду і несе відповідальність за нагляд за:

- 1) реєстрацією аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності;
- 2) впровадженням міжнародних стандартів аудиту;
- 3) контролем за атестацією аудиторів та безперервним навчанням

аудиторів, які здійснюють обов’язковий аудит фінансової звітності;

4) контролем якості аудиторських послуг суб’єктів аудиторської діяльності, які здійснюють обов’язковий аудит фінансової звітності;

5) дисциплінарними провадженнями щодо аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності, які здійснюють обов’язковий аудит фінансової звітності;

б) застосуванням стягнень. [3, с. 39]

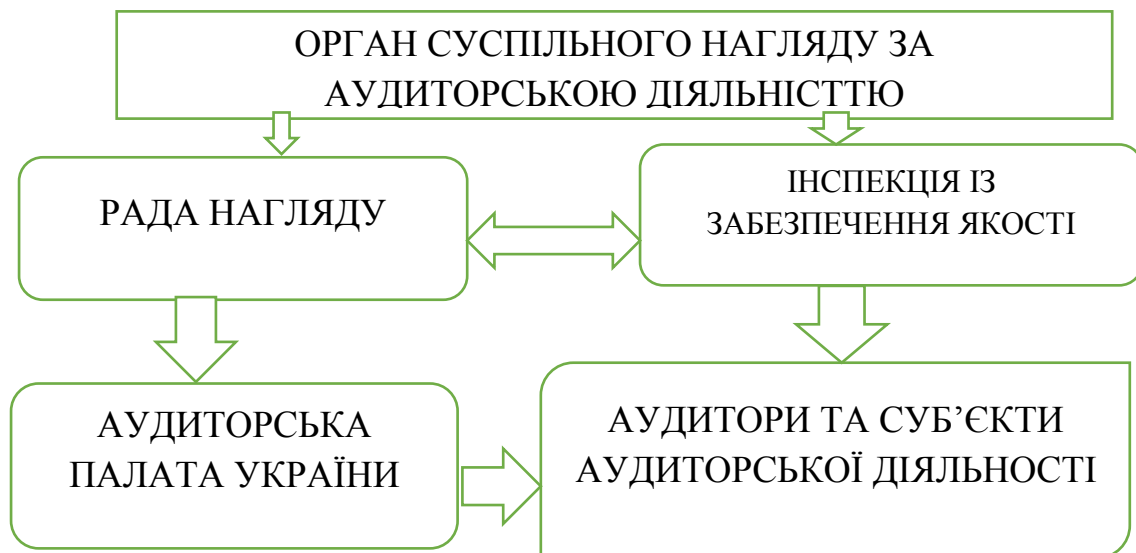

Рис. 1 Організація суспільного нагляду за аудиторською діяльністю

Згідно звітних даних суб’єкти аудиторської діяльності (далі – САД) за 2020 рік в аудиторських фірмах працювало 2153 аудиторів, у тому числі за основним місцем роботи 1886 осіб. Всього в САД, згідно звітних даних, за основним місцем роботи працювало 5 390 осіб. Відповідно до Закону № 2258, САД можуть надавати аудиторські послуги лише після включення до Реєстру аудиторів та суб’єктів аудиторської діяльності. Станом на 31.12.2020 в Реєстрі знаходилось 893 САД, із них 851 аудиторська фірма та 42 фізичних осіб – підприємців. Найбільша кількість САД зосереджена у місті Києві та Київській області, а саме: 433 аудиторських фірм та 17 фізичних осіб – підприємців. [4]

Порівняння обсягу та кількості послуг за інформацією, поданою САД у звітах про надані послуги у 2019 – 2020 роках, свідчить, що при зменшенні на

1 811 виконаних завдань - обсяг наданих послуг збільшився на 304 583,0 тис.грн. За 2020 рік до АПУ надійшло 877 звітів САД.

За підсумками 2020 року відзвітували перед АПУ 877 САД. Протягом 2020 року ними були надані аудиторські послуги на загальну суму 3 175 460,1 тис. грн. Кількість замовлень склала 31 433 од. [4]

Порівняльна характеристика обсягу послуг, наданих САД у 2019 – 2020 роках, в розрізі Херсонської області (див. табл.1)

Для того, щоб аудиторська діяльність успішно розвивалась в Україні, передусім необхідно вирішити ряд проблем, що пов’язані з професійною діяльністю аудиторів та аудиторських компаній.

Таблиця 1

Обсяг аудиторських послуг, наданих САД у 2019 – 2020 роках
в розрізі Херсонської області[4]

Регіон / область роки	Кількість звітів, наданих АПУ		Кількість замовлень, од.		Фактичний обсяг наданих послуг, тис. грн		Середня вартість одного замовлення, тис. грн		Кількість замовлень на одного суб'єкта, од.		Середній дохід одного суб'єкта, тис.грн.	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Херсонська область	9	9	300	315	6809,3	7677,4	22,7	24,4	33,3	35,0	756,6	853,0

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Підвищенню якості аудиту та надання аудиторських послуг в Україні сприятиме лише система комплексних заходів, спрямованих на розвиток нормативно-законодавчої бази аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг. [5, с. 1273]

Розвиток аудиторської діяльності в Україні надасть змогу: заощадити державні кошти, що витрачаються на утримання контролюючих органів; одержати надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок виявлення підприємств, що приховують результати своєї економічної діяльності; уникнути помилок, шахрайства та махінацій на підприємствах; забезпечити підвищення якості перевірок тощо.

Список використаних джерел

1. Жидеєва Л. І. Аудит : навчальний посібник. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 312 с.
2. Хоменко М.М. Сучасні тенденції розвитку аудиторської діяльності в Україні // Економічний вісник, 2016. №3. С.113 -117
3. Мулик Я. І. Аудиторська діяльність в Україні: сучасний стан, реформування та розвиток// Агросвіт. № 7, 2020. С.37-46
4. Офіційний сайт Аудиторська палата України. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2020 році. <https://www.apu.com.ua/>
5. Кашперська А.І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні// Економіка і суспільство. Випуск № 19. 2018. С.1272-1280.

Гаврилюк К.В.
Науковий керівник – Мустаца І.В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОЦІНКА РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день значний вплив на економіку України мають інтеграційні та глобалізаційні процеси. Україна зобов'язалась гармонізувати своє законодавство, для того, щоб адаптувати його до загальноєвропейських норм. У першу чергу, це стосується законодавства у сфері бізнесу, що включає сферу фінансової звітності та аудиту.

Аудит - перевірка і підтвердження повноти, достовірності та законності фінансової звітності незалежним професіоналом (аудитором). Аудиторські послуги – це аудит та послуги, що пов'язані з професійною діяльністю аудиторів. За Міжнародними стандартами аудиту аудиторські послуги визначаються як супутні аудиту послуги. [2]

Послуги аудиту надаються виключно на підставі договору (ч. 1 ст. 17) Закону України "Про аудиторську діяльність"), Інші аудиторські послуги можуть надаватися на підставі як договору, так і позадоговірних відносин (письмові (наприклад, договір на консультаційні послуги, абонентське обслуговування, ведення бухгалтерського обліку та ін.) та усні звернення замовника до аудитора). [1]

Аудит за об'єктом дослідження зводиться до аудиту фінансової звітності. За суб'єктом аудит може бути лише зовнішнім. Зовнішній аудит здійснюється незалежним аудитором або аудиторською фірмою на основі складеного договору. За ініціативою здійснення аудит поділяється на обов'язковий та добровільний. Обов'язковий аудит регламентується чинним законодавством, а добровільний аудит проводиться з ініціативи клієнта. Уся інша робота аудитора — це супутні аудиту послуги.

Єдиним, що може забезпечити впевненість у правильності та достовірності інформації, яка представлена в фінансовій звітності, її користувачам є аудиторська діяльність. Аудит - надійний спосіб підтвердження даних фінансової звітності. Проведення аудиту необхідне не лише для самого підприємства, а і для його акціонерів, постачальників, кредиторів, інвесторів, і суспільства в цілому. Саме тому питання перспектив розвитку ринку аудиторських послуг в Україні залишається досить актуальним по сьогоднішній день.

В розвиток аудиту та ринок аудиторських послуг вагомий внесок зробили такі науковці як: Кашперська А.І., Олійник Є.В., Головач Ф., Шевчук А., Зdirко Н., Кожушко О., Ільїн В., Шалімова Н., В. Гончарук та інші. Дослідники в своїх наукових працях розкривають теоретичні основи аудиту, методіку проведення, якість, проблеми та напрямки удосконалення аудиту.

Так, Кашперська А.І. у своїх наукових працях розгляде головні проблемні питання стосовно сучасної аудиторської системи. А також аналізує

сучасний стан аудиту та заходи, які направлені на підвищення якості аудиту в Україні [3]. Олійник Є.В. досліджував особливості становлення вітчизняного аудиту та виокремив найбільш вагомі проблеми розвитку аудиту в Україні з урахуванням євроінтеграційного розвитку економіки. У своїх дослідженнях автор виділив 4 періоди розвитку аудиту з початку його існування. Науковець Головач Ф. вважає, що головним предметом аудиторської діяльності є перевірка фінансової звітності, а саме оцінка її повноти, достовірності та відповідності законодавству. Також можна погодитись з думкою В. Ільїна. Він вважає, що вітчизняний аудит досі ґрунтується та зосереджується на податковому та бухгалтерському обліку, і при цьому не напружає свою професійну увагу на внутрішній контроль та аудит, а саме на їх якість, на інвестиційну та інноваційну діяльність [4].

Незважаючи на те, що науковці досить глибоко та досконало досліджують ринок аудиторських послуг, все таки ряд питань залишаються невирішеними. Це зумовлено необхідністю гармонізації законодавства з міжнародними стандартами та виконанням вимог Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що і обумовило мету дослідження.

Сьогодні на ринку аудиторських послуг відбуваються об'єднувчі процеси, у результаті чого відбувається укрупнення суб'єктів підприємництва для здійснення аудиторської діяльності.

Основною проблемою ринку аудиту в Україні є думка про можливість вільного входу на нього. Але ця думка є невірною. Будь-яка фізична особа, що отримала сертифікат аудитора Аудиторської палати України згідно з вимогами чинного законодавства, для того, щоб розпочати свою діяльність у сфері аудиту повинна вирішити чи виходити на ринок фізичною особою, як приватний підприємець чи створювати власну аудиторську фірму. Також для виходу на ринок аудиту необхідно знайти замовника на аудиторські послуги та зрозуміти яким чином завоювати місце на ринку аудиту.

Особливості здійснення аудиту та надання аудиторських послуг можна визначити через оцінку основних параметрів розвитку ринку аудиту в Україні. Усього в Україні станом на 31.12.2020 р. чинний сертифікат отримали 2713 аудиторів. Це на 12 аудиторів менше у порівнянні з 2018 р. І хоча різниця зовсім незначна, але можна зробити висновок, що протягом оцінюваного періоду відбувається скорочення виданих сертифікатів. Це негативно характеризує стан здачі кваліфікаційних іспитів на отримання сертифіката аудитора, які організовує Аудиторська палата України.

Показники по наданим послугам суб'єктами аудиторської діяльності у 2020 році, станом на 30.12.2020 знаходились у розділі 4 «Суб'єкти аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес» Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності". У 2020 році всього по Україні загальний обсяг наданих послуг (тис. грн) в Україні становив 3 175 460,1, це на 737 360 більше послуг ніж у 2018 році. І незважаючи на те, що кількість аудиторів зменшується, протягом оцінюваного періоду спостерігається стійка

тенденція до збільшення доходу суб'єктів аудиторської діяльності [5].

Зробивши оцінку аудиторської діяльності та стану ринку аудиторських послуг в Україні можна зробити висновок, що аудиторський ринок функціонує і трансформується внаслідок дії низки суттєвих факторів, також тих які стримують розвиток аудиту. Серед них можна виділити: кризові явища у суспільстві; недосконалість законодавчої бази; недостатня довіра користувачів до якості і достовірності аудиторських послуг; посилення вимог з боку регуляторів до аудиторської професії ; відсутність механізму формування цін на аудиторські послуги; недосконалий контроль за достовірністю інформації у звітах аудиторів; недостатня кількість висококваліфікованих аудиторів; зниження платоспроможності замовників аудиту.

Список використаних джерел:

- 1) Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12#Text>
- 2) Міжнародні стандарти аудиту. Електронний ресурс: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>
- 3) Кашперська А.І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. Мукачівський державний університет. 2019. Вип. 19. 1272-1281.
- 4) Олійник Є.В Аудит в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського університету. 2018. Вип. 1 (51). 430- 435.
- 5) Звіти Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів. <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>

Захарченко Т.С.
Пристемський О.С., д.е.н., доцент, професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Згідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», аудит- це перевірка даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів [1].

В Україні, офіційним регулятором вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка являє собою самостійний незалежний орган, і є юридичною особою яка вирішує питання в сфері управління аудитом. Повноваження аудиторської палати України розповсюджуються на такі сфери аудиторської діяльності:

- Підвищення кваліфікації аудиторів;
- Контроль якості аудиторських послуг;
- Реєстрація аудиторів та аудиторських фірм;
- Сертифікація аудиторів.

Метою аудиту – є своєчасне виявлення та усунення порушень, аби згодом уникнути штрафних санкцій та інших наслідків. Інша мета аудиту - отримати інформацію про підприємство щодо стану бухгалтерського, управлінського обліку, документообігу, а також рекомендації щодо їх удосконалення.

Аудит, як вид фінансового контролю, є досить новим видом діяльності в Україні і сам процес його розвитку характеризується виникненням ряду проблем та недоліків, які обумовлені недостатніми практичним навичкам та недосконалістю законодавства.

Для задоволення попиту користувачів, в цілях підвищення конкурентоспроможності, аудиторські фірми пропонують широкий перелік послуг, що постійно розширюється. Лише незначна кількість аудиторських фірм спеціалізується на аудиті, більшість надають супутні аудиту послуги, а саме: ведення обліку, консалтинг, бюджетування, аутсорсинг, розробка та впровадження бухгалтерського програмного забезпечення та інші [2].

Серед проблем аудиту, можна виділити декілька основних:

- недостатність досвіду проведення аудиторської діяльності, так як в Україні ця форма контролю за діяльність підприємств з'явилася відносно нещодавно у порівнянні з іншими державами;
- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю та недостача літератури з дослідження вітчизняного аудиту;
- проблема формування цін на послуги аудиторів, так як чіткої

формули (системи) розрахунків цін на аудиторські послуги в Україні немає.

Для вирішення цих проблем, можна запропонувати декілька шляхів їх вирішення, а саме:

1. страхування відповідальності страхових компаній за виконану роботу;
2. встановлення певних та єдиних цін на аудиторські послуги, що змусить аудиторів звернути увагу на якість наданих послуг.
3. Розробка єдиних стандартів функціонування аудиторської діяльності в Україні.

Наразі, ринок аудиту зазнає суттєвих змін, які, в першу чергу, пов'язані зі змінами в економіці України. Спостерігається тенденція до зменшення як кількості аудиторів, так і суб'єктів аудиторської діяльності, що можна пояснити посиленням вимог до аудиторської професії, змінами у податковому законодавстві, а також підвищенням вимог до якості професійних аудиторських послуг [3].

Аудиторські послуги в Україні розвиваються досить швидкими темпами, хоча існують певні проблеми. Більш глибоке дослідження цих проблем може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки і відносин власності в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії в господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів [4].

Покращенню якості аудиторської діяльності в Україні сприятиме лише система цілісних і комплексних заходів, які будуть спрямовані саме на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів і якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

Список використаних джерел

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.93, ВВР, 1993, N 23, N 3126-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12#Text>
2. Слюсаренко В.Є. Аудит: Сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. 2014. <http://www.economics.in.ua/2019/01/83022015.html>.
3. Сиротюк Г. Ринок аудиторських послуг України: стан та перспективи в умовах євроінтеграції. Міжнародний науковий журнал. Випуск 3. 2016. ст. 97-103.
4. Пристемський О.С., Чайка А.В. Перспективи розвитку аудиту в Україні. II Всеукраїнська науково-практична інтернет конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством». 23 квітня 2019 р., Полтава.: ПДАА, 2019. С.384-386.

Олексенко А. К.
Науковий керівник – Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АУДИТУ

Згідно з Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 р. № 2258-III, аудит фінансової звітності – це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [3].

Суть аудиту полягає у формуванні незалежної думки щодо діяльності суб'єкта господарювання, перевірці достовірності бухгалтерської та фінансової звітності з метою здійснення контролю. Аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності провадять аудиторську діяльність відповідно до міжнародних стандартів аудиту. Суб'єкт аудиторської діяльності – це аудиторська фірма або аудитор, що провадить аудиторську діяльність як фізична особа-підприємець або провадить незалежну професійну діяльність.

Аудитор має право надавати послуги з аудиту, огляду фінансової звітності та виконувати інші завдання з надання впевненості, за умови, що він (аудитор), його власники (засновники, учасники), посадові особи та працівники незалежні від юридичної особи, фінансова звітність якої підлягає перевірці, не брали участі у підготовці та прийнятті управлінських рішень щодо даної юридичної особи. Аудит є одним з найбільш ефективних способів контролю діяльності підприємств та відіграє важливе значення як для ринкової економіки, так і для успішного функціонування самого підприємства. У сучасних ринкових умовах аудиторська діяльність набуває все більшого поширення, а професія аудитора стає все більш затребуваною.

Аудит є актуальним та затребуваним, він забезпечує отримання повної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, а не лише про бухгалтерську звітність, сприяє виявленню резервів, ризиків, окреслює перспективи розвитку з урахуванням стану підприємства.

Аудит поділяється на зовнішній та внутрішній. Зовнішній полягає у перевірці стану підприємства незалежними аудиторськими компаніями. Внутрішній аудит здійснюється внутрішніми аудиторськими службами, що формуються на самому підприємстві. Для того, щоб повністю дослідити роль аудиту для підприємств, необхідно визначити його основні функції та завдання. Варто зазначити, що залежно від поділу аудиту на зовнішній та внутрішній, функції будуть різнитися між собою.

Узагальнивши думки авторів класичних праць, можна стверджувати, що аудит підвищує цінність інформації, оскільки надає їй більшої достовірності та зменшує інформаційний ризик. Тобто він підвищує цінність інформації, створеної в процесі обліку, оскільки аудитор критично оцінює цю інформацію та повідомляє про свій висновок зацікавлених осіб [2].

Враховуючи досвід зарубіжних країн, можемо визначити, що однією з важливих функцій зовнішнього аудиту є здійснення консалтингової діяльності. Оскільки аудитори є висококваліфікованими спеціалістами з широкого кола питань, проаналізувавши діяльність підприємства вони також можуть надавати консультації для клієнтів щодо правильності ведення обліку та відповідності звітності відповідним стандартам.

Поширеними послугами є оцінка аудиторськими компаніями фінансового стану підприємства та фінансових ризиків. Особливо важливого значення це набуває у випадках, коли підприємство має потребу у банківському кредиті, адже жоден банк не видасть кредит підприємству з негативним аудиторським висновком про фінансовий стан [1].

Що стосується внутрішнього аудиту, то основною функцією, яку здійснюють внутрішні аудиторські служби, є аналіз фінансово-економічного стану підприємства та відповідно до отриманих даних розробка фінансових стратегій [1]. Це дає змогу вчасно виявити недоліки та відкоригувати роботу підприємства для того, щоб здійснювати свою діяльність більш ефективно.

Також аудит на підприємстві, що здійснюється внутрішніми службами, забезпечує його підготовленість до раптових зовнішніх перевірок з боку податкових органів, незалежних аудиторських компаній та інших контролюючих органів.

Отже, узагальнивши інформацію щодо ролі та значення аудиту, можемо стверджувати, що даний вид здійснення контролю на підприємстві є актуальним та важливим. Адже для того, щоб підприємству здійснювати ефективну та прибуткову діяльність, важливим є прийняття ефективних управлінських рішень, інформацію для яких забезпечує аудит.

Список використаних джерел

1. Вейкрута Л. С., Бандура З. Л. Роль і значення аналізу та аудиту в системі управління підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 722. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12429/1/6_28-32_Vis_722_menegment.pdf.

2. Давидов Г. М., Шалімова Н. С. Дослідження функцій аудиту в системах соціально-економічних відносин та фінансового контролю. *Науковий вісник*. 2018. № 29. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7589>

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 26.04.2021).

**Рилєєв С.В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці**

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО АУДИТУ ЯК НАПРЯМУ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Сучасні умови господарювання, які характеризуються скороченням обсягів виробництва продукції, обумовлених карантинними обмеженнями, внаслідок розповсюдження вірусної інфекції COVID-19, актуалізують одне із завдань функціонування підприємства – пошук й впровадження нових інноваційних технологій та рішень у процеси виробництва й управління.

Інноваційний процес здійснюється за рахунок внутрішніх та (або) зовнішніх інвестицій. А отримання та використання інвестиційних ресурсів пов'язане з здійсненням спільного контролю з боку інвесторів й підприємств-реципієнтів коштів за отриманням та цільовим використанням інвестованого капіталу. Спільний контроль можливо здійснювати як за допомогою внутрішніх підрозділів підприємств (відділи внутрішнього аудиту та контролю), так й з використанням послуг незалежних третіх осіб – сторонніх аудиторських, консалтингових та інших спеціалізованих організацій.

У зв'язку з цим варто відзначити такий важливий напрямок аудиторської діяльності як промисловий аудит.

Промисловий аудит – це незалежна оцінка функціонування компанії в системі оптимізації витрат та собівартості виготовленої продукції, спрямована на підвищення ефективності виробничих процесів, у т.ч. системи контролю за виробничо-господарською діяльністю, системою управління якістю, технічними та технологічними рішеннями, що приймаються [1, с. 76].

Відповідно до напрямів промислового аудиту можна виділити такі його види: технічний, екологічний, виробничий, управлінський, аудит людських ресурсів тощо.

На сьогодні існує досить різноманітна класифікація видів аудиту. У той же час кожен вид аудиту має свою сферу практичного застосування та особливі риси. Розробка та практична реалізація конкретних заходів у сфері інноваційного та технологічного розвитку вимагає активного використання таких видів аудиту, як технологічний, технічний та інноваційний тощо.

Проведений аналіз показав, що в ряді публікацій існують наступні суперечності у трактуванні зазначених видів аудиту:

- по-перше, досить часто технологічний аудит ототожнюється з технічним;
- по-друге, технологічний аудит ототожнюється з інноваційним;
- по-третє, технологічний аудит розглядається як частина інноваційного та виокремлюють поняття «інноваційно-технологічний аудит».

В табл. 1 наведена порівняльна характеристика технічного, технологічного та інноваційного аудиту суб'єктів господарювання.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика технічного, технологічного та інноваційного аудиту [1, с. 77-78; 2, с. 61; 3]

Ознаки порівняння	Технічний аудит	Технологічний аудит	Інноваційний аудит
Тип підприємства	Підприємства з різними рівнями інноваційно-технологічного розвитку		Інноваційно-активні підприємства
Мета проведення аудиту	Оцінка технічного стану виробничої бази підприємства	Оцінка техніко-технологічного рівня підприємства	Оцінка ефективності інноваційного процесу
Сфера практичного застосування результатів	Формування політики технічного розвитку підприємства	Формування стратегії технологічного розвитку	Розробка стратегії зростання інноваційної активності

Дані табл. 1 показують, що технічний та технологічний аудит безпосередньо взаємопов'язані між собою, як техніка, що використовується на підприємстві, так і технологія виробництва продукції на цьому ж підприємстві.

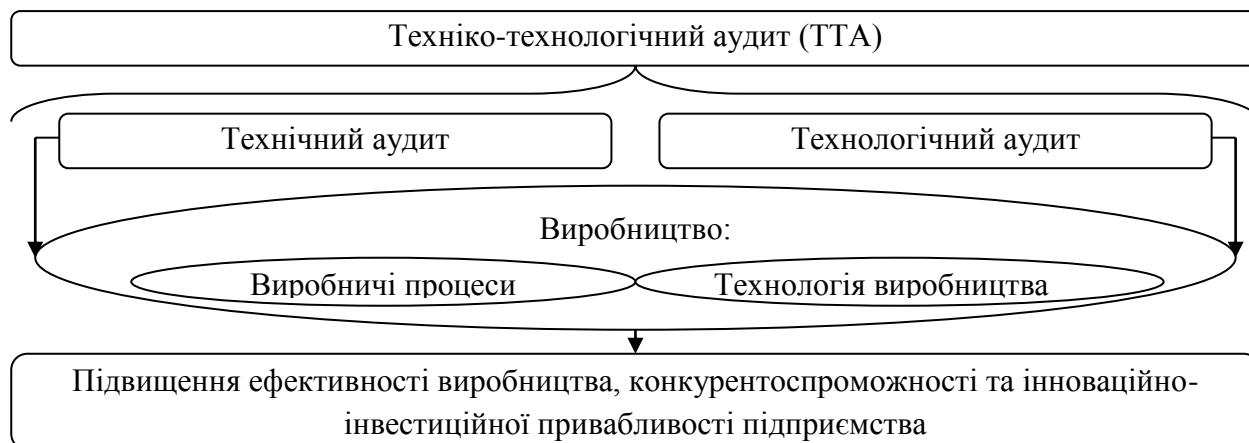

Рис. 1. Взаємозв'язок технічного, технологічного та ТТА [1, с. 78]

ТТА, як правило, проводиться на великих підприємствах. Тому аудиторський процес є досить складним та багаторівневим. Отже, важливого значення в управлінні технічним розвитком відіграє ТТА. Саме він є інформаційним підґрунтям розробки політики та стратегії техніко-інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств в сучасних непростих умовах господарювання.

Список використаних джерел:

1. Вокина Е. Б. Техничко-технологический аудит. *ЕКОНОМИКА: реалії часу*. 2014. № 3(13). С. 76–81.
2. Ахметганеева И. Т. Технологический аудит в системе управления развитием предприятия. *Вестн. Белорус. гос. эконом. у-та*. 2015. № 1. С. 60–66.
3. Пильнов Г., Тарасова О., Яновский А. Как проводить технологический аудит: серия методических материалов «Практические руководства для центров коммерциализации технологий». *Сеть центров коммерциализации технологий*. 2021. URL : <http://rasstc.ru/goods/2>

Рилєєв С.В., к.е.н., доцент

Мельниченко Г.В.

**Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці**

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМПАНІЇ: ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

В сучасних умовах господарювання, враховуючи стан й динаміку світової та української економіки, а також подальшу імплементацію правових норм ЄС у вітчизняну практику, важливого значення набуває подальший розвиток аудиторських послуг, що надаються суб'єктам господарювання.

Класична класифікація аудиту по відношенню до господарюючого суб'єкта: зовнішній та внутрішній.

Сьогодні вже важко розуміти аудит як лише надання послуг з перевірки даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності.

На практиці виділяють наступні види аудиту: екологічний, інноваційний, технологічний аудит, аудит ІТ-технологій, аудит персоналу та ризиків тощо.

Ризик виступає невід'ємною частиною діяльності суб'єктів господарювання.

Ризик – це невизначеність щодо досягнення цілей. Його результатом можуть бути як позитивні так і негативні відхилення від очікуваного. При цьому невизначеність – це стан нестачі (навіть часткової) інформації, пов'язаної з розумінням або знанням події, її наслідків або правдоподібності [1, с. 1].

Інтернаціоналізація компаній, посилення конкуренції, технологічні інновації та нещодавня світова та вітчизняна економічна криза, пов'язана з пандемією спричиненою COVID-2019, викликали необхідність удосконалення процесів корпоративного управління.

При цьому управління ризиками є одним з визначальних моментів в системі досягнення функціональних цілей та місії підприємства.

Ефективна діяльність будь-якого суб'єкту господарювання в непередбачуваному зовнішньому середовищі, в даний момент часу, є можливою лише за умови формування цілої системи ризик-менеджменту [2].

Світова практика показує, що у реалізації цього напряму управління були розроблені стандарти управління ризиками та функціонування внутрішнього аудиту на підприємствах різних країн з прийняттям міжнародних стандартів та стандартів внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, управління та управління ризиками:

1. Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, COSO). URL : <https://www.coso.org/Pages/default.aspx>

2. Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO). URL : <https://www.iso.org/home.html>

3. Федерація європейських асоціацій з управління ризиками (Federation of European Risk Management Associations, FERMA). URL :

<https://www.ferma.eu/>

4. Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів (Institute of Internal Auditors, ІА). URL : <https://global.theiia.org/> тощо.

Фактично зазначені та ще декілька організацій на міжнародному рівні стали розробниками правил управління всіма ризиками, які можуть ставити під сумнів функціонування суб'єктів господарювання приватного, комунального чи державного сектору.

Внутрішній аудит виступає фундаментальною компонентою системи внутрішнього контролю за управлінням ризиками, яка повинна функціонувати відповідно до міжнародних стандартів та правових норм.

Для впровадження та функціонування служб внутрішнього аудиту суттєвим фактором виступає методологічна підтримка. По-перше, вона забезпечує однаковість підходів на всіх етапах аудиту, по-друге, дозволяє в умовах стислих строків та обмеженості ресурсів своєчасно та якісно проводити аудит. В якості основи формування методології можна використовувати Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту, галузеві вимоги (стандарти) зовнішніх органів, передовий досвід великого бізнесу – керівників служб внутрішнього аудиту тощо.

В Україні на основі міжнародних стандартів були розроблені (оновлені) власні, зокрема:

1. ДСТУ ISO 19011:2019. Настанови щодо проведення аудитів систем управління (ISO 19011:2018, IDT). Набрання чинності: 01.01.2021.

2. ДСТУ ISO 73:2013. Керування ризиком. Словник термінів. (ISO Guide 73:2009, IDT). Набрання чинності: 01.07.2014.

3. ДСТУ ISO 31000:2018. Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (ISO 31000:2018, IDT). Набрання чинності: 01.01.2019.

4. ДСТУ ISO/TR 31004:2018. Менеджмент ризиків. Настанова з впровадження ISO 31000 (ISO/TR 31004:2013, IDT). Набрання чинності: 01.01.2019 тощо.

Кожне підприємство може запроваджувати власні внутрішні стандарти управління, у т.ч. ризиками, внутрішнього контролю та аудиту тощо.

Звичайно, це переважно стосується великих підприємств або їх об'єднань, як на національному так і на міжнародному рівнях.

Розглянемо загальні підходи щодо організації та функціонування служби внутрішнього аудиту в цілому:

1. Характеристики служб внутрішнього аудиту: підрозділи, які виконують функції; рівень центра- або децентралізації; чисельність персоналу; бюджети (фінансування).

2. Роль та місце у організаційно-функціональній структурі підприємства (об'єднання): функціональна та адміністративна підлеглисть; користувачі результатів роботи служби; функціональні зобов'язання, повноваження та завдання; показники ефективності та якості діяльності; фактори впливу на діяльність служби.

3. Управління персоналом: середня тривалість роботи (стажу) співробітників; пріоритети підбору кадрів; фактори, які визначають

стабільність та плинність кадрів; вимоги щодо знань та навиків; сертифікація внутрішніх аудиторів; підвищення кваліфікації; сфери залучення зовнішніх спеціалістів.

4. Процеси та технології: система інформації, що використовується при плануванні; періодичність та рівень внесення змін у плані внутрішнього аудиту; використання карти гарантій при плануванні; інформація щодо ризиків, які не увійшли до плану внутрішнього аудиту з причин недостатності ресурсів або даних; час, що витрачається на: виконання позапланових заходів, реалізацію консалтингових проєктів, взаємодію із зовнішніми контролюючими та регулюючими органами; середні строки складання аудиторського висновку; використання спеціального програмного забезпечення в системі планування, аналізу та оформлення аудиторських висновків тощо.

Сьогодні постійні зміни бізнес-середовища, вимагають впровадження нововведень у всі сфери фінансово-господарської діяльності, зокрема створення та функціонування служб внутрішнього аудиту.

Проте констатуємо факт недостатності ресурсів різного роду у переважної частини вітчизняних компаній, які б дозволили як мінімум створити служби внутрішнього аудиту, а як максимум – забезпечити адаптацію до умов, що швидко змінюються, особливо в умовах розповсюдження COVID-19.

Все це стосуються й мінімізації виникнення різного роду ризиків внаслідок покращення організації та підвищення ефективності функціонування служб внутрішнього аудиту. Застосування внутрішнього аудиту уможливорює не лише ефективне оцінювання та управління ризиками, але й дозволяє аналізувати інформаційні потоки, оцінювати заходи із забезпечення та підвищення фінансово-господарської діяльності підприємства, сприяти досягненню стратегічних цілей діяльності підприємства [3, с. 7-8].

Ефективна організація внутрішнього аудиту виступає головним інструментом реалізації концепції динамічного управління ризиками компанії. При цьому, гнучкість та швидкість реакції служб внутрішнього аудиту на зміни зовнішнього й внутрішнього середовища, є запорукою реалізації місії компанії.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ ISO 73:2013. Керування ризиком. Словник термінів. (ISO Guide 73:2009, IDT). [Чинний від 2014-07-01]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 13 с.
2. Овандер Н. Л. Огляд міжнародних та українських стандартів з управління ризиками з погляду сучасних викликів та загроз. *Економіка і суспільство*. 2021. Вип. 27. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/441>
3. Даценко Г. В. Управління ризиками при проведенні внутрішнього аудиту на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 5–10. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7275&i=0>

Слободенюк А.С.

Науковий керівник – Ситник Г.В., д.е.н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

У сучасних умовах функціонування економічних суб'єктів однією з ключових проблем є зростання їхньої дебіторської та кредиторської заборгованості, зумовлене як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. При дослідженні цих факторів виявлено, що низка проблем минулих років, пов'язаних з обліком, звіркою та перевіркою зобов'язань підприємств, усунена у зв'язку з автоматизацією бухгалтерського обліку.

Протягом усього періоду розвитку бухгалтерського обліку центральна увага приділялася процесу взаємодії організації з контрагентами в частині обліку господарських операцій, що виникають, та безпосередньо впливають на фінансову стійкість підприємства. Цей факт наголошує на важливості проведення аудиту стану розрахунків з дебіторами та кредиторами[1].

Особливість аудиту дебіторської заборгованості визначається тим, що така заборгованість, як форма обігу капіталу, знаходиться на проміжній стадії між виробничою та грошовою. З одного боку, утворенню дебіторської заборгованості передують завершення виробничої стадії операційного циклу, проте з іншого – ще не відновлено грошову форму раніше інвестованого оборотного капіталу. Все це необхідно враховувати під час планування аудиту, щоб виробити прийнятний підхід до перевірки різних видів дебіторської заборгованості.

Головною проблемою в обліку дебіторської заборгованості є відстеження сумнівних та безнадійних боргів клієнтів. Тільки за допомогою впровадження обов'язкового контролю платоспроможності та кредитоспроможності контрагентів можна не допустити переходу частини дебіторської заборгованості до цих категорій. Цього можна досягти завдяки впровадженню бізнес-систем ERP, які використовуються великими господарюючими суб'єктами. Впровадження обов'язкових повних умов оплати до моменту відвантаження товару або виконання робіт і надання послуг скоротить більшу частину «поганих» дебіторських заборгованостей, що виникли[2].

Дослідження особливостей аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості показало, що високий ступінь сукупного аудиторського ризику під час перевірки зумовлений такими основними факторами:

- складністю низки господарських операцій, що потребує їхнього грамотного оформлення, тобто високої кваліфікації виконавців;
- наявністю господарських операцій, правильність бухгалтерського оформлення яких може бути повністю або частково залежати від суб'єктивної думки та професійного досвіду виконавців;
- наявністю господарських операцій, порядок оформлення яких

неоднозначно трактується чинними законодавчими документами.

- Зважаючи на це, слід деталізувати зміст робочих документів, необхідних для підготовки звіту з аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості[3].

Підсумовуючи, можна помітити, що проблеми, пов'язані з обліком та аналізом кредиторської та дебіторської заборгованості більшою мірою, зумовлені людським фактором та поширені в організаціях з частковою або відсутньою автоматизацією бухгалтерського обліку. Відповідно для вирішення цих проблем необхідно налагодити ефективний внутрішній контроль[4].

На закінчення слід зазначити, що дебіторська та кредиторська заборгованості мають величезний вплив на фінансовий стан підприємства. У зв'язку з цим необхідно ретельніше підходити до аналізу та обліку цих показників, оскільки це безпосередньо пов'язано з наявністю коштів в організації. А за їх відсутності виникає необхідність залучення додаткових джерел фінансування, що у свою чергу, може стати однією з причин кризової ситуації організації. Встановлюючи умови розрахунків з дебіторами та кредиторами, організація має зробити вибір між наявністю коштів у обігу та підтримкою необхідного рівня платоспроможності.

Список використаних джерел

1. Сергій Т. Заборгованість і способи її ліквідації. / Т.Сергій //Юридичний вісник України. – 2017. – No 8. – С.14-19
2. Кияшко О.М. Облік дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення / О.М. Кияшко // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – 2015. – С. 191–197. – Т. 2.
3. Гуцаленко Л. В. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та шляхи їх вирішення / Л. В. Гуцаленко, Н. В. Пришляк // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2016. – No 1. – С. 97–101.
4. Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 1. С. 146–160.
5. Золотухін, О.М. Облік постачальників та покупців: як краще? / О.М. Золотухін // Бухгалтерія. – 2017. – No 41/1. – С. 31 – 32.

Ставицька В. О.
Науковий керівник – Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

АУДИТ: ПРОВЕДЕННЯ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для всебічної обізнаності з усіма господарськими операціями підприємства, керівнику необхідно володіти оперативною та достовірною інформацією щодо всіх його процесів діяльності. Затребуваність інформації стосується не лише господарської діяльності, а й питань документообігу. Для того, щоб бути впевненим у достовірності даних, які надаються різними службами підприємства, керівництво може звертатися до аудиторської фірми чи аудитора, з метою проведення незалежної перевірки.

Аудит – це одна з форм фінансово-господарського контролю. Незалежний аудит є інструментом підвищення рівня довіри до показників фінансової звітності, що є важливим для її зовнішніх користувачів. В окремих випадках проводиться державний аудит, який стосується використання державних та комунальних майна чи коштів. Незалежний аудит може бути застосований на підприємствах різних форм власності. Формування незалежної думки про фінансову звітність надає змогу запобігти подальшим помилкам та санкціям щодо підприємства.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності – це завдання з надання обґрунтованої впевненості, що приймається і виконується суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог даного Закону та міжнародних стандартів аудиту шляхом перевірки фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності або національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законів України [1].

Завдяки проведенню своєчасної незалежної аудиторської перевірки підприємство отримує такі переваги: впевненість керівника в законності здійснення операцій, ефективності дій персоналу та, насамперед, бухгалтерської служби; можливість мінімізувати податкові ризики, а також попередити бухгалтерські помилки, з метою усунення можливих майбутніх розбіжностей у звітності; формування повної та прозорої інформації про його фінансовий стан; прозорість показників фінансової звітності та поліпшення інвестиційного клімату за рахунок залучення інвесторів з метою залучення вкладення коштів в бізнес; скорочення ймовірності майбутніх фінансових збитків, що в подальшому забезпечить збільшення коштів для розвитку бізнесу; за результатами аудиторського висновку підприємство отримує можливість вдосконалити власну систему внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку.

Загальною метою аудиту є своєчасне виявлення і усунення порушень, які можуть призвести до подальших штрафів та застосування санкцій.

Проведення аудиту охоплює такі етапи:

1. Клієнт замовляє проведення аудиту фінансової звітності, складає відповідний лист, на підставі якого експерти незалежної аудиторської компанії зможуть ознайомитися з фінансово-господарською діяльністю підприємства, яке підлягає аудиту.

2. Розробляється план робіт та проходить підписання договору.

3. Відбувається безпосередній збір аудиторських доказів, перевіряється система внутрішнього контролю та система бухгалтерського обліку на підприємстві.

4. Завершальний етап аудиту, який передбачає аналіз зібраних даних та як підсумок – підтвердження показників бухгалтерської звітності на основі формування аудиторського висновку.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією [2].

Терміни оприлюднення річної фінансової звітності разом з аудиторським висновком на власній веб-сторінці (у повному обсязі):

- підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях – не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом;

- великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства – не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом;

- інші фінансові установи, що належать до мікропідприємств та малих підприємств – не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом [2].

Отже, підсумовуючи вище висвітлене, можна сформулювати висновок, що незалежний аудит на підприємстві є невід'ємним аспектом формування незалежної думки про стан бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Як свідчить досвід підприємств, успіх бізнесу в більшості випадків залежить від залучення досвідчених консультантів, які можуть надати об'єктивну оцінку, зі сторони. Залучення незалежних аудиторів забезпечує можливість позбутися низки ризиків для бізнесу, а також прийняти виважені й ефективні управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 26.04.2021).

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 31.10.2021).

Tenytska I.
Scientific advisor - Samusevych Y., Phd,
Senior Lecturer at the Department of Accounting and Taxation
Sumy State University,
Sumy

THE INTERCEPT OF ENVIRONMENTAL AUDIT, REPORTING AND TAXATION

The current state of the environment requires immediate intervention to ensure the integrity of the ecosystem and the environmental security of all countries of the world. According to the World Health Organization, by 2050, under current climate change conditions, there will be approximately 250,000 additional deaths. And by 2030, the cost of reducing health damage will be between \$ 2 billion and \$ 4 billion a year [2]. Solving environmental problems is becoming increasingly important among experts in the field of ecology and economics. Although it is worth exploring indicators that can indirectly characterize the awareness of Internet users about the tools that reduce the anthropogenic impact on the environment. Such tools are environmental taxation, environmental reporting and environmental audit. Each of these tools can effectively influence the state of environmental pollution, through differentiated rates of environmental tax, control over the actual and reported emissions of pollutants into the environment, analysis of the reliability of environmental information, analysis of compliance with regulatory norms, etc.

The public web application Google trends was used for such analysis (Figure 1).

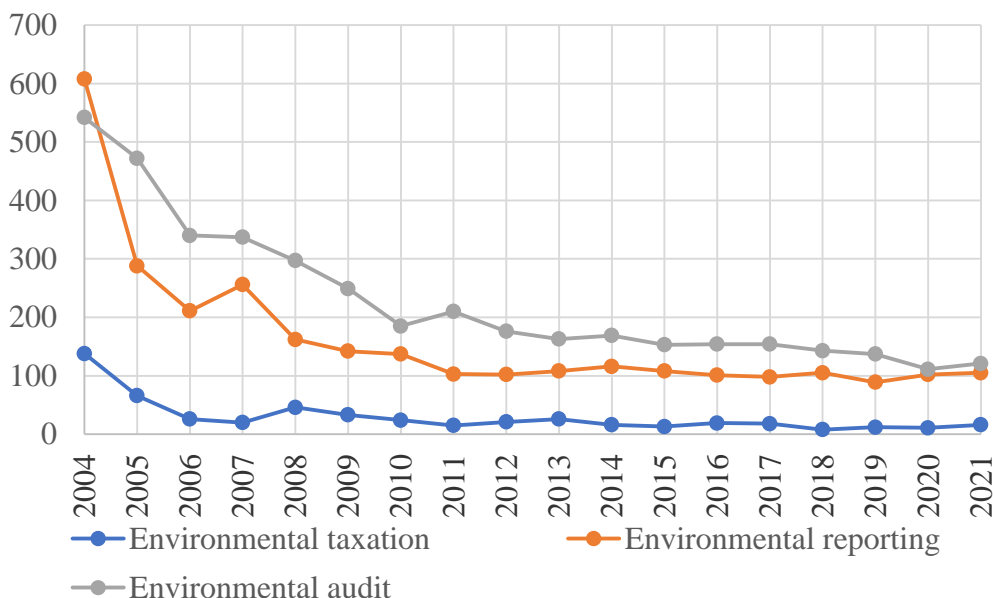

Figure 1 –Internet queries concerning Environmental taxation, audit and reporting in 2004-2021 as of 10/11/2021

Source: compiled by authors via Google trends

The figure shows that the least users of the Internet are given a gun by the concept of "environmental taxation". Although in 2008 there was a great demand among search queries. We believe that this may have been due to the fact that in 2008 the British Columbia government launched the first carbon tax reform in North America [1]. Thus,

the amount of payment per ton of CO₂ increased to 10 Canadian dollars, and increased annually by 5 dollars. At that time, such environmental reform was not accepted by the public, and experts, scientists and governments of different countries followed the consequences of such rapid changes. Over the next five years, scientific studies confirmed that the carbon tax had reduced greenhouse gas emissions.

The next most relevant search query on Google is environmental reporting. The peak among search queries was in 2004, but in 2005 it decreased by 320 queries. As of today, the number of requests for environmental reporting reaches 121 requests. Environmental reporting is an important tool for environmental communication and provides reporting to businesses on the environmental impact. We believe that environmental reporting remains relevant in search queries due to its variability in different contexts (corporate, national). Environmental reporting is also a mechanism of social responsibility. The phrase "environmental audit" is the most relevant among Google search queries. Environmental audit plays a key role in economic and environmental control. The implementation of auditing activities allows for a realistic assessment of compliance with the requirements of economic entities in the field of environmental protection, nature management and environmental safety. In addition, the environmental audit helps to identify vulnerabilities in the assessed area and to develop constructive measures and prevent damage to the environment. In 2004, requests for the concept of "environmental audit" were at the level of 542. Analyzing the domestic situation regarding environmental audit, the year 2004 marked the beginning of the development of the regulatory field of environmental audit [3]. Over the last ten years, the number of requests varies between 110-210 requests, which is the largest number compared to environmental reporting and environmental taxation.

Thus, among the tools that reduce the level of environmental pollution are environmental taxation, environmental reporting and environmental audit. Among them, environmental auditing plays a significant role, which occupies a leading position among Google search queries. This situation is due to the fact that every year the demand for independent audit reports on the effectiveness of environmental activities of the company, which increases the confidence of stakeholders and expands the economic opportunities of the company. This work was supported by the Ministry of Education and Science of Ukraine and performed the results of the project "Structural-functional multiplex model of ecological tax system building in Ukraine in the context of national security" (registration number 0119U100759).

References

1. Lindsay B. How B.C. brought in Canada's 1st carbon tax and avoided economic disaster | CBC News. *CBC*. URL: <http://surl.li/awfdc> (date of access: 10.11.2021).
2. Public health and environment. *WHO / World Health Organization*. URL: <http://surl.li/awfdh> (date of access: 18.11.2021).
3. On environmental audit: Law of Ukraine of 24.06.2004 no. 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text> (date of access: 20.11.2021).

Теслюк К.Т.**Науковий керівник – Мустеца І.В. , к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м.Чернівці**

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ В ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Актуальність даної теми полягає в тому , що аудит як форма фінансового контролю має свою історію виникнення і у кожній країні відрізняються правила,принципи,методика ведення аудиту,а розвиток та етапи становлення даної діяльності також мають певні особливості. Батьківщиною як сучасного так і виникнення аудиту та аудиторської діяльності прийнято вважати Великобританію.

Розкриття питань історії розвитку , організації, теорії та практики аудиту відображається у основних працях зарубіжних авторів Р. Адамса,Р.Доджа, Р.Монтгомері, Дж.Робертсона, М.Б.Хірша. Історичні аспекти аудиторської професії,етапи її розвитку досліджували і українські вчені: В.П.Бондар, Ф.Ф.Бутинець,Г.М.Давидов,О.А.Петрик,О.Ю.Редько,В.С.Рудницький.

Як і декілька століть назад так і на сьогоднішній день особливо гостро постає проблема достовірності інформації, представленої у фінансовій звітності підприємств, а відповідальність за своєчасне виявлення помилок у фінансовій звітності покладено на аудит.

Слово "аудит" походить від латинського audire - "чути". Одні із перших згадок про аудит, які датуються 1130 р. наявні в англійських облікових документах, що зберігаються в архівах Казначейства Англії . Також є виявлені про те що аудит існував з 1299 по 1324 р., коли королівським указом були призначені аудиторів в окремих графствах Великобританії.

Письмові свідчення, які вказують на існування аудиту в Англії у XIII-XIV століттях. У той час прийоми аудиту застосовувалися переважно в детальній суцільній перевірці кожної операції.

У сучасному розумінні аудит такого виду діяльності виник в Англії у IX ст. Уже тоді з такого поняття як бухгалтер (accountant) виділяється суміжне поняття аудитор (auditor). Аудит у лондонських ділових колах був застосований у 1200-і рр. Перші письмові згадки про застосування аудиту відносяться до XIII-XIV століть. Так у Англії в 1298 році відбулася перевірка діяльності гофмейстера лондонського аудиторською комісією в складі мера, членів муніципалітету, шерифа і ряду інших осіб. А вже в 1324 р у письмовому указі короля були призначені аудиторів у деяких графства Великобританії , а облікові книги стали наявними як докази в суді. Орієнтовно в цей же час серед виборних посадових осіб Лондонського Сіті стали значитися аудиторів. І від того часу в архівах можна зустріти достатньо велику кількість свідчень про регулярне здійсненні аудиту звітів муніципалітетів, приватних землеволодінь і ремісничих гільдій [1].

Як показали дослідження, ранній аудит розвивався у двох сферах. Перша

сфера – це перевірка представниками городян правильності фіскальної політики чиновників, друга – це перевірка аудиторами правильності облікових записів і обчислення оподаткованого прибутку в господарствах, що мали зобов'язання по сплаті податків.

Перший у світі законодавчий акт, який регулював діяльність аудиторів, був виданий в 1285 році королем Англії Едвардом I. Відповідно до даного закону від держави надавалися певні переваги аудиторам, якими були не тільки особи з числа довірених слуг сеньйорів, а й певні категорії цивільних службовців.

У XVIII столітті з'являються бухгалтера-аудитори, відбулося це тоді коли Джордж Уотсон (1645-1723) - перший професійний бухгалтер - порекомендував ряду шотландських підприємців перевірити їх бухгалтерську звітність. Перевірка дала високі результати, і шотландці стали часто практикувати такі перевірки. Уже в 1773 р в адресній книзі Единбурга значилися імена семи аудиторів, а в першому окремому аудиторському довіднику по Единбургу, виданому в 1805 р, були зазначені імена 17 аудиторів. До числа перших професійних аудиторів приписують Вільяма Велш Делойта. Він був відомий як фахівець, який проявив себе в аудиторських перевірках. Вільям Делойт розробив системи фінансової звітності англійських залізних доріг, готельного бізнесу, основи яких до сих пір застосовуються на його батьківщині в Англії. У 1905 р. чисельність аудиторів у всьому світі дорівнювала 11 тисяч, з яких половина припадала на Великобританію [2].

Першим зафіксованим документально випадком проведення незалежного аудиту спекулятивної діяльності акціонерних товариств вважається крах «Південноморської Компанії» у Великобританії в 1720 році. Ця подія в історії відома як «Південноморський міхур». Коли з'ясувалося, що директорат компанії неспроможний виконати взяті зобов'язання по сплаті дивідендів, ні викупити випущені в біржовий обіг акції, у справу втрутилися державні органи. [3].

У 1862 р було прийнято закон про британські компанії, згідно з яким компанії щонайменше один раз на рік повинні були представити рахунки і звіти для перевірки фахівцями з бухгалтерського обліку та фінансового контролю і тоді ряди аудиторів істотно поповнилися [4].

У 1880 р був заснований Інститут присяжних бухгалтерів в Англії та Уельсі. Більше ста років потому (1 січня 1983 р.) даний інститут мав 76 тисяч членів, причому майже половина їх числа мала вік нижче 35 років, дві третини - нижче 45 років. Усього у Великобританії нараховується шість основних бухгалтерських та аудиторських організацій, в тому числі:

- Асоціація дипломованих бухгалтерів;
- Інститут бухгалтерів-калькуляторів і бухгалтерів-управлінців;
- Інститут присяжних бухгалтерів Шотландії;
- Присяжний інститут громадських фінансів і обліку;
- Інститут присяжних бухгалтерів в Ірландії.

Проте, правом займатися саме аудитом мають тільки члени інститутів присяжних бухгалтерів Англії і Уельсу, Шотландії, Ірландії та Асоціації

дипломованих бухгалтерів.

У Великобританії створені і працюють понад 200 крупних аудиторських фірм. На відміну від інших країн ЄС, усі компанії Великобританії без винятку повинні надавати свої річні звіти для перевірки аудиторам. Основним законодавчим актом, який вимагає проведення аудиту у Великобританії, є Акт про компанії 1985 року. Аудитор призначається власниками компанії.

Отже, аудит є досить складною та в певній мірі новою сферою підприємницької діяльності, тому має ряд недоліків у своєму функціонуванні. Проблеми, які виникають в аудиторській діяльності впливають як на підприємство в цілому так і на економічну ситуацію самої держави. Дослідження історичного розвитку аудиту показали, що як мета аудиту так і роль аудиторів може змінюватися, оскільки на них можуть впливати ситуаційні чинники, такі як історичні заходи, вирок суду та технічні досягнення (наприклад, поліпшення обчислювальних систем).

Список використаних джерел:

1. Єрофєєва В.А., Піскунов В.А, Битюкова Т.А . Аудит. Підручник .- М. : Вища освіта, 2010, 638с.
2. Мерзилкіна Е.М., Микільська Ю.П. Аудит. – М.: Инфа-му, 2006, 361 с.
3. Парушіна Н.В., Суворова С.П. Аудит. – М.: Инфра-му, 2008, 256 с.
4. Рогуленко Т.М. Аудит. – М.: Економіст, 2006, 331 с.
5. Історія розвитку аудиту в зарубіжних країнах

<https://www.istoriya.in.ua/istoriya-rozvitku-auditu-v-zarubijnih-krayinah.html>

Ткачук І. В.
Мустеца І. В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету,
м. Чернівці

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В НАДАННІ СУПУТНИХ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Аудит як своєрідний вид діяльності у світовій економіці сформувався багато років назад. Поява аудиту зумовлена передачею власниками своїх підприємств, функцій підприємства найманим працівникам та спеціалістам. З проявом часу почали створюватись різні акціонерні товариства, інші організації з колективною формою власності.

Кожна країна світу має певні свої особливості в системі аудиторської діяльності, які визначають призначення та спупінь аудиту, умови регулювання, підходи до організації та проведення і надання аудиторських послуг.

В основі світових систем організації та регулювання аудиторської діяльності лежать ключові законодавчі акти, що визначають основні принципи та правила поведінки економічних суб'єктів, які діють на ринку всесвітніх аудиторських послуг.

В Україні таким законодавчим актом є Закон України “Про аудиторську діяльність”, який доповнюють положення Міжнародних стандартів аудиту, надання впевненості та етики. В проблемних та непередбачених ситуаціях аудитори користуються науковими коментарями до міжнародних стандартів.

В європейських країнах функціонує державний і незалежний від держави (професійний) аудит.

Державний аудит діє на рівні парламенту та уряду країни, але переваги надаються парламентському контролю аудиту.

Державний аудит поширений в країнах континентальної Європи, таких як Франція, Німеччина, Польща, Австрія, Іспанія, Нідерландії та Італія.

У Франції основна мета аудиту - зовнішній фінансовий контроль достовірності фінансової звітності недержавного сектора економіки. Органами, які регулюють аудиторську діяльність у Франції є:

- Національна палата ревізорів;
- Орден бухгалтерів-експертів.

Італія належить до тих країн, де сильно розвинене державне регулювання аудиту. В Італії законну аудиторську діяльність можуть здійснювати лише ті особи, які внесені до іменного реєстру, який перебуває під контролем Міністерства Юстиції країни.

Представником жорсткої системи регулювання аудиторської діяльності є Польща. В цій країні розрізняють зовнішній та внутрішній аудит. Зовнішній аудит контролюють компетентні ревізори, внутрішній - внутрішні аудитори компаній.

В Німеччині діяльність аудиторів чітко регламентується та контролюється. Органом контролю там виступає Інститут аудиторів, що має

спеціалізовані комітети для врегулювання різних проблем, які виникають у сфері аудиторської діяльності.

Нідерланди також є частиною функціонування державним аудитом. Вони входять до топ-10 «Найкращих країн для бізнесу», а також податкові пільги для іноземних інвестицій, таких як звільнення від участі та фіскальна єдність. Також, Нідерланди стали напрямком світового класу для іноземних інвесторів.

У країнах з професійною концепцією регулювання аудиторської діяльності, зокрема в США, Великій Британії основним користувачем аудиторського висновку є треті особи – інвестори, кредитори, банки, страхові компанії, біржі.

В США основною метою аудиту є перевірка фінансових звітів незалежними аудиторами та експертно-консультативна діяльність. Органами, які регулюють аудиторську діяльність та готують аудиторські кадри є:

- Федерація спілок аудиторів;
- Інститут внутрішніх ревізорів;
- Інститут бухгалтерів.

У Великій Британії на відміну від інших країн світу, усі компанії без винятку повинні надавати свої річні звіти для перевірки аудиторам. Аудиторська діяльність у Великій Британії регулюється Положенням про стандарти аудиту.

Схожу модель структури аудиторської діяльності має також Болгарія. В залежності від суб'єктів, які здійснюють аудит в Болгарії виділяють внутрішній, зовнішній та незалежний аудит. Внутрішній аудит є перевагою виконавчої влади та здійснюється Міністерством фінансів. Зовнішній аудит проводиться Рахунковою палатою, які підпорядкована законодавчій владі.

Незалежний аудит здійснюється дипломованими спеціалістами, регулювання якого покладено на Інститут дипломованих експертів-бухгалтерів. Нагляд і контроль з боку держави по відношенню до суб'єктів незалежного аудиту в Болгарії практично відсутній.

Базові принципи системи організації аудиторської діяльності залежать від економічних рівнів розвитку на якому знаходиться країна. Якщо оцінювати ступінь державного втручання та контролю за функціонуванням суб'єктів аудиторської діяльності як низький, середній та високий, можна виділити три моделі організації та регулювання аудиторської діяльності: жорстку, змішану та м'яку.

М'яка модель: США, Велика Британія, Болгарія.

Жорстка модель: Франція, Німеччина, Італія, Польща, Нідерланди.

Змішана модель: Україна, Чехія, Молдова.

Економічно розвинутим країнам в більшій мірі притаманна м'яка модель організації аудиторської діяльності.

На сьогоднішній день практично у всіх економічних країнах світу існує громадський інститут аудиту зі своєю правовою та організаційною інфраструктурою. Як ми всі бачимо, ті країни, які вступають на шлях розвитку своєї економіки мають певні труднощі: нестачу кваліфікованих аудиторів, а також часу та коштів на їхню підготовку.

Специфіка організації аудиторської послуг та діяльності у різних країнах проявляється у ступені державного втручання та контролю держави за функціонуванням суб'єктів аудиторської діяльності. Оцінка світових підходів до організації і регулювання аудиторської діяльності дозволяє виділити дві принципово відмінні функції регулювання аудиторської діяльності - державну та професійну.

У відповідності до ступеня державного втручання та контролю за функціонуванням суб'єктів аудиторської діяльності можна виділити три моделі організації та регулювання аудиторської діяльності: жорстку, змішану та м'яку.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21 грудня 2017 року номер 2258-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. (Режим доступу) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Михайленко О. Г. Зарубіжний досвід формування системи контролю якості аудиторських послуг / О. Г. Михайленко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2016.
3. Петрик О. А. Аудит у зарубіжних країнах: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. А. Петрик, М. Т. Сенченко; За заг. ред. О. А. Петрик. - К.: КНЕУ, 2010.
4. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу: монографія; за ред. д.е.н., професора В.А.Дерія. - Тернопіль: Крок, 2018.
5. Пилипенко І. Журнал «Незалежний аудитор». - 2016.
6. Консолідація інформації регулювання аудиту, організації та методики аудиту в країнах ЄС – Київ: 23.12.2019р.

Черненко К.В., к.е.н.
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Аудит або авдіт (лат.*audit* — слухати) — перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання задля висловлення незалежної думки аудитора про її вірогідність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [2].

В англійських джерелах під аудитом розуміють оцінку особи, організації, системи, процесів, підприємства, проекту або продукту. В Україні цей термін найчастіше позначає перевірку в сфері бухгалтерського обліку, але, внаслідок впливу англійських джерел, термін також застосовується в галузі управління проектами, управління якістю, управління природними ресурсами та збереження енергії тощо [3].

Облікова політика визначає способи і методи ведення обліку, специфіку документообігу, особливості узагальнення фактів фінансово-господарської діяльності, їх групування та вартісного вимірювання. За роботу без облікової політики або використання не відповідає встановленим нормам компанія несе адміністративну відповідальність.

Облікова політика визначає способи і методи ведення обліку, специфіку документообігу, особливості узагальнення фактів фінансово-господарської діяльності, їх групування та вартісного вимірювання. За роботу без облікової політики або використання не відповідає встановленим нормам компанія несе адміністративну відповідальність.

Як показує практика, суб'єктам підприємництва нерідко доводиться платити штрафи за помилки в локальному нормативно-правовому документі. Облікова політика некоректно відображає методи обліку зобов'язань, операцій, активів. В ній не закріплені способи обліку, обрані платником податку на свій розсуд (в межах норм, встановлених чинним законодавством)? Готуйтеся нести додаткові витрати та не дивуйтеся щодо пильної уваги з боку податківців.

Аудит облікової політики проводять аудиторські фірми в обов'язковому та ініціативному порядку. Останній вибирають компанії для вирішення актуальних внутрішніх завдань. Ініціативний аудит передуює стратегічному плануванню, реалізації проектів по зміні профілю діяльності. Також він доречний при формуванні цінової політики компанії, здійсненні податкового планування.

Аналіз облікової політики виконується в рамках обов'язкового аудиту. Фахівцями оцінюється відповідність документа нормативним вимогам, а формату бухгалтерського, податкового обліку – положень цього документа.

Актуальним аналіз облікової політики може стати і при податковій перевірці. Особливо ретельно документ вивчається інспекторами при контролі

діяльності материнської компанії щодо афілійованих юросіб.

Основні нюанси аудиту. Аналізу облікової політики передують детальне вивчення структури компанії, специфіки її діяльності з урахуванням застосовуваної системи оподаткування, різних сегментів обліку. Фахівці вивчають схему документообігу, робочий план рахунків, яка застосовується «первинку», розподіл витрат на непрямі і прямі, способи формування собівартості тощо.

Облікова політика перевіряється на наявність обов'язкових положень. Останні стосуються графіка документообігу, порядку контролю за здійсненням фінансово-господарських операцій, процедури та строків інвентаризації, ряду інших актуальних аспектів функціонування компанії. Також фахівці аналізують положення, що затверджуються юридичною особою згідно з правом, наданим чинним законодавством. Особливу увагу при аудиті приділяється формам застосовуваної "первинки". Самостійно розроблені документи, що не суперечать нормативним вимогам, мають бути затверджені в обліковій політиці.

Обов'язково перевіряються зміни, внесені в документ, на відповідність актуальним нормам законодавства. Облікові інструкції, схеми, методики та алгоритми оцінюються на предмет законності застосування, логічності, раціональності та відповідності загальним принципам бухгалтерського обліку.

Якісна облікова політика – основа ефективного, грамотного бухгалтерського обліку. Помилки в ній можуть мати негативні податкові, фінансові, репутаційні наслідки. Результати аналізу облікової політики враховуються при формуванні висновків за фактом проведення загального обов'язкового або ініціативного аудиту [1].

Список використаних джерел

1. Аудит – Оптім. URL: <https://www.audit-optim.com.ua/press/publications/175-audit-oblikovoi-polityky-koly-ta-navishcho-tse-potribno> (дата звернення 28.10.2021).

2. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82> (дата звернення 28.10.2021).

3. Плаксиенко В. Я., Черненко К.В. Перспективы развития аудиторской деятельности в Украине в сравнении со странами ЕС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Випуск 7, частина 3. Ужгород, 2016. С. 12-14.

Шийка В. І.

**Науковий керівник – Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава**

РОЗВИТОК ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Аудит є важливою ланкою цивілізованої діяльності ринкової економіки будь-якої країни. В економічній літературі висвітлено значну кількість різних думок і визначень щодо його розвитку, становлення та організації.

Відомо, що аудит – це вид діяльності, завдяки якому відбувається перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності, для висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законодавства України. Основним призначенням аудиту є надання замовникам аудиту висновків про правильність інформації та даних, які відображаються в фінансових звітах.

Причинами, які зумовили появу аудиту є:

- нестача достовірної інформації про законність здійснених господарських операцій;
- нестача оперативної інформації про господарські процеси, що здійснені на підприємстві.

Вказані причини зумовлені відокремленням інтересів власника підприємства від членів керівництва та менеджерів.

Самостійний етап розвитку аудиту в Україні розпочався у 1991 році після набуття Україною незалежності. Офіційне визнання обов'язкового аудиту відбулося 1993 р. Становлення аудиту охоплює три періоди:

Перший період: 1987-1992 рр. – створення перших аудиторських структур.

Другий період: 1993-1998 рр. – формування нормативно-правової бази аудиту в Україні.

Третій період: 1999 р. і дотепер – діяльність аудиту на незалежній та новій нормативно-правовій базі.

Становлення громадянського суспільства, розвиток приватного підприємництва як його економічної основи сприяли поширенню аудиту на території України. Аудиторська діяльність в Україні набула розвитку у зв'язку з переходом до ринкових відносин. Підтримка аудитора стала важливою для кожного підприємства. На сьогоднішній день функціонування та забезпечення системи аудиту в Україні продовжує розвиватися і удосконалюватися.

Сучасному аудиту характерна функція відповідальності перед громадськістю, яка задовольняє головну мету аудиторської діяльності – дотримання при наданні послуг професіоналізму, довіри, конфіденційності інформації та інформативності.

Концептуальні основи аудиту базуються на законах, інших нормативно-правових актах України, міжнародних стандартах фінансової звітності, національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, внутрішніх

вимогах та положеннях суб'єктів господарювання, інших джерелах.

Проведення аудиту здійснюється аудиторами та аудиторськими фірмами, які набули права на здійснення аудиторської діяльності.

Підставою для проведення аудиту є договір між аудиторами та замовником, останній має право вільного вибору аудитора. Документом, в якому фіксують результати аудиторської перевірки є аудиторський висновок. Його заповнюють відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [1].

Під час проведення аудиторської перевірки аудитор формує робочі документи.

Робочі документи аудитора – це документи в електронній або паперовій формі та записи в електронній або паперовій формі, зроблені аудитором під час планування, підготовки і надання аудиторських послуг, в яких міститься вся інформація, яку аудитор вважає важливою для правильного виконання перевірки, а також розкриваються використані процедури, тести, отримана інформація і висновки, до яких дійшов аудитор у результаті проведення аудиту [2].

Аудитор та суб'єкт аудиторської діяльності мають право надавати послуги з аудиту, огляду фінансової звітності та виконувати інші завдання з надання впевненості, за умови що такий аудитор, суб'єкт аудиторської діяльності, його власники (засновники, учасники), посадові особи та працівники незалежні від юридичної особи, фінансова звітність якої підлягає перевірці, не брали участі у підготовці та прийнятті управлінських рішень такої юридичної особи. Вимога щодо забезпечення незалежності поширюється на звітний період фінансової звітності, що підлягає перевірці, та період надання послуг з аудиту такої фінансової звітності [2].

Відповідно до принципу конфіденційності та професійної таємниці аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності зобов'язані зберігати конфіденційність інформації, отриманої під час надання аудиторських послуг.

Отже, аудит забезпечує отримання достовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Проведення аудиторської перевірки забезпечує об'єктивну оцінку діяльності підприємства та пошук можливих оптимальних напрямів для його подальшого успішного розвитку.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 років. Аудиторська палата України. 2018 / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 26.04.2021).

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 26.04.2021).

РОЗДІЛ 3. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Артем'єва І. О., к. е. н., доцент
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ**

ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Бурхливий розвиток цифрових технологій спричиняє значущі трансформації економічного середовища, і це змінює підходи до розв'язання традиційних завдань максимізації конкурентних переваг і вигід як для розвинених економік світу, так і для тих, що розвиваються. Завдяки цифровій революції у різних сферах суспільно-економічного життя утворився надзвичайно високий перетворювальний потенціал. Податкова система не є виключенням. Задля максимізації вигід держави від її залученості в процес цифрових трансформацій директивні органи мають здійснити у податковій сфері наступні кроки:

1. формування відповідної інформаційної бази;
2. модернізація технологічної основи діяльності податкових установ;
3. формування у податківців компетенцій з розробки та впровадження цифрових технологій у свою діяльність;
4. удосконалення взаємодії податкових установ з економічними суб'єктами;
 - впровадження та надання цифрових державних послуг у сфері оподаткування;
 - автоматизація системи податкового контролю;
5. розробка механізму оподаткування нових операцій та продуктів, які з'явилися у зв'язку із застосуванням цифрових технологій;
6. створення сприятливих податкових умов для стимулювання інвестицій у цифрові технології.

Розглянемо кожний з цих кроків.

Необхідність формування відповідної інформаційної бази зумовлена, зокрема, наступними причинами:

- приватні особи усе більшою мірою стають виробниками товарів і послуг, так, до звичних сфер домашнього виробництва додалися готельне господарство (AirBnB), транспортні послуги (Uber), індустрія розваг та освіта (YouTube) тощо.
- новітні економічні суб'єкти – цифрові платформи надають в усе більших обсягах посередницькі й фінансові послуги.
- усе активніший обіг криптовалют.

Усе це змушує податкові органи забезпечувати збір та аналіз надзвичайно великої кількості даних, адже це сприяє удосконаленню податкових операцій та процедур, яке виявляється в:

- акумулюванні даних щодо економічних суб'єктів завдяки використанню великої кількості джерел інформації, у тому числі Big Data, та індивідуальних цифрових слідів,
- утворення нових можливостей збору податків, зокрема, використання електронних платформ у якості податкових агентів;
- підтримання законності, протидія шахрайству та корупції, скорочення бюрократичних процедур;
- більш точне налаштування інструментів перерозподілу (зокрема, адресності податкових пільг);
- підвищення ефективності прогнозування динаміки податкових надходжень [1, 2].

Модернізації технологічної основи діяльності податкових установ передбачає використання цифрових технологій у податкових процедурах з метою підвищення швидкості обробки та генерування інформації. Пріоритетним напрямом стає утворення спеціалізованих цифрових аналітичних платформ, призначених для обробки великої кількості різноманітних даних і перетворення їх на значущу для цілей оподаткування інформацію. Зазначена модернізація уможливує безперебійність процесів збирання та обробки податкової інформації, генерування широкого спектра податкових показників при низьких витратах на їх виробництво.

Необхідність формування у податківців компетенцій з розробки та впровадження у свою діяльність цифрових технологій зумовлена тим, що у цифрову епоху аналіз інформації, виявлення і оцінка потенціалу нових джерел даних, упровадження новітніх методів роботи з ними вимагають наявності у спеціалістів відповідних знань і навичок. Виходячи з цього, доцільним є:

- створювати і упроваджувати освітні програми, призначені для покращення цифрових компетенцій податківців;
- використовувати у діяльності податкових установ інформаційних технологій з управління персоналом;
- організувати підвищення кваліфікації податківців за допомогою сучасних інтернет-технологій та спеціалізованих програмних продуктів.

Розробка механізму оподаткування нових продуктів, операцій, що виникли у зв'язку із застосуванням цифрових технологій, передбачає запобігання зменшенню податкової бази і виведенню прибутку цифрових компаній з-під оподаткування завдяки створенню адекватних нормативно-правових рамок функціонування цифрової економіки, які забезпечували б збільшення надходжень до державного бюджету. Традиційне стягнення податків там, де розташований головний офіс або компанія – утримувач авторських прав, у цифровій економіці не є ефективним, що спричиняє невдоволення великих країн та економічних блоків, які несуть втрати від зменшення бази оподаткування [3]. Нині невирішеними є проблеми: ідентифікації і відстеження електронних угод у роздрібному секторі та у секторі угод між кінцевими споживачами; визначення правового поля навколо відносин, що виникають при генеруванні, зберіганні та обігу цифрових

фінансових активів; оподаткування операцій з необов'язковою оплатою, розповсюджених в інтернет-середовищі, тощо.

Відсутність ефективних процедур у зазначених випадках може спровокувати податковий хаос.

Задовольнити запит на удосконалення взаємодії податкових установ з економічними суб'єктами можна з використанням останніх досягнень цифрових комунікаційних технологій. Так, упровадження спеціалізованих цифрових платформ уможлиблює надання цифрових державних послуг у сфері оподаткування. Це спрощує доступ платників податків до особистої податкової інформації, надає можливість зареєструватися у якості платника податків та обрати режим оподаткування за допомогою податкового калькулятора, оптимізує процес обміну даними між економічними суб'єктами та податковими органами, уможлиблює складання і подання податкової звітності та платіжних документів в режимі онлайн. При цьому забезпечується: зниження навантаження на респондентів; перехід на новий рівень контролю процесів передачі та обробки інформації; захист конфіденційності даних.

Удосконалюється не лише надання державних послуг організаціям та громадянам, а й методика та інструменти податкового контролю. Автоматизовані інформаційні системи забезпечують якість податкового адміністрування за допомогою дистанційного контролю. Важливу роль у цьому процесі відіграє використання контрольно-касової техніки з передачею інформації в режимі онлайн. Цифрові технології також створюють можливості відслідковувати грошові відносини між фізичними особами з метою виявлення незаконної підприємницької діяльності.

Створення сприятливих податкових умов для стимулювання інвестиційних процесів у цифровій сфері передбачає реалізацію за допомогою відповідних податкових механізмів таких ініціатив, які уможливлять здешевлення обладнання і програмного забезпечення з метою стимулювання використання в економіці найбільш ефективних технологій та практик.

Результатом реалізації зазначених кроків має стати зростання податкових надходжень у бюджети всіх рівнів, детінізація та підвищення конкурентоздатності економіки.

Список використаних джерел

1. Atkinson R. D. Digital prosperity: understanding the economic benefits of the information technology revolution / R. D. Atkinson, A. S. McKay. URL: <https://itif.org/publications/2007/03/13/digital-prosperity-understanding-economic-benefits-information-technology>.
2. Global flows in a digital age: How trade, finance, people, and data connect the world economy. – McKinsey Global Institute, 2014. – 167 p
3. Digital Revolutions in Public Finance [Електронний ресурс] / S. Gupta, M. Keen, A. Shah, G. Verdier (Ed.). – International Monetary Fund, 2017. – URL: www.elibrary.imf.org/view/IMF071/24304-9781484315224/24304-9781484315224/24304-9781484315224.xml

Бобровська Я.І.
Науковий керівник – Найденко О.Є., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків

АНАЛІЗ СПРАВЛЯННЯ ПДВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІМПОРТУ ТОВАРІВ

Зараз України швидкими темпами інтегрується в світову економіку, але наше економічне середовище стає більш вразливим перед глобальними проблемами і загрозами. Однією із проблем сучасності для вітчизняної економіки є пандемія COVID-19, яка впливає не лише на динаміку ВВП, а й на його структуру. Структура ВВП зазнала змін, спричинених зниженням купівельної спроможності, переорієнтацією попиту та закриттям кордонів. Останнє відобразилося на обсягах зовнішньо-торговельних операцій, що складають близько 50% ВВП України, з яких найбільша частка припадає на імпорتنі [1].

Податки, які сплачують фізичні та юридичні особи є потужним важелем економічної політики країни, вони виконують функції по регулюванню економічних процесів, забезпеченню соціальних гарантій людей. Держава використовує податки як інструмент регулювання обсягу та структури імпорتنих операцій враховуючи інтересів національних виробників і споживачів товарів [2]. Більша частина податкових надходжень формується саме з непрямих податків, одним із яких є податок на додану вартість, тому метою цієї статті є дослідження цього виду податку, а саме його ролі в обсягах митних платежів, адже імпорتنі операції є одним із джерел стягнення ПДВ.

Податок на додану вартість - це непрямий податок, який входить в ціну товарів та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент) [3]. Основні засади регулювання питань щодо справляння митних платежів, а саме ПДВ зазначені у Податковому кодексі.

У митній справі ПДВ нараховується на ціну товару, до якої додані сума мита та акцизного податку. Основними функціями Податку на додану вартість є фіскальна та захисна. Товари підлягають обкладанню ПДВ за ставками: 20%, 14% та 7%. Крім того, у деяких випадках імпорту товарів звільняється від обкладання ПДВ відповідно до ст. 197 та підрозділу 2 розділу XX ПК. При імпорті товарів сума податку сплачується до державного бюджету до/або на день подання митної декларації [4].

У нашій державі ПДВ є один із основних джерел поповнення державного бюджету. У 2020 році обсяги надходжень ПДВ становили 47% від загального обсягу доходів бюджету України. Надходження цього виду податку можуть бути, як із товарів вироблених на території України, так і з тих, що були ввезені, тобто із імпорتنих товарів. Оскільки зовнішньо-торгівельні операції мають велике значення для економіки, то проаналізуємо обсяги надходжень ПДВ із імпорتنих операцій за 2017 – 2020 роки (табл. 1).

Табл. 1

Аналіз надходжень ПДВ

Рік	Показник (млн.грн.)		Питома вага, %
	ПДВ імпорт	ПДВ загальний	
2016	181 453,30	235 506,00	77,05
2017	250 530	313 980,6	79,79
2018	295 377,30	374508,2	78,87
2019	289 760,40	378690,2	76,52
2020	274 113,50	400600,1	68,43

Джерело формування [5].

Із даних табл. 1 ми бачимо, що обсяги ПДВ з імпортних товарів становить в середньому 75%, тобто можна зробити висновок, що у нашій країні імпортні товари домінують над товарами національного товаровиробника. Це свідчить про суттєву залежність від імпорту як економіки країни загалом, так і доходів бюджету зокрема. Водночас 75% українського експорту має низьку додану вартість та є сировинним.

Далі розглянемо динаміку щодо зміни обсягів надходжень за аналізований період на рис.1.

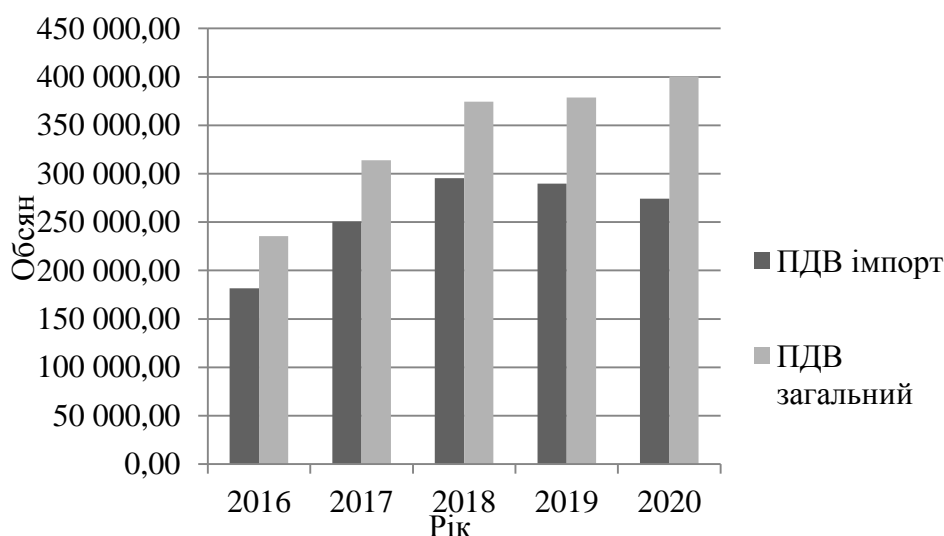

Рисунок 1. Обсяги надходження ПДВ

Згідно даних рис.1 можна побачити, що загальні обсяги ПДВ мають нерівномірну динаміку. Обсяги у 2020 році порівняно з 2017 збільшились майже на 50%. Щодо частки ПДВ, яка сплачується із імпортних товарів, то ми бачимо, що до 2019 року даний показник щороку зростав, і складав майже 80% від загального обсягу ПДВ, але у 2019 році ситуація змінилась. Обсяги ПДВ із імпорту почали знижуватись. Таку динаміку можна пов'язати із пандемією Covid-19, яка охопила світ та дуже вплинула на зовнішньоекономічну діяльність країн світу, як вже було зазначено.

Також з рис.1 ми можемо побачити, що порівняно із усіма попередніми роками, у 2020 році загальні обсяги ПДВ збільшуються, а частка ПДВ із

імпортних товарів зменшується, це може бути свідченням розвитку деяких видів продукції в країні, що дозволяє зменшити обсяг іноземних товарів. Але таку динаміку можна пов'язати і з негативним чинником. На надходження ПДВ від імпорту товарів також значний вплив має недостатня дієвість боротьби з контрабандою товарів, через що українська економіка втрачає мільярди гривень щороку.

Окрім фіскальної функції податку на додану вартість, велике значення має захисна функція. На імпортні операції, як вже було вище наведено встановлюється ставки двох значень, та якщо порівнювати із експортними операціями, то там встановлюється нульова ставка, згідно ПКУ [4]. Тобто, захисна функція цього виду податку проявляється у тому, що вона перешкоджає потраплянню на національний ринок досить великої кількості іноземних товарів чи сировини, тим самим захищаючи національного виробника. І навпаки стимулює розвитку національних виробників експортувати товари власного виробництва.

Узагальнюючи розглянуту інформацію, можна зробити висновок, що ПДВ є важливою складовою усієї економіки у нашій країні, адже його загальні обсяги складають майже половину усіх доходів. Та частина податку, яка стягується під час імпорту товарів має велике значення для розвитку національної економіки. Тому для України є важливим питанням подолання бар'єрів, які складаються зараз через пандемію у світі та вдосконалення зовнішньоекономічних зав'язків із іншими країнами далі. На мою думку у подальшому нашій країні необхідно переглянути ставки ПДВ на імпортну продукцію і запровадити різні види ставок в залежності від наповнення товаром внутрішнього ринку та потреби в цьому товарів для національних виробників та споживачів.

Список використаних джерел

1. Хомутенко А. В., Хомутенко В. П., Драченко В. Інформаційно-аналітичний огляд податкових надходжень з імпортних операцій. Галицький економічний вісник. 2020. № 5. С 120-130.
2. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні. Економіка та держава. 2017. № 2. С. 61–65.
3. Податок на додану вартість. Дебет-Кредит. [сайт]. URL: https://services.dtkr.ua/catalogues/tax_rates/33
4. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Вороніна М.В.**Науковий керівник - Байрачна А.С.****ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ**

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Система оподаткування в Україні значно діє на виникнення тих складових бюджетів, які відповідають за дохід, які формують казну країни. На жаль, система податків України не дає плідно розвиватися нашій спільноті. Тому й з'являється неабияка потреба реформ податкової системи країни.

Оподаткування – це процес, який регулює законодавство щодо забезпечення існування та закріплення податків у країні. На сьогодні важливим питанням залишається пошук можливостей для ліпшого розвитку податкової системи нашої держави. Цю проблему в Україні досліджували такі вчені як: Н.О. Коломієць Г.В. Василевська, Ю.А. Артеменко, З.С. Варналій, П.В. Мельник та інші. Податкова система являє собою складний механізм в правовій системі країни. У нашій державі є багато статей закону, які можна пояснювати неоднозначно та по-різному.

Нині система податків в Україні не може повністю задовольнити потреби платників податків та їй не вдається реалізувати цілі державної політики. Коли формувалась система оподаткування, було допущено купа недоліків, і як наслідок неповноцінне здійснення основних функцій податків: соціальної, регулюючої та фіскальної. Крім того, незлагоджена структура податків є однією з проблем податкової системи нашої держави. Через те, що існує чимала кількість зборів та податків, питома вага багатьох з них в податкових платежах становить менше 1%. Звісно, ці податки мають слабкий вплив на бюджет, а тільки є додатковою статтею витрат на їх збір.

Правильне поєднання прямих і непрямих податків та рівень податкового навантаження є дуже важливими у процесі перебудови системи оподаткування. В наш час у системі оподаткування набувають поширення прямі податки, але й непрямі податки теж вигідні для фіскальних органів в якості стягнення, однак їх оплата залишається за кінцевим споживачем. Таким чином, прямі податки приносять неабияку користь для українського виробництва та підвищують рівень життя населення. Беручи до уваги наведену інформацію, можна виділити такі головні проблеми системи оподаткування в Україні: наявність великої кількості недостатньо ефективних податків, які витрачають адміністративні кошти, що перевершує доходи бюджету; суперечність та незлагодженість деяких податкових законів, відсутність стабільності; надлишкова фіскальна спрямованість податкової системи; велика кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, котрими можуть користуватися на практиці як податкові платники, так і працівники органів державної фіскальної служби України; неурегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, дефіцит ефективних механізмів захисту прав платників податків; податкова система зараз є чинником зниження рівня економічного зростання та інвестиційної активності, стимуляція ухилення від сплати податків.

Існує чотири основних принципів оподаткування, сформульованих А. Смітом:

- ❖ перший принцип – рівномірний розподіл між джерелами доходів, тобто кожен податок має припадати на те джерело, на яке він спрямований;
- ❖ другий принцип – спосіб, розмір та час оплати податку має бути чітко обумовлений;
- ❖ третій принцип – збір податку повинен бути у такій формі і таким способом, які максимально прийнятні для платника;
- ❖ четвертий принцип – на стягування податку повинно витрачатися щонайменше грошей зверх того, які поступають до держказни;

Адам Сміт пояснює останній принцип таким чином:

- 1) Податок може вимагати від платника більшу кількість грошей, ніж та, що продиктована потребами казни, через занадто роздутий штат чиновників - збирачів;
- 2) Високий рівень оподаткування може спричинити обмеження виробництва і зайнятості у ньому, що потребує додаткових витрат для забезпечення засобами існування значної частини населення.

Але представлені принципи не завжди результативно здійснюють свої функції у вітчизняній системі оподаткування.

Треба зауважити, що регулярні перевірки діяльності платників податків працівниками податкових органів є мінусом податкової системи нашої країни.

Можна зробити висновок, що в системі оподаткування України є ряд недоліків, один із важливих - це нестійкість податкової системи. Так само погано на розвиток діяльності підприємств діють систематичні зміни в законодавчих актах відносно деяких податків; фіскальна спрямованість податкової системи нашої країни; відсутність постійних та єдиних нормативів відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів. Задля того, щоб урегулювати та налагодити сучасні економічні відносини держави треба проводити гнучку податкову політику, що допоможе краще з'єднати інтереси держави з інтересами підприємництва. Розуміється, що сформувати таку політику податкової системи практично недосяжно. Для того, щоб зробити добре функціонуючу систему оподаткування, варто використовувати наступні принципи: економічна ефективність, гнучкість, соціальна справедливість. В Україні наведені принципи не застосовуються, як наслідок виникають питання встановлення розміру, кількості та способу стягнення податків.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України от 02.12.2010 року №2755-VI. <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Артеменко Ю.А., Вертелецька Я.Ю. Проблеми реформування податкової системи України / Ю.А. Артеменко // Економіка і регіон. - 2012. - №2 (17). - С. 119-121.
3. Василевська Г.В. Податкова політика у регулюванні економічного зростання / Г.В. Василевська // Фінанси України. - 2012. - №2. - С. 39-43.
4. Коломієць Н.О. Проблеми та необхідність реформування податкової системи // Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. - 2011. - №4. - С. 83-87.
5. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: Монографії. П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій; за ред. З.С. Варналія. К.: Знання України. 2010. 675 с.

Vostrykov P. PhD student

**Scientific advisor: Yelnikova Yu. Doctor of Economics, Senior Lecturer,
Sumy state university**

**BIBLIOGRAPHIC ANALYSIS OF TAXATION
AT THE LOCAL LEVEL: FOREIGN EXPERIENCE**

Analyzing the Ukrainian tax system, a number of scholars highlight the advantages and disadvantages of local taxes. Arguments for shortcomings mainly relate to administration, recovery process and intended use. Also, domestic scholars often emphasize the need to harmonize foreign experience in collecting local taxes in order to increase the performance of such fiscal and regulatory functions.

To study the peculiarities of collecting local taxes abroad, we selected the most cited articles in the database Scopus and Google Scholar (Table 1).

Table 1 – The most relevant papers in local tax based on Scopus and Google Scholar

№	Authors (Year)	Bibliometric	Database	
			Scopus	Google Scholar
1	Agrawal, D. R. (2016)	Local fiscal competition: An application to sales taxation with multiple federations. <i>Journal of Urban Economics</i> , 91, 122-138.	13	37
2	Jofre- monsény, J. (2013)	Is agglomeration taxable? <i>Journal of Economic Geography</i> , 13(1), 177-201.	13	31
3	Jofre- Monseny, J., & Solé- Ollé, A. (2010)	Tax differentials in intraregional firm location: Evidence from new manufacturing establishments in spanish municipalities. <i>Regional Studies</i> , 44(6), 663-677.	18	32
4	Ladd, H. F. (1994)	Fiscal impacts of local population growth: A conceptual and empirical analysis. <i>Regional Science and Urban Economics</i> , 24(6), 661-686.	60	212

Note that the authors of the most cited studies analyze the peculiarities of paying local taxes in Spain and the United States.

Spain's tax system is divided into three levels, state, regional and municipal. The peculiarity of state taxes is that they are levied in order to fulfill the tasks assigned to it by the state. These include: maintaining public authorities, providing health care and providing social assistance. The regional level of taxation varies depending on the limitations of Spanish autonomy and may include (hunters' fees,

environmental taxes and fees, inheritance tax, transport tax, etc.).

As for the municipal level, such taxes are set independently by the municipalities. Such taxes include construction tax, real estate tax.

The US tax system also has several levels:

- federal level (for such taxes, the same principles of payment of taxes are approved, which are mandatory for all Americans);
- state level (within the state can develop their own regulations, the jurisdiction of which extends only within such a state);
- municipal level (taxes and fees are levied only on the administrative territory of a particular settlement).

The US government has introduced such types of local taxes as: sales tax, local income tax, corporate income tax, inheritance tax, property tax.

An analysis of the most cited research shows that local taxes protect against the one-sided development of local economic infrastructure. There are also small fluctuations in revenues throughout the business cycle. The authors note the balance of interests and the balance between the consumption of local services and the tax burden.

The distribution of tax potential depends on local needs, where some scholars highlight this as an advantage and others as negative. Because local governments can set the rates of the most important taxes on their own.

Thus, the bibliographic analysis of the most cited scientific papers on local taxes shows that abroad, as in Ukraine, there are some advantages and disadvantages. The domestic tax system needs to be improved, but it is worth developing its own mechanisms for the implementation of which will have a positive impact on the process of local tax administration. Important attention should be paid to the targeted use of funds accumulated from local taxes. We believe this will increase the amount of tax revenues and increase public confidence in local authorities.

Reference

1. Agrawal, D. R. (2016). Local fiscal competition: An application to sales taxation with multiple federations. *Journal of Urban Economics*, 91, 122-138. doi:10.1016/j.jue.2015.04.001
2. Jofre-monseny, J. (2013). Is agglomeration taxable? *Journal of Economic Geography*, 13(1), 177-201. doi:10.1093/jeg/lbr032
3. Jofre-Monseny, J., & Solé-Ollé, A. (2010). Tax differentials in intraregional firm location: Evidence from new manufacturing establishments in spanish municipalities. *Regional Studies*, 44(6), 663-677. doi:10.1080/00343400802508877
4. Ladd, H. F. (1994). Fiscal impacts of local population growth: A conceptual and empirical analysis. *Regional Science and Urban Economics*, 24(6), 661-686. doi:10.1016/0166-0462(94)90006-X

Гринчук Т.П., к.е.н.
Фаховий коледж економіки і права
Вінницького кооперативного інституту,
м. Вінниця

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ

Цифрова економіка, отримуючи популярність у всьому цивілізованому світі, водночас пропонує, а часто – навіть диктує нові правила для ведення бізнесу. Зокрема, вона надає нові можливості суб'єктам господарювання у питаннях самооподаткування та здійснення податкового контролю з боку держави [1, с. 23].

Сучасні тенденції, що відбуваються у податковому контролі, демонструють цифровізацію процедур податкового контролю, масштабне використання електронного документообігу в режимі реального часу, переорієнтування податкового контролю на поточну форму реалізації. Зазначені тенденції сприятливі для всіх учасників податкового контролю, з одного боку відбувається скорочення трудовитрат на проведення дорогого наступного контролю у формі виїзних перевірок, з іншого боку, платники податків менше взаємодіють з контролюючими органами, що знижує адміністративні витрати бізнесу та зменшує соціально-психологічну напругу, що виникає при виїзних формах контролю.

За рахунок розвитку ІТ-технологій, а також їхньої трансформації розширюється спектр можливостей податкових органів, а також підвищується рівень впливу податкових служб на діяльність платників податків.

Цифрове середовище для податкової системи є новим і, як і всі нововведення, вимагає правильної адаптації. Цифровізація у податковій системі спрощує та автоматизує багато процесів, проте з усіма позитивними аспектами цифровізація несе й проблеми. Основними проблемами, з якими може зіткнутися податкова система є:

- порушення законодавства про податки та збори;
- ухилення від сплати податків;
- заниження податкової бази;
- порушення недоторканності приватного життя, так як використовуються «великі дані» і можливий витік даних;
- порушення податкової таємниці.

Однією з основних проблем розвитку податкового контролю є впровадження технологій так званих «великих даних» (Big Date). Завдяки даним технологіям (Big Date) перед податковими органами відкриється низка можливостей: вони матимуть доступ до інформації про платника податків, зможуть виявляти не законну діяльність платників податків та ухилення від сплати податків. Водночас застосування великих даних тягне за собою серйозні ризики як для платників податків, так і для податкових органів. Поява повної інформації про платників податків порушує податкову таємницю. Розкриття

інформації неминуче підвищує ризики злому серверних сховищ платників податків через несанкціонований доступ до корпоративних та банківських систем суб'єкта відкритих даних.

Отже, перед податковими органами стоїть важливе завдання не лише за короткий термін освоїти технологію великих даних, а й забезпечити надійний захист інформації, можливість доступу до неї лише посадових осіб. Тому на контролюючі органи лягає велика відповідальність щодо забезпечення надійної безпеки при застосуванні цієї технології.

Великі дані являють собою новий рівень розвитку технологій, який створює, з однієї сторони, нові можливості для бізнесу та суспільства загалом, а з іншої – якісно інші ризики для конституційних прав та свобод громадян. Проблема принципово нових, які раніше не існували податкових ризиків, пов'язаних з цифровізацією економіки, стала іншою важливою проблемою для держави. Дані ризики найчастіше виникають у сфері національного та міжнародного оподаткування. Така тенденція розвитку податкової системи призведе до скорочення кількості бюджетних доходів до скарбниці держави, що пояснюється мінімізацією податкових зобов'язань організації.

Ризики використання великих даних у податковій сфері можна звести до таких:

- 1) витік даних, тобто втрата контролю за їх використанням, що тягне за собою їх потрапляння до небажаних осіб та можливості здійснення шахрайських дій за їх допомогою;
- 2) обробка неточних або неповних даних, що завдає шкоди платникам податків;
- 3) порушення податкової таємниці, і навіть недоторканності приватного життя платників податків.

У зв'язку з цим виникає серйозна проблема державного регулювання застосування технології великих даних.

Державне регулювання використання технології великих даних, має створюватися з урахуванням європейського законодавства та корисних елементів з американської моделі, безумовно, з урахуванням українських реалій. При цьому не слід регулювати великі дані у відриві від законодавства щодо персональних даних. В умовах дуже широкого тлумачення поняття великих даних воно неминуче перетинатиметься з поняттям персональних даних, оскільки великі дані можуть опосередковано, тобто із залученням додаткової інформації, визначити фізичну особу та порушувати недоторканність особистого життя – конституційне право громадян.

Новим викликом для податкової системи стала необхідність визначення основних елементів оподаткування електронного бізнесу. Нині у вітчизняному законодавстві не визначено понятійний апарат електронного бізнесу, інтернет-торгівлі, електронної комерції, хоча ці терміни завжди вживаються. Також у законодавстві відсутня класифікація цифрових продуктів, тобто не визначено, відносити їх до товарів чи до послуг [2, с. 36]. Отже, утруднено податковий контроль електронного бізнесу. Тому насамперед необхідне чітке визначення та законодавче закріплення понять, що розглядаються в Податковому кодексі

України, а також глибоке опрацювання системи оподаткування цифрових продуктів.

Зростанню податкових ризиків держави сприяють нові моделі ведення бізнесу, що ускладнюють ідентифікацію грошових потоків, що дозволяють оподатковувати їх у тій чи іншій юрисдикції. Нові грошові потоки виникають також у результаті використання багатосторонніх моделей ведення бізнесу та великих масивів даних, що тягне за собою втрату контролю за оподаткуванням. Сьогодні інформаційні технології відкривають споживачам доступ до матеріальних благ та послуг із будь-якої точки світу, збільшуючи ризики податкового контролю. Відправною точкою у вирішенні цієї проблеми може стати визначення місця реалізації за місцезнаходженням безпосереднього покупця товару чи послуги, створення програмного забезпечення для ідентифікації електронних угод.

Отже, податковий контроль зазнає прогресивних змін, пов'язаних з масштабною цифровізацією економіки та суспільства загалом. Сучасні технології дозволяють удосконалювати податкове адміністрування та податкові правовідносини в рамках податкового контролю шляхом використання глобальної мережі Інтернет, спеціально розроблених веб-інтерфейсів, процедур податкового контролю в реальному часі, нових консультативних форм податкового контролю. Дані нововведення дозволяють знижувати трудовитрати податкових органів, скорочувати адміністративне навантаження на підприємницьке середовище, запобігати низці податкових правопорушень, своєчасно виконувати податкові зобов'язання платниками податків у максимально комфортному форматі, формувати сприятливе бізнес-середовище та загалом підвищувати ефективність податкового контролю. Але незважаючи на значні досягнення у застосуванні інформаційних технологій, існує низка серйозних проблем, вирішення яких потребує подальшої модернізації податкового контролю за умов цифровізації економіки. Звісно ж, що оподаткування електронного бізнесу необхідно розвивати з урахуванням практики розвинених країн, з українських реалій.

Список використаних джерел

1. Шаповалова О. В. Цифрова платформа електронного адміністрування податку на додану вартість. *Право та інноваційне суспільство*. № 2 (11). 2018. С. 23-30.

2. Бодров В. Г. Податкове регулювання в умовах формування цифрової економіки в Україні. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2 . С. 30-37.

Грицай І. А.**Науковий керівник - Грицай О.І., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів**

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ЗАХИСТ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Для обмеження негативних наслідків зміни клімату, які впливають на рівень життя та зайнятість населення, виробництво, фінансову стабільність, а також на суспільну згуртованість та політичну стабільність, необхідними є дотримання природо користувачами екологічних стандартів на всіх стадіях своєї діяльності. Ключову роль серед елементів екологічної політики держави з відіграє екологічне оподаткування. Переважна більшість країн ЄС переглядають підходи до екологічного оподаткування, змінюючи сутність еко-податків із компенсаційних, які покривають шкоду, завдану навколишньому середовищу на мотиваційні, які сприяють захисту довкілля і фінансують запобіжні заходи охорони природи.

Тематика екологічного оподаткування є доволі актуальною і для України. Ефективність вітчизняної системи справляння екологічного податку викликає сумніви, адже викиди забруднюючих речовин перевищують встановлені нормативи ЄС за деякими видами, за даними [1] до 80 разів.

За останні роки спостерігається значний ріст екологічного податку за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю, попри те, що згідно Податкового кодексу [2], суб'єкти господарювання, які здійснюють викиди у обсязі не більше 500 тон за рік не є платниками екологічного податку. Так, у 2020 р цього податку сплатили 1,04 млрд. грн., що становить 1/5 частину від усіх екологічних податків в Україні [3].

Якісне впровадження еко-податків стосується не лише збільшення ставок податків, а й зменшення лімітів викидів та нормативів забруднень, що з одного боку сприятиме зменшенню обсягів забруднення та сприятиме становленню екологічної свідомості, але з іншого – може мати і негативні наслідки.

Необхідним є врахування ризиків від впровадження жорсткіших умов екологічного оподаткування. Так, через зменшення дозволів або надмірно високі ставки, можуть зменшитись рентабельність, збільшитись ціни на товари та послуги, суб'єкти господарювання змушені будуть згорнути діяльність, що спричинить зростання рівня безробіття.

Існує не лише необхідність підвищення ставок екологічного податку, а удосконалення механізмів фінансування природоохоронних заходів, освоєння коштів від екологічного податку на модернізацію підприємств-забруднювачів.

Відповідно до Паризької угоди [4], директив 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради про промислові викиди [5], вказівок Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) встановлено, що ставка екологічного податку повинні корелювати із завданним екологічним збитком. Крім того, аналогічні завдання затверджують Цілі сталого розвитку ООН на

2015-2030 рр. Це зумовлює необхідність адаптування вітчизняного законодавства до країн ЄС.

Вітчизняні процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) здійснюються відповідно до Закону України “Про оцінку впливу на довкілля” [6]. Реалізується ОВД через платформу SaveEcoBot, завдяки якій в режимі реального часу моніториться реєстр ОВД, в якому відображаються етапи проходження процедури екологічної оцінки планової діяльності підприємств, дані про дозволи на викиди, сплата еко-податків тощо.

Характер, інтенсивність та ступінь небезпеки впливу господарської діяльності на стан довкілля і здоров'я населення виявляється через платформу SaveEcoBot. Власне за даними [3] бачимо, що частина процедур з ОВД має позитивну тенденцію і суб'єкти господарювання отримують дозволи на провадження планової діяльності, проте є й такі, яким відмовляють у провадженні діяльності.

Підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку, що удосконалення екологічного оподаткування повинно супроводжуватись врахуванням можливих ризиків та загроз для вітчизняної економіки, а також існуючих зобов'язань України перед світовою спільнотою.

Список використаних джерел

1. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. – 108 с. URL: http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Екологічні податки України. URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>
4. Паризька угода, 12.12.2015, Ратифікація від 14.07.2016. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_161.
5. Директива 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення) від 24 листопада 2010 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/%202010_75_%D0%84%D0%A1.pdf.
6. Закон України “Про оцінку впливу на довкілля” від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

Каземирчик М. С.
Науковий керівник – Лагодієнко Н. В., д.е.н., ст. викладач
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ДИВІДЕНДАМИ

Дивіденди – невід’ємний елемент господарської діяльності підприємств. Кінцева мета акціонерів, як і суб’єктів господарювання в цілому, – отримання прибутку. Зазвичай, дивіденди розуміють як платіж учасниками при розподілі прибутків юридичної особи. Табл. 1 містить поняття, що характеризують дивіденди в нормативних документах.

Таблиця 1

Визначення дивідендів в законодавстві

Податковий кодекс України	НП(С)БО 15 «Дохід»
Платіж, що здійснюється юридичною особою, в т.ч. емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв’язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку	Частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства

Джерело: побудовано за матеріалами [1,2].

Для правильного відображення в бухгалтерському обліку нарахування та виплату дивідендів необхідні документи що підтверджують правомірність цих операцій. На рис. 1 зображено основні з них.

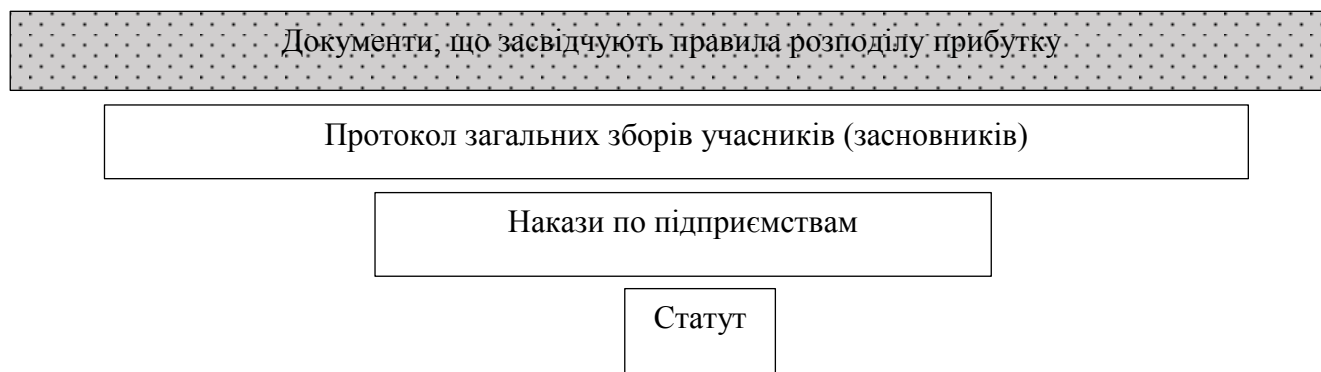

Рисунок 1 – Правова база нарахування дивідендів

Джерело: побудовано за матеріалами [3].

Періоди виплати дивідендів не є фіксованими законодавчо (окрім як для АТ). Рішення висуває вищий орган управління підприємства. Термін сплати ж має міститись в статуті. Можлива ситуація виплати дивідендів щоквартально, але не заперечується сплата раз на рік.

Виплата дивідендів в АТ регламентована Законом України «Про акціонерні товариства». Платежі мають бути здійснені лише у грошовому вираженні та:

1. для власників простих акцій – не пізніше 6 місяців з дати прийняття рішення про виплату дивідендів зборами акціонерів;

2. для власників привілейованих акцій – не пізніше 6 місяців після звітного року [4].

Слід зазначити, що прийняття рішення про виплату дивідендів зборами акціонерів є обов’язковою процедурою. Вона має відбутися не пізніше 30 квітня.

Порушення терміну сплати дивідендів може призвести до санкцій – штрафів, а саме:

1. При першому порушенні – від 300 до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

2. При повторному порушенні – від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5].

При розгляді порядку оподаткування дивідендів виникає питання щодо правильного нарахування та сплати авансових внесків. В табл. 2 відображено формули, за допомогою яких розраховують відповідні суми, а на рис. 2 проілюстровано методологічні засади їх функціонування.

Таблиця 2

Визначення суми авансового внеску

Грошове зобов’язання з податку на прибуток	
Погашено	Не погашено
$AB = (D - O) \times 18\%$ $O = \text{Прибуток/Збиток} \pm \text{ПР}$	$AB = D \times 18\%$
АВ – авансовий внесок; О – об’єкт оподаткування, щодо якого грошове зобов’язання вже погашено; Д – сума дивідендів; ПР – податкові різниці.	

Джерело: побудовано за матеріалами [1].

Підлягає:	Не підлягає:
зарахуванню щодо зниження сум податкового зобов’язання з податку на прибуток, що задекларований у податковій декларації. (прибуток, що розподілений на оплату дивідендів оподатковується лише один раз – при виплаті)	зарахуванню щодо зниження сум податкового зобов’язання з інших податків
	поверненню платнику

Рисунок 2 – Характеристики авансового внеску

Джерело: побудовано за матеріалами [1].

В табл. 3 визначено кореспонденції щодо податкового обліку дивідендів.

Таблиця 3

Операції з обліку дивідендів фізичних та юридичних осіб

Операція	Дт	Кт
Облік дивідендів юридичній особи		
Розподіл прибутку (для виплати дивідендів)	441	443
Нарахування дивідендів учаснику	443	671
Сплата авансового внеску	641	311
Виплата дивідендів	671	311
Облік дивідендів фізичної особи		
Нараховано дивіденди	443	671
Утримано ПДФО (5%)	671	641
Утримано ВЗ	671	642
Перераховано ПДФО	641	311
Перераховано військовий збір	642	311
Виплачено дивіденди	671	311

Джерело: побудовано за матеріалами [6].

Отже, дослідивши методику обліку операцій з дивідендами можна стверджувати, що законодавчі вимоги містять конкретні правила щодо ведення податкового обліку пов'язаними з нарахуванням і сплатою дивідендів. Особливу увагу варто приділити більш ретельному огляду питань щодо термінів виплати дивідендів та сплати авансових внесків.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <https://goo-gl.su/cJZgYW>
2. НП(С)БО 15 «Дохід». URL: <https://goo-gl.su/oVAxF7O>
3. Дивіденди для фізосіб: від оформлення до оподаткування. URL: <https://goo-gl.su/g2OLoCS>
4. Закон України «Про акціонерні товариства». URL: <https://goo-gl.su/Z3oxY5i>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://goo-gl.su/KZW7Bv>
6. Дивіденди. IFactor. URL: <https://cutt.ly/NWMsoB0>

Калюжна М.В.**Науковий керівник – Найденко О.Є., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків**

ПІЛЬГОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ ТА ЇХ МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Пільгове оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, перш за все стосується саме нарахуванню мита та наданню всіх необхідних товаросупровідних документів, за допомогою яких можливо нарахувати мито умовно. До товарів, які ввозяться на митну територію України можуть застосовуватись преференційні та пільгові ставки ввізного мита за умови документального підтвердження їх походження з країн Європейського Союзу, Європейської асоціації вільної торгівлі (Республіка Ісландія, Князівство Ліхтенштейн, Королівство Норвегія, Швейцарська Конфедерація), Чорногорії, Македонії, Канади [1].

Відповідно до частини першої ст.281 МКУ допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори [2].

До митниці необхідно подати документи, що підтверджують країну походження товару. Такими документами є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару або сертифікат про регіональне найменування товару.

З 1 січня 2019 року Україна почала застосовувати положення Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморських преференційних правил визначення походження товарів в торгівлі з ЄС. Так, відповідно до вимог пункту 1 статті 29 Глави 1 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС кожна Сторона зменшує або скасовує ввізне мито на товари, що походять з іншої Сторони.

Відповідно до статті 15 розділу IV Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження товари, що походять з однієї з Договірних Сторін, і ввозяться в інші Договірні Сторони, підпадають під дію цієї Угоди за умови подання одного з таких документів, що підтверджують походження [3]:

1. сертифікат з перевезення товару EUR.1;
2. сертифікат з перевезення товару EUR-MED;
3. декларація (“декларацією походження” або “декларацією походження EUR-MED”), надана експортером до інвойса, яка може бути складена (стаття 21 Конвенції):

- а) уповноваженим експортером відповідно до положень Статті 23 Конвенції, або

б) експортером на будь-яку партію товару, що складається з однієї або більше одиниць упаковки, сукупна вартість яких не перевищує 6000 євро.

Текст декларації походження має такий зміст:

The exporter of the products covered by this documents (customs authorization №⁽¹⁾) declares that , except where otherwise clearly indicated, these products are of⁽²⁾ preferential origin.

Відповідно до вищезазначеного, можна сказати, що пільгове оподаткування товарів, які ввозяться на територію України, тісно пов'язане із країною походження даного товару.

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених Розділом II Митного кодексу [2].

На рис.1 надана інформація щодо товарів, які вважаються повністю виробленими у даній країні.

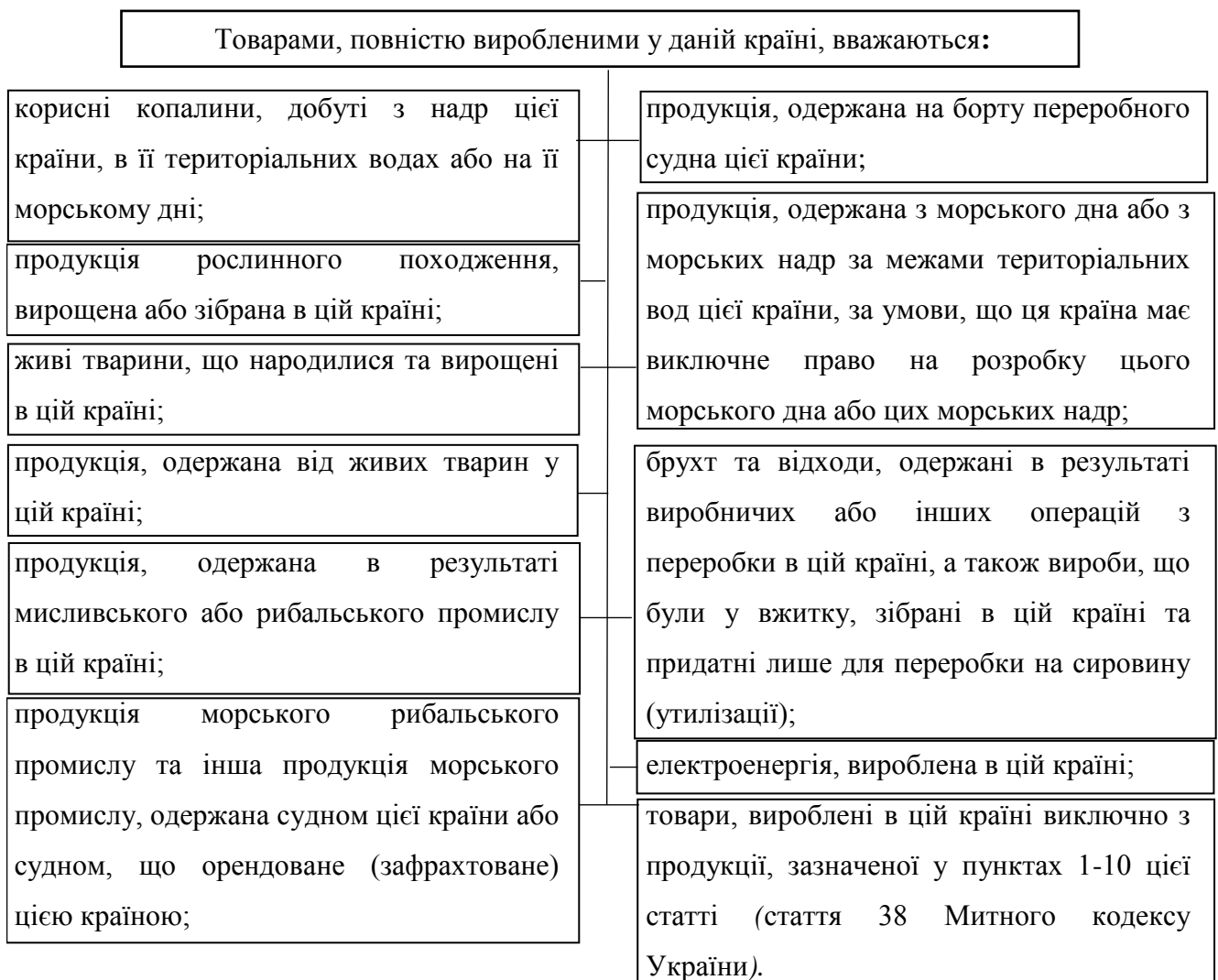

Рис.1 Товари, які вважаються повністю виробленими у даній країні

На основі рис.1, можна зробити висновок, що експортери мають підтвердити те, що їх товар повністю вироблений в даній країні.

Декларація походження або декларація походження EUR-MED може бути складена експортером тоді, коли товари експортуються або після експортування за умови подання цієї декларації в країні імпорту не пізніше, ніж протягом 2 років після імпортування товарів, яких вона стосується.

Експортер, який подає заявку на отримання сертифіката з перевезення товару EUR.1 або EUR-MED, повинен зберігати документи протягом щонайменше 3 років.

Згідно зі статтею 301 Митного кодексу України повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів здійснюється відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України [2].

Статтею 43 Податкового кодексу України визначено, що обов'язковою умовою для здійснення повернення сум грошового зобов'язання є подання платником податків заяви про таке повернення протягом 1095 днів від дня виникнення помилково та/або надміру сплаченої суми [4].

На основі наведеної інформації, можна зробити висновок, що для пільгового оподаткування митом, необхідно визначити країну походження товару та впевнитися, що України уклала Угоду про вільну торгівлю із цією країною. Наступним етапом необхідно мати документи, що підтверджують походження даного товару (для уповноваженого експортера достатньо мати текст декларації про походження, засвідчену печаткою підприємства). Наступним етапом є подання усіх дозвільних документів, сертифікатів та митної декларації до митниці. У 47 графі митної декларації буде наведений спосіб платежу - 01, тобто умовно, і мито нараховуватись не буде.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт QD Professional . URL: <https://qdpro.com.ua/>
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2012. - № 44-45. - № 46-47. - № 48. - Ст. 552.
3. Регіональна конвенція про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_006-16#Text
4. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ковтун В.Р.
Науковий керівник - Байрачна А.С.
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Одним з важливіших регуляторів економічного та соціального розвитку, а також головним інструментом у формуванні великої частини бюджетів багатьох країн – це оподаткування. В Україні, на відміну від країн ЄС, система оподаткування, можна сказати, зосередилась лише на одній своїй функції – фіскальній. Це є не досить ефективно та звісно має не аби який список недоліків, і саме тому потребує негайного вирішення цих проблем.

На сьогоднішній час, в оподаткуванні підприємств в Україні є своя система яка включає в себе основні ставки, за якими підприємства сплачують податки:

- Один з найважливіших податків на підприємстві – це податок на прибуток. Він стягується з усіх доходів підприємства. На сьогоднішній день ставка цього податку є 18%.

- Другим йде податок на дивіденди – він становить 5% та сплачується завдяки авансовим платежів.

- Третім в черзі йде ПДВ – сплачується цей податок з деякої частки вартості товару, роботи чи послуги, які з'являються на будь-якій стадії процесу виготовлення цього товару, роботи чи послуги. Відповідно до ПК України ставка цього податку на сьогоднішній час становить 20%.

- Четвертим податком є Єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Він замінив платежі на соцстрах та ПФУ. Про нього звітують кожен місяць та сплачують у розмірі 22% з фондів зарплати.

- Іншим на черзі є ПДФО – він стягується з заробітної плати робітника у вигляді 18%. А ще з заробітної плати утримують обов'язковий військовий збір – 1,5%.

За останні роки система податків збільшила частку прямих податків, що є відповідною ознакою розвинутих країн світу. Звісно, для фіскальної служби більш вигідними і зручними у стягненні є непрямі податки, хоч вони є великим тягарем для споживача. Саме тому прямі податки допоможуть уникнути таких наслідків: зниження якості життя населення, занепад виробництва України, яке не зможе бути конкурентоспроможним в порівнянні з більш дешевшими товарами іноземців. Виходячи з вище згаданого, хочу виділити основні проблеми системи оподаткування підприємств України:

- Величезна кількість не дуже ефективних податків, потребують значних адмін витрат, які можуть перевищувати дохід бюджету;

- Повна відсутність прозорих та по справжньому ефективних механізмів для повного захисту усіх платників податків;

- Фіскальна спрямованість системи податків;
- Надмірна кількість правових та нормативних актів, котрими повинні керуватися та в значній мірі володіти усі платники податків та усі працівники Фіскальної служби України;
- Через податкову систему страждає рівень економічного зростання й взагалі інвестиційної стимуляції ухилень від сплати податку;
- Нестабільність податкових законів;
- Безсистемне надання пільг та перекручення сутності деяких видів податків;

В наш час все більше невдоволень податковою системою з'являється у бізнесу, та й у самої держави. Ці невдоволення повинні стати рушійною силою для негайного реформування податкової системи в цілому. Основною метою цієї реформи повинно стати створення умови для зростання економіки, а саме:

- Зробити роботу оподаткування більш прозорою та незалежною від чиновників, для уникнення корупції;
- Розробити рівномірне податкове навантаження для усіх підприємств країни;
- Скасовувати чітке встановлення планів надходжень;
- Значно зменшити корупцію, чи повністю викоринити корупцію в податковій сфері.

Саме разом усі ці реформи допоможуть відновити економічний зріст, сприятиме підйому українських підприємств, та збільште бюджетні надходження.

Отже, щоб докорінно змінити усю систему податків треба докорінно змінити усі взаємовідносини між державою та платникам податків, що торкнеться усіх законів оподаткування, навіть законодавчих принципів нарахування цих податків; також ця реформа потребує повної зміни самої податкової служби, та зміни у її кадрах. Усі ці умови взаємозалежні. Без виконання першої умови не спрацює друга, і навпаки. Бо якщо змінити всю структуру, але залишити тих самих людей на роботі, ми не зможемо уникнути хабарництва та повною мірою покінчити з корупцією. Так і якщо ми повністю оновимо кадрові структури податкової системи, але залишимо систему без змін, з усіма її вадами та вразливістю до корупції, усі наші дії не принесуть нам ніяких результатів. Саме тому увесь загальний підхід до реформування має полягати у реформі структури податків:

1. ЄСВ: скасовується податок. Його втрату компенсує ПДФО, зміни в ПП та ПДВ, а також підвищення податку на акцизи, майно, за надра;
2. ПДВ: залишити усю базу нарахувань, за умови радикальної зміни адміністрування;
3. ПП: повне реформування, зміна у сутності податку й значне підвищення надходжень від нього;
4. Також реформувати усю Фіскальну службу України та усі принципи за якими вона діє, та досягти повного та точного виконання усіх правил та норм оподаткування.

Отже, реформа має торкнутися усіх інституцій: самої системи й тих хто

буде керувати цією системою. А для створення такої оптимальної системи, потрібно мати за основу рівнонапруженість, економічну ефективність, стабільність, справедливість та гнучкість.

Список використаних джерел

- 1.Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
- 2.Трансформаційні процеси у податковій системі України: Монографія / За заг. ред. І. С. Волохової. - Одеса: Атлант ВОІ СОІУ,2018. – 384 с.
- 3.Податкова система України: тренінг-курс : навч. посіб. / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова та ін. ; за заг. ред. О. М. Тимченко ; передм. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ “Акад. фін. управ ління”,2012. – 656 с. – (Серія “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”).

Колотій В. Ю.

**Науковий керівник – Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава**

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ЧЕТВЕРТОЇ ГРУПИ

Кожне підприємство перед початком та/або в період своєї діяльності постає перед вибором системи оподаткування. В Україні розрізняють загальну та спрощену системи оподаткування. Спрощена система поділяється на 4 групи в залежності від таких характеристик як чисельність найманих працівників, обсяг доходу за календарний рік, виду діяльності тощо.

Розглянемо спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку 4 групи: її основні характеристики, позитивні та негативні моменти.

Четверту групу єдиного податку можуть обирати:

1) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, що мають частку сільськогосподарського товаровиробництва у попередньому податковому році рівну або більшу ніж 75 %;

2) фізичні особи підприємці, що здійснюють діяльність лише в межах фермерського господарства та відповідають наступним вимогам: займаються вирощуванням, відгодовуванням сільськогосподарської продукції, збиранням, виловлюванням, переробкою такої власновирощеної або відгодованої продукції та її продажем; здійснюють діяльність (окрім постачання) за місцем податкової адреси; не мають найманих працівників; членами такого фермерського господарства є лише члени сім'ї; площа сільгоспугідь та земель водного фонду у власності або користуванні господарства становить у межах від 2 до 20 га [4].

Окрім вищенаведених умов, підприємство зобов'язане проводити оплату за відвантажені товари або виконані роботи чи надані послуги лише в грошовій формі (готівковій або безготівковій).

Згідно Податкового кодексу України (далі – ПКУ) об'єктом оподаткування для єдинників 4 групи є площа сільськогосподарських угідь або земель водного фонду, які перебувають у їх власності чи є наданими їм у користування [3].

Базою оподаткування виступає нормативна грошова оцінка 1 га сільгоспугідь з урахуванням коефіцієнта індексації, який був визначений на 1 січня базового податкового року. Ставки оподаткування кожної групи угідь відрізняються, їх значення наведені в п. 293.9 ПКУ [3].

Підприємства четвертої групи ведуть спрощений облік доходів та витрат. Тобто вони звільняються від сплати наступних податків та зборів:

- 1) земельного податку;
- 2) податку на прибуток підприємств, окрім передбачених випадків п.133.1 ПКУ;
- 3) ПДФО у частині доходів, що одержані в кінцевому результаті діяльності;
- 4) ПДВ з постачання товарів або надання робіт чи послуг, місце

постачання яких знаходиться у межах митної території України (виключення ПДВ, що сплачують фізичні та юридичні особи, обравши ставку єдиного податку);

5) податку на майно в частині земельного податку за земельні ділянки, які використовуються підприємством для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;

б) рентної плати за спеціальне використання води [3].

Сільгосптоваровиробники можуть бути платниками акцизного податку, екологічного податку та транспортного податку.

Податковий період для досліджуваної групи становить календарний рік. Підприємства розраховують суму єдиного податку самостійно на 1 січня і зобов'язані подати податкову декларацію до 20 лютого поточного року. Єдиний податок сплачується кожного кварталу протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового кварталу, у наступних розмірах: в I кварталі – 10 %; в II – 10 %; в III – 50 % і в IV – 30 %. Суми даного податку платники перераховують на рахунок місцевого бюджету, у якому розташована земельна ділянка [2].

До основних переваг спрощеної системи оподаткування платників єдиного податку четвертої групи відносять:

- звільнення від нарахування, сплати та подання звітності з деяких податків та зборів;
- фізичні особи, що надають в оренду сільгоспугіддя платникам єдиного податку, звільнені від сплати земельного податку;
- звітність подається раз на рік [1].

Основним недоліком спрощеної системи оподаткування 4 групи можна вважати те, що сума єдиного податку не залежить від кінцевих результатів діяльності підприємства. Тобто, якщо підприємство у кінцевому результаті отримало прибуток чи навіть збиток, воно все рівно повинно сплатити єдиний податок. В деякій мірі даний недолік має перевагу, наприклад, для високорентабельного підприємства.

Список використаних джерел

1. Мальшакова С. Аналізуємо системи оподаткування. Uteka.ua. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-nalogooblozhenie-selxozpredpriyatij-12-analiziruem-sistemy-nalogooblozheniya> (дата звернення 15.10.2021).

2. Петрусенко І. Платники єдиного податку – юридичні особи: особливості перебування на спрощеній системі. ЛІГА: ЗАКОН. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ008800 (дата звернення 15.10.2021).

3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 31.10.2021).

4. Що необхідно знати єдинникам 4 групи? СОТА: звітність і документообіг. URL: <https://sota-buh.com.ua/news/shcho-neobkhidno-znaty-yedynnykam-4-hrupy> (дата звернення 15.10.2021).

Кочієру А.С.
Скрипник С.В., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Законодавчими актами України систему оподаткування визначають як один із основних елементів державного регулювання фінансової підтримки аграрного сектору, що безпосередньо впливає на ефективність рівня виробництва та використання наявних фінансових ресурсів. Збалансованість політики оподаткування безпосередньо впливає на результати діяльності підприємств аграрної сфери, забезпечуючи їх конкурентоспроможність та вирішуючи соціально-економічні проблеми, пов'язані з їх підприємницькою діяльністю. Систему оподаткування регулює цілий ряд нормативно-законодавчих актів, серед яких основними є Конституція України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України та інші законодавчі акти. На підставі названих нормативно-законодавчих актів розроблена нормативна база галузевих органів регулювання діяльності підприємств аграрної сфери, а також це відповідні нормативні документи Державної фіскальної служби України. Цими документами і визначені особливості різних систем оподаткування, якими можуть скористатися при дотриманні певних умов суб'єкти господарювання.

Так, відповідно до вимог Податкового кодексу України (ПКУ) суб'єкти господарювання аграрної сфери, зокрема і фермерські господарства, можуть обирати загальну або спрощену систему оподаткування, в основу якої покладено сплату єдиного податку. Це означає, що система оподаткування визначається з урахуванням особливостей їх організаційно-правової форми, отриманих доходів, кількості працівників тощо. На вибір системи оподаткування впливають декілька факторів: вид діяльності; наявність або відсутність вхідного податку (ПДВ) або пільг для партнерів; обсяг реалізованої продукції; кількість працівників. Аналіз діяльності суб'єктів господарювання аграрної сфери засвідчив, що більшість з них обирають спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку 4 групи (з 2015 року). Одним із чинників прийняття такого рішення є той факт, що всі ці суб'єкти до 2015 р. були платниками фіксованого сільськогосподарського податку, трансформованого в подальшому у єдиний податок 4 групи.

За вимогами ПКУ, при обранні спрощеної системи оподаткування, платники податку 4 групи звільняються від сплати податку на прибуток підприємств, податку на нерухомість (так званий земельний податок), рентної плати за спеціальне водокористування. При порівнянні ставок єдиного податку 4 групи за гектар сільськогосподарських угідь у період з 2014 р. по 2021 р. можемо побачити залежність їх величини від категорії (типу) земель. Разом з тим, з 2015 року зріс фіскальний та соціально-економічний тиск на аграрний сектор, оскільки з цього року було не тільки трансформовано фіксований сільськогосподарський податок у єдиний податок 4 групи, а й збільшено базу оподаткування (нормативну грошову

оцінку землі) та ставки оподаткування. Такі зміни збільшили податкове навантаження на сільськогосподарських товаровиробників у 38 разів. При цьому зросла вартість оренди майже в 6 разів. Наступний період 2016-2018 рр. характеризується ще більшим погіршенням у зв'язку з новим грошової оцінки землі на законодавчому рівні, а разом з нею майже вдвічі і єдиної ставки податку [1].

Однак навіть такі негативні для агровиробників зміни не змінили їх відношення до цього податку. Такий факт свідчить про прийнятність зазначеного податкового навантаження для аграріїв. Це може свідчити і про відносно простішу процедуру в системі податкового адміністрування, що враховує специфіку виробничої діяльності підприємства і є взаємопов'язаною із запропонованою для використання спрощеною системою обліку та звітності, за якої величина витрат на бухгалтерські та фінансові послуги є значно нижчою.

Важливою ділянкою системи оподаткування аграріїв податком на додану вартість. Певного часу аграрним підприємствам надавалися особливі умови для його збору і сплати ПДВ [2]. Був запроваджений механізм, при якому Конкретне коригування ПДВ базувалося на такому механізмі: нарахована аграрним підприємствам сума ПДВ на вартість сільськогосподарських товарів (послуг), не була перераховувалася в бюджеті, а залишалася повністю доступною для розпорядження нею і використання для розвитку виробничого процесу [3].

Цей режим оподаткування не залишався стійким з боку законотворців. Так, з 2016 р. здійснювалася часткова сплата ПДВ в бюджет і на спеціальні рахунки, величина якої коливалася в залежності від того виду сільськогосподарської продукції, який реалізовувався. Але вже в наступному 2017 р. цей режим оподаткування був скасований.

Слід відзначити велике значення цього режиму оподаткування для поповнення оборотних коштів аграрних підприємств шляхом їх акумуляції, який водночас розглядався і як механізм непрямой державної допомоги.

Отже, слід використати позитивні сторони такої форми державної підтримки для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Важливість цього механізму полягала і у відображенні аграріями повної суми доходів, оскільки їх розмір залежав від суми, яка акумулювалася на рахунках.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71. Дата оновлення: 03.11.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2017 рік: стат. зб./ Держ. ком. статистики України: електрон. вид. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755 VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Куц.В.В.**Науковий керівник – Тищенко.В.Ф., д.е.н., професор
Харківський національний університет ім. Сємена Кузнеця,
м. Харків**

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

На сьогодні все більше набуває актуальності- соціальна відповідальність бізнесу. Впровадження соціальної відповідальності бізнесу, розглядається не тільки з точки зору проблем соціальної сфери суспільства та необхідності забезпечення соціальних гарантій працюючого населення, а й з позиції використання соціальної відповідальності бізнесу для створення конкурентних переваг для окремого підприємства, налагодження зв'язків з громадськістю та органами центральної і місцевої влади, підтримання позитивного іміджу компанії [1].

Дану тему розглядали та зробили значний внесок у вивчення соціально відповідальне ведення бізнесу такі вчені, а саме: Ф. Котлера, Н. Лі, А. Колота, В. Огородника, Л. Бухаріної, А. Сучкова, М. Кудінової, О. Охріменко, Т.Іванової [4] розглядали різноманітні аспекти формування і розвиток соціальної відповідальності бізнесу. Було запропоновано різні інструменти соціальної відповідальності бізнесу, як традиційні, так і новітні. Більшість дослідників сходяться на думці, що попри широке поширення закордоном, СБВ в Україні знаходиться на етапі початкового розвитку. Класичне визначення корпоративної соціальної відповідальності наводить Ф. Котлер: «Корпоративна соціальна відповідальність – це вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства, реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу і виділяючи корпоративні ресурси» [4].

Оскільки Україна обрала пріоритетним напрямком євроінтеграцію як в середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі, то український бізнес повинен орієнтуватися на європейські стандарти [4]. Україні, на жаль, соціально відповідальне ведення бізнесу, ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та результат. Щоб підвищити рівень зацікавленості бізнесу в упровадженні КСВ, державі необхідно, передусім, розглянути пільгове оподаткування для компаній, які реалізують стратегію корпоративної соціальної відповідальності та зменшити адміністративний тиск органів влади. Також українські підприємці наполягають на розробленні та прийнятті Національної стратегії розвитку соціальної відповідальності, що допоможе ширшому запровадженню та реалізації КСВ у країні. Пропонується періодично проводити інформаційно ознайомчу кампанію з питань соціальної відповідальності як для споживачів, так і для самих підприємців; повідомляти про нові проекти соціальної відповідальності, позитивні результати від її впровадження; стимулювати підприємства шляхом створення сприятливого середовища для їхньої діяльності, активізувати інвестиційні та інноваційні процеси, сформувати відповідне законодавче та інституційне забезпечення з питань КСВ,

запровадити обов'язкове подання не фінансової звітності, створити ефективну систему суспільного діалогу з урахуванням інтересів усіх сторін[4].

Соціальна відповідальність сприяє не лише покращенню іміджу підприємства, але й забезпечує конкурентну перевагу на довгострокову перспективу. Соціальна відповідальність більшості українських підприємств, які розуміють її значення, має несистемний, ситуаційний характер. Соціальна спрямованість бізнесу буде більш ефективною, якщо соціальна відповідальність бізнесу буде включена у стратегію управління підприємствами. При формуванні корпоративної стратегії необхідно визначити та розробити заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності українських компаній, серед яких можна запропонувати наступні кроки :

– доцільно враховувати соціальну відповідальність при розробці стратегії підприємства;

– формування корпоративної стратегії базувати на принципах розуміння потреб і очікувань суспільства, підвищення ефективності управління ризиками, поліпшення взаємовідносин із зацікавленими сторонами, покращення репутації підприємства в цілому;

– узгоджувати кожен етап та рівень формування корпоративної стратегії з базовою концепцією соціально відповідального бізнесу. Перспективами подальших досліджень є розробка програм реалізації стратегії соціальної відповідальності бізнесу [5].

Отже, проведені дослідження з'ясувало, що в Україні існують проблеми із розвитку соціальної відповідальності бізнесу, що пояснюються багатьма факторами. Саме виходячи із означених проблем запропоноване їх вирішення на національному рівні: прийняття відповідних законодавчих актів, що створить підґрунтя для реалізації та розвитку вітчизняної СВБ, надання податкових пільг для розвитку СВБ та подолання економічних проблем, а також проведення масштабної інформаційної кампанії з поширення необхідної інформації про СВБ серед підприємців та власників компаній. Передбачається, що втілення зазначених пропозицій дозволить подолати проблеми розвитку СВБ в Україні та створить підґрунтя для соціально-економічного розвитку суспільства. [2]

Список використаних джерел:

1. Веревкин Л. П. Социальная ответственность бизнеса. Мониторинг общественного мнения / Л. П. Веревкин. – 2010 44-55 с.

2. Дейч М.Є. Напрями розвитку корпоративної соціальної відповідальності в контексті соціоекономічного підходу Соціоекономіка: Зб. наук. пр. Донецьк: ІЕП НАНУ, 2010. С. 168-170.

3. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. – офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_

4. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства; Пер. з англ. С. Яринич. К. : Стандарт, 2005. 302с.

5. Гоголя О.П. Соціальна відповідальність бізнесу.О.П. Гоголя, І.П. Кудінова. К.: Видавництво НУБІП України, 2008. 79 с.

**Кучеркова С.О., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний
університет ім. Дмитра Моторного,
м. Мелітополь**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні достатності бюджету. За допомогою даного податку держава має можливість впливати на рівень доходів і накопичень громадян, він є соціальним регулятором.

Проблема оподаткування доходів фізичних осіб була завжди актуальною, що зумовлено його значенням і різними причинами. Головна з них полягає в тому, що доходи фізичних осіб є стабільним і великим об'єктом оподаткування. Якщо враховувати ефекти перекладання податкового навантаження, то саме фізичні особи є носіями податків. При цьому податкове навантаження стосується не лише їхніх доходів, а й витрат. Як відомо, не існує таких доходів, які б із часом не стали витратами. Тому саме доходи населення привертають увагу науковців, які розглядають їх як основний об'єкт обкладання прямими податками і джерело сплати непрямих податків.

В Україні порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб регулюється розділом IV Податкового кодексу. Механізм нарахування і стягнення податку на доходи фізичних осіб повинен базуватися на складових елементах системи оподаткування та чинному податковому законодавстві. При визначенні платника податку поєднуються принципи джерела походження доходу і принципу резидентства.

В ст. 162 Податкового кодексу України визначено, що платниками ПДФО є:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
- податковий агент - юридична або самозайнята особа, які зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок від імені та за рахунок коштів платника.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України [1].

Усі активні та більшість пасивних доходів оподатковуються за ставкою 18 %, крім дивідендів від акцій та інвестиційних сертифікатів, які виплачують інститути спільного інвестування. Для таких доходів ставка становить 5 і 9 %. Для деяких видів незарплатних розрахунків передбачаються свої ставки ПДФО. Наприклад, при продажі нерухомості вперше ставка становить 0 %, при повторному продажі – 5 і 18 %. Дохід, отриманий у вигляді процентів за

депозитами, роялті, оподатковується за ставкою 18 %. У багатьох країнах світу ПДФО має значно більшу ставку, ніж в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Ставки податку з доходів фізичних осіб у деяких країнах світу [2]

Країна	Ставка податку на доходи фізосіб, %
Австралія	0–45
Австрія	21–50
США	10–35
Фінляндія	9–32
Франція	0–40
Швейцарія	0–13,2
Швеція	28,89–59,09
Японія	5–50
Китай	5–45
Німеччина	0–45
Польща	0, 18, 32
Італія	23–43
Іспанія	0–47
Великобританія	0–50
Сінгапур	3,5–20
Данія	36,57–60

Як бачимо, в зарубіжних країнах ставки ПДФО диференційовані, прогресивна шкала. І це на нашу думку справедливо, чим вище доходи тим більше повинен сплачувати податок фізична особа. Це ми зазначали ще в попередніх дослідженнях [3].

Однією з умов розвитку податку на доходи є відповідний рівень економічних відносин.

У сучасному світі моделі оподаткування фізичних осіб істотно різняться. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян. Досить цікавою є й практика справляння податку в Китайській Народній Республіці. Держава надає право податковим агентам компенсувати витрати на забезпечення сплати податку в розмірі 2% від суми утриманого податку. В усьому світі у системі податкових відносин важливе місце посідає показник «граничний дохід» – мінімальний розмір отриманого доходу, з якого починається сплачуватися податок. У розвинених країнах світу система прибуткового оподаткування будується таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою. У таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина середньозважена величина граничного доходу (неоподаткованого мінімуму), з якого

починається сплачуватись податок з доходів фізичних осіб становить 30% від середньої заробітної плати у виробничому секторі [4].

Ми також пропонуємо до доходів фізичних осіб в Україні застосовувати поняття «граничний дохід» і тільки починаючи з цієї величини обкладати ПДФО, наприклад це може бути мінімальна заробітна плата, яка встановлена на 1 січня звітного року.

В Ізраїлі прибутковий податок на доходи фізичних осіб має прогресивну шкалу і розраховується за ставками 10, 20, 30, 45, 50%. Ставка податку на дивіденди для фізичних осіб становить 25%. В Ізраїлі при народженні кожному громадянину держави надається посвідчення, номер якого співпадає з його ідентифікаційним кодом. По завершенню фінансового року фізичні та юридичні особи, а також приватні підприємці подають декларацію про доходи в податковий орган. Кожний рік податкове управління розробляє інструкції про подання декларації, терміни та порядок подання, перелік документів, які при цьому необхідно додати, порядок заповнення декларацій та відповідальність за порушення термінів та порядку надання її. Крім декларації про доходи, яка подається щорічно, кожний приватний підприємець раз на п'ять років подає декларацію про майно. У ній фіксується вартість майна в першій та останній роки періоду і таким чином визначається приріст майна. Якщо вартість майна збільшилася, то особа повинна надати пояснення щодо цього збільшення та вказати джерела. Потім визначається чистий дохід шляхом вирахування з власного доходу за п'ять років усіх витрат. Якщо одержаний чистий дохід перевищує вартість приросту майна, то платник податку має прояснити ситуацію щодо джерел доходів [5].

На сьогодні країни ЄС особливу увагу приділяють якості системи доходів/податків. За необхідності збільшити податки потрібно зробити так, щоб таке збільшення, за можливості, було пов'язане з перетворенням системи оподаткування на таку, що сприяла б зростанню.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Абрамченко Н. А. Зарубіжний досвід оподаткування фізичних осіб: минуле та сучасність *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2015. № 5 (86) С.63-68
3. Кучеркова С.О. Стан та напрями вдосконалення податкового адміністрування. *Облік і фінанси*. 2018. №3. С. 105-110
4. Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу). URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>.
5. Кучеркова С.О. Використання інформаційних технологій для просування малого бізнесу: зарубіжний досвід. *Облік і фінанси*. 2017. №1. С. 161-168

Мармуль Л.О., д.е.н., професор

Новак Н.П., д.е.н., доцент

Халілов Е.Д.

Новак В.Д.

**Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон**

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ (ПДФО)

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) належить до переліку основних загальнодержавних податків в Україні. Це пояснюється тим, що за питомою вагою як джерело наповнення державного бюджету він займає друге місце після податку на прибуток підприємств, а вже після нього розміщуються такі важливі податки, як податок на додану вартість (ПДВ), а також акцизний збір. Тому його адміністрування, яке охоплює всі етапи та процеси організації й безпосереднього здійснення обліку, розрахунків і нарахувань, сплати до бюджету й відображення у звітній обліково-фінансовій документації мають важливе значення і для платників податків – фізичних осіб, і для роботодавців, і для регіональних підрозділів та управлінь Державної податкової адміністрації.

Безумовно, суми та порядок нарахувань ПДФО, його відображення за рахунками синтетичного й аналітичного обліку; терміни справляння; складання підсумкової обліково-фінансової звітності; призначення відповідальних осіб за ті чи інші етапи й процеси діяльності; порядок контролю й алгоритм аудиту визначаються відповідними Законами й нормативно-законодавчими актами України; Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО); іншими відомчими положеннями та інструкціями. Тому старанне їх дотримання вже забезпечує ефективність адміністрування. Проте його важливою проблемою залишаються досить значні витрати часу, а отже, й додаткових коштів на цю діяльність. Вказана проблема стосується не тільки адміністрування податку на доходи фізичних осіб, але й інших загальнодержавних та місцевих податків і зборів.

Це означає, що обґрунтування можливих напрямів вирішення вказаної проблеми має велике і методологічне, і практичне значення для забезпечення та підвищення конкурентоспроможності і суб'єктів господарювання, і життєдіяльності фізичних осіб, а також ефективності функціонування податкових органів. На нашу думку, насамперед, провідним напрямом має стати всебічне впровадження в розрахунки та облік ПДФО. Це сприятиме не тільки їх прискоренню, але й уникненню можливих помилок через людський чинник; забезпеченню правильності та не упередженості, а також прозорості. Автоматизація також є ефективним інструментом у боротьбі з можливими зловживаннями та у їх попередженні.

Вагому роль у вдосконаленні адміністрування відіграє також і скорочення часу на консультації, перевірки та інші форми ділової співпраці з податковими органами. Тому доступність інформації на їх сайтах, можливість роботи в

режимі он-лайн (різноманітні інтернет-платформи); вирішення питань у телефонному режимі з записом розмов ж також важливим напрямом удосконалення адміністрування.

Наступним кроком є послідовний та системний контроль щодо нарахувань, обліку та справляння податку на доходи фізичних осіб. Він також допомагає уникнути проблем в оподаткуванні та його адмініструванні. Важливе значення має й складання підсумкової обліково-фінансової документації та звітності, формування багаторічної бази даних з податкового обліку. Вказане є необхідним джерелом для аналітичної роботи, планування й прогнозування конкурентоспроможності діяльності, прийняття своєчасних та виважених управлінських рішень.

Серед запропонованих напрямів потрібно виділити й навчання та підвищення кваліфікації відповідальних осіб за нарахування й облік податків; працівників податкових адміністрацій; підвищення інформованості фізичних осіб – платників податків. Наразі, визначені напрями будуть запорукою і вдосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб; і своєчасної сплати ПДФО та його справедливості; і забезпечення вагомих надходжень до державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6(11). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr>
2. Романюк І.А. Вплив податків на розвиток підприємств туристичної галузі в Україні. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: матер. Другої Міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 квітня 2019 р. Харків: ХНТУСГ, 2019. С. 154-156.
3. Ігнатенко М.М., Сарапіна О.А. Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 38. С. 47-53.

Мустаца І.В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Чернівці

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Організація бухгалтерського обліку є важливим напрямком розвитку малого підприємництва та полягає в узгодженості окремих складових елементів, як податкового так і бухгалтерського обліку в єдину систему з чітко відокремленими складовими, логічною структурою її компонентів до яких можна віднести:

- 1) об'єкти організації податкового та бухгалтерського обліку;
- 2) форми організації обліку;
- 3) технічні та інші засоби організації обліку.

Рекомендуємо малим підприємствам організувати облік по таких етапам:

1) обирати систему оподаткування (підприємства мають право обирати або спрощену систему оподаткування або загальну систему оподаткування, враховуючи вимоги Податкового кодексу України [1].

В дослідженні розглянемо основні переваги та недоліки системи оподаткування, які чинять вплив на малі підприємства в Україні.

При загальній системі оподаткування перевагою є відсутність обмежень у видах діяльності та обсягу доходу і кількості працівників, широкі можливості планування та оптимізації оподаткування, а також розмір сплачуваного податку залежить від обсягу прибутку за звітний період,

Також можна виділити і недоліки, а саме: складність механізму адміністрування (суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); значне податкове навантаження, особливо при наявності найманих працівників і сплата єдиного соціального внеску за них тощо.

Наступним кроком дослідження є характеристика спрощеної системи оподаткування. Перевагами якої є проста схема нарахування єдиного податку, спрощена система обліку і проста схема заповнення форм звітності, звільнення від сплати єдиного податку та інших податків та платежів. Також витрати на оплату продукції праці платників єдиного податку-юридичних осіб можуть бути віднесені на витрати контрагентами-платниками податку на прибуток.

Слід відокремити і недоліки спрощеної системи оподаткування, а саме те, що базою оподаткування є весь обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг), без вирахування витрат підприємства.

Пропонуємо процес формування облікової політики в частині розрахунків за податками та зборами здійснювати за наведеними етапами (рис.1.1.) за рекомендацією Коблянської О.І. [2].

Рис.1.1. Етапи формування облікової політики розрахунків за податками і платежами [2]

лід зазначити, що процес формування облікової політики полягає у виборі та розробці методичних прийомів, способів і процедур ведення й організації бухгалтерського обліку з числа затверджених нормативними актами з бухгалтерського обліку та аналізі їх придатності до умов діяльності малого підприємства.

Нами встановлено, що послідовність дій підприємства при формуванні облікової політики в частині питань, які не регламентовані однозначно чинним законодавством не передбачена, а рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства повною мірою не враховують облікового стандарту бухгалтерського обліку МСБО8 «Облікові політики,

зміни в облікових оцінках та помилки», при відсутності прописаних чинними МСБО вимог, слід використовувати домовленості, національні правила та облікову практику [3.4].

На стан податкового навантаження на підприємства чинять суттєвий вплив економічні та соціальні проблеми пов'язані з поширенням світової пандемії через коронавірусну хворобу. В сучасних умовах питання запровадження податкових пільг для бізнесу через COVID-19 розглядаються науковцями, політиками та практиками в більшості розвинутих країн. Законодавці прагнуть стабілізувати ситуацію, яка призвела до банкрутства значної частини суб'єктів малого бізнесу, що в свою чергу вплинуло, як негативний тренд на фіскальну політику країн. Саме тому важливим залишається питання оптимізації податкового навантаження на підприємства та підтримка малого та середнього бізнесу в сучасних умовах господарювання, що підтверджено численними дослідженнями науковців.

Отже, обліковці під час формування облікової політики на малих підприємствах можуть спиратися на власне професійне бачення та досвід, виходячи з галузевої практики, щодо конкретних операцій, а також використовувати теоретичні розробки науковців і фахові літературні джерела.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд.2010 р. №2755-VI URL:<https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2021)
2. Коблянська О. І. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – 2-ге вид., виправлене і перероблене – К.: Знання 2007. – С. 377–392.
3. Мустаца І.В. Напрямки оптимізації податкового навантаження на підприємства малого бізнесу в умовах карантину, Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика» 5-6 листопада 2020 р.-м. Ірпінь, С.72-75.
4. Мустаца І.В. Проблеми формування облікової політики розрахунків за податками і платежами суб'єктами малого підприємництва. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» 25 листопада 2020 р.-м. Кропивницький. С.229-232
5. Орищин Т.М. Сучасні підходи до оптимізації оподаткування підприємств. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : «Економіка і управління». 2020. Том 31(70). №3. С. 83-86.
6. Податкові пільги для бізнесу через коронавірус. Дебет-Кредит. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/common/61293>

Найда А.В., к.е.н., доцент

Кіор М.І.

Одеський державний аграрний університет,

м. Одеса

ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ, ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Сільське господарство є найважливішою і водночас найпроблемнішою галуззю народного господарства. Історично підтверджено, що Україна була сільськогосподарською державою у зв'язку з тим, що ця сфера діяльності займала в економіці країни значну питому вагу.

Аграрний сектор зазнає постійного втручання держави, що проявляється у встановленні особливого режиму оподаткування, застосування пільг з деяких податків. Система оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників, хоч і є пільговою, проте це не гарантує вирішення всіх питань, що виникають у процесі діяльності організації аграрного сектору. Податкові механізми, що стимулюють інвестиційну, інноваційну та підприємницьку діяльність у сільськогосподарській сфері, відпрацьовані недостатньо, що призводить до виникнення в даній галузі цілого ряду проблем.

Сільськогосподарська галузь має низку специфічних особливостей, які необхідно враховувати при розробці системи оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників. Ці особливості не такі помітні в інших галузях народного господарства, але саме в агропромисловому секторі вони дуже впливають на отримання фінансового результату сільськогосподарськими організаціями. Залежність від природно – кліматичних умов, рівень родючості ґрунтів, сезонність виробництва, рівень прибутковості, нерегулярність надходження коштів та інші об'єктивні чинники надають прямий вплив на ефективність галузі. Усе це передбачає певну систему оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. У зв'язку з вищевикладеним, можна виділити низку проблем оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

Насамперед можна виділити такий недолік, як обмеження застосування системи оподаткування у вигляді єдиного податку 4 групи для сільськогосподарських товаровиробників. Сільськогосподарські товаровиробники мають право перейти на застосування єдиного податку 4 групи якщо за підсумками роботи за календарний рік, що передує року, в якому суб'єкт подає заяву про перехід на сплату єдиного податку 4 групи, дохід від реалізації сільськогосподарської продукції становив не менше 75% від загального доходу від реалізації товарів (робіт, послуг). Відповідно до цього критерію, сільськогосподарські організації та індивідуальні підприємці, починаючи свою діяльність, повинні застосовувати загальну систему оподаткування [1].

Ще одним суттєвим недоліком є обов'язок сільськогосподарських товаровиробників, які є платниками єдиного сільськогосподарського податку,

вести бухгалтерський облік у загальновстановленому порядку.

Також є така проблема - у сільськогосподарських товаровиробників, є відсутність будь-якого обліку специфічних особливостей даної галузі, до яких, як уже згадувалося вище ставляться природно-кліматичні умови, рівень родючості ґрунтів. Існування багатьох природних екосистем, у тому числі степів, підтримується традиційним сільськогосподарським використанням, і його припинення саме собою стає загрозою для таких екосистем та окремих видів, що входять до них. При розробці податкового законодавства у сільськогосподарській галузі назріла необхідність урахування специфічних особливостей цієї галузі (різний рівень родючості ґрунтів, природно – кліматичні умови, сезонність сільськогосподарського виробництва) [2].

Природні екосистеми, включені до ландшафтів сільськогосподарських територій, відіграють дуже важливу роль у розвитку сільськогосподарської галузі. Велика їх частина є продуктивними угіддями і використовується для виробництва сільськогосподарської продукції (тварини, насамперед, але також продукції бджільництва та рибництва). За зразковою оцінкою, сукупна вартість сільськогосподарської продукції природних (напівприродних) екосистем України порівнянна з вартістю продукції, що одержується з ріллі, при цьому витрати на підтримку продуктивної спроможності природних екосистем набагато нижче. Але ще важливіше, що природні екосистеми є стабілізаторами сільськогосподарських ландшафтів, ними колись створено і продовжує підтримуватися родючість усіх сільськогосподарських земель – у тому числі орних.

Насамкінець, необхідно сказати про закордонну практику оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Необхідно відзначити значні відмінності чинного в Україні законодавства щодо механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників від законодавства сільськогосподарської галузі зарубіжних країн. Виникає необхідність вивчення досвіду зарубіжних країн у галузі оподаткування аграрного сектору та запровадження певних напрямів у вітчизняну практику з урахуванням українського менталітету та особливостей української економіки та місця у ній сільськогосподарських товаровиробників [3].

У розвинених країнах активно застосовується пряме та опосередковане оподаткування. Сільськогосподарські підприємства сплачують як федеральні, і місцеві податки, причому місцеві податки можуть істотно відрізнятися і коригуватися залежно від цілей, поставлених перед регіонами. Оподаткування сільського господарства передбачає різноманітні пільги. Податковий механізм сільськогосподарських товаровиробників є мобільним та має можливість досить швидко змінюватись в умовах розвитку економіки держави. Як стверджує Жарова О.М., у вітчизняній практиці можливі такі напрямки застосування позитивного досвіду в галузі оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, як розробка податкової політики з урахуванням особливостей аграрного виробництва в окремих регіонах, податкове стимулювання інвестицій у цей сектор економіки, спрощений порядок ведення бухгалтерського обліку встановлення податкового періоду за низкою податків відповідно до виробничого циклу та їх одноразове стягнення наприкінці періоду, розробка

ставок ПДВ у сільськогосподарському виробництві для обнулювання сальдо податку, що перераховується до бюджету [4].

У розвинених країнах податкова політика спрямована переважно на регулювання та стимулювання різних сторін сільськогосподарської галузі шляхом застосування пільг, спрямованих на полегшення ведення обліку та зниження податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників. Очевидно, що досвід розвинених країн у сфері оподаткування сільськогосподарських товаровиробників має для України велике значення, але це не означає детального копіювання або його повного заперечення.

Таким чином, на наш погляд, причинами нестабільного фінансового стану в сільськогосподарській галузі є не тільки економічні фактори та не ефективна державна політика на макроекономічному рівні, а й недостатній облік суб'єктами регіональних особливостей аграрного сектора при розробці напрямів стимулювання розвитку сільськогосподарських товаровиробників.

Регіони України мають місце ряд проблем у сфері стимулювання підприємств аграрного сектора. До них належать проблеми стимулювання підприємств малого та середнього бізнесу, брак інвестицій, відсутній сприятливий діловий та інвестиційний клімат, неконкурентоспроможність продукції сільськогосподарських товаровиробників, і як наслідок – витіснення продукції з внутрішнього ринку. Останніми роками відбулося зменшення кількості великих підприємств аграрного сектора, які мають можливості впроваджувати нові технології.

Таким чином, необхідно розробити та впровадити заходи, що сприяють розвитку аграрного сектору економіки шляхом підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, створення умов для розвитку конкуренції у галузі. Для підвищення фінансової стійкості сільськогосподарських товаровиробників необхідно підвищити доступність кредитів на пільгових умовах. Сільськогосподарська галузь особливо гостро потребує державної підтримки, тому необхідно розробити напрями державної підтримки підприємств малого та середнього бізнесу цієї сфери діяльності. Однією з найважливіших проблем є недостатність кваліфікованих кадрів та низький рівень якості життя населення у сільській місцевості. Заробітні плати працюючих у сільському господарстві просто лякають своєю мізерністю. Необхідно збільшити заробітні плати в десятки разів, щоб залучити населення працювати у сільськогосподарській галузі та знизити відсоток мігруючого населення

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки та пропозиції:

1. Система оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників має насамперед наголошувати не на фіскальній функції, а на регулюючій та стимулюючій функції, яка дозволить інвестувати у сільське господарство фінансові потоки з метою стимулювання розвитку сільськогосподарської галузі.

2. На нашу думку, нині виникає необхідність підтримки новостворених сільськогосподарських організацій. Оскільки застосовуючи загальний режим оподаткування, такі організації несуть високе податкове навантаження і при

цьому не мають права перейти на систему оподаткування у вигляді єдиного податку 4 групи для сільськогосподарських товаровиробників у зв'язку з невиконанням сімдесяти відсоткового критерію. Таке становище молодих сільськогосподарських організацій буде негативним та дестимулюючим фактором у розвитку сільськогосподарської галузі.

3. Одним із напрямків вирішення проблеми ПДВ може виступати розробка знижених ставок ПДВ для покупців сільськогосподарської продукції, виробленої організаціями - платниками єдиного податку 4 групи, а також надання організаціям, що застосовують загальну систему оподаткування, можливості враховувати «вхідний» ПДВ при реалізації товарів (робіт, послуг), придбаних в організацій-платників єдиного податку 4 групи .

4. Можна було б розробити та ввести коригувальний коефіцієнт для кожної природної екосистеми, який би коригував базу оподаткування за єдиним сільськогосподарським податком у бік зменшення або збільшення залежно від природно-кліматичної зони та складу ґрунтів. А сільськогосподарські організації, що застосовують загальний режим оподаткування, могли б коригувати на даний коефіцієнт базу оподаткування з податку на прибуток.

На наш погляд, такий коефіцієнт відповідав би принципу справедливого оподаткування та враховував би особливості сільськогосподарської галузі. Також необхідно у регіонах стимулювати розвиток здорової конкуренції шляхом створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу в аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Реформування оподаткування аграрного підприємства України. *Вісник професійного бухгалтера*. 2016. №4-6 (187-189) С. 214-224.
2. Жарова О.М. Актуальні проблеми оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. *Сучасні технології управління*. 2012. № 12(14) URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-nalogooblozheniya-selskohozyaystvennyh-tovaroproizvoditeley/viewer> (дата звернення: 01.11.2021).
3. Найда А.В., Д'якова А.І. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: проблеми та перспективи. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2017. № 86. 137-145.
4. Бенівська К. Проблема оподаткування фермерських господарств URL: <https://library.cqpress.com/cqresearcher/document.php?id=cqresrre1930110800> (дата звернення: 01.11.2021)

Пасічук А.С.
Пристемський О.С. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Й ПРОВІДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Проблема оподаткування існує і турбує людство ще з часів появи самих податків як одного з атрибутів держави, і з часом вона не втрачає свого надзвичайно важливого значення і актуальності. Організація оподаткування має значний вплив на реалізацію суспільного продукту, темпи нагромадження капіталу і технічного оновлення виробничого потенціалу держави. Податкова політика має бути гнучкою, вона проявляється в тому, що коли податковий тиск на суб'єктів господарювання призводить до згорання виробництва, податкова система перебудовується на зменшення податкового тиску в інтересах виробника. Вона також має бути стабільною, тобто ґрунтуватися на чіткому визначенні об'єктів оподаткування, їх обліку, а нормативи оподаткування або обов'язкових платежів не повинні змінюватися протягом бюджетного року. Система пільг щодо оподаткування має стимулювати виробництво й інвестування, адже практично ті кошти, які мали б бути зараховані в бюджет, залишаються у виробника, що є своєрідним бюджетним фінансуванням. Податкові платежі від малого підприємства є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами. Діяльність на власний ризик та невизначеність економічної і політичної ситуації в Україні – з одного боку є чинниками, що стримують темпи розвитку малого бізнесу, а, з іншого боку – ці чинники примушують бізнес бути дієвим, гнучким, маневреним. Мале підприємство є органічним елементом ринкової економіки та невід'ємним атрибутом сучасної моделі господарювання [1].

З досвіду країн Європейського Союзу, США, Японії, зрозуміло, що малий бізнес безпосередньо впливає на показники економічного розвитку країни, оскільки надає робочі місця та забезпечує певні надходження до бюджету. На сьогодні, у найрозвинутіших країнах Заходу малі фірми становлять 70 – 90 % від загальної кількості підприємств. Дослідження особливостей фінансування малого і середнього бізнесу в Німеччині, США, Великобританії, Японії показали, що успіх підприємницької діяльності в цих країнах пов'язаний з : наданням державної підтримки лише на конкурентній основі; державними гарантіями за кредити, що надаються комерційними банками; стимулювання інноваційної діяльності малих підприємств; застосуванням такої системи оподаткування, що заохочує сплачувати, а не приховувати податки тощо.

Підтримка малого бізнесу в Україні гарантується законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», згідно з яким, держава гарантує інформаційну, фінансову та консультаційну підтримку. Однак, існують проблеми розвитку малого бізнесу в Україні в його структурі, зосередженості на посередницьких операціях, роздробленості та практичній

відсутності дієвої співпраці з великими підприємствами. На сьогодні актуальним є те, що спрощена система оподаткування охоплює понад 50 видів економічної діяльності, однак найпоширенішими та найпривабливішими для підприємців є ті види, втілення яких дає можливість отримувати значні доходи [2].

Відповідно до чинного податкового законодавства в Україні єдиний податок є оптимальним способом стягнення податків з малого бізнесу, оскільки загальна система оподаткування є занадто складною та обтяжливою. Економічні показники розвитку малих підприємств в Україні підтверджують те, що вони не можуть ефективно виконувати фіскальну функцію. Також існує проблема податкової заборгованості у суб'єктів малого підприємництва. Наразі для вирішення проблеми розвитку малого підприємництва в Україні важливо налагодити ефективну і тісну співпрацю з великими підприємствами. Розвиток української економіки та її інтеграція до європейської економіки повинні використовувати малий бізнес як потужний важіль для цього розвитку [3].

Список використаних джерел

1. Пристемський О.С., Лисенко В. М. Податкова політика та принципи оподаткування в Україні. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : зб. матер. IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.). Полтава : ПДАА, 2019.-С.414-416.

2. Бобиль В.В. Оподаткування малого бізнесу: нормативно – організаційний аспект / В.В. Бобиль, О.А. Топоркова // Review of Transport Economics and Management. – 2019. – Вип. 1 (17). – С.35 – 47.

3. Малий бізнес в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0117697-04>

Петрійчук Е.В.

**Науковий керівник – Сідельникова Л.П., д.е.н., професор
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон**

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з найважливіших складових державного регулювання є податкове регулювання, об'єктивною основою існування якого є притаманна податкам, поряд із фіскальною, регулятивна функція. Використовуючи цю функцію податків, держава створює зацікавленість суб'єктів оподаткування в досягненні саме тих результатів, які є бажаними з точки зору загальнонаціональних пріоритетів суспільного розвитку. Перевагою податкового регулювання порівняно з іншими методами державного регулювання є непрямий вплив: за допомогою податків відбувається не прямий примус платників податків виконувати певні дії, а створюється внутрішня зацікавленість.

Метою податкового регулювання є пошук такого податкового режиму, який забезпечив би збалансування інтересів суб'єктів господарювання. Проблема полягає у тому, що ці інтереси постійно змінюються і залежать від багатьох чинників.

Механізм впливу податкового регулювання на збалансування інтересів держави і платників представлений на рис. 1.

Рис. 1. Механізм впливу податкового регулювання на баланс інтересів держави і платників податків *

*Примітка. Складено автором за даними джерел [1, с. 119].

Гармонізація й підтримка балансу цих інтересів дозволяє створити необхідні умови для забезпечення економічного зростання, соціальної стабільності в суспільстві та підвищення добробуту населення.

Одні й ті ж цілі податкового регулювання можуть бути досягнуті за допомогою різних інструментів.

Під інструментом податкового регулювання розуміють норми

податкового законодавства, що забезпечують вплив держави на поведінку учасників економічних відносин через їх економічні інтереси з метою досягнення певного результату [1, с. 138].

За характером дії інструменти податкового регулювання поділяють на системні, комплексні та локальні. Класифікація за цією ознакою наведена на рис. 2.

Рис. 2. Класифікація інструментів податкового регулювання *

*Примітка. Складено автором за даними джерел [2, с. 154].

Інструменти системного характеру вбудовані в систему оподаткування. Серед них виділяють такі: загальний рівень оподаткування (податкового навантаження), структура чинної в країні системи оподаткування, застосування альтернативних систем оподаткування.

Комплексний характер мають інструменти податкового регулювання, які одночасно стосуються кількох основних податків і зборів та створюють спеціальний режим оподаткування для певних груп платників (спеціальні податкові режими, які вводяться за територіальною або галузевою ознакою).

Локальні інструменти пов'язані з реалізацією регулятивного потенціалу кожного окремого податку або збору, що обумовлюється обранням поєднанням елементів податку та відповідним порядком обчислення податкових зобов'язань [2, с. 163]. До основних інструментів цієї групи віднесемо такі:

- інструменти, пов'язані з об'єктом оподаткування (введення або

скасування певних об'єктів оподаткування);

- визначення складу платників податків (розширення або звуження кола платників податку);

- принципи встановлення та розмір ставки податку (збільшення, зниження, диференціація ставок);

- інструменти, пов'язані з порядком визначення податкової бази, обчислення податкових зобов'язань та суми податку, який підлягає сплаті до бюджету;

- податкові пільги.

Збалансований розвиток економіки значною мірою залежить від наявного стимулюючого механізму податкового регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Стабільна та ефективна податкова система, направлена на забезпечення оптимального податкового тиску, має значний потенціал для розвитку підприємництва, створює клімат довіри населення до влади в країні. Вплив вітчизняної податкової політики на економічний розвиток країни є одним із найактуальніших та найдискусійніших питань економічної науки і практики. Одним із найгостріших аспектів дискусії є необхідність існування та розвитку податкових преференцій.

Останнє зумовлене тим, що, з одного боку, використання суб'єктами господарювання технологій преференційного оподаткування має значні можливості у здійсненні ними реструктуризації економіки, активізації інноваційних процесів, підвищенні інвестиційної спрямованості як своєї діяльності, так і економіки в цілому, а, з іншого боку, суперечлива практика їх надання зумовлює значні втрати держави та посилює проблему нерівності можливостей суб'єктів підприємницької діяльності.

Побудова оптимальної моделі преференційного оподаткування в Україні потребує дослідження концептуальних основ, конкретних форм та методів довгострокового і короткострокового впливу податків на розвиток суспільства. Останні повинні узгоджуватися з соціальними й економічними проблемами держави, можливостями їх вирішення через політику податкових доходів і політику податкового регулювання та орієнтуватися на історичні, національні, культурні особливості, ступінь участі держави в економічних процесах, розвиненість ринкових відносин. На жаль, сьогодні така спрямованість дискреційного та недискреційного державного регулювання через стратегію і тактику преференційного оподаткування лише очікує на свою реалізацію.

Список використаних джерел

1. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Кізіма А.Я., Карпова В.В. Податковий менеджмент : підручник. Київ: Знання, 2008. 525 с.

2. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України в умовах глобальних структурних зрушень : монографія / за ред. В.Г. Дем'янишина. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 464 с.

Петренко А.А.
Науковий керівник – Найденко О.Є., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ІМПОРТУ

Практика світового господарства показує, що регулювання митного контролю та митного оформлення зовнішньо-економічних операцій має дуже вагомий вплив на економіку країни, та на сьогоднішній день має великий потенціал розвитку. Варто наголосити, що Україна на сучасному етапі, активно розвиває власні економічні зв'язки для того щоб брати активну участь у міжнародній торгівлі.

Спостерігається збільшення оборотів ввезення товарів до України, у зв'язку з чим міжнародні організації посилюють вимоги щодо вільного проникнення власних товарів на внутрішній ринок України. Тому, перед контролюючими органами у сфері митної справи постають відповідальні та масштабні завдання щодо захисту економічного суверенітету країни, забезпечення її економічної безпеки, формування прибуткової частини Державного бюджету.

Відповідно до частини першої ст. 318 Митного кодексу України митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль- сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [1].

Митний контроль є різновидом державного контролю та здійснюється відповідно до наступних принципів: законності, системності, систематичності, дієвості, гласності.

Митному контролю властиві й специфічні принципи, що відрізняють його від інших видів державної контрольної діяльності.

До таких принципів належать:

- загальність митного контролю. Тобто митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України;

- мінімальність митних процедур і формальностей. Митні органи застосовують мінімум митних формальностей, необхідних для забезпечення митного оформлення та митного контролю;

- типологізація схем митного контролю. Митний контроль здійснюється на основі технологічних схем, які затверджені КМУ;

- взаємодія митних органів із суб'єктами ЗЕД, уповноваженими економічними операторами, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері транспорту

і захисту державного кордону [1].

В залежності від напрямку перемщення товарів здається можливим виокремити митний контроль:

- товарів, які ввозяться на територію України;
- товарів, які вивозяться з території України;
- товарів, які переміщуються територією України [1].

Розглянемо митний контроль під час імпорту, а саме форми митного контролю:

- перевірка документів та відомостей, які надаються митним органам під час імпортування товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- митний огляд;
- облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- перевірка обліку товарів, що імпортується;
- проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;
- направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу;
- митний пост-аудит.

У разі імпорту на митну територію України товарів, транспортних засобів комерційного призначення митний контроль розпочинається з моменту перетинання ними митного кордону України.

До основних функцій митного контролю можна віднести: забезпечення дотримання законодавства України з питань митної справи; захист економічних інтересів держави на внутрішньому та на зовнішньому ринках; реалізація заходів щодо захисту прав, законних інтересів громадян, суб'єктів ЗЕД; стягнення мита, податків та інших митних платежів; запровадження ефективного механізму здійснення внутрішньо– та зовнішньоекономічної політики; сприяння прискоренню товарообігу через митний кордон держави шляхом встановлення спрощених митних формальностей; виявлення, припинення та попередження порушень законодавства України з питань митної справи. [1]

Аналізуючи діяльність митних органів щодо проведення контрольної діяльності імпорту розглянемо динаміку надходження митних платежів з ввезених товарів до Державного бюджету України (рис.1).

Незважаючи на збільшення ввізного мита та акцизного податку з ввезених підакцизних товарів до державного бюджету, негативний вплив на динаміку надходжень ПДВ з імпорту, спричинила ситуація зумовлена пандемією COVID-19. З графіку видно, що на даний момент митні органи зосереджені за збільшенні податкових надходжень від імпорту.

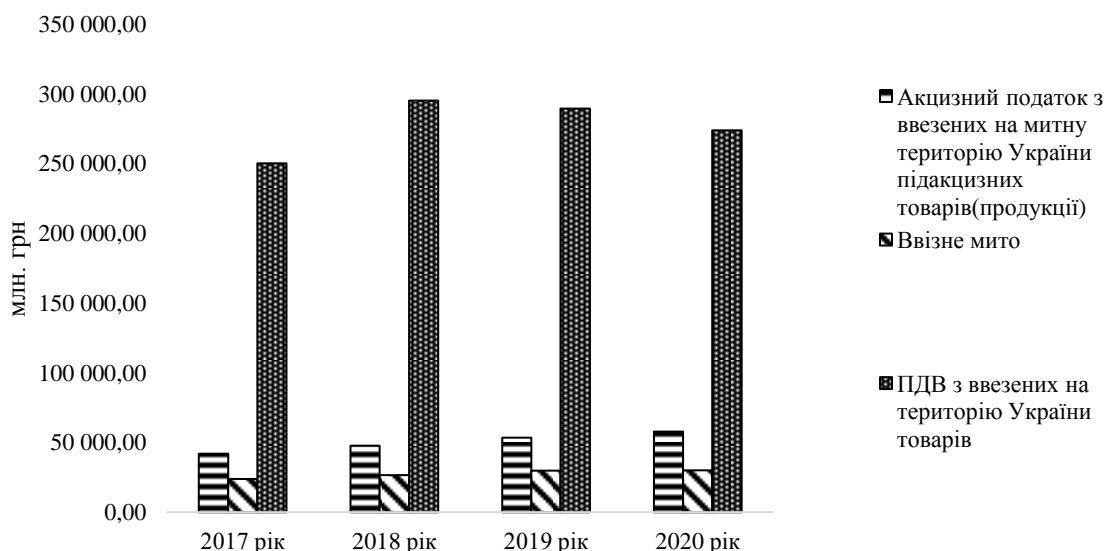

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень до державного бюджету від імпорту. [3]

Отже важливим напрямом митної політики України повинно бути вдосконалення процедури митного контролю та митного оформлення товарів при імпорті, що потребує застосування нових правил та методів здійснення митного контролю. Інтеграція України у світове господарство потребує скорочення термінів та обсягів митного контролю та застосування нових методів

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] / Редакція від 03.12.2017 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Організація митного контролю: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / О.П. Федотов. 2020. – 144 с.
3. Сайт Міністерства Фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mof.gov.ua/uk>.

Солошенко М.М.
Науковий керівник - Байрачна А.С.,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

На сьогоднішній день тема оподаткування малого та середнього бізнесу є досить актуальною. Це ґрунтується на тому факті, що МСП становлять більшість підприємств у світі, особливо в країнах, що розвиваються. За офіційними даними Світового банку, загальна сума МСП становить близько 90%, а зайняте населення на цих підприємствах близько 50%. Слід також зазначити, що розвиток малого та середнього підприємництва забезпечує формування конкурентного середовища, підвищує гнучкість економіки країни, стимулює її розвиток за рахунок збільшення ВВП.

В Україні дещо інша ситуація. Зараз в нашій країні законодавство постійно змінюється, в тому числі під реформи потрапляє малий та середній бізнес. Також ситуація ще більш погіршилася із COVID-19, коли для абсолютно всіх верств населення поставили нові обмеження. Недивлячись на спеціальну систему оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу, підприємці все більше ведуть «непрозорий» бізнес, чим підвищують рівень тіньової економіки. Тож, чому так та які правові засади оподаткування малих та середніх підприємств? Основними нормативно-правовими актами, що регулюють сферу малого підприємництва в Україні, є Господарський кодекс України, Податковий кодекс України та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». [1]

До компонентів оподаткування МСП входять: чисельність працівників підприємства та розмір валового доходу від реалізації. Існує 2 види оподаткування МСП загальний та спрощений (спеціальний). За спрощеним оподаткуванням підприємство сплачує лише єдиний податок до місцевого бюджету, також вони мають іншу систему введення обліку та фінансового звіту. Для робітників підприємства сплачують податок з доходів фізичних осіб та ЄСВ. До недоліків даної системи можна віднести обмежений прибуток суб'єктів бізнесу та досить великий перелік вимог до підприємств, які хочуть перейти до спрощеної системи.

Тепер розберемося, що таке єдиний податок. Єдиний податок – це прямий податок встановлений державою, що сплачують платники, а саме суб'єкти малого бізнесу, до місцевого бюджету на спрощеній системі оподаткування. Даний вид податку є альтернативою комплексу існуючих та обов'язкових податків і зборів, від сплати яких суб'єкт господарювання звільняється.

Також, варто замітити, що вид спеціального оподаткування як юридичні, так і фізичні особи можуть обрати самостійно, відповідно до групи якої вони належать. Отже, який можна зробити висновок, зараз економічний стан в Україні постійно змінюється під впливом різних факторів, в тому числі в

постійних реформах та змінах в законодавстві, і система оподаткування не є виключенням. Спеціальна система оподаткування це перший крок до зменшення рівня тіньової економіки та збільшення кількості малого та середнього бізнесу.

Список використаних джерел

1. Бобиль В. В. Оподаткування малого бізнесу: нормативноорганізаційний аспект. В.В. Бобиль, О.А. Топоркова. Review of transport economics and management. 2019. №1. С. 10.

Токар А.В.**Науковий керівник – Кузнецова С.О., доцент****Національний технічний університет «Національний технічний інститут»,
м.Харків**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

У більшості провідних країн світу малий бізнес займає домінуючі позиції. Він стимулює економічну систему бути стійкою та гнучкою, та наближає її до потреб конкретних споживачів. Багато вітчизняних науковців-економістів займалися питанням місця й ролі підприємництва в забезпеченні економічного розвитку країни, яке знайшло відображення в працях: Гресик В.В., Верблянська Ю. І., Добромиль Х. М. [2], Корзаченко О.В. Піскунова О. В., Андрушко А. А. [3], Штефан Н.М[4], та інших. Малий бізнес виконує багато завдань, а саме: забезпечення зайнятості населення, посилення економічного потенціалу регіонів, підвищення конкуренції, боротьба з підвищеною трудовою міграцією. З наведеної вище інформації можна зрозуміти, чому саме у сучасний економічний період, у часи кризи мале підприємство є одним з найкращих засобів підтримки економіки. Розуміючи це, держава намагається зробити все необхідне для того, щоб забезпечити безпечне та ефективне його функціонування.

Але, нажаль, система оподаткування в державі має багато недоліків. Незважаючи на всі зазначені в Податковому кодексі України принципи та засади формування, ця система все ще залишається непрозорою та недостатньо ефективною. Проблема полягає насамперед у нечіткій структурі оподаткування та в не інформованості майбутніх підприємців з різними елементами оподаткування малого бізнесу. Це викликає такий негативний наслідок, як вплив малого бізнесу у тіньову економіку, адже легально існувати йому надто дорого. Так, через високі відрахування до фонду заробітної плати, єдиного соціального внеску багато малих підприємств ведуть подвійну бухгалтерію. Більшість підприємств тією чи іншою мірою приховують свої доходи, щоб платити менший податок. Неefективне оподаткування розглядається як основна перешкода розвитку малого бізнесу. При аналізі даних проблем, можна зробити висновок, що структура податкової системи є не зовсім зрозумілою для новостворених підприємств. І тому, це питання про покращення оподаткування малого бізнесу є дуже актуальним.

Податкове законодавство, як і раніше, занадто складне для підприємств, особливо для малих та середніх, і, на думку експертів, не сприяє веденню бізнесу та залученню нових інвестицій. Також залишається проблема збільшених повноважень контролюючих органів. Адже вони мають право в будь-який момент часу провести перевірку і вимагати від підприємців здійснення контрольних закупівель та інвентаризації підприємства. Податковий кодекс України на сучасному етапі має деякі недоліки і не зовсім відповідає тенденціям сьогодення. Крім того, він ігнорує пропозиції платників податків і є

на стороні податківців. Значну роль в поточному розвитку української економіки потрібно відвести податковим стимулам для малих підприємств, які тільки-но почали роботу, а також для підприємств, які працюють в пріоритетних галузях. Було б доцільно забезпечити ці підприємства податковими кредитами та зниженими ставками оподаткування. Дана політика призведе до збільшення сукупних податкових надходжень, які підуть у бюджет та цільові фонди, оскільки податкові надходження зростатимуть від підвищеної ділової активності.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Гресик В.В. Спрощена система оподаткування малих підприємств: особливості, переваги та недоліки [Електронний ресурс] / В. В. Гресик, Ю. І. Верблянська, Х. М. Доброміль // Економіка і управління. - 2018. - № 4. - С. 128-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2018_4_21
3. Корзаченко О.В. Системний аналіз спрощеної системи оподаткування суб'єктів малих підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Корзаченко, О. В. Піскунова, А. А. Андрушко // Моделювання та інформаційні системи в економіці. - 2019. - № 97. - С. 136-144. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mise_2019_97_16
4. Штефан Н.М. Удосконалення механізму оподаткування малих підприємств, один з напрямів забезпечення стійкості розвитку національної економіки [Електронний ресурс] / Н. М. Штефан // Економічний простір. - 2016. - № 115. - С. 151-162. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_115_15
5. Дикань О. В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 57. С. 60–62.

Чабанюк О. М., к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів

ПРИНЦИПИ ОПОДАТКУВАННЯ

Податкова система повинна базуватись на широкому колу принципів, якими пронизана уся сфера оподаткування.

Принципи оподаткування - це універсальні категорії, дія яких проявляється в усіх інститутах податкового права: в системі податків і зборів, їх встановленні і введенні, виконанні податкового зобов'язання, правовому статусі учасників податкових правовідносин, механізмі податкового контролю і відповідальності, оскарженні. В цьому полягає базовий характер будь-якого принципу – закласти правовий «фундамент» відокремленої групи норм, не зливаючись з ними по змісту.

Принципи оподаткування виконують ряд функцій:

- доктринально-орієнтаційну;
- нормативно-орієнтаційну;
- індивідуально-орієнтаційну.

Отже, принципи оподаткування - розроблене на наукових засадах зведення догматичних, раціоналістичних, етичних і нормативних положень стосовно функціонування податкової системи, це неформальний кодекс поведінки всіх учасників податкового процесу, однаково рекомендаційний як для податкової служби, так і платників податків

Принципи виконують роль стандартів податкової системи, провідних настанов щодо проведення податкової політики та розробки технологій оподаткування.

Призначення принципів полягає в узгодженні двох основних вимог до податкової системи: задоволення фіскальних потреб держави при врахуванні інтересів платників податків. Тому наукове обґрунтування принципів оподаткування виходить із задач виконання державних функцій і впливу податків на економічну діяльність.

Відповідно до статті 4 Податкового кодексу України податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах. Серед принципів, названих законодавцем:

Загальність оподаткування. Принцип загальності оподаткування відтворює конституційний принцип, закріплений в ст. 67 Конституції України, відповідно до якого "кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом".

Рівність передбачає участь усіх громадян та юридичних осіб в розподілі тягара публічних видатків, недопущення індивідуальних пільг при оподаткуванні, відповідальність кожного платника в разі здійснення податкового правопорушення. Рівність повинна досягатись шляхом справедливого перерозподілу доходів, диференціації податків та зборів. Не допускається встановлення правил оподаткування (пов'язаних із

диференціацією ставок податків, наданням податкових пільг, реєстрацією платників податків, податковою звітністю тощо), що допускають дискримінацію платників податків в залежності від правової форми, змісту, виду їх підприємницької діяльності, їх національності, місця походження капіталу тощо. В основі принципу рівності усіх платників перед законом лежить ст. 24 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Невідворотність настання відповідальності у разі порушення податкового законодавства. Будь-яка особа (платник податку, податковий агент, їх посадові особи, посадові особи органів державної фіскальної служби України, митних органів), що здійснила податкове правопорушення, буде притягнута до юридичної відповідальності (фінансова, адміністративна, кримінальна).

Презумпція правомірності рішень платника податку. Принцип передбачає, що:

- при існуванні колізійних норм в межах ПК,
- при існуванні колізії між нормами ПК та нормами інших нормативно-правових актів,
- при існуванні колізії між нормами різних нормативно-правових актів, що призводить до неоднозначного трактування прав і обов'язків учасників податкових правовідносин та до можливості прийняття рішення на користь як владного суб'єкта (органу державної фіскальної служби чи митного органу), так і платника податку, рішення повинно бути прийняте на користь платника податку.

Фіскальна достатність - це принцип, який вимагає при встановленні податків, визначенні їх об'єкта оподаткування (бази оподаткування), ставок податку, виходити із необхідності забезпечення достатньої доходної бази бюджету, здатної забезпечити покриття публічних видатків, пов'язаних із функціонуванням держави в цілому та територіальних громад зокрема.

Соціальна справедливість. При встановленні податків, визначенні їх об'єкта оподаткування (бази оподаткування), ставок податку законодавець повинен враховувати платоспроможність платника податку. Слід враховувати такі показники як прожитковий мінімум, середня заробітна плата, мінімальна заробітна плата.

Економічність оподаткування. Витрати бюджету, пов'язані із адмініструванням податку, повинні бути значно меншими, ніж надходження до бюджету від цього податку. Саме з такою метою в країнах Західної Європи перевага надається справлянняю непрямих податків і особлива увага - податку на додану вартість.

Нейтральність оподаткування слід розглядати в аспекті принципу рівності платників. Встановлення податків, їх елементів не повинно впливати на конкурентоздатність платника податків, передбачати для нього певні обмеження чи переваги.

Стабільність має на меті встановлення незмінних умов оподаткування, елементів податків протягом певного часу. В кожній країні законодавець визначає цей період, виходячи із своїх економічних потреб і можливостей. Слід відзначити, що існує прямий взаємозв'язок і взаємозалежність між нестабільною економікою та нестабільним податковим законодавством. Необхідність вирішення проблем економічного розвитку країни, проблем наповнення доходної частини бюджету приводить до частоті зміни ставок податку (особливо щодо оподаткування підакцизних товарів), до змін у застосуванні пільгового оподаткування.

Принцип стабільності можна розглядати як надані платнику податку гарантії для реалізації його економічних прав, в першу чергу передбаченого ст. 42 Конституції України права на зайняття підприємницькою діяльністю.

Цей принцип розглядається законодавцем в двох аспектах:

- по-перше, його пов'язують зі строками набуття чинності змін, внесених протягом року до основних елементів податку. Відповідні зміни можуть бути внесені не пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного року, та набувають чинності не раніше 1 січня нового бюджетного року;

- по-друге, стабільність пов'язують із незмінністю податків, зборів, податкових ставок та податкових пільг.

Податкове законодавство України вважається стабільним при його незмінності протягом одного року, хоча в більшості інших країн цей термін встановлюється в межах 5 - 10 років.

Рівномірність та зручність сплати податків. Вказаний принцип вимагає врахування 2 основних аспектів:

1) податок повинен забезпечити своєчасне поповнення доходів бюджету з метою вчасного виконання видаткової частини бюджету;

2) сплата платником податку повинна бути зручною для платника як за строками, так і за процедурою.

Єдиний підхід до встановлення податків і зборів. Відповідно до даного принципу усі обов'язкові елементи податку встановлюються виключно законом. Встановлення податку відповідно до ст. 7 Податкового кодексу України передбачає обов'язкове визначення таких елементів як об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строки та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку. Даний принцип відповідає конституційній вимозі, закріпленій в ч. 2 ст. 92 Конституції України щодо встановлення податків виключно законом.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України Електронний ресурс: Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/>

Шавурська О.В. к.е.н.
ВСП «Житомирський торговельно-економічний коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Податок на прибуток є одним із найбільш суперечливих прямих податків у податковій системі України. Тому покращення стану справляння даного податку є однією з найважливіших соціально-економічних проблем, від швидкого вирішення яких значною мірою залежить подальший розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. В умовах проблематичності формування достатньої податкової складової доходів бюджету та необхідності скорочення рівня тіньової економіки особливої уваги заслуговує питання методичного забезпечення бухгалтерського обліку податку на прибуток і відображення в бухгалтерській звітності цього податку.

Податок на прибуток виконує визначальну роль при оподаткуванні суб'єктів господарювання, адже саме прибуток розглядається як базова мета діяльності будь-якого комерційного підприємства. Крім того, саме прибуток є джерелом сплати цього податку. Винятковість податку на прибуток полягає й у тому, що механізм його справляння дозволяє найбільш органічно забезпечувати практичне поєднання фіскальної та регулюючої функцій податків.

Проблематика бухгалтерського обліку податку на прибуток є об'єктом дослідження провідних вчених, зокрема: М.Т. Білуха, С.Ф. Голов, Н.І. Дорош, О.В. Ковальчук, С.В. Кучер, Л.Г. Ловінської, Н.М. Петрук, Ю.М. Покидюк, М.С. Пушкар, В.К. Савчук, А.М. Савченко, І.Л. Таптунова, Л.Д. Тулуш, М.Г. Чумаченко та ін. У зв'язку з постійними законодавчими інноваціями проблематика бухгалтерського обліку податку на прибуток залишається актуальною.

При оподаткуванні прибутку підприємств час від часу виникають питання, що стосуються рівня податкового вилучення, порядку формування об'єкту оподаткування, умов надання податкових пільг підприємствам з метою симулювання інвестиційної активності чи розвитку інноваційних процесів. Вирішення цих питань є актуальним, оскільки виступає базою вдосконалення та модернізації сучасної системи оподаткування суб'єктів господарювання в Україні.

Проведена податкова реформа в Україні призвела до суттєвої зміни порядку справляння податку на прибуток підприємств, що вплинуло на особливостях розрахунку даного податку. Внесення змін до Податкового кодексу України призвело до того, що відбулося зближення обліку податку в фінансовому та податковому обліку. З 2015 року базовою зміною механізму оподаткування прибутку в Україні стало запровадження нового принципу визначення податку на прибуток, який розраховується за правилами фінансового обліку (відповідно до П(С)БО або МСФЗ), та підлягає коригуванню на податкові різниці. Крім того, кількість податкових різниць було зменшено з груп (різниці щодо амортизації необоротних активів, різниці щодо формування резервів; різниці при здійсненні фінансових операцій). Отже, в Україні впроваджена класична європейська модель

податку на прибуток підприємств.

Однак, на нашу думку, багаторічний досвід роботи вітчизняного механізму збору податку на прибуток підприємств, свідчить податкова система не виконала основних принципів оподаткування, зокрема: рівність, визначеність, зручність. Принцип рівності порушено, адже існують галузі, в яких суб'єкти господарювання не звільненні від сплати податку на прибуток. Крім того, в страховій справі та в гральному бізнесі встановлені інші ставки податку на прибуток [2]. Крім того, існують численні випадки ухилення від оподаткування, мінімізації бази нарахування податку, з іншого - постійні суми переоплат податку, що свідчить про існування вищого податкового навантаження на сумлінних платників.

За результатами опрацьованих наукових статей щодо обліку розрахунків з податку на прибуток виділено наступні проблемні питання (рис. 1).

Рис. 1. Проблемні питання щодо обліку податку на прибуток у науковій літературі [узагальнено автором на основі 1, 2, 3, 4]

Отже, при обліковому відображенні податку на прибуток виникають проблеми, що викликані розбіжностями у його визначенні за правилами П(С)БО та Податковим кодексом України, оскільки існують податкові різниці. Тому необхідно розробити додаткові методичні вказівки щодо обліку податку на прибуток, що дозволить здійснити практичну адаптацію методології розрахунку фінансового результату до оподаткування та об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств [4]. Це дозволить скоротити час на виконання облікових процедур та формування декларації з податку на прибуток.

Незважаючи на наближення податкового до бухгалтерського обліку податку на прибуток, оскільки залишаються податкові різниці, що ускладнює ведення обліку. У новій реакції Податкового кодексу чітко прописано, що можна, а що не можна враховувати при розрахунку бази оподаткування. Проте, бухгалтери

шукають прогалини у законодавстві для мінімізації оподаткування.

Встановлено, що П(С)БО 17 «Податок на прибуток» та ПБО «Податкові різниці» є суперечності, що ускладнює визначення фінансового результату та податку на прибуток. Для вирішення цих неузгодженостей необхідно внести зміни до П(С)БО 17 «Податок на прибуток» для узгодження термінології та окремих норм із ПБО «Податкові різниці».

За наявності деяких відмінностей в відображенні податку на прибуток в обліку відповідно до національних та міжнародних вимог доцільно визначити пріоритетні напрями їх гармонізації на основі міжнародних стандартів, що важливо для здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання. Це дозволить надавати на вимогу зовнішніх користувачів фінансову звітність, що є зрозумілою для інвесторів і порівнюваною зі іноземних компаній. Серед пріоритетних напрямів гармонізації варто відзначити: застосування у податковому обліку принципу нарахування та відповідності доходів і витрат; визначення об'єкта оподаткування на підставі бухгалтерського обліку; формування доходу та витрати на основі даних первинних документів, прийнятих для відображення у регістрах бухгалтерського обліку.

Розглядаючи відображення інформації про податок на прибуток в обліковому регістрі 3, встановлено, що в цього регістрі відсутня інформація про постійні та тимчасові податкові різниці, що ускладнює бухгалтерський облік цього податку.

За результатами проведеного аналізу наукових статей виокремлено три основні групи проблемних питань щодо податку на прибуток, що потребують нагального вирішення. Перша група проблемних питань теоретичного характеру. Відсутність єдності між дослідниками щодо сутності податку на прибуток і функцій, що він виконує, ускладнює процес визначення податку на прибуток. Друга група питань організаційного характеру – недостатньо висвітленою є організація бухгалтерського обліку податку на прибуток з точки зору податкового планування. Третя група проблемних питань – відсутність єдиної методики щодо визначення податку на прибуток в бухгалтерському та податковому обліку.

Список використаних джерел

1. Антипов А.Р. Облік податку на прибуток: бухгалтерський та податковий аспект. *Бухгалтер*. 2015. № 14. С. 12-18.

2. Волошенюк І.Є. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на прибуток. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми сталого розвитку економіки в умовах посилення глобалізаційних процесів»*. 2017. № 3. С. 55-57.

3. Даценко Г.В. Податок на прибуток: зарубіжний досвід та сучасний стан, контроль розрахунків зі сплати податку. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Випуск 17. С. 629-634.

4. Жаворонок А.В., Жиряда Х.В. Податок на прибуток підприємств: оптимізація адміністрування та обліку. *Фінансові дослідження*. 2018. № 1 (4). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/100.pdf>

Юрченко А.Ю.
Науковий керівник – Скрипник С.В., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

На сьогодні у правовій системі України однією з найскладніших є податкова система. У нашій країні достатньо складне законодавство. Деякі законодавчі акти недостатньо узгоджені між собою або взагалі суперечать один одному. Як показує практика, зміни до законів України про оподаткування сприяють виникненню нових проблем.

Як відомо, оподаткування -це фінансова форма відносин між суб'єктами господарювання та державою, тому пошук кращих перспектив функціонування української податкової політики є актуальним питанням на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Питанням оподаткування в Україні займалися такі вітчизняні вчені, як Ляшенко В.І., Орлова В.О., Воронкова О.М. та інші. [1].

Не зважаючи на ряд нормативних актів, нещодавно прийнятих вищими органами державної влади й управління, розвиток малого бізнесу в Україні знаходиться в несприятливому макро- та мікросередовищі, тому доведеться вирішувати багато проблем на різних рівнях.

Аналіз діяльності малого бізнесу показує, що значна кількість нових суб'єктів такого бізнесу не можуть розпочати роботу через необхідні в достатній кількості статутний капітал, сировину, землю та обладнання, а також практичні навички людей у технологічному бізнесі. У них виникають виробничі проблеми, труднощі в реалізації продукції, формування відповідної бази клієнтів.

У зв'язку з невеликими обсягами господарської діяльності, деякі суб'єкти малого бізнесу не можуть залучити кваліфікованих працівників, знайти працездатних працівників та забезпечити їм високу заробітну плату. На розвиток малого бізнесу негативно впливають такі сприяючі фактори, як загальне падіння вітчизняного сировинного виробництва, зростання цін, інфляція, низька платоспроможність населення, рекет, корупція тощо.

Частка малих і середніх підприємств у валовому внутрішньому продукті України становить лише 9%. Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) малих виробничих підприємств становить лише 2,3% загального промислового виробництва України [2]. На думку багатьох фахівців, виділяють некілька основних напрямків подальшого розвитку малого підприємництва в Україні (рис. 1)

Рис. 1 Перспективні напрямки розвитку малого бізнесу в Україні

Загалом основні проблеми функціональних податкових систем в Україні такі: велика кількість неефективних податків потребує значних адміністративних витрат, які перевищують надходження бюджету; суперечності та невідповідності окремих податкових законів, їх нестабільність, безсистемність надання послуг та викривлення характеру окремих видів податків; податкова спрямованість системи; значна кількість податкових нормативно-правових актів, якими повинні володіти та керувати на практиці як платники податків; нерегульовані правові основи для учасників податкових правовідносин, надійні, прозорі та ефективні механізми захисту прав платників податків; податкова система зараз є фактором, що сприяє скороченню економічного зростання та інвестицій, а також заохочує ухилення від сплати податків.

Держава має чітко вирішити, хто і на яких умовах буде розпоряджатися державними акціями. Суб'єктами управління можуть бути як державні службовці, так і приватні особи. Щоб гарантувати певні умови для довгострокової стабільності компанії, дуже вигідно продавати великі пакети акцій стратегічним інвесторам, а не випадковим організаціям.

Без виходу на новий рівень корпоративного управління не можна очікувати значних результатів ринкової трансформації та подальших зрушень в українській економіці. Без досягнення якісного рівня корпоративного управління не можна очікувати значних результатів від ринкових перетворень та подальшого розвитку української економіки.

Список використаних джерел

- 1.Безоглюк В. А. Окремі аспекти оподаткування податком на додану вартість. *Вісник ДДФА.* – 2019. – № 1 (27). – С. 142–145.
- 2.Кифяк В.І., Ксьондз С.В., Тодорюк С.І., Антохова І.М. Економіка підприємства. *Чернівецький національний університет.* Чернівці, 2018. - URL: <http://surl.li/awftl>

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

М.А. Барбэрш

**Науковий керівник – Данилкова С.А., к.е.н., доцент
Білоруський державний економічний університет,
м. Мінськ**

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

Державний фінансовий контроль є одним з основних засобів здійснення фінансово-правової політики держави, найважливішим важелем фінансового механізму. Його призначення полягає у сприянні успішній реалізації фінансової стратегії і тактики, доцільному, законному та ефективному розподілі і використанні фінансових ресурсів.

В економічній літературі існують різні підходи до змісту державного фінансового контролю, проте не всі з них носять науково обґрунтований характер. Відсутність єдиної точки зору щодо економічної сутності та функціональних особливостей державного фінансового контролю знижує ефективність досягнення цілей і завдань органами державного фінансового контролю.

На основі вивчення економічної літератури автори ідентифікували "державний фінансовий контроль" як систему, діяльність, сукупність дій, контроль, перевірку та інші.

Багато дослідників прагнуть розкрити сутність державного фінансового контролю як системи. Так, Дробозіна Л.А. вказує, що державного фінансового контролю це «комплексна і цілеспрямована система економіко-правових дій конкретних органів влади і управління, що базуються на положеннях основних законів держави» [1, с. 40].

Такий підхід підтримали Мацкуляк і. Д., Галяпіна Л. В., Загородніков С.В. та інші, які вважають, що державний фінансовий контроль представляє систему, метою якої є розкриття відхилень від прийнятих стандартів і порушень принципів, законності, ефективності та економії витрачання матеріальних ресурсів, що діє відповідно до законодавства. Під об'єктами в даному випадку розуміються різні інститути, інструменти, дії, заходи конкретних органів влади і управління.

Водночас державний фінансовий контроль не ототожнюється з системою, а розглядається як самостійний напрям фінансової діяльності держави. Так, Мисляєва і. м., Ковальова А. М., Литовченко В. П. та інші вважають, що державний фінансовий контроль — це діяльність уповноважених органів, регульована правовими нормами. Дана діяльність в основному включає контроль і перевірку правильності, законності і доцільності мобілізації, розподілу і використання фондів грошових коштів. В якості своєї мети ставить виявлення і попередження порушень в роботі підконтрольних об'єктів.

Розкриваючи поняття "діяльність «як цілеспрямовану сукупність дій, можна зрозуміти, чим керувався Романовський М.В., вважаючи під державним фінансовим контролем» сукупність дій і операцій з контролю за дотриманням законодавчих і нормативних правових актів, норм, стандартів і правил щодо використання державних коштів" [8, с. 94]. Його точку зору підтримали Рябова М. А., Грязнова А. Г. та інші. Однак згідно з підходом даних авторів, складно визначити основні особливості сутності державного фінансового контролю в порівнянні з іншими, більш повно розкривають його сутність.

Як зазначалося, вище контроль і перевірка лежать в основі державного фінансового контролю. Саме тому багато авторів використовують дані терміни розкриваючи його поняття. Так, Степашин С. В. під державним фінансовим контролем розуміє " контроль над формуванням, використанням і відтворенням національного надбання» [11, с.83], а згідно з модельним законом держав-учасниць СНД «Про державний фінансовий контроль» державний фінансовий контроль – це перевірка дотримання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами чинного національного фінансового законодавства, раціональності та ефективності використання державних фінансових і матеріальних ресурсів» [12].

В даному випадку акцент зроблено на окремій області діяльності державного фінансового контролю, що не дозволяє повною мірою розкрити його сутність.

Таким чином, узагальнюючи перераховані вище підходи до поняття державного фінансового контролю, можна зробити наступний висновок про те, що в даний час серед вчених і законодавців відсутня єдність думок щодо розкриття змісту державного фінансового контролю. Відсутність єдності можна пояснити складністю вивчення сутності економічної категорії «Фінанси», її розподільчої та контрольної функцій.

На думку автора, під державним фінансовим контролем слід розуміти комплексну і цілеспрямовану систему дій і операцій конкретних органів влади і управління з контролю за формуванням, розподілом, цільовим та ефективним витрачанням фінансових ресурсів, а також законності і раціональності використання державної власності з метою підвищення ефективності використання державних грошових засобів, які базуються на положеннях нормативних правових актів держави.

Список використаних джерел

1. Дробозіна, Л.А. фінанси: Підручник для вузів / Л. А. Дробозіної. - М.: юніті, 2002. - 527с.
2. Мацкуляк, і.Д. державні та муніципальні фінанси: підручник / і. Д. Мацкуляка. – М: Изд-во РАГС, 2004. - 680 с.
3. Галяпіна, Л.В. Фінанси та кредит: Підручник для студентів економічних коледжів та середніх спеціальних навчальних закладів. - 3-е изд., перероб і доп. / А. Б. Мельниченко. - М.: Видавничо-торгова корпорація " Дашков і К», 2007. - 384 с.
4. Загородніков, С.В. Фінанси та кредит: Навч. посібник / С. В.

Загородников. - 3-е изд., випр. - М.: Видавництво "Омега-Л", 2009. - 288с.

5. Мисляева, і. Н. державні та муніципальні фінанси: Підручник. - Изд. 2-е, перераб. і дод. - м.: Інфра-М, 2008. - 360С.

6. Ковальова, А. М. Фінанси та кредит: Навч. посібник / А.М. Ковальової [та ін.]; Під ред. М. В. Романовського. - М.: Фінанси і статистика, 2005. - 512 с.

7. Литовченко, В.П. фінанси: Підручник для вузів / В. П. Литовченко [та ін.]; Під ред. в. п. Литовченко. - 2-е вид., перероб. і випр. - М.: Дашков і К, 2007. - 588 с.

8. Романовський, М.В. фінанси: Підручник / М. В. Романовський [та ін.]; Під ред. М. В. Романовського. - 2-е вид., перероб. і доп. - М.: Видавництво Юрайт; Вища освіта, 2010. - 462 с.

9. Рябова, М.А. Контроль і ревізія: Навчально-практичний посібник / М. А. Рябова. - Ульяновськ: УлГТУ, 2011. - 148 с.

10. Грязнова, А.Г. Фінансово-кредитний енциклопедичний словник / А. Г. Грязновой. - М.: Фінанси і статистика, 2002. - 1168 с.

11. Степашин, С.в. державний фінансовий контроль: Підручник для вузів. - СПб.: Пітер, 2004. - 557 с.

12. Про державний фінансовий контроль [Електронний ресурс]: модельний закон СНД від 04.12.2004 № 24-11 – Режим доступу: <https://docs.cntd.ru/document/901949401> -Дата доступу: 23.11.2021.

**Безверхий К.В., к.е.н., доцент
Кулініч М.М.**

**Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ**

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

У сучасних умовах фінансова звітність є найбільш повною, об'єктивною та надійною інформаційною базою, на основі якої можна сформулювати думку про майно та фінансове становище компанії.

Керівництво компанії використовує звітність як основу для прийняття управлінських рішень. Її дані необхідні для аналізу діяльності організації. Завдяки цьому можна виявити причини відхилень від попередньо встановлених параметрів та невикористані виробничі резерви. Статистичні органи використовують щорічні звіти багатьох компаній для різних розробок, які дозволяють визначити напрямок та рівень розвитку продукції. Фінансові бухгалтерські дані, отримані у річному звіті, надають інформацію, необхідну топ-менеджерам для фінансування інвестиційних проектів.

Проаналізувавши праці науковців, які працюють у досліджуваній площині, можна стверджувати, що фінансова звітність є єдиною системою даних про майновий та фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Фінансова звітність складається на основі даних фінансового обліку відповідно до встановлених форм за певну звітну дату. З цього визначення випливає, що дані, відображені у фінансовій звітності, по суті представляють особливий тип рахунків, які витягуються з поточного обліку зведених даних про стан та результати діяльності компанії за певний період [1; 4]. Систему облікових даних (показників), що складають фінансову звітність, слід виводити безпосередньо з бухгалтерського обліку - найважливішого реєстру бухгалтерської системи. Загальна сума облікових показників, з яких складається фінансовий облік, формується прямо чи опосередковано з рахунків бухгалтерського обліку. Отже, дані звітності, згруповані у бухгалтерських реєстрах, не можуть відображати таких економічних оборотів, які не були представлені у поточних рахунках. Таким чином, існує зв'язок між фінансовим обліком та фінансовою звітністю, що означає, що підсумкові результати переносяться до відповідних форм звітності у вигляді узагальнених, кінцевих показників балансу та відображають вартість активів організації за її складом та напрямками розміщення [1; 2; 3].

Незаперечним фактом є те, що суть аналізу фінансової звітності полягає в перегляді та оцінці інформації для отримання достовірних висновків про минулий стан організації, спрямованих на прогнозування її успішного функціонування в майбутньому. Оцінка фінансової звітності - це процес оцінки минулого та поточного фінансового стану та результатів діяльності компанії. Завдяки аналізу фінансової звітності визначаються також найважливіші характеристики компанії, які свідчать, зокрема, про її успіх або ризик

банкрутства [5]. Для різних користувачів, з точки зору масштабів її впровадження, аналіз фінансової звітності залежить від конкретної мети. Водночас аналіз та напрямок роботи під час аналізу фінансової звітності можуть бути різними. Тому фінансова звітність компанії може бути корисною для різних зацікавлених сторін.

Фінансова звітність та її аналіз служать інструментом для виявлення проблем управління фінансово-господарською діяльністю компанії, вибору напрямків інвестування в капітал та прогнозування певних показників та фінансових результатів у цілому. Ретельне вивчення фінансової звітності дозволяє розкрити як секрети успішної та ефективної діяльності компанії, так і причини невдач та неплатоспроможності. Більш того, це допомагає виявити фактори, які негативно впливають на результати діяльності компанії. На основі цієї інформації можна коригувати плани та обирати шляхи покращення діяльності.

Варто також зазначити, що для внутрішніх користувачів фінансова звітність компанії, а також дані бухгалтерського обліку, які лягли в основу її формування, є важливими показниками як для оперативного управління, так і для моніторингу безпеки їх майна. Фінансова звітність є засобом для моніторингу діяльності компанії, оперативного виявлення ознак банкрутства компанії, формування єдиної бази державного статистичного обстеження та макроекономічних показників, які можна використовувати для оподаткування та для інших цілей [4; 6].

Підсумовуючи слід відзначити, що фінансова звітність компанії задовольняє інформаційні запити всіх груп користувачів. Крім того високі вимоги до достовірності фінансової звітності стимулюють численні перевірки даних та розробку різноманітних засобів для її підготовки та обробки, що в комплексі робить її надійною інформаційною базою для економічного аналізу.

Список використаних джерел:

1. Артеменко В. Г., Остапа В. В. Анализ финансовой отчетности: учеб. пособие. М.: Омега-Л, 2011. С. 268-270.
2. Шурпенкова Р.К. Фінансова звітність як інформаційна база аналізу фінансового стану підприємств України. Вісник Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. 2014. С.169-181.
3. Мельник К.В, Шкіра А.М, Шкіра Д.А. Інформаційно-правова основа оцінки фінансового стану підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 152-159.
4. Цветкова Н. Суттєвість інформації фінансової звітності та її вплив на економічні рішення користувачів. Бухгалтерський облік і аудит. 2007. №7. С. 38-45.
5. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: [навчальний посібник]. К.: ЦУЛ, 2013. 420 с.
6. Даньків Й.Я. Алгоритм прийняття управлінських рішень на основі аналізу спеціалізованої фінансової звітності / Й.Я. Даньків, Я.В. Шеверя // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Луганськ, 2013. № 10 (128). Ч. 2. С. 45-53.

Бежан М.С.

**Науковий керівник – Усатенко О.В., д.е.н., професор
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро**

КОНТРОЛЬ УТРИМАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

В сучасних реаліях законодавство щодо обліку та аудиту заробітної плати періодично змінюється і доповнюється, тому виникає необхідність постійно стежити та контролювати цей процес. Звернемося до Закону України «Про оплату праці», в якому зазначено, що заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

При кожному нарахуванні заробітної плати роботодавець утримує податок на доходи фізичних осіб, базова ставка якого складає 18% від об'єкта оподаткування, та військовий збір, який складає 1,5%, по кожному працівнику [2]. Ці утримання зменшують розмір заробітної плати працівників. Існують також неподаткові утримання, наприклад, аліменти, добровільні відрахування до недержавних пенсійних фондів тощо.

Для того, щоб дані первинного обліку заробітної плати та утримань на підприємстві за певний період відповідали дійсності, необхідно здійснювати внутрішній контроль. Якщо ж будуть виявлені порушення з боку фіскальних служб у обліку, складанні звітності та сплаті, то на роботодавця накладаються санкції та штрафи, також можливе притягнення до адміністративної відповідальності.. Завдання проведення контролю утримань із заробітної плати зазначені на Рис. 1.

Рис. 1. Завдання проведення контролю утримань із заробітної плати [3]

Джерелами інформації для здійснення контролю утримань із заробітної плати є Звіти попередніх перевірок, облікові реєстри рахунку 661, головна книга, баланс, довідки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (об'єднана звітність).

Для досягнення найбільшої ефективності контролю, слід дотримуватися послідовності перевірки. Запропонований план проведення внутрішнього контролю утримань із заробітної плати зображений на Рис. 2.

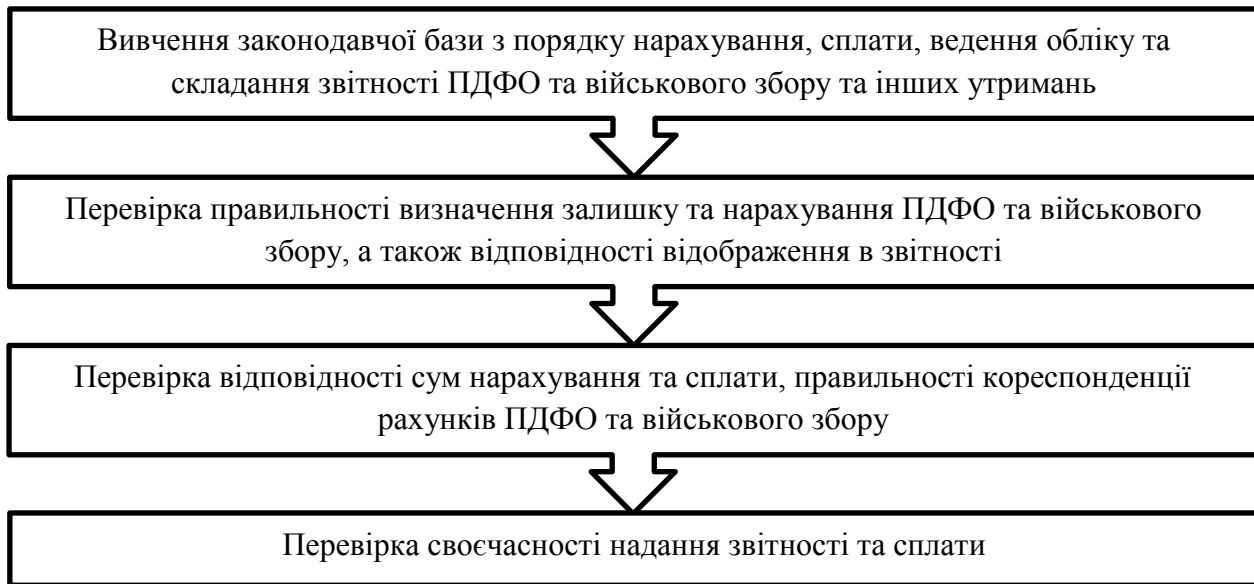

Рис. 2. План проведення внутрішнього контролю утримань із заробітної плати

Правомірність розрахунків утримань із заробітної плати визначають на основі аналітичного обліку за рахунками 641 «Розрахунки за податками» та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами».

До помилок та порушень, які зустрічаються найчастіше при контролі утримань із заробітної плати, відносяться:

- відсутність обов'язкових документів з обліку утримань або порушення вимог до їх оформлення;
- помилки у проведенні обчислення та нарахувань утримань;
- застосування пільг під час оподаткування доходів фізичних осіб без наявності документів, які підтверджують ці пільги.

Отже, облік утримань із заробітної плати потребує контролю на постійній основі та вдосконалення процесу обліку на підприємстві. Адже відсутність необхідної документації, найменша помилка, невірність даних та записів може призвести до порушень та проблем з боку законодавства.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці : Закон України від 15.07.2021 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Податковий кодекс України від 01.08.2021 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Т.О.Меліхова, І.В.Феофанова, Г.В.Магда. Удосконалення методики внутрішнього контролю утримань із заробітної плати та нарахувань на фонд оплати праці. *Економіка та держава*. 2019. №1.
4. Ходаківська Л.О. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці. *Економіка та суспільство*. Електронне наукове фахове видання. 2018. №17. С. 668-673.

Вітер С.А., к. пед. н.
Поліський національний університет,
м. Житомир

РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах нестабільного економічного середовища найбільш уразливими та неспроможними подолати фактори кризової ситуації є суб'єкти малого бізнесу. Згідно інформації платформи Opendatabot [1], у період з січня по жовтень 2021 року припинили діяльність майже 172,6 тис. фізичних осіб-підприємців, що на 47,7 тис. більше, ніж за аналогічні місяці 2020 року.

Поряд з цим слід відмітити й те, що на відміну від прогнозів самих підприємців щодо можливого закриття понад 50% мікро- та малих підприємств, були й українці, які не боялися відкривати новий бізнес. Дослідження засвідчують найменшу кількість зареєстрованих ФОПів у квітні 2020 року, тобто одразу після запровадження першого весняного локдауну, однак у наступні місяці даний показник зріс щонайменшу у 3,5 рази. Це вказує на швидке пристосування підприємців до нових реалій та впровадження додаткових заходів безпеки.

Негативні кризові явища, що мали вплив на малий бізнес можна пов'язати не лише з впровадженням карантинних обмежень у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19, а й з іншими факторами, наприклад, збільшенням розміру мінімальної заробітної плати та пов'язаною сплатою ЄСВ, запровадженням касових апаратів та обов'язкового подання первинної документації на весь товар тощо. Криза є цілою множиною зовнішніх та внутрішніх чинників, тому має бути сформований механізм багатовекторного впливу системи управління на об'єкт управління.

Нормальне функціонування малих підприємств в умовах кризових явищ звичайно залежить від правової, фінансової та інформаційної підтримки з боку держави. Однак не варто залишати поза увагою важливість внутрішніх антикризових заходів та своєчасного реагування менеджерів на виникнення проблем. У зв'язку з цим досить актуальним питанням з точки зору забезпечення стабільного стану діяльності малих підприємств є реалізація нових методів управління, які б відповідали складності та динамічності змін зовнішнього середовища.

Метою антикризового управління науковці розглядають збереження поточного стану розвитку підприємства, недопущення прояву чи загострення кризи, виведення підприємства із кризового стану, уникнення ліквідації підприємства, яке перебуває на межі юридичного банкрутства, усунення наслідків кризи (антикризових заходів) та недопущення її повторного прояву [2, с.55].

Сучасним інструментом антикризового управління, до якого наразі в Україні зростає інтерес, є контролінг, який ми розглядаємо як інтегровану систему методів і засобів забезпечення підтримки та координації управлінських дій керівництва щодо корегування траєкторії досягнення результатів

господарської діяльності на стратегічному і тактичному рівнях. Власне контролінг є управлінською концепцією, яка відображає синтез методів моніторингу, планування, обліку, контролю, маркетингу, економічного та фінансового аналізу з метою формування єдиної інформаційної бази, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Передусім, систему контролінгу використовують для координації управління середніми та великими підприємствами, яким притаманні складні організаційні структури. Однак, певні елементи контролінгу можуть бути ефективними в управлінні суб'єктами малого підприємництва, впровадження яких має сприяти, насамперед, мінімізації витрат і часу на операції, забезпеченню гнучкості та адаптивності господарських процесів у напрямку досягнення генеральної мети бізнесу.

Більшість науковців поділяють контролінг на два види – стратегічний і оперативний, використання яких в антикризовому фінансовому менеджменті суттєво відрізняється [3, с. 97]. Зокрема, стратегічний контролінг визначає підготовку рекомендацій на основі проведення попереджувально-профілактичних заходів, серед яких можна виділити постійний моніторинг зовнішньої та внутрішньої інформації з метою своєчасного виявлення несприятливих умов та недопущення появи кризи на підприємстві; розробку стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства та визначення чинників впливу на її реалізацію; бенчмаркінг аналізу конкурентів та виокремлення позитивних практик застосування певних рішень, які можна використати у власній діяльності; випереджаючий аналіз виникаючих протиріч та їх згладжування; аналіз потенціальних ресурсів та прогнозування їх розподілу у довгостроковому періоді з урахуванням впливу виявлених факторів.

На відміну від стратегічного, метою оперативного контролінгу є надання консультаційних послуг в поточному антикризовому управлінні щодо коригування дій чи зміни принципів діяльності для нейтралізації наслідків фінансової кризи на основі моніторингу відхилень фактичних показників від прогнозованих та їх впливу на реалізацію оперативних цілей; визначення «слабких» сторін, пошуку резервів мінімізації витрат та підвищення результативності контрольних показників; аналізу об'ємів замовлень та їх оптимізацію, що дозволить обґрунтувати раціоналізацію транспортування і зберігання ресурсів; оцінки можливостей інноваційного інвестування у розвиток нових сфер бізнесу чи найвигідніших асортиментних позицій.

Належну увагу необхідно приділити аналізу безбитковості окремих видів продукції або напрямів діяльності для визначення доцільності їх існування у структурі бізнесу та для оптимального і раціонального використання фінансових ресурсів, надзвичайно дефіцитних під час кризи [4, с. 171].

Отже, стратегічний контролінг в першу чергу спрямований на управління ризиками, оперативний – на управління фінансовим оздоровленням підприємства.

Слід розуміти й те, що між стратегічним контролінгом та оперативним існує зворотна взаємозалежність. Система стратегічного контролінгу підприємства дає змогу визначити цілі й завдання на певний період для

оперативного контролінгу. Оперативний контролінг, своєю чергою, фіксує швидкість досягнення поставлених стратегічних цілей, оцінюючи реалістичність і актуальність стратегічних цілей [5, с.110].

Найголовнішою специфікою впровадження контролінгу в управління малим підприємством та реалізації його завдань є те, що додаткової штатної одиниці контролера в простій управлінській структурі передбачати немає сенсу. Підприємець, як правило, ухвалює рішення одноосібно і здатність використання необхідного інструментарію знаходиться у прямій залежності від його компетентності, сприйняття внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, а також впливу емоційних та соціальних чинників. Тому саме система контролінгу, яка основана на причинно-наслідкових зв'язках, має забезпечити підвищення об'єктивності прийнятих рішень. При цьому слід підкреслити важливість побудови цієї системи на принципах тайм-менеджменту (управління часом), таких як: пріоритизація – визначення терміновості і важливості виконання задач; структурування – чіткий перелік підконтрольних показників; дедлайн – чіткі терміни виконання задач.

З урахуванням того, що багато фізичних осіб-підприємців можуть не мати економічної освіти, організувати систему контролінгу на малих підприємствах можливо шляхом аутсорсингу, при якому здійснення контролінгу покладається на зовнішнього консультанта.

Отже, застосування системи контролінгу у практиці малих підприємств сприятиме підвищенню рівня координованості функцій управління, забезпечить її відповідними методами і засобами, необхідними для прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та нестабільності середовища.

Список використаних джерел

1. Фопономіка – Оpendatabot. Економіка українських фопів у реальному часі. URL: <https://opendatabot.ua/open/foponomics>
2. Проценко В.М. Система стратегічного контролінгу в аспекті забезпечення антикризового управління підприємством. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. №65. С. 51-59. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/159587>
3. Гринчишин Я.М. Концептуальні засади використання контролінгу в антикризовому фінансовому менеджменті підприємств. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 6. С. 95-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_6_23
4. Тюріна Н.М. Використання методичного інструментарію контролінгу в антикризовому управлінні бізнес-структурами. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*. Vol.2. March 19, 2021. С.168-173. DOI 10.36074/logos-19.03.2021.v2.54. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/10128>
5. Пакуліна А.А., Гніденко А.В., Коваленко Ю.І. Контролінг і сталий розвиток підприємства малого бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 3 (20). С. 107-114. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/18.pdf

Вишневська А. М.
Науковий керівник – Скоробогатова Н. Є., к.е.н., доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського,
м. Київ

ІНФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Нині спостерігається зростання ролі невизначеності та ризиків, пов'язаних із тимчасовими кризовими явищами як в Україні, так і у світі, загостренням конкурентної боротьби, стрімким розвитком технологій та процесами реструктуризації підприємств у зв'язку з глобалізаційними процесами. Постає проблема ефективного управління ризиками, аби покращити фінансові результати діяльності підприємств, збільшити вартість активів підприємства шляхом мінімізації небажаних втрат. Головне завдання ризик-орієнтованого управління полягає в реалізації комплексного впливу на потенційні та наявні ризики в господарській діяльності, їх потенційні наслідки що направлені на мінімізацію дії факторів ризику і отримання стійких фінансових результатів [1]. Аби ефективно управляти ризиками підприємства, необхідно бути усвідомленим у його фінансових показниках. Саме бухгалтерський облік виконує цю інформативну функцію.

На рис. 1 показано загальний фінансовий результат від діяльності підприємств в Україні та відсоток прибуткових підприємств від їх загальної кількості за 2012-2020 роки. У 2014 році спостерігався найбільший загальний збиток, трохи менший у 2015 році. Однією з найбільш суттєвих впливів став початок війни на Сході України.

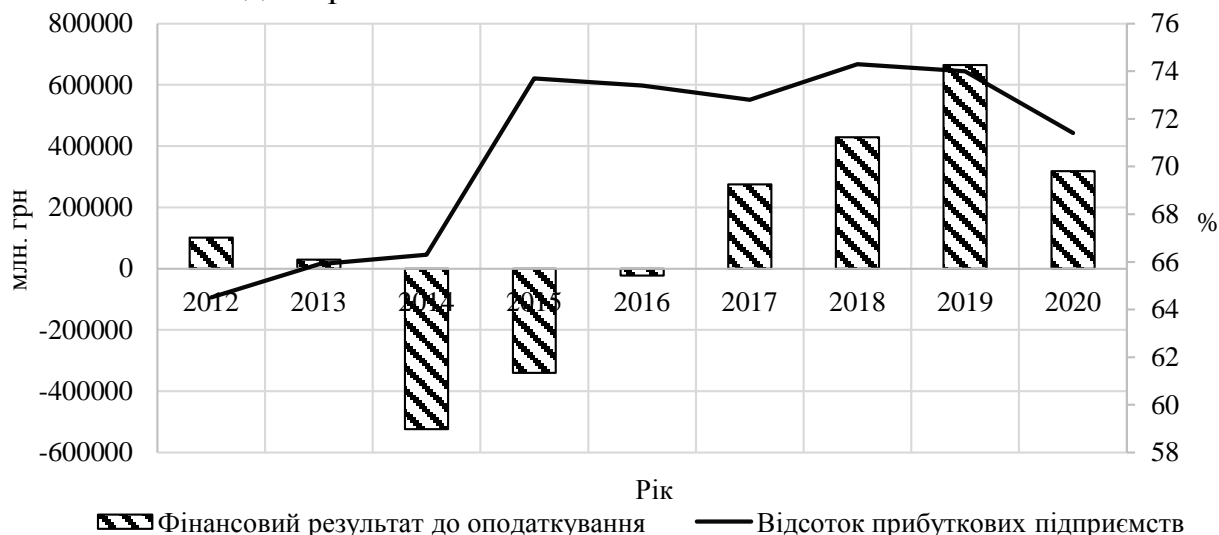

Рис. 1 – Співвідношення кількості прибуткових підприємств до загального фінансового результату в Україні за 2012-2020 роки [2]

Частка прибуткових підприємств у 2014 році – 66,3%, у 2015 – 73,7%. Частка прибуткових підприємств переважала, проте загальний фінансовий результат невтішний. Це може бути за рахунок того, що збитки понесло менше компаній, проте вони були більші за розміром. За інформацією державної

статистики України у 2014 та 2015 роках найбільш збитковим видом економічної діяльності була промисловість [2]. Протягом 2017-2019 років, коли загальний фінансовий результат був позитивним і зростаючим, саме промисловість була найбільш прибутковим видом економічної діяльності.

У 2020 році відбулось зменшення загального обсягу прибутку в порівнянні з 2019, однією з причин чого став COVID-19. Серед найбільш прибуткових видів економічної діяльності протягом всього досліджуваного періоду були фінансова та страхова діяльність та промисловість, серед найбільш збиткових – операції з нерухомим майном та промисловість [2]. Оскільки Україна починає виходити із кризи, спричиненої COVID-19, у 2021 та 2022 роках варто спостерігати покращення фінансових показників українських підприємств. Загальна кількість підприємств в Україні щорічно зростає з 2016 року [2], що, на мою думку, буде мати таку ж тенденцію у найближчі роки. Хоча у 2015 році загальний фінансовий результат є збитковим, проте частка незбиткових підприємств переважала на 2,3% в порівнянні з 2020 роком.

Завдяки даним бухгалтерського обліку стає можливим отримати інформацію задля оцінки фінансово-господарських ризиків та розроблення заходів зменшення їх впливу на дохід. Негативний ефект наявності ризиків – гіпотетична втрата доходу, а це у фінансовому вимірі є збитками підприємства. Оскільки об'єктом бухгалтерського обліку є капітал підприємства, активи та його зобов'язання, то у бухгалтерській звітності можна побачити ризики втрати капіталу [3], а не тільки відновлення і примноження. Зовнішні суб'єкти господарювання, наприклад, інвестори приймаючи рішення щодо вкладення коштів в одне чи інше підприємство опираються на фінансову звітність підприємства, а отже, звертаються до бухгалтерського обліку. Це підтверджує важливість достовірного відображення інформації про результати діяльності, наявні ресурси та джерела їх надходження у фінансовій звітності при оцінці ризиків підприємства. Також використовуючи різні методи амортизації, списання запасів, змінюючи облікову політику підприємства, можна так само керувати і прибутком підприємства, проте принципово необхідним є дотримання принципів бухгалтерського обліку, щоб не було викривлення інформації.

Отже, роль бухгалтерського обліку в оцінці ризиків підприємства грає одну з ключових. Саме завдяки коректній фінансовій звітності можна визначити ризики підприємства та забезпечити ефективне керування ними в подальшому.

Список використаних джерел

1. Панченко, І. А. Роль бухгалтерського обліку в системі ризик-орієнтованого управління. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. 2012. № 3 (61). С.138-141.
2. Офіційний сайт Державної статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Пилипенко, Л. М. Бухгалтерський облік і звітність в управлінні ризиками підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2015. № 5. С. 153-160.

Довбня С.Б., д.е.н, професор
Разгоняєва Т.М.
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Політична та економічна турбулентність, посилення конкуренції, зменшення платоспроможного попиту, загрози та виклики, обумовлені пандемією провокують виникнення на підприємствах кризових ситуацій. Тому діагностика стану підприємства та прогнозування можливості виникнення кризи є важливим завданням та першим етапом антикризового менеджменту. В процесі діагностики доцільно виділити наступні види аналізу залежно від часу його проведення по відношенню до кризового періоду:

1. Прогнозний аналіз – передбачає вивчення можливості виникнення кризи до появи її явних ознак. Метою такого аналізу є: прогнозування можливості кризи, виявлення факторів-провокаторів, прогнозування часу виникнення та стрімкості розвитку кризи, обґрунтування дій по недопущенню або гальмуванню її розвитку.

2. Поточний аналіз – здійснюється в період існування кризи. Проведення такого аналізу має на меті ідентифікацію глибини, масштабів і стадії кризи, її наслідків, рекомендації по подоланню.

3. Ретроспективний аналіз – передбачає вивчення кризи після її завершення. Метою такого аналізу є узагальнення позитивного і негативного досвіду проведення антикризового управління, розробка статистичних моделей оцінки ймовірності кризи, які, базуючись на накопиченому досвіді, дозволяють в майбутньому прогнозувати можливість її виникнення.

Таким чином, діагностика кризового стану підприємства – це система ретроспективного, поточного і перспективного цільового аналізу, що спрямована на виявлення ознак кризи підприємства, ідентифікацію її глибини та вірогідних наслідків, оцінку можливостей подолання.

Діагностика кризи підприємства є комплексним економічним дослідженням, яке передбачає проведення наступних **етапів** (табл.).

Таблиця

Етапи діагностики кризового стану підприємства

Назва етапу	Характеристика етапу
Етап 1. Створення інформаційної бази	Інформаційна база формується з двох інформаційних підсистем – внутрішньої і зовнішньої. Джерелами внутрішньої інформації є: 1. фінансова звітність підприємства: ф. № 1 «Баланс», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» і т. ін. 2. податкова звітність підприємства;

	<p>3.статистична звітність підприємства щодо обсягів та структури виробництва і збуту продукції, фінансових результатів, дебіторської та кредиторської заборгованості;</p> <p>4.первинна бухгалтерська і оперативна інформація стосовно фінансових зобов'язань підприємства, його дебіторів, наявних товарно-матеріальних запасів, джерел отримання доходів, складу поточних витрат тощо;</p> <p>5.матеріали аудиторських перевірок підприємства;</p> <p>6.результати спеціальних обстежень і спостережень.</p> <p>Джерелами зовнішньої інформації є: публікації в пресі та спеціалізованих виданнях, кон'юнктурні огляди, макроекономічна статистика, прогнозні значення найбільш важливих параметрів розвитку країни, темпи інфляції та залучення зовнішніх кредитів та ін.</p>
<p>Етап 2. Експрес діагностика можливості виникнення кризового стану</p>	<p>1.Виявлення первинних ознак можливості/наявності кризи: збитковість діяльності підприємства; наявність кредитів і позик, непогашених у строк, несплачених відсотків за боргами, простроченої дебіторської заборгованості; наднормативні запаси матеріальних оборотних активів; негативна динаміка окремих показників фінансового стану підприємства: платоспроможності та фінансової стійкості; зростання тривалості операційного циклу.</p> <p>2.Кількісна оцінка та прогнозування кризового стану – здійснюється з використанням найбільш важливих та інформативних показників або спеціальних індексів і моделей (Альтмана, Савицької, Терещенка і т. ін.)..</p>
<p>Етап 3 Фундаментальний (поглиблений) аналіз кризових явищ або загрози банкрутства підприємства.</p>	<p>Здійснюється обов'язково, якщо по результатах другого етапу виявлена можливість чи наявність кризи. Метою проведення цього етапу діагностики є виявлення стадії кризи, її глибини та загрози банкрутства підприємства.</p> <p>Базується на розрахунках численних показників, що характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства: платоспроможність, фінансову незалежність, ефективність і т. ін.</p> <p>Використовується спеціальний інструментарій, зокрема оцінка динамічної платоспроможності та грошових потоків підприємства, стохастичне та імітаційне моделювання руху коштів та виникнення їх дефіциту, інтегральна оцінка, розробка прогнозів та імовірних сценаріїв розвитку підприємства тощо.</p>
<p>Етап 4. Оцінка потенціалу виживання підприємства</p>	<p>В процесі цього етапу досліджуються ресурсні передумови виживання підприємства. Розглядаються можливості розвитку підприємства та підвищення його конкурентного статусу; здійснюється оцінка сприятливості зовнішнього середовища для подолання кризових явищ; оцінюється</p>

(оцінка можливості виходу з кризи)	здатність підприємства генерувати грошові потоки, достатні для повного розрахунку за борговими зобов'язаннями.
Етап 5 Узагальнення результатів діагностики кризового стану	Формування висновку, в якому характеризуються: зовнішні фактори, що обумовили кризу; внутрішні проблеми, що сприяли розвитку кризи; прогноз стосовно розвитку ринкової ситуації та її впливу на підприємство; вірогідність виникнення ситуації банкрутства; наявність передумов для недопущення та подолання кризових явищ в майбутньому.

Така декомпозиція процесу діагностики кризи розвитку підприємства дає можливість чітко структурувати процес дослідження, виокремити завдання та об'єкти окремих етапів діагностики, надати керівництву підприємства та іншим користувачам діагностики об'єктивну і повну інформацію для прийняття управлінських рішень та обґрунтування програми необхідних кризових заходів.

Список використаних джерел

1. Борецька Н.П., Міценко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. 20. 2016. С. 63 – 66.
2. Довбня С.Б., Разгоняєва Т.М. Методичні основи оцінки фінансової стійкості підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища. *Бізнес-Навігатор*. Вип. 3 (59). 2020. С. 89 – 94.

**Іваненко В.О., к.е.н., доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир**

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

В українських реаліях «хронічної» економічної та політичної нестабільності досить гостро постає питання пошуку нових інструментів для залучення додаткового фінансування діяльності суб'єктів господарювання. Тому в сучасних умовах загострення конкурентної боротьби, ускладнення бізнес-процесів, зростаючої диверсифікації бізнесу, посилення турбулентності зовнішнього середовища, зростання темпів інфляції, браку власних коштів, а також для нівелювання негативного впливу ризиків особливої актуальності набуває факторинг, як альтернативний механізм фінансування, який дозволяє вивільнити оборотні кошти, «заморожені» в дебіторській заборгованості, забезпечуючи тим самим прискорення їх обертання та зменшення ризиків непогашення боргів.

У світовій практиці факторинг вважається ефективним фінансовим інструментом, який не лише забезпечує вихід із кризових ситуацій, але й сприяє підвищенню стабільності діяльності підприємств та посиленню їх конкурентоспроможності шляхом спрямування коштів на збільшення обсягів продаж та асортимент товарів, не відволікаючи їх при цьому у дебіторську заборгованість [1, с. 316].

Розмежування елементів факторингу дає розуміння, що об'єкти аналізу факторингу визначаються окремо як для фактора, так і для факторанта. Зокрема, для факторанта основним об'єктом аналізу є дебіторська заборгованість, витрати на використання факторингу, а також обсяг отриманого фінансування. Щодо фактора, то тут об'єктами виступають доходи від здійснення факторингу, відповідні витрати, платоспроможність дебіторів, а також різноманітні ризики факторингових операцій.

Аналіз факторингових операцій у діяльності фактора дозволяє оцінити чи є економічно вигідним надання факторингових послуг в цілому та в розрізі конкретних клієнтів. Також важливим питанням є визначення джерел фінансування укладених факторингових операцій.

Для факторанта проведення аналізу факторингу дозволяє оцінити, насамперед, ефективність та доцільність використання факторингової послуги в порівнянні з іншими джерелами фінансування.

Відсутність єдиного підходу до оцінки ефективності операцій факторингу зумовлює виникнення проблем при формуванні стратегії управління дебіторською заборгованістю та процесом фінансування в цілому. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати основні елементи аналітичного забезпечення управління факторингом (рис. 1).

Удосконалені методичні положення економічного аналізу факторингу дозволяють приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності залучення фінансових ресурсів на основі використання факторингового механізму та

ефективно його структурувати для досягнення всіма учасниками такого механізму своїх фінансових цілей.

Рис. 1. Модель аналізу факторингових операцій у фактора та факторанта

Список використаних джерел

1. Дроздова О.Г., Іваненко В.О., Ольховський О.А. Факторинг як дієвий механізм управління дебіторською заборгованістю: обліково-аналітичний аспект. *Бізнес Інформ*. 2018. №6. С. 314-322

Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Довгаль І.В.
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Надзвичайно важливою галуззю господарського комплексу України, яка відіграє суттєву роль у зміцненні економіки, створюючи значну частку ВВП держави, сприяючи підвищенню рівня життя населення та вирішенню соціально-економічних проблем, є сільське господарство.

Протягом тривалого часу Полтавська область була і залишається третьою серед областей України за вартістю реалізованої сільськогосподарської продукції підприємствами України (рис. 1).

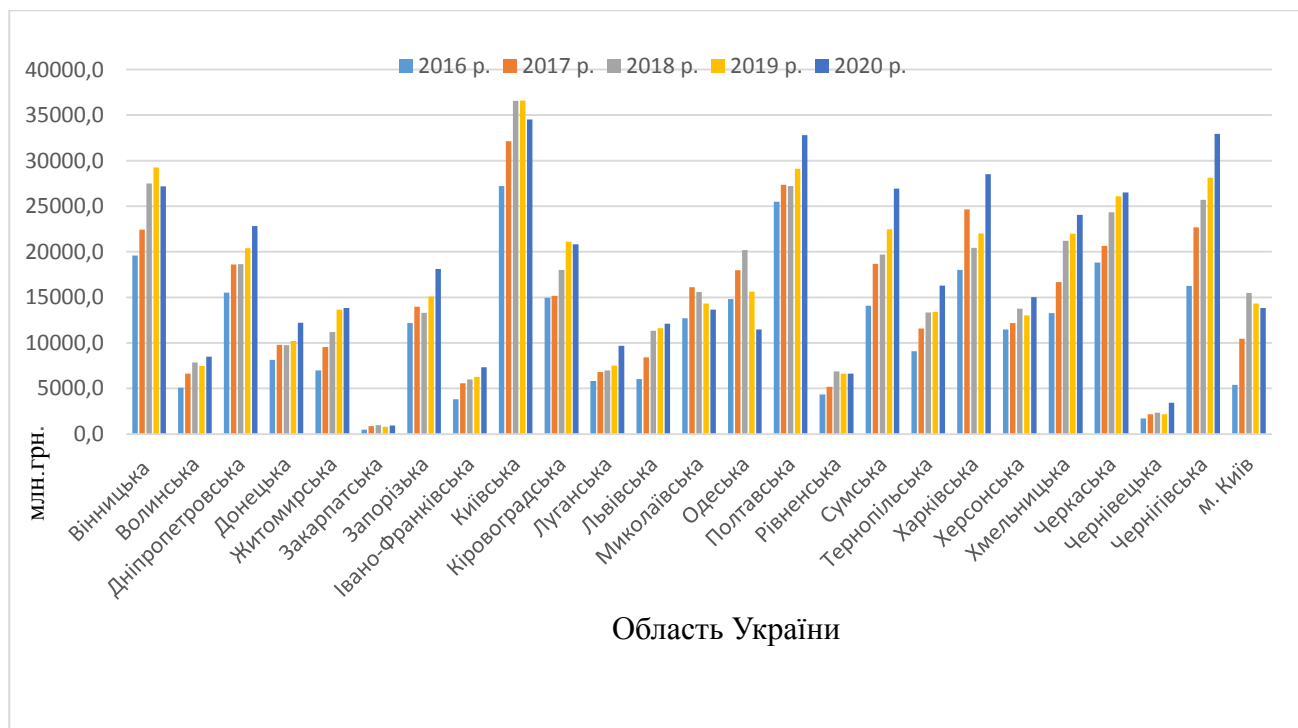

Рисунок 1 – Вартість реалізованої сільськогосподарської продукції підприємствами України за 2016 – 2020 роки, млн. грн.

Складено за даними [1]

Полтавська область має виражену зернову спеціалізацію, а також доволі розвинуте виробництвом буряка цукрового. Разом з тим негативним фактором розвитку сільськогосподарської галузі регіону є скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції протягом всього аналізованого періоду, окрім 2017 року (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг виробництва сільськогосподарських культур суб'єктами господарювання
Полтавської області за 2016-2020 роки, тис.ц

Роки	Зернові та зерно-бобові	Буряк цукровий фабричний	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові та ягідні	Всього
Обсяг виробництва, тис. ц							
2016	57830,7	20896,4	8244,2	10654	5221,6	772	103619
2017	42413,8	14457,4	7309	9965,6	4023,7	1122,6	79292,1
2018	63417,6	14730,9	9439,1	10959,6	5244,4	1259,7	105051
2019	61188,4	11070,3	9792,8	9963,2	5455,7	1209,5	98679,9
2020	50502,7	10490,8	9741,2	10039,3	5631	1236,2	87641,2
Питома вага, %							
2016	55,81	20,17	7,96	10,28	5,04	0,75	100,00
2017	53,49	18,23	9,22	12,57	5,07	1,42	100,00
2018	60,37	14,02	8,99	10,43	4,99	1,20	100,00
2019	62,01	11,22	9,92	10,10	5,53	1,23	100,00
2020	57,62	11,97	11,11	11,46	6,43	1,41	100,00
Абсолютне відхилення, тис. ц							
2017 від 2016	-15417	-6439	-935,2	-688,4	-1197,9	350,6	-24326,8
2018 від 2017	21003,8	273,5	2130,1	994	1220,7	137,1	25759,2
2019 від 2018	-2229,2	-3660,6	353,7	-996,4	211,3	-50,2	-6371,4
2020 від 2019	-10686	-579,5	-51,6	76,1	175,3	26,7	-11038,7
Темп приросту, %							
2017 до 2016	-26,66	-30,81	-11,34	-6,46	-22,94	45,41	-23,48
2018 до 2017	49,52	1,89	29,14	9,97	30,34	12,21	32,49
2019 до 2018	-3,52	-24,85	3,75	-9,09	4,03	-3,99	-6,07
2020 до 2019	-17,46	-5,23	-0,53	0,76	3,21	2,21	-11,19

Складено за даними [2]

У 2020 році спостерігається зменшення суб'єктів господарювання Полтавської області, які займаються сільським, лісовим та рибним господарством. При цьому спостерігається стійка тенденція зростання кількості сільськогосподарських підприємств, тоді як кількість ФОП навпаки зменшується (табл. 2).

Позитивним є те, що разом зі зростанням кількості сільськогосподарських підприємств, спостерігається і зростання частки прибуткових підприємств, яка у 2020 р. зросла на 5,7 в.п., порівняно з попереднім роком.

Таблиця 2

Динаміка суб'єктів господарювання Полтавської області, що займаються сільським, лісовим та рибним господарством за 2017 – 2020 рр.

Роки	Усього, одиниць	У т.ч.			
		Підприємства		ФОП	
		одиниць	у % до загальної кількості підприємств області, %	одиниць	у % до загальної кількості ФОП області, %
2017	3993	2603	25,6	1390	2,8
2018	4060	2681	24,5	1379	2,8
2019	4118	2732	23,9	1386	2,6
2020	4095	2737	24,6	1358	2,5
Відхилення 2020 р. від 2017 р.	102	134	-1	-32	-0,3
Відхилення 2020 р. від 2019 р.	-23	5	0,7	-28	-0,1

Складено за даними [2]

Також у цьому періоді зростає і рентабельність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств на 7,3% порівняно з 2019 р. (табл. 3)

Таблиця 3

Рентабельність операційної діяльності та фінансові результати підприємств Полтавської області, що займаються сільським, лісовим та рибним господарством за 2016 – 2020 рр.

Роки	Фінансовий результат (сальдо), тис. грн	У т.ч.				Рентабельність (збитковості) операційної діяльності, %
		Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток		
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис. грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн	
2016	11432840,4	89,7	11944649,6	10,3	511809,2	37,8
2017	4834515,1	84,3	5900208,2	15,7	1065693,1	16,1
2018	5842343,6	88,3	6870883,2	11,7	1028539,6	20,4
2019	5440668,4	83,0	6683831,3	17,0	1243162,9	15,6
2020	8219067,4	88,7	8950854,9	11,3	731787,5	22,9

Складено за даними [2]

Все це свідчить про поступальний розвиток сільськогосподарських підприємств Полтавської області та значний внесок сільського господарства у розвиток регіону.

Список використаних джерел

1. Реалізація продукції сільського господарства підприємствами та господарствами населення / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/sg/rpsg/arh_rpsg2021_u.html. (дата звернення: 20.11.2021).

2. Рослинництво (1995–2020 роки) / Головне управління статистики у Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2021).

Лапада Ю.М.

Науковий керівник — Міняйло В.П., к.е.н., доцент
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ORGANIZATION OF AN EFFECTIVE INTERNAL CONTROL SYSTEM

A highly efficient internal control system is considered as one of the main potential sources of increasing the profitability of an economic entity. Internal control is the most important element of a well-established management mechanism, so companies should pay special attention to creating a system of internal control [1].

Table 1. Some basic important information about internal control [1, 2]

The concept of “control”	“The system of observations and verification of compliance of the process of functioning of the managed object with the adopted management decision, identification of the results of managerial influences on the managed object.” (“Big Dictionary of Economics”)
Interpretation of the concept of “internal control”	“System of control procedures, plan and methods of object management for the purpose of effective business, protection of assets, prevention of errors, correctness of accounting entries and timely submission of financial information.” (Dikan L.V. & Shulha N.M.) “The process aimed at obtaining sufficient confidence that the economic entity provides: a) efficiency and effectiveness of its activities, including the achievement of financial and operational indicators, the safety of assets; b) the reliability and timeliness of accounting (financial) and other reporting; c) observance of the current legislation, including at realization of the facts of economic life and conducting accounting.” (Melnyk M.V., Panteleev A.S. & Zvezdyn A.L.)
Subject and objects of internal control	“ <u>Subject</u> - production and economic activity. <u>Objects</u> - property, liabilities related to production, economic relations, that is - the whole set of causal relationships that arise as a result of the activities of the economic entity.” (Sokolov B.N., Rukyn V.V.)
Objectives of internal control	<ul style="list-style-type: none"> • Information support of the management system to enable effective decision-making. • Ensuring compliance with the management policy of each employee of the enterprise. • Ensuring the effective functioning of the enterprise, its stability and profitability in conditions of multifaceted competition. • Ensuring the preservation of enterprise property and efficient use of its resources and potential. • Timely adaptation of the enterprise to changes in the internal and external environment.

Components of internal control (The COSO (Committee of Sponsoring Organizations) Framework)	a) <u>Control environment</u> - a set of principles and standards of the economic entity, which determine the general understanding of internal control and the requirements for internal control at the level of the economic entity as a whole; b) <u>Risk assessment</u> - the process of identifying and analyzing a combination of probabilities and consequences of failure of the economic entity to achieve its objectives; c) <u>Control activities</u> - actions aimed at minimizing the risks that affect the achievement of the goals of the economic entity; e) <u>Information</u> that ensures the functioning of internal control and the ability to achieve its goals; f) <u>Communication</u> - dissemination of information necessary for management decisions and internal control; g) <u>Monitoring activities</u> , in relation to the elements of internal control, in order to determine their effectiveness and efficiency, as well as the need for change.
Main difference from other types of control - the system of internal control is organized by the management of the enterprise.	
Organizational forms of internal control	“1) <u>Control carried out directly at each workplace</u> (control over the implementation of accounting operations, carried out in parallel with the accounting activities and organically related to it; self-control or joint control at production sites; control in functional departments; control over the implementation of management decisions); 2) <u>Control carried out by a specially created control apparatus</u> (control of accounting documents performed by specially created methodical control centers; conducting internal audits by a specially created control and audit apparatus at the enterprise).” (Melnyk M.V., Panteleev A.S. & Zvezdyn A.L.)
Forms of internal control	1) <u>Internal audit</u> . 2) <u>Structural and functional form of internal control</u> .

The choice of the form of internal control depends on the complexity of the management structure, organizational and legal form, types and scales of activity, the expediency of control of various aspects of activity, the attitude of the company's management to control. [1]

The efficiency of the enterprise directly depends on the organization of internal control (both financial and technical), carried out at all levels of management. There's an axiom in the world economic practice: "Internal control must exist at all levels of the enterprise, because it's impossible to delegate down the responsibility for control" [1].

Table 2. 3 main types of internal control systems [2, 3]

Detective controls	Are designed to find out and discover the different errors or irregularities which may have occurred and thus, can affect the organization's ability to achieve its objectives (examples - internal audits, reviews, reconciliations, financial reporting, financial statements, and physical inventories).
--------------------	---

Corrective controls	Work to try and fix the problem which may have arisen, this involves problem solving and lateral thinking (examples - disciplinary action, reports filed, software patches or modifications, and new policies prohibiting practices such as employee tailgating).
Preventive controls	Are what most organizations aim to exhibit and use at all times (examples - training programs, drug testing, firewalls, computer and server backups).

It's important to mention that these systems aren't perfect, so any organization should regularly review and analyze the internal control system. When a problem occurs, it should be documented and reviewed by those who can take the corrective actions discussed above and improve the system [3].

Nowadays, the problem of creating an effectively functioning system of internal control in most enterprises is far from being solved, despite all its relevance. Enterprises that have shortcomings in the organization of the internal control system incur serious financial losses, and enterprises that pay serious attention to internal control have a better result in both production and economic and financial activities. Many business leaders are beginning to understand the need for a well-established internal control system [1].

Key success factors when implementing controls:

- Encourage buy-in throughout the organization (Tone from the top; Desire to create a risk-aware and ethical culture; Collaborative approach in design stage aids in creating a common language and goal);
- Develop reporting and monitoring tools (Goal should be to easily understand and measure progress; Useful to the team without creating extra burden);
- Design the "right" control instead of "more" controls;
- Continually reassess your risks and the controls you have mitigating them [4].

CEO of Confero Technologies spoke about the unique capabilities of automation of the internal control system and defined 5 steps to build an effective internal control system:

1. Ensuring compliance functions with regulatory requirements (KYC, AML, CTF, legislation, industry standards).
 2. Universal risk register, electronic incident and risk investigation processes.
 3. Management of regulatory documents and library of reports.
 4. Document libraries and electronic document management processes.
 5. Organization of work of collegial institutions for enterprises of any size.
- + Internal service management [5].

While one of the Big Four accounting firms, PwC, published 10 best practices for rolling out an internal control framework/strengthening existing internal controls:

1. Define a clear scope of key controls and risks.
2. Roll out IC in a structured and pragmatic way.
3. Optimize IC efforts across the three lines of defense using integrated assurance reporting.

4. Support the IC journey from the top down.
5. Ensure interaction and collaboration between the lines of defense (clearly defined, communicated, understood and agreed upon roles and responsibilities).
6. Clearly explain the IC purpose and its added value.
7. Invest in the IC experience through a game.
8. Revamp IC through automation (Internet of Things, Augmented reality, Virtual reality, Blockchain, Artificial intelligence, 3D printing, Drones, and Robots).
9. Use data analytics for continuous controls monitoring.
10. Use tooling to govern and streamline your IC efforts (governance, risk and compliance (GRC) software, enterprise resource planning (ERP) system functionalities and workflow support) [6].

So, the system of internal control is a mandatory component of quality management of the organization. In the context of global digital business transformation, such a system provides transparency and continuity of control processes, increases the level of enterprise management, reduces operational risks and ensures compliance with regulatory requirements. The usage of emerging technologies can make internal control even more effective, efficient and pervasive.

Reference list

1. Organization of the internal control system of an enterprise // Novyk I.V.; Scientific Papers, 2017 / 2 (55) – URL: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/2-55/21.pdf>.
2. Effective Internal Control System // Md. Shafiqul Alam LLB, ACS, FCA, FCMA – URL: https://www.youtube.com/watch?v=D3cvW8iiSGI&ab_channel=Md.ShafiqulAlamLLB%2CACCS%2CFCA%2CFCMA.
3. What are the 3 Types of Internal Controls? // Thea Garcia – URL: <https://reciprocity.com/resources/what-are-the-3-types-of-internal-controls/>.
4. Internal Controls: Best Practices in Design and Monitoring // Kirsten Roe and Courtney Jenkins, CPA – URL: <https://www.msbo.org/sites/default/files/Internal%20ControlsII.pdf>.
5. 5 steps to build an effective internal control system // Roland Tsitaev, Partner webinar – URL: https://www.youtube.com/watch?v=FyGpHn4xVcg&t=2666s&ab_channel=TerrasoftUkraine.
6. Top 10 best practices for your internal control journey // PwC – URL: <https://www.pwc.be/en/news-publications/insights/2019/top-10-best-practices-for-internal-control-journey.html>.

**Lopushynska Olena, PhD, Associate Professor of Iryna Markina
department of management
Budakva Valeriia, graduate of higher education degree «Master»
Poltava State Agrarian University,
Poltava**

CRISIS MANAGEMENT AS AN ELEMENT OF EFFECTIVE PUBLIC POLICY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Challenges and crises are common phenomena. They arise in any system and sphere of society. Scientists and practitioners use anti-crisis management tools and methods to resolve and overcome these negative phenomena. State anti-crisis management is an effective tool for resolving regional challenges.

The region at both the micro and macro levels remains the main subject of all internal and external integration processes. The solution of any political, economic, technological, and environmental problems conducts by simplifying the regimes of interregional and interstate borders, creating new integration structures- macro- and mega-regions. Accordingly, the European dimension today changes the perception of the priorities, scale, and goals of regional policy stimulating the development of new mechanisms and access to new levels of regional cooperation [1, p.7].

At the initial stage, anti-crisis management was used only in enterprises and organizations that carried out economic activities, but later scientists and practical cases of many countries based on management methods in the field of business expanded the use of crisis management, in particular, to the field of public administration. Private organizations, unlike public organizations, are more mobile, and they are characterized by the use of proactive strategies. The experience of certain anti-crisis measures approbation from the business environment can be used by state and local governments [2, p.3].

The anti-crisis policy of the state is «the direction of actions of state authorities to develop and implement a set of measures aimed at predicting and preventing crises, and in case of their occurrence - to minimize negative effects and ensure a gradual transition to economic development» [3, p.23]. The state anti-crisis policy is implemented by central authorities through the development, implementation, and adjustment of legislative acts (laws, concepts, strategies, doctrines, targeted programs for the development of industries (industry, agriculture, fuel, and energy complex, etc.) and regional programs) to regulate relations in social, economic, political, environmental and other spheres.

These are the following approaches which are mainly used in anti-crisis policy: state forecasting, planning, macroeconomic research, improvement of statistical reporting for reliable assessment of the real situation, control and inspection activities, mechanisms for the use of tax tools (not only taxation but also the provision of tax discounts), the state policy of cheap loans, etc. The implementation of such a policy involves the participation of structural management at all levels and local self-government bodies [3, p.44].

Crisis management at the regional level should be aimed at increasing, firstly,

the sustainability of development, and secondly, the flexibility of management. The formation of an anti-crisis management system should be carried out by improving the organization of the process of managing the development of the region and introducing new approaches to the development and adoption of management decisions. One of the criteria for the formation of an anti-crisis management system is a change in the ideology of management, namely, the transition to the initial development of the region [4, с.162].

Therefore, there is a need to develop anti-crisis management tools for the state authorities of the regions, among which it is necessary to highlight the most common in world practice, which are: identifying new areas of development; the support and development of innovative infrastructure; human capital development; adjustment of the tax system; measures for domestic market protection; export stimulation; support for small enterprises; creation of favorable conditions in the regions for the unification and merger of the most economically powerful enterprises, the creation of concerns, associations that will actively cooperate and help depressed enterprises based on the cluster model; rational management of stakes in enterprises owned by the state or municipalities; various state technical reconstruction programs, etc. [5].

In the context of the financial and economic crisis, the problem of systemic shortcomings in the political and economic space of Ukraine is updated. In particular, the imperfection of the public finance system, low standard of living of the population, inflationary processes, significant differentiation in the resource provision of the regions can be discussed. The lack of a justified economic program for the development of the state can be deliberated on as well. At the same time, most of the measures taken by both the central and regional authorities are mostly chaotic and inconsistent, often contrary to the current legislation. To prevent these negative trends in the future, it is necessary to develop a methodological justification for anti-crisis management in the context of regional policy, based on specific examples from the practice of confronting domestic regions of the financial and economic crisis.

References:

- 1.Semynozhenko V. P. New regionalism. Kyiv. : Scientific Opinion, 2005. 160 p.
- 2.Adamska O. Anti-crisis management in the context of responding to regional challenges: theoretical and methodological aspect. The effectiveness of state management. 2018. Issue. 2. P. 30-38.
- 3.Melnychenko O. A. Crisis state policy: entity and components. Formation of modern Ukrainian society: political, managerial, economic and legal: thesis for Ukrainian scientific and practical conf. (March 27, 2015., Kyiv city) : in 2 parts. Part 1. K. : Publisher KNUCA, 2015. P. 317-320.
- 4.Babych A. Features of regional management in Ukraine in the context of the current crisis. Bulletin of the National Academy of Public Administration. 2013. P. 158-162.
- 5.Bobylieva A. The development of the mechanism of state anti-crisis management. Effective crisis management. URL : <http://www.soautpprf.ru/site.xp/057049056.html> (retrieved 10.11.2021)

**Ночовна Ю.О., к.е.н., доцент,
судовий експерт Полтавський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України,
м. Полтава**

ПРОБЛЕМИ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ЗБИТКІВ У СУДОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

Згідно з Законом України «Про судову експертизу» [1] *судова експертиза* - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

При цьому сутність судової економічної експертизи полягає у дослідженні фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання на підставі документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності з метою надання об'єктивного висновку по справі. Вона здійснюється у межах чинного законодавства і на відміну від ревізії, контролю чи аудиту має процесуально-правовий характер. По-перше, вона проводиться для підтвердження або спростування результатів ревізії, контрольних перевірок, аудиту з метою надання доказів про правопорушення, виявлені під час провадження у кримінальних, адміністративних, цивільних або господарських справах. По-друге, це процесуальна дія, яка призначається після порушення справи, і проводиться на підставі мотивованої постанови слідчого або за ухвалою суду на стадії дізнання, досудового розслідування чи у суді. У цьому контексті висновок судової економічної експертизи є одним із основних джерел доказів у кримінальних, цивільних, адміністративних і господарських справах, пов'язаних з економічною злочинністю.

Предметом судової економічної експертизи є підтвердження або не підтвердження відповідності вимог чинного законодавства у частині оформлення господарських операцій первинними документами, повноти, достовірності та своєчасності їх відображення у реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій, статистичній та податковій звітності. Не є предметом судової економічної експертизи: проведення контрольно-ревізійних дій (збір матеріалів, інвентаризація, опитування, анкетування, звірка взаєморозрахунків, залучення інших осіб, надання правової оцінки подіям і діям, тощо); встановлення фактів зловживань чи подробиць документів; встановлення винних осіб та оцінка їх дій; оцінка дійсності чи законності документів, їх впливу на фінансовий стан підприємства; визначення економічних показників без попереднього проведення документальних перевірок; оцінка рівня завищення або заниження цін, що не підлягають державному регулюванню; визначення правового статусу правонаступних документів; встановлення істотності або не істотності завданої шкоди; оцінка чинності укладених договорів, угод, контрактів тощо; встановлення правомірності одержання чи не одержання державних дозвільних документів на право здійснення діяльності (спеціальних дозволів, ліцензій, патентів) тощо.

До того ж на вирішення судової економічної експертизи не можна ставити

правові питання, оскільки їх вирішення належить до компетенції органів досудового розслідування або суду. До категорії правових відносяться питання, відповіді на які передбачають юридичну оцінку договірних відносин та законності господарських операцій, оцінку дій посадових осіб або тлумачення норм чинного законодавства.

Вирішення питань, що належать до компетенції органів державного фінансового та податкового контролю, а саме: здійснення перевірки певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності установ, організацій, підприємств з метою виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб, також не належить до завдань судової економічної експертизи. Вирішення питань щодо дотримання відповідальними особами організаційно-правових вимог до проведення закупівлі товарів, робіт, послуг за державні кошти не належить до завдань судової економічної експертизи. Вирішення питань щодо визнання поточної дебіторської заборгованості безнадійною теж не належить до завдань судової економічної експертизи.

Загалом судова економічна експертиза проводиться за 3 експертними спеціальностями: 11.1. Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; 11.2. Дослідження документів про економічну діяльність підприємств й організацій; 11.3. Дослідження документів фінансово-кредитних операцій. Головні завдання та орієнтовний перелік питань, що вирішуються за вказаними експертними спеціальностями, визначені Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [2]. Згідно з ними основними об'єктами дослідження у ході судової економічної експертизи за експертними спеціальностями є:

11.1. Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності: грошові кошти; запаси; нематеріальні активи; основні засоби; земельні ділянки; цінні папери; операції з одержання, зберігання, виробництва та реалізації товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, надання послуг; собівартість; амортизація; витрати на відрядження та господарські потреби; дебіторська заборгованість; кредиторська заборгованість; операції з нарахування та виплати заробітної плати; нестачі та надлишки майна; задекларовані доходи та витрати; операції з оподаткування ПДВ, податком на прибуток, іншими податками та зборами тощо;

11.2. Дослідження документів про економічну діяльність підприємств й організацій: показники фінансового стану та фінансово-господарської діяльності; фінансові результати; рентабельність та беззбитковість; операції з приватизації, припинення діяльності та банкрутства; орендні операції; операції з формування та вилучення статутного капіталу; операції з нарахування та виплати дивідендів; несвоєчасність погашення заборгованості; нецільове використання бюджетних коштів; розрахунок втраченої вигоди; пенсійні виплати громадянам тощо;

11.3. Дослідження документів фінансово-кредитних операцій: банківські операції з відкриття рахунків та руху коштів на рахунках; кредитні операції; депозитні операції; овердрафти; розрахункові операції банків; операцій щодо нарахування та сплати банками податків; фінансово-господарська діяльність банків

та інших фінансових установ, страхова діяльність тощо.

Таким чином, коло об'єктів і питань, які досліджує судова економічна експертиза, досить широкий і привести їх вичерпний перелік неможливо. Проте жодне із них не передбачає підтвердження розміру збитків потерпілої особи, адже це питання є доволі неоднозначним та достатньо дискусійним у судовій експертній практиці, оскільки лежить на межі компетенції експерта-економіста.

Пояснюється це тим, що з бухгалтерської точки зору, збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати; з економічної точки зору, збитки – це виражені в грошовій формі будь-які фактичні і можливі втрати незалежно від того, з яких причин вони виникли; з юридичної точки зору, процесуальне законодавство виділяє три напрямки, на які поділяються збитки: прямі збитки (втрати, понесені потерпілою особою у зв'язку із втратою або пошкодженням майна); реальні збитки (витрати потерпілої особи, необхідні для відновлення свого майнового права); упущена вигода (недоотримані доходи).

Тому в судовій економічній експертизі більш вживаним є використання терміну «матеріальна шкода», встановлення якої передбачає можливість її відшкодування. Так, згідно із п. 1.3 Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України [3]: «матеріальна шкода (збитки) – втрата активів чи недоотримання належних доходів об'єктом контролю та/або державою, що сталися внаслідок порушення законодавства об'єктом контролю шляхом дій або бездіяльності його посадових (службових) осіб; втрата активів – безповоротне зменшення активів через: перерахування (сплату) коштів; відчуження, недостачу, знищення (псування) чи придбання неліквідного (зіпсованого) майна; втрату боржника у зобов'язанні; зменшення частки державної (комунальної) власності у статутному фонді господарського товариства; розмір матеріальної шкоди (збитків) – вартість втрачених активів або недоотриманих доходів, яка визначається за даними бухгалтерського обліку і фінансової звітності об'єкта контролю або експертною оцінкою та іншими визначеними законодавством способами».

Отже, вирішуючи питання щодо визначення матеріальної шкоди, експерт визначає лише її економічну сторону, тобто розмір втрат, нанесених потерпілій особі, незалежно від підстав їх виникнення і не даючи правової оцінки збитків. Решта питань, поставлених перед експертом-економістом щодо підтвердження розміру збитків потерпілої особи, зазвичай, виходить за межі компетенції судової економічної експертизи.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994р. № 4038-ХІІ (зі змінами та доповненнями). *Верховна Рада України*. URL: <http://surl.li/awfxt>
2. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертів та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 №53/5. *Верховна Рада України*. URL: <http://surl.li/awfxw>
3. Порядок взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України від 19.10.2006 № 346/1025/685/53. *Верховна Рада України*. URL: <http://surl.li/amenu>

Пашинний А.В.
Пристемський О.С., д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Основними завданнями підприємств роздрібною торгівлі є найбільш повне забезпечення споживачів товарним асортиментом, реалізація товарних операцій із покупцями, а також чіткий контроль за такими операціями. Темпи зростання обсягу реалізації продукції, покращення її якості безпосередньо впливають на витрати та прибуток торговельного підприємства. Внутрішньогосподарський контроль виступає одним із методів управління підприємством, суть якого полягає у порівняння фактично одержаних результатів із плановими для визначення ймовірних відхилень та з'ясування причин їх утворення. Об'єктом управління на підприємствах торгівлі виступає рух товарних та матеріальних ресурсів, грошових коштів, нематеріальних активів та зобов'язань, які піддаються вартісній або натуральній оцінці. Ключовим елементом внутрішнього контролю на складах є управління зберіганням товарів [1].

За допомогою рисунку 1 зобразимо напрями контролю за діяльністю торговельних роздрібних підприємств:

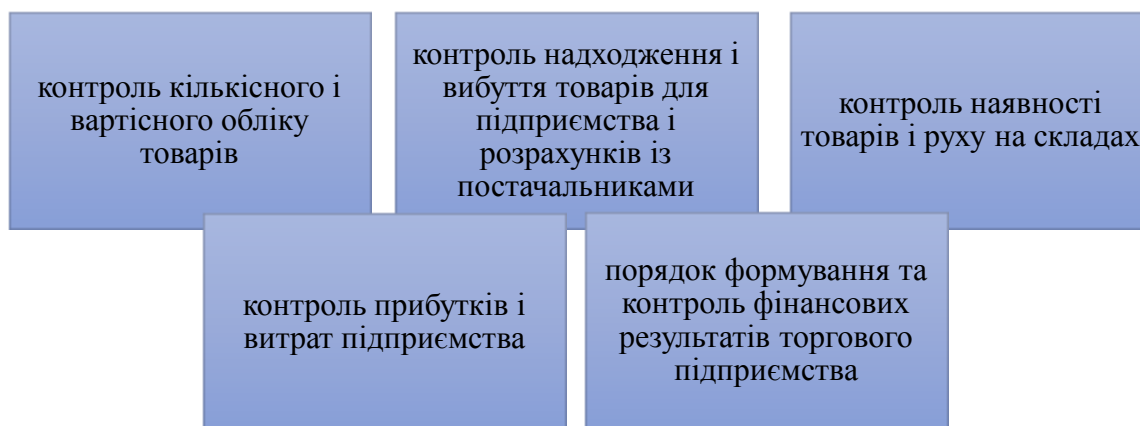

Рис. 1. Напрями контролю за діяльністю торговельних роздрібних підприємств

Найважливішим засобом і методом внутрішнього контролю за товарними запасами є інвентаризація. За результатами її проведення визначаються наявність та стан матеріальних цінностей, а також звіряються фактичні показники запасів з даними бухгалтерського обліку. Відповідальність за організацію та проведення інвентаризацій лежить на керівникові підприємства, тоді як за її результати – на матеріально відповідальних особах.

Результатами інвентаризації можуть бути:

- повне співвідношення фактичних даних з даними бухгалтерського обліку;

- надлишки – фактичні залишки більші від облікових;
- нестачі – фактичні залишки менші від облікових.

Ще однією формою фінансового та документального контролю виступає ревізія. Це всебічна перевірка фінансово-господарської діяльності підприємства з метою встановлення законності, раціональності та ефективності прийняття управлінських рішень. Ревізія є найпоширенішою формою внутрішнього контролю, має чітко визначений правовий статус та сприяє зростанню ефективності діяльності підприємства. Послідовність і порядок проведення ревізії залежать від завдання на ревізію й обсягу діяльності торговельного підприємства, його структури, стану обліку і контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей. Ревізія проводиться, як правило, один раз на два роки комплексно, з участю товарознавців, економістів, юристів. Коло питань для спеціалістів передбачено програмою ревізії [2].

Важливим методом перевірки та контролю даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності підприємства є аудит. Його метою є встановлення правильності, своєчасності, законності відображення руху товарів у бухгалтерському обліку відповідно до чинного законодавства та внутрішнього порядку організації, достовірності та неупередженості інформації в фінансовій звітності [3].

Впровадження аудиторських перевірок товарних запасів на підприємствах торгівлі дає змогу здійснити удосконалення облікового процесу шляхом оптимізації роботи бухгалтерії та інших структурних підрозділів. В процесі проведення аудиту, зокрема на основі систематизації та аналізу результатів інвентаризації, формується перелік порушень, які на підсумковому етапі перевірки знаходять своє відображення у висновку аудиторської перевірки торговельного підприємства.

Отже, управління торговельним підприємством передбачає жорсткий контроль за зберіганням, переміщенням та запобіганням втрат від пошкоджень, псування товарних запасів тощо. Управління та контроль за товарними операціями є необхідною складовою процесу управління торговельним підприємством, оскільки від того, наскільки ефективно здійснюватиметься цей процес, буде залежати рівень рентабельності, витрат, ліквідності та платоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Пристемський О.С. Управління доходами торгового підприємства. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку» 16-17 квітня 2020р., м. Херсон. С. 158-161.
2. Рогозян Л.Є., Вахлакова В.В. Ревізія і контроль: Навч. посібн. – Алчевськ: ДонДТУ, 2008. – 209 с.
3. Подмешальська Ю.В. Удосконалення оцінки якості внутрішнього контролю на підприємстві / Ю.В. Подмешальська // Економічний вісник ЗДА: збірник наукових праць. Запоріжжя. 2012. № 2. С.106–114.

**Пилипенко К., д.е.н., професор,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава**

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В багатьох наукових працях, є ствердження, що внутрішньогосподарський контроль необхідний для: внутрішнього контролю за діяльністю підприємством, запобігання порушень, крадіжок, неефективного функціонування.

Для проведення та здійснення даного виду контролю на підприємстві, згідно прописаних алгоритмів, повинна бути створена служба внутрішньогосподарського контролю. І в нас виникають питання. С кого вона створюється? Хто приймає рішення про призначення (на добровільних засадах) членів даної комісії? Яким чином керівництво отримує достовірну та правдиву, неупереджену та своєчасну інформацію, і головне, чи є це ефективним та доцільним?

Для нас, керівників, інвесторів, власників, зацікавлених осіб головне, це за допомогою контрольних заходів проаналізувати та виміряти досягнуті за певний період результати господарювання, порівняти їх з запланованими, тобто розрахувати ефективність діяльності. Це все, як би нам хотілось, в сукупності забезпечує виконання організацією (підприємством) своїх планів і досягнення всіх цілей.

Контроль дозволяє менеджменту підприємств своєчасно та результативно усувати порушення й не допускати їх у майбутньому [1].

Для досягнення цілей в менеджменті їх розділили на дві групи: оперативні та стратегічні цілі. Виходячи із вищезазначеного, досягненням цілей необхідно здійснювати постійний контроль (як стратегічний, так і оперативний). Резюмуємо, контроль включає два основних аспекти: стратегічний і оперативний.

Показниками ефективності функціонування та діяльності підприємства (першого рівня) є: ступінь ліквідності, продуктивність, рентабельність (рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; рентабельність продукції; рентабельність операційної діяльності; рентабельність продажів; рентабельність інвестицій).

Для аналізу доцільно проводити визначення таких показників:

- порівняння фактичних значень з метою виявлення відхилень;
- виявлення причин і винуватців відхилень;
- визначення залежності між отриманими відхиленнями і кінцевими результатами діяльності підприємства;
- аналіз впливу отриманих відхилень на кінцеві результати [2].

Отже, ми бачимо, що для прийняття рішень в менеджменті необхідно чітко розуміти, хто буде проводити ці стадії контролю на підприємстві, і чи достатньо у членів створеної комісії для внутрішньогосподарського контролю

знань та компетентностей.

Досліджуючи дані питання, необхідно з'ясувати можливі варіанти та напрями здійснення контролю для підприємств. Отже, внутрішній контроль ми можемо здійснювати як самостійно так і залучаючи зовнішніх спеціалістів (незалежних аудиторів).

Внутрішній контроль та його організація на підприємстві залежить від правової форми підприємства, видів і обсягів діяльності, організаційної структури, наявності та достатніх фінансових ресурсів, доцільності охоплення контролем різних аспектів діяльності і головне, відношення керівництва підприємства до контролю як такого.

Мулик Я.І. в своїй статті стверджує: «...Внутрішній контроль на підприємстві дає змогу забезпечити збереження його активів, законність господарської діяльності, підвищення ефективності основних бізнес-процесів, попередження негативного впливу факторів, тощо. Ефективне функціонування внутрішнього контролю на підприємстві передбачає вирішення ряду проблем господарюючого суб'єкта: оптимізація процесів його фінансово-господарської діяльності, забезпечення прийняття адекватних та обґрунтованих управлінських рішень, попередження, виявлення та усунення відхилень в інформації, що подається зацікавленим особам тощо[3].

Проведене дослідження даного питання показує, що воно актуальне, дискусійне та ця складова системи управління (внутрішній контроль) потребує вдосконалення. Хочемо зазначити, це викликано тим, що інформація для контролю діяльності підприємства та її результатами доводиться до керівництва із запізненням (а кожна мить (час) може бути прийнятий як неефективний для прийняття рішення), коли вже важко вплинути на ефективність діяльності і запобігти втратам. Враховуючи вищесказане, є негайна потреба у вивченні, розвитку та вдосконаленні питання внутрішнього контролю на підприємстві, а можливо й створення незалежної служби контролю. Через те що внутрішній контроль є вагомим механізмом управління підприємством, який повинен вчасно забезпечувати об'єктивною інформацією керівництво всіх структурних ланок. Саме це покликано контролювати виконання планів і завдань, а також ефективно використовувати ресурси підприємства та отримувати максимальну величину прибутку.

Список використаних джерел

1. Коцупатрий М.Н., Пилипенко К.А., Кучеренко М.А. Організаційна та методичні засади здійснення й удосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами за нетоварними операціями. Економічний вісник університету. Економіка та управління. Випуск № 47. 2020. С. 75-81. URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/view/719/728>
2. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін.. Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.
3. Мулик, Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *АГРОСВІТ* № 17-18. 2020. URL: <http://surl.li/awfyf>

Рилєєв М.С.

**Науковий керівник – Рилєєв С.В., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці**

МЕТОДИКА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні, в умовах які постійно змінюються та характеризуються невизначеністю та ризиком, важливу роль відіграє комплексний фінансово-економічний аналіз, який зокрема покликаний своєчасно діагностувати й прогнозувати фінансовий стан, а також обґрунтувати систему заходів щодо його стабілізації. У цьому процесі важливу роль відіграє комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, який дозволяє своєчасно діагностувати фінансовий стан та визначити комплекс заходів щодо його зміцнення. Необхідність передбачення змін фінансового стану та ефективності функціонування підприємства актуалізує роль прогнозування, що дозволяє знизити рівень невизначеності та ризику, підвищити результативність системи управління.

Фінансове прогнозування – процес розробки системи фінансових прогнозів, які дозволяють підприємству оптимізувати свою фінансово-господарську діяльність, обґрунтувати складання фінансових планів та попереджувати або нівелювати негативні впливи зміни зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища в умовах невизначеності та ризику [1, с. 126].

Прогнозування фінансового стану реалізується наступним чином:

1. Визначаються цільові орієнтири (наприклад очікуване розширення сегменту ринку, рівень рентабельності, приріст валюти балансу тощо), яким повинно відповідати майбутній фінансовий стан та яких необхідно досягти у прогнозованому періоді.

2. Планується система заходів щодо досягнення цільових орієнтирів.

3. Формується система прогнозної інформації щодо майбутнього фінансового стану – розрахунок прогнозних показників майбутнього стану підприємства, які швидше за всього будуть досягнуті у процесі реалізації запланованої системи заходів.

4. Здійснюється оцінка прогнозного фінансового стану – зазвичай проводиться стандартними методами та прийомами фінансового аналізу.

Відправною точкою прогнозування фінансового стану суб'єктів господарювання виступає підбір методів. Зазначимо, що серед як вітчизняних, так і іноземних дослідників, відсутня одностайна думка щодо їх складу та класифікації. Найчастіше науковці виділяють такі групи методів прогнозування фінансового стану підприємства (рис. 1).

Зазначимо, що класичний поділ методів фінансово-економічного аналізу на якісні (експертні оцінки) та кількісні (детерміновані та стохастичні методи) стосується і методів прогнозування фінансового стану.

Існують й інші підходи до групування (класифікації) методів прогнозування фінансового стану підприємства.

Зокрема Юнацький М.О. їх об'єднав у такі групи як: 1. Економетричні методи. 2. Метод часових рядів (рядів динаміки). 3. Балансовий метод. 4. Методи експертних оцінок [5].

Крім цього, сукупність методів прогнозування фінансового стану може бути деталізована в розрізі моделей, які використовуються: описові (описові), предикативні (моделі передбачувально-прогностичного характеру) та нормативні.

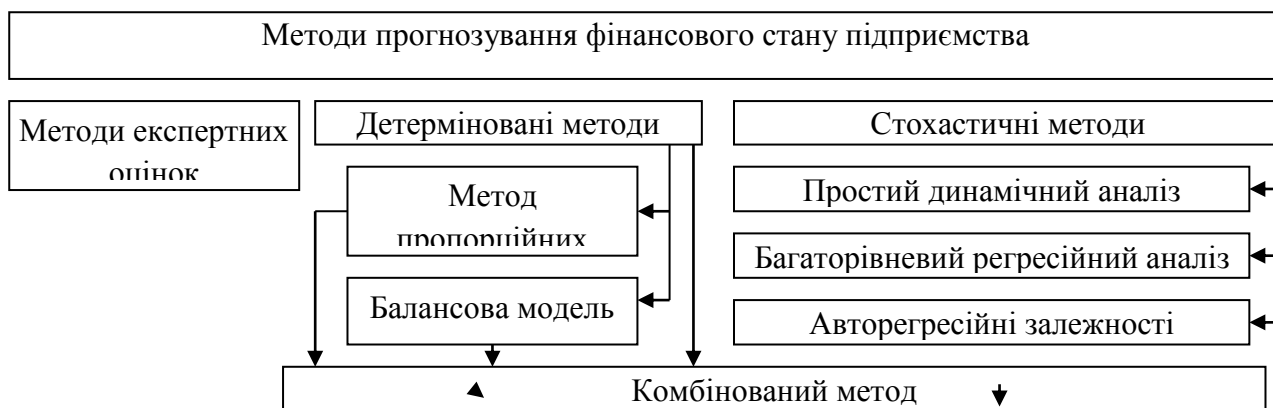

Рис. 1. Класифікація методів прогнозування фінансового стану підприємства [2, с. 344; 3, с. 49-50; 4, с. 87-88; 5]

Прогнозування стану на основі дискримінантного аналізу стосується однієї з характеристик фінансового стану як ймовірність настання банкрутства. Дискримінантні моделі сформовані на основі статистичних даних можуть враховувати різні фактори, які впливають на фінансову стійкість, платоспроможність, рентабельність та ділову активність підприємства.

Для оцінки потенційного банкрутства у світовій практиці використовуються різноманітні моделі, авторами яких є: Е. Альтман (США), Р. Таффлер та Г. Тишоу (Великобританія), Ж. Конан та М. Гольдер (Франція), Р. Лис (Великобританія), Г.В. Давидова та О.Ю. Беліков (Російська Федерація), Г.В. Савицька (Республіка Білорусь) тощо.

Основними недоліками зазначених моделей є те, що вони не завжди можуть бути використані на практиці українських компаній, адже не враховують особливості бізнесу та інших процесів, які відбуваються у вітчизняній економіці. Деякі моделі були розроблені ще у минулому столітті, а економічний стан у світі постійно змінюється, зокрема під дією глобалізаційних процесів та розповсюдження коронавірусної інфекції COVID-19 тощо.

Крім цього, зазначені моделі не є універсальними, адже не враховують галузеву специфіку (види економічної діяльності), розміри підприємства та ряд інших особливостей. Зокрема 5-ти факторна модель Е. Альтмана є адекватною для компаній, акції яких вільно купуються-продаються на фондовій біржі (тобто враховує ринкову, а не балансову вартість власного капіталу).

В Україні найбільш відома аналітична модель прогнозування банкрутства

є шести факторна модель О.О. Терещенка (2003 р.).

Прогнозування фінансового стану підприємства актуальне при визначенні перспектив його розвитку та обґрунтування крупних господарських операцій, реалізації інвестиційних проектів, розробці бізнес та функціональних стратегій в системі підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, покращення фінансової стійкості, платоспроможності тощо.

У зв'язку з цим ефективним прийомом може стати постановка «зворотного» завдання із зазначенням прийнятного рівня значень певної групи показників фінансового стану. Заплановані показники сформулюють відповідну їм структуру прогнозованої фінансової звітності підприємства. Процес прогнозування у даному випадку складається з таких етапів: аналіз та оцінка поточного фінансового стану; визначення значень показників, які відповідатимуть необхідному фінансовому стану; формування прогнозованої фінансової звітності, яка відповідає встановленим значенням показників; розробка управлінських рішень щодо досягнення запланованого фінансового стану.

До найбільш важливим індикаторів фінансового стану, які мають практичний інтерес як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності, відносяться ключові показники фінансової стійкості та платоспроможності. Зазначимо, що для кожного з коефіцієнтів визначені певні діапазони їх зміни, при виході за межі яких фінансовий стан трактується як нестійкий або взагалі кризовий.

Зазначені показники розраховуються на основі таких статей (розділів) Балансу (звіту про фінансовий стан) як: необоротні активи, оборотні активи, запаси, поточна дебіторська заборгованість, гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, власний капітал, забезпечення та забезпечення, довгострокові та поточні зобов'язання, валюта балансу, власний оборотний капітал, чистий (робочий) оборотний капітал.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Д. Д. Финансовое планирование предприятий в условиях развития цифровизации экономики. *Дайджест-Финансы*. 2021. Т. 26, № 2. С. 126–147.
2. Адамова І. З., Романчук А. Л. Прогнозування фінансового стану підприємства: теоретичні та методичні аспекти. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2012. Вип. 2. С. 340-347.
3. Незамайкин В. Н., Юрзинова И. Л. Прогнозирование финансового состояния компании. *Вестник РГГУ*. 2014. № 3 (125). С. 47–58.
4. Тхагапсо М. Б., Кулигина В. В. Методы прогнозирования и оценки финансового состояния коммерческих предприятий. *Экономика и бизнес*. 2019. № 11-3 (57). С. 86–89.
5. Юнацький М. О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>

Рудік Н.М., к.с.г. наук, доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ЗАХОДИ ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Основою ефективного функціонування економіки є забезпечення загальної економічної рівноваги. Значне місце в її формуванні належить ринку праці або ринку робочої сили. Рівновага на ринку праці є ознакою повної зайнятості та запорукою соціальної стабільності держави.

Економічна теорія розглядає ринок праці в декількох аспектах: як систему суспільних відносин, що пов'язані наймом і пропозицією праці; як економічний простір - сферу працевлаштування, в якій взаємодіють покупці і продавці праці; як механізм, що забезпечує узгодження ціни і умов праці між роботодавцями і найманими працівниками та регулює попит та пропозицію.

Відповідність попиту на робочу силу її пропозиції в більшій мірі є бажаним станом ринку праці ніж фактичним. Людський ресурс найбільш специфічний, тому зайнятість акумулює: соціально-економічну проблему – задоволення потреб людини у сфері праці; економічну – забезпечення виробництва ВВП; соціальну – задоволення потреб людини в заробітках, у самореалізації.

Тому зайнятість органічно пов'язана з системою саморегулювання економічних процесів, створює особливе соціально-економічне середовище, формує спосіб життя і світогляду людини. Відтак проблеми зайнятості у ринково-конкурентних умовах пов'язані із задоволенням потреб економіки у робочій силі; врахуванням її якості і кількості; задоволення професійних потреб працівників; посилення здатності до саморозвитку; забезпеченням зростання рівня життя працюючого населення; соціальної підтримки у разі втрати роботи. При цьому досягнення ефективної зайнятості вимагає перерозподілу трудових ресурсів, змін у психології людини, переоцінку її цінностей.

Основною проблемою на ринку праці України залишається безробіття, рівень якого мав тенденцію до зростання: 2017 – 9,9%, 2018 – 9,1% 2019 – 9,2%, 2020 – 9,9%. Це є наслідком процесів війни, анексії територій, деіндустріалізації, депопуляції.

Особливо ускладнилась проблема безробіття в умовах всесвітньої пандемії коронавірусу. Рівень зайнятості громадян від 15 до 70 років є найменшим за весь період незалежної України, а економічно активне населення становить 16,6 млн. осіб.

Тенденція скорочення рівня та обсягів праці спостерігається як серед міського так і серед сільського населення. В першому півріччі 2021 року на 10,9% зріс рівень безробіття і у пошуках роботи перебувають 449,7 тис. осіб. У сільській місцевості кількість працюючих зменшилася на 215 тис. осіб. Найвищий рівень зайнятості спостерігається серед осіб віком від 35 до 50 років, а найнижчий – серед осіб у віці 60-70 років.

Зміни відбулися і в структурі трудового потенціалу України, наявні тенденції свідчать про скорочення її трудового потенціалу в перспективі. Структура трудового потенціалу набуває вираженого депопуляційного характеру, зростання частки людей похилого віку відбувається за рахунок частки населення у віці від 0 до 15 років.

Отже натеper особливостями ринку праці є: зростання безробіття та зменшення заробітної платні; збільшення конкуренції; загрозливе збільшення трудової міграції.

За таких особливостей, розширення програм підтримки бізнесу, програм по створенню робочих місць матиме обмежений ефект. Як наслідок для стримання зниження потенціалу для відновлення економіки, має бути переглянута стратегія соціально-економічного розвитку держави.

Створення умов для розвитку підприємництва та ділової активності; збереження та створення нових робочих місць та перепідготовку осіб, що втратили роботу варто розглядати як найперспективніші напрямки сприяння збалансування ринку праці.

Список використаних джерел

1. Рудік Н.М. Наукові засади та особливості формування трудового потенціалу України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка: Науковий журнал. Вип. 2. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С.17-25. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/issue/view/2/1>
2. Рівень безробіття в Україні за 2020 р.: офіційний сайт Міністерства Фінансів. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/>

РОЗДІЛ 5. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Агаєва Айтан Рафаїл кизи
Науковий керівник – Тищенко В.Ф., д.е.н., професор
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТ-АУДИТУ У СИСТЕМІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Відповідно до переглянутих положень Кіотської конвенції, митний пост-аудит - це лише контроль, заснований на методах аудиту і є комплексом заходів, що здійснюються митними органами для забезпечення достовірності та справжності декларацій шляхом проведення перевірки первинних бухгалтерських документів та звітності, бізнес-систем та комерційної інформації [3]. Сучасна міжнародна торгівля перед світовим бізнес-середовищем висуває вимоги щодо скорочення проміжку часу та безперешкодного переміщення товарів через кордони країн є важливим в умовах отримання національних економічних вигод. Кожна держава намагається врегулювати зовнішньоторговельну діяльність через створення сприятливих економічних умов здійснення зовнішньоторговельних операцій, підвищувати ефективність національної економіки, реалізацію конкретних завдань соціально-економічного розвитку. Важливим у цьому напрямі є створення такої системи контролю, яка відповідає світовим вимогам та стандартам [2].

Політична ситуація, що склалася в Україні, не сприяє проведенню кардинальних реформ у митній сфері, однак вона не зміниться без процесу реформування, без подолання опору тих, хто не бажає чи гальмує її проведення. Водночас спостерігається суттєвий вплив інших країн на систему митного контролю через запозичення прогресивних ідей, форм, методів та процедур. При цьому вибір повинен здійснюватися на основі наукового підходу – порівняння прогресивних моделей митного контролю та визначення тієї з них, яка більшою мірою може задовольнити запити користувачів. До уваги слід брати не лише інтереси фіскальних органів, які представляють державу, а й усі фактори, що стимулюють розвиток національної митної системи.

Митна система ЄС має Єдиний митний тариф (ЕОМ), єдині норми та правила визначення митної вартості товарів, встановлення країни походження товарів, режими ввезення та вивезення товарів тощо. Розміри митних ставок на конкретні товари встановлені залежно від ступеня їхньої обробки: якщо ввезення на територію країн-учасниць ЄС практично всіх сировинних товарів здійснюється безмитно або з невеликим оподаткуванням, мита на напівфабрикати помітно зростають і досягають максимуму у разі ввезення готових виробів. Як правило, вищі ставки мита передбачені для товарів, що

конкурують з продукцією західноєвропейських фірм: до таких товарів відносяться текстильні вироби, взуття, велика кількість інших товарів широкого вжитку, у тому числі продовольчих, хімічна продукція, прокат чорних металів. За методом оподаткування переважна більшість мит на промислові товари є адвалорними, лише деяких випадках застосовуються специфічні мита. При імпорті аграрних товарів, що підпадають під дію єдиної сільськогосподарської політики ЄС, стягується спеціальний компенсаційний збір, що в принципі становить різницю між світовими цінами та вищими внутрішніми цінами ЄС на ці товари або мито у поєднанні з таким збором [7].

У Японії однією з основних інструментів регулювання імпорту товарів також митний тариф. Протягом усієї історії у цій країні митний захист внутрішнього ринку відігравав провідну роль. У сучасному митному тарифі Японії ставки мита згруповані в чотирьох шпальтах: загальні ставки мита, ставки мита, зафіксовані в ГАТТ/СОТ, преференційні ставки; тимчасові ставки мита, що реалізуються на підставі Закону про тимчасові тарифні заходи. При визначенні ставок мита для митного оподаткування користуються наступним правилом: спочатку береться преференційна ставка, а якщо вона відсутня, то послідовно аналізуються ставки ГАТТ/СОТ, тимчасова та загальна ставки. Якщо ставка ГАТТ/СОТ перевищує інші ставки, використовується тимчасова ставка, а у разі її відсутності – загальна ставка.

Для забезпечення вибору необхідної ставки мита в самому тарифі ставки, що не використовуються, укладають у дужки. Сьогодні більшість мит у митному тарифі Японії адвалорні. Специфічними митами оподатковуються лише деякі товари, зокрема м'ясні продукти, руди та концентрати кольорових металів. Специфікою митного тарифу Японії є примітки, що містять інформацію про додаткові заходи, що регулюють імпорт конкретного товару (кількісні обмеження, податки та збори, санітарні вимоги тощо).

Що стосується уніфікації тарифних ставок, це є важливою складовою ефективного митно-тарифного регулювання, то деякі країни зробили вагомі кроки у цьому напрямку, так можна навести приклад Чилі, де ставка тарифу дорівнює 15%, та Болівії, де діють лише дві ставки – 10% та 17% [1].

Митний тариф Польщі передбачає чотири види митних ставок: основні (конвенційні), преференційні, автономні та знижені. Знижені ставки застосовуються для країн, які підписали угоди про вільну торгівлю з Польщею. Відколи Польща увійшла до ЄС, вона не може самостійно встановлювати митні тарифи, крім того, значна частина зібраних мит спрямовується до бюджету ЄС.

Стрімка лібералізація митно-тарифної політики цієї держави послабила фіскальну функцію митного тарифу та обмежила можливість застосування протекціоністських заходів. Що важливо зазначити, що, на відміну від українського законодавства, норми митного законодавства Польщі та порядок застосування інструментів митно-тарифного регулювання дуже наближені до вимог та норм Європейського Союзу, незважаючи на те, що кількість нормативно-правових актів потребувала гармонізації в країнах. Центральної та Східної Європи становила до 1,5 тисячі.

В Угорщині, аналогічно до Польщі, митно-тарифна політика

здійснюється за нормативами ЄС, а митне оформлення – на основі Єдиного адміністративного документа, що застосовується в країнах ЄС [4]. Митна політика Угорщини та інших країн - членів ЄС, які в минулому належали до комуністичного табору (Словенії, Словаччини), характеризується перехідним станом від політики захисту національної економіки від імпортової експансії до лібералізації торгової політики під тиском СОТ, спробою уникнути різкого зниження митних ставок та зберегти елементи державної підтримки сільського господарства та інших вразливих галузей економіки. Для різних країн світу є індивідуальні загрози митній безпеці. У деяких країнах загрозу становлять контрабанда наркотиків та зброї, незаконна міграція (як суспільно небезпечна та сприяє підвищенню рівня терористичної загрози), в інших – так звана економічна чи «товарна» контрабанда (фактично ухилення від сплати податків).

Застосування форм митного контролю можливе лише за результатами системи управління ризиковими ситуаціями. Однак, незважаючи на існуючий інформаційний базис скоєння порушень митного законодавства на етапі випуску товарів у вільне обіг можливі прорахунки.

З огляду на це здійснення контролю після випуску товарів на митну територію України для вільного обігу є перспективним напрямом забезпечення дієвості митного контролю, дотримання вимог митного законодавства та пріоритетним у справі вдосконалення митного адміністрування.

Список використаних джерел

1. Guidelines for post-clearance audit (PCA). URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/enforcement-and-compliance/instruments-and-tools/~media/0A6E3DCDE47E41F2A71B757596ABAA97.ashx>
2. Брендак А.І. Стратегічні напрями розвитку системи управління митними ризиками в контексті євроінтеграції України. Державне управління: теорія та практика. 2017. № 2. С. 57—65.
3. Митна справа: підручник : за ред. А.І. Крисоватого. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2014. 539 с.
4. Про затвердження Порядку проведення митними органами на підприємствах перевірок системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1730 // Офіційний вісник України. 2004. № 51. Ст. 3363.
5. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком 1 до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур: Закон України від 05.10.2006 р. № 227-V // Офіційний вісник України. 2006. № 43. Ст. 2865.
6. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року: розпорядження [схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. №978-р]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-p>

Alekseyenko Lyudmyla, Dr. of Econ., Prof.
Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management,
West Ukrainian National University,
Ivano-Frankivsk
Tulai Oksana, Dr. of Econ., Prof.
West Ukrainian National University,
Ternopil

CAPITAL AND COMMODITY MARKETS: A THEORETICAL AND APPLIED CONCEPT

Theoretical concepts that economists have developed to explain the essence of economic cycles, capital, the movement of international financial and commodity flows in the context of globalization, characterized by diversity and contradictions, but allow us to state that globalization is a new and long stage of world economy [1; 2].

Capital as a cornerstone is a kind of agreement between the past and the future, a value that gives income; the main sources of formation and increase in the volume of capital are savings and income for its use. Ludwig von Mises, the founder of the Neo-Austrian School of Economic Theory, wrote in Human Activity: A Treatise on Economic Theory: "Capital is a praxiological concept. It is a product of thinking and its place in human thought from the point of view of a certain plan "[3, p. 481].

The complexity and versatility of the economic category of "capital" affects the definition of the capital market. There is no single approach to defining this concept in the economic literature. We believe that financial capital is money and a monetary part of tangible, intangible and financial assets that accumulate financial entities from different sources to ensure the economic conditions for doing business for profit [4].

Since financial capital is cash and a monetary part of tangible, intangible and financial assets that are consolidated in a complex system of relationships between the state, production structures and financial institutions to ensure accessibility, speed of circulation and ease of use, respectively, for a thorough scientific research on the mobilization of financial capital, it is advisable to see the concept of "financial capital market". Thus, given the above information, we consider it possible to define the financial capital market as a special segment of the financial market, which forms the demand, supply, price and enter into agreements on the purchase and sale of financial instruments.

From 2021, Ukraine has created a full-fledged legal framework for the development of the financial capital market using derivative financial instruments (forwards, futures, options, swaps), which allows market participants to plan their activities in the long run and use these instruments to acquire the necessary assets future.

The Law of Ukraine [5] creates conditions for the formation of markets for goods and capital, as well as clarifies the structure of markets:

- 1) introduces more general concepts (capital market and commodity market);
- 2) expands the list of organized capital markets. Stock exchanges are called regulated stock markets and are only one type of organized markets.

The scope of regulation is detailed:

- 1) all financial instruments, ie securities, money market instruments (for

example, treasury bills, promissory notes, bank savings certificates) and derivative contracts, regardless of the market in which they are traded (organized or outside it);

2) products (wood, gas, oil, grain, etc.) and currency values, if they are traded on organized markets. Starting from July 1, 2021, trade in standardized goods (grain, wood, fuel) was transferred to licensed exchanges.

The following will also be involved in regulation and supervision: National Bank – on IGLBs, money market derivative contracts, money market instruments; regulators of the relevant commodity markets – in relation to commodity exchanges and derivative contracts, the underlying asset of which is products, and for which physical supply is mandatory.

There are features of functioning of the multilateral trading platform and the organized trading platform: a multilateral trading platform and an organized trading platform are versions of a regulated market; discretionary rules apply on the organized trading platform, ie the operator of such a market may, at its own discretion, place bids of bidders and trade on the platform itself.

Particular attention is paid to clarifying the activities of commodity exchanges.

1) the commodity exchange must disseminate information about supply and demand, market prices for products. Exchanges are obliged to monitor trades to prevent manipulation and insider trading, otherwise the exchange will be sanctioned until the license is revoked. In particular, if on the sites of the Prozorro system the average price of wood (lot "Pine") was a little more than 2 thousand UAH per cubic meter, then on the stock exchanges this figure increased by about 50%; by the end of 2021, the additional effect for the state in the timber trade on the stock exchange may amount to UAH 1 billion [6];

2) operating exchanges will be able to continue their activities after July 1, 2021 only if they meet the new requirements, ie have a capital of at least UAH 20 million and receive a license.

Summing up, we note that the development of capital markets and organized commodity markets will help increase the transparency of processes in the Ukrainian market of goods and capital, expand the range of participants in transactions, eliminating illegal agreements between seller and buyer.

Список використаних джерел

1. Ari Anil, Pula Gabor. Assessing the Macroeconomic Impact of Structural Reforms in Ukraine. *Working Paper*. 2021, April 23. No. 2021/100.
2. Bacchetta Marc, Cerra Valerie, Piermartini Roberta, Maarten Smeets. Trade and Inclusive Growth. *Working Paper*. 2021, March 12. No. 2021/074.
3. Мизес Людвиг фон. Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории / Пер. с 3-го испр. англ. изд. А. В. Куряева. М.: ОАО "НПО "Экономика", 2000. 878 с.
4. Алексеєнко Л. М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи розвитку: Монографія. К.: Вид. буд-к „Максимум”; Тернопіль: Екон. думка, 2004.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів: Закон України від 19 червня 2020 року № 738-ІХ. URL: <http://surl.li/awgbx> (дата звернення 21.11.2021).
6. Арсен Ільїн: Нові правила гри на ринках капіталу і товарних ринках. URL: <http://surl.li/awgbu> (дата звернення 21.11.2021).

Білостоцький В.В.
Науковий керівник – Найденко О.Є., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Приєднання України до Митного союзу Європейського союзу означитиме збільшення товарообігу з країнами ЄС, усунення тарифних та нетарифних бар'єрів регулювання ЗЕД, можливе використання сучасних інтегрованих інформаційних систем на митних пропусках, а з іншого боку – неможливість самостійно встановлювати ставки ввізного мита до третіх країн, митні платежі будуть поступати до бюджету країни не в повній мірі, а також може вплинути на зовнішньоторговельне сальдо, яке і зараз є від'ємним.

Наразі у всіх країнах – членах Всесвітньої митної організації (ВМО) та ГАТТ\СОТ стандарти митних процедур є якщо не аналогічними, то максимально подібними щодо форми таких процедур. Передусім це пов'язано з дотриманням універсальних рекомендацій та стандартів, які є у міжнародних угодах. Разом з тим, існують окремі відмінності щодо обсягу застосування митних процедур, обставин та підстав для їх застосування, а також різниця у відповідальності за результативність у разі безпідставних окремих митних процедур за ініціативою митників. Уніфікація митних процедур на міжнародному рівні дозволяє делегувати їх митним органам інших (суміжних) держав для практичного застосування з урахуванням наявності технічних засобів контролю та технічних можливостей здійснення цих процедур. Крім того, це дає можливість подальшого взаємного обміну результатами здійснення процедур митного контролю між митними органами інших держав і визнання результатів такого контролю (застосування процедур) для уникнення їх подвійного застосування. Такий механізм є найефективнішим з точки зору реального сприяння міжнародній торгівлі та підвищення протидії митним правопорушенням і контрабанді. Саме тому повноцінне членство України в таких міжнародних угодах універсального характеру в галузі митної справи, системна участь в роботі міжнародних організацій є запорукою цивілізованих митних процедур на українській митниці. Та для того, щоб реалізовувати та вдосконалювати міжнародне митне співробітництво, потрібно розуміти, що воно передбачає в умовах глобалізації міжнародної торгівлі та як воно повинно виглядати в організаційному, інституційному та кадровому аспектах, щоб бути ефективним та сучасним.

У табл. 1 представлено порівняння пропуску товарів через митний кордон України, Польщі та Болгарії [1]. Отже, на основі табл. 1 можна сказати, що переміщення та пропуск товарів через митний кордон наведених країн є дуже схожим. Безмитне оформлення зазвичай встановлене для валюти, алкогольних

напоїв, тютюнових виробів, продуктів харчування та ліків, заборони щодо ввезення продукції встановлено для наркотичних засобів та зброї, проте в Польщі та Болгарії існують також обмеження для ввозу м'яса, молочних продуктів та консервованих продуктів харчування. Що стосується вивезення товарів, то загалом серед наведених країн нема відмінностей, це стосується предметів що мають історичне, археологічне та художнє значення для країни, а також товари, що містять пропаганду війни або/та расової дискримінації. На відміну від Польщі та Болгарії, з України також заборонено вивозити лісоматеріали.

Таблиця 1

Переміщення та пропуск товарів через митний кордон

Критерій	Україна	Польща	Болгарія
Безмитне ввезення	Горілчані вироби – 1л, вино – 2л, пиво -5л, 200 цигарок або 50 сигар чи 250 гр. Тютюну, продукти харчування до 200 євро, до 5 упаковок ліків на особу, 500 мл туалетної води або 100 мл парфумів.	1 л міцного алкоголю, 2л. середньої міцності алкогольних напоїв, 200 сигарет або 250 г. тютюну, валюта до 10 000 євро, до 5 упаковок ліків на особу,	Кава – до 500г., чай – до 100г., духи – 50мл., одеколон й інша парфумерна продукція – до 250 мл., сигарети – до 200 шт., тютюнові вироби – до 250 г.
Заборонено ввозити	Харчові продукти без сертифікату про відповідність; друковані та відеоматеріали, що пропагують насильство, расизм та війну; наркотики, наркотичні та психотропні речовини; вибухонебезпечні та отруйні речовини.	Молоко та молочні продукти, м'ясо та м'ясні продукти, консервовані продукти, наркотичні речовини	Консервовані продукти харчування, наркотичні засоби. Коштовності, фото-,кіно-,відеокамери, ноутбук необхідно вказувати у декларації.
Заборонено вивозити	Предмети та речі, що мають історичну, художню, археологічну цінність, лісоматеріали необроблені, предмети, з порушенням прав інтелектуальної власності.	Предмети та речі, що мають історичну, художню, археологічну цінність.	Предмети та речі, що мають історичну, художню, археологічну цінність. При виїзді власні цінні речі мають бути внесені в декларацію.

Оскільки чинне законодавство України в цілому відповідає правовим нормам ЄС, то основна рекомендація може стосуватися таких положень:

1. Належне спостереження за змінами в КН ЄС, а також за змінами до Гармонізованої системи. КН ЄС оновлюється і доповнюється щороку і ці зміни і доповнення повинні належним чином бути відображені в УКТЗЕД. Ця функція покладається на Держмитслужбу України;
2. Регулювати ситуації, коли товар виготовляється за участю 2 або більше країн, в той час як у законодавстві ЄС в такій ситуації, країною

походження товару буде вважатися та країна, у якій пройшов останню ґрунтовну, економічно виправдану обробку, в результаті чого з'явився новий продукт або ж ця обробка була важливою стадією виробництва;

3. Узгодити відмінності у системі митних режимів та поділ їх в митному законодавстві на так звані економічні та неекономічні;

4. З метою практичної реалізації норми митного законодавства України щодо проведення митними органами перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів ЗЕД – унормувати в МКУ мінімальних строк зберігання суб'єктами ЗЕД відповідних митних документів (не менше 3-х років згідно зі ст. 16 МК ЄС).

Реалізація митної справи в майбутньому базуватиметься на таких основних митних процесах, як:

- інформаційне забезпечення (в тому числі – автоматизовані процеси);
- міжнародне митне співробітництво;
- повноцінний митний пост-аудит та організація контролю (в першу чергу - на митному кордоні).

Наразі ж першочерговим завданням і викликом є необхідність інституційного, організаційного і кадрового забезпечення нової Державної митної служби та відновлення повноцінного міжнародного митного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Європейська Бізнес Асоціація [Електронний ресурс]: офіційний портал асоціації. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/>
2. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження: Науково-практичний посібник / Мароха В., Олійник Н., Омельченко О., Полонський О., Ропотан О.; за науковою редакцією А. В. Мазура. – К.: ТОВ «Ніка-Прінт», 2015, – 832 с.
3. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]: Угода № 948_011 від 21.03.2014р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
4. Union Customs Code. Taxation and Customs Union. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code_en.
5. World Customs Organization [Electronic resource]. – Available at: <http://www.wcoomd.org/>

Бєлий О.С.

Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИКІВ ВИНОГРАДНО-ВИНОРОБНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

На сучасному етапі перед виробниками виноградарсько-виноробного підкомплексу постають важливі завдання підвищення рівня конкурентоспроможності, оскільки на зовнішньому ринку вони не можуть конкурувати через певні бар'єри, досить високу ціну, спричинену техніко-технологічною відсталістю і високою ціною на ресурси галузі. На внутрішньому ринку підприємства мають проблеми із низьким рівнем споживання вина та значними обсягами імпортової продукції, яка за якісними і ціновими характеристиками займає значний сегмент ринку. Тому в даному аспекті актуальним буде дослідження балансу експортно-імпортних операцій на ринку вина і винопродуктів. Основними проблемами забезпечення конкурентоспроможності виробників підкомплексу є низький рівень розвитку інфраструктури ринку винограду, відсутність диверсифікації каналів реалізації та політики протекціонізму; значне зростання частки імпортової продукції на вітчизняному ринку винограду і вина, невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, винограду технічних сортів - потребам виноробства, яке орієнтоване на попит на внутрішньому та зовнішньому ринках [1, с. 169-174].

За показниками зовнішньої торгівлі України аналіз дозволяє порівняти обсяги експорту та імпорту вина, визначити загальні тенденції розвитку зовнішньоекономічного вектору галузі [2]. Значно скоротилися обсяги експорту українського вина. За товарною позицією УКТЗЕД 2204 Вина виноградні, включаючи вино кріплене, сусло виноградне, крім товарної позиції 2009 (соки) обсяги експорту у 2020 р. становили 13094,3 тис. дол. США, що менше показника 2018 р. втричі. За товарною позицією 2205 Вермут та інше вино виноградне, включаючи вино кріплене, сусло виноградне, крім товарної позиції 2009 експорт у грошовому вираженні зменшився вдвічі. Таке стрімке скорочення експорту свідчить про втрату експортного потенціалу країни у галузі виноробства, зменшення обсягів переробки винограду на вино і винопродукти.

Обсяги імпорту значно перевищують експорт і у 2020 р. становлять за товарною групою 2204 179251,5 тис. дол. США, що також менше рівня 2018 р. на 34,2 %. Імпорт групи 2205 Вермут та інше вино виноградне змінюється за роками, проте зростає на 7,2 % за 2018-2020 рр. Слід відзначити, що частка групи 2205 у загальних обсягах експорту та імпорту вина і винопродуктів незначна і становить у 2020 р. відповідно 4,3 % у обсягах імпорту та 7,7 % у обсягах експорту. Отже, як свідчать проведені дослідження за даними Державної митної служби Україна експортувала вино у 2020 р. до Невідомої країни (26,4 %), другу позицію займає Білорусь (15,1 %), третю - Казахстан (12,6%). До п'ятірки лідерів входять також Німеччина з обсягами експорту 1269,5 тис. дол. (9,7 %) США та Румунія, частка

якої у обсягах експорту 7,7 % (табл. 1)

Таблиця 1

Рейтинг країн-партнерів України на зовнішньому ринку вина і винопродуктів у 2020 р. (за товарною групою 2204 УКТЗЕД)

Країни	Експорт		Країни	Імпорт	
	тис. дол. США	у % до підсумку		тис. дол. США	у % до підсумку
Невідома	3451,9	26,4	Італія	58944,3	32,9
Білорусь	1977,4	15,1	Франція	27466,3	15,3
Казахстан	1643,7	12,6	Грузія	24618,3	13,7
Німеччина	1269,5	9,7	Іспанія	20908,9	11,7
Румунія	993,4	7,7	Німеччина	6165,9	3,4
Інші	3758,4	28,5	Інші	41147,8	23,0
Всього	13094,3	100,0	Всього	179251,5	100,0

Серед країн імпортерів Італія забезпечувала 32,9 % імпорту на суму 58944,3 тис. дол. США., Франція - 15,3 % (27466,3 тис. дол. США) та Грузія - 13,7 % (24618,3 тис. дол. США). У ТОП-5 імпортерів вина за товарною групою 2204 УКТЗЕД ввійшли також Іспанія, частка якої становить 11,7 % та Німеччина - 3,7 % від загального обсягу імпорту. Причинами зниження експорту вина було зменшення обсягів збору й переробки винограду на виноматеріали, обмежена купівельна спроможність населення і низький попит на вино, експансія товарів іноземного виробництва на ринку України. Зокрема, у 2019 р. на виноматеріали було перероблено лише 124 тис. т, що удвічі менше показників попередніх років – 271 тис. т у 2017 р. і 274 тис. т у 2018 р.

У результаті суттєво скоротився обсяг вироблених виноматеріалів, який за оцінками 2019 р. становив лише 9,9 тис. декалітрів. При тому, що у 2018 р обсяг виробництва виноматеріалів був удвічі більшим – 19,7 тис. декалітрів.

Як наслідок, внутрішній ринок заповнюється імпортною виноробною продукцією. Так, за результатами проведеного науковцями Інституту аграрної економіки дослідження, обсяг імпорту виноградного вина у 2019 р. зріс до 55,7 тис. т, тоді як експорт цього виду вітчизняної агропродукції впав торік майже у 6 разів – до 8,8 тис. т проти 51,4 тис. т у 2018 році. У результаті Україна має від’ємне зовнішньоторговельне сальдо – 166 млн. дол. США у 2020 р.

Експортні цифри, в свою чергу, сильно коливаються в різні роки і тому не можуть стати стабільною противагою збільшенню присутності закордонного продукту у контексті зовнішньоекономічного сальдо галузі. Наразі воно негативне у розмірі 135 млн доларів США на рік [2]. Закуповуючи значну кількість вин, коньячних спиртів і інших виноматеріалів за кордоном, Україна сприяє розвитку зарубіжного виноградарства і виноробства, руйнуючи при цьому вітчизняний виноробний бізнес. Для того, щоб вирішити наявну проблему та не втратити існуючий вітчизняний потенціал доцільно наразі переглянути вектор державної політики щодо розвитку виноградарства та виноробства в Україні.

Потенціал розвитку галузі слід націлити на реалізацію комплексу заходів, який включатиме: стимулювання закладки молодих виноградників шляхом надання пільг в оподаткуванні та компенсації вартості саджанців у розмірі 80-90 %; підтримку вітчизняної селекції, сорти якої мають високу біологічну адаптивність,

високу стійкість до хвороб, а за такими ознаками, як зимостійкість, посухостійкість та смакові якості здебільшого переважають зарубіжні аналоги; компенсацію витрат, понесених на створення систем краплинного зрошення; усебічну підтримку брендів «Вина України», «Коньяки України» тощо; прийняття й реалізація державної програми підтримки експорту винопродукції, просування її на зовнішні ринки та пошуку нових ринків збуту; стимулювання розвитку гастрономічного й винного туризму, що сприятиме відновленню галузі та розвитку сільських територій; формування виноградарських та виноробних кластерів; захист внутрішнього ринку від низькоякісних товарів [3].

Аналіз експортно-імпоротної діяльності підприємств виноградарсько-виноробної галузі України засвідчив, що в останні роки спостерігається тенденція до сталого збільшення обсягів імпорту винопродукції і зниження обсягу її експорту у вартісному еквіваленті. Така ситуація пояснюється низьким рівнем маркетингового забезпечення вітчизняної виноробної продукції і, як наслідок, низькою поінформованістю населення про українських виновиробників та недовірою до якісних характеристик їхньої продукції [4].

Конкурентоспроможність господарств виноградарсько-виноробного підкомплексу підвищується при розширенні обсягів зберігання і переробки продукції в місцях її вирощування та організації крафтових виробництв, агротуристичних об'єктів та фірмової торгівлі. Тому важливо забезпечити комплексний розвиток галузі на основі різних форм господарюючих суб'єктів - від великих промислових підприємств до невеликого сімейного бізнесу на вині.

Отже, оцінка ситуації на зовнішньому ринку вина свідчить не на користь України - значну перевагу має імпорт над експортом. У 2020 р. вартість експортованої продукції 13,1 млн дол США, а імпорту - 179,3 млн, що більше у 13,7 рази. Для підтримки вітчизняних виноробів Україна повинна забезпечити ефективну підтримку галузі, залучити досвід провідних країн ЄС для створення умов ефективного розвитку виноградарства і виноробства та підтримки конкурентоспроможності винного бізнесу на внутрішньому і зовнішньому ринку. Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить розвивати галузь комплексно і ефективно, забезпечити прибуткову діяльність всіх учасників процесу виробництва, переробки і реалізації готової продукції, створити ефективний організаційно-економічний механізм взаємодії окремих підприємницьких структур, держави та місцевих органів влади.

Список використаних джерел

1. Ємцев В.І., Ємцева І.В. Ключові проблеми розвитку конкурентоспроможності виноградарства в Україні. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 8. С. 169-174.
2. Офіційний сайт Асоціації «Виноградарі та винороби України» : веб-сайт. URL: <http://awwu.org.ua/> (дата звернення: 03.02.2019).
3. Показники зовнішньої торгівлі України. Державна митна служба України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/trade/#/turnoverhs> (дата звернення 23.04.2020).
4. Білоус І.В. Стратегія розвитку виноградарства і виноробства України та передумови виходу їх продукції на світовий ринок: монографія. Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В.С.Таїрова», 2015. 204 с.

**Бойко Л. О. – к.с.-г. н., доцент
Солопов В.А.**

**Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон**

НОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Розвиток ринкових відносин в Україні витиснув багаторічну монополію на сферу ресторанного сервісу. Заклади відкриваються по всій країні, вони як кажуть, на любий смак і гаманець. Коли світ увійшов у XXI століття, з'явилося чимало нових можливостей. Економічні зміни обумовили відродження вітчизняного ресторанного бізнесу, закладеного в багатій культурній та історичній спадщині ресторанної справи України. Складні й неоднозначно сприйняті в суспільстві процеси приватизації зумовили зміни форм власності численних кафе, ресторанів, що вирізнялися обмеженим асортиментом і традиційно ненав'язливим сервісом.

Ресторанна сфера постійно змінюється залежно від світових подій та попиту. На сьогодні глобальна пандемія Covid -19 внесла свої корективи у цю галузь: одні тенденції втратили актуальність, нові з'явилися і набули піднесення. Головну роль відіграватиме не якісне обслуговування, а якість та швидкість приготування їжі, цікавий спосіб замовлення страв, креативне пакування й подача в гарній упаковці, цінова політика та інш. Екологічність стане справжньою рушійною силою гастрономії в майбутньому. В ресторанах уже переробляють відходи, відмовляються від пластику, користуються заміниками м'яса та цукру. Уже зараз виготовляють посуд із висівок, у якому можна розігрівати їжу в мікрохвильовці. У 2022 році зросте популярність монопродуктових ресторанів. На сьогодні такий формат закладів вважається більш вигідним для малого підприємництва. Він передбачає приготування лише однієї або кількох страв, але в різних варіаціях. Наприклад, різні версії пельменів, млинців або сандвічів [1].

Останнім часом в Україні з'явилися так звані вільні або креативні простори, які часто називають себе «коворкінгами». Коворкінг зараз досить популярний в європейських країнах і США, тому що за невелику плату можна працювати в добре обладнаному офісі. У таких місцях можна розмістити ресторанний бізнес, готувати і реалізовувати авторські та індивідуальні крафтові страви.

Для контролю за виконанням робіт, веденням бухгалтерії, цільовим використанням продуктів харчування та автоматичних пристроїв доцільно інвестувати у процес діджиталізації (цифрова трансформація, усунення загроз безпеки і конфіденційності, автоматизація й оцифроване виробництво) [2,3].

Одним із сучасних трендів підприємницької діяльності є аромомаркетинг. Ароматизація приміщень давно затребувана серед американських та європейських власників бізнесу. Аромати підбираються залежно від сфери діяльності. Так, для лікарень та аптек вибирають розслаблюючі запахи, для

продуктових магазинів, кафе та ресторанів - ароматомпозиції, що підвищують апетит, наприклад аромати кави або свіжої випічки, тощо. Завдяки цьому ми отримуємо: підвищення середнього чека (приємний аромат покращує настрій клієнтів, підвищує кількість імпульсних покупок та середній чек на 10-35%; посилення апетиту (аромати гарячого хліба, випічки і кава стимулюють апетит гостей і привертають увагу людей, що проходять повз вітрин; сприйняття якості (запахи благородних порід дерева покращують сприйняття якості товару, продукт сприймається більш цінним; лояльність клієнтів (у приємній атмосфері клієнти проводять більше часу. Кількість повторних візитів зростає на 19%).

Так, як діяльність підприємств ресторанного бізнесу має справу з продуктами харчування, необхідно чітко налагодити постачання продуктів для їх роботи. У штаті необхідні грамотні та професійні логісти. Надходити продукти повинні як від вітчизняного виробника, так і від зарубіжних постачальників. Ресторанний бізнес сьогодення вимагає професіоналізму, він структурується, на ринку ресторанних послуг з'явилися дизайнери, постачальники обладнання, продуктів харчування і напоїв. Водночас посилився контроль з боку державних органів (санепідемнагляду, пожежників і податкових органів). Зросла конкуренція серед рестораторів, тому що з'явилися нові критерії якості продукції і надання послуг. Навіть в умовах пандемії, коли ресторанний бізнес потерпає збитків, треба не опускати рук, добре вивчати свою справу і залучати всі ідеї до того, щоб ресторанний бізнес розвивався і приносив прибуток. Життя переконливо довело, що отримувати прибуток на благодатній ниві ресторанного бізнесу можуть лише люди із творчою жилкою й широким кругозором, які добре розуміються в ринковій економіці, є високоосвіченими, знають ресторанну практику і мають сміливість приймати відповідальні рішення, впроваджувати нові технології виробництва продукції, новітнє обладнання та сучасні методи обслуговування відвідувачів.

Список використаних джерел

1. ТРЕНДИ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В 2021 РОЦІ. URL: <https://blog.metro.ua/trendy-restorannogo-biznesu-v-2021-rotsi/>
2. Бойко В.О., Осадчий А.А., Бойко Л.О. Соціальні мережі – перспективний напрям просування бізнесу у підприємницькій діяльності. *Вісник Херсонського національного технічного університету*, 2021, № 2 (77). С.178-185
3. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г., Крикунова В.М., Жосан Г.В., Бойко В.О. (2020) Цифрова економіка. Криптовалюти: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 228 с.
4. Бойко Л.О. Підприємництво у сфері готельно-ресторанного бізнесу *Застосування маркетингових технологій управління туристичними підприємствами в умовах сучасного бізнес-середовища: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 19 жовтня 2018 року)*. – Херсон: ХНТУ. – 2018. С.12-14.

Боровік Л.В., д.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон

КЛАСТЕРИ, ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Ринкові перетворення в економіці країни, вступ України до СОТ та посилення конкуренції на ринку виробництва, переробки сільгоспсировини та реалізації готової продукції потребують принципово нових підходів до розвитку аграрної галузі, створення нових форм інтеграційних об'єднань в АПК. Результатом реформування аграрної сфери економіки стало зростання ролі фермерських і одноосібних селянських господарств у виробництві сільськогосподарської продукції і сировини для переробних підприємств, та поява нових, більш прогресивних організаційно – правових форм господарювання. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемам утворення інтеграційних об'єднань, принципи побудови кластерів в сільськогосподарській та переробній галузі АПК вивчені мало і потребують нових досліджень у відповідності до нових умов, які склалися в сучасній аграрній економіці.

Однією з основних мотивацій формування кластерів є забезпечення гарантованого постачання сировини та збуту продукції, зміцнення ресурсного потенціалу, підвищення рівня завантаженості виробничих потужностей, зниження витрат на виробництво, підвищення рентабельності підприємств, що входять в об'єднання. Розподіляючи ризики між собою, суб'єкти агропромислових об'єднань, завдяки узгодженим діям та відпрацьованим технологічним зв'язкам, здатні значно легше долати наслідки кризових явищ.

Формуючи принципово нові економічні відносини в межах інтегрованих об'єднань, необхідно брати до уваги зацікавленість в отриманні додаткових прибутків власників земельних паїв, якими є мешканці сільських територій. Залучаючи максимум сільського населення до виробничих процесів шляхом укладення договірних зобов'язань між переробними підприємствами, фермерськими та одноосібними господарствами, можливо значно зменшити кількість безробітних, збільшити обсяг виробленої продукції, налагодити переробку власної сировини, що сприятиме підвищенню рівня інтенсифікації сільського у регіонах, створюватиме передумови для формування агропромислових виробничих структур вищого рівня. Інтегруючись, підприємства могли б створювати спільну інфраструктуру, підвищувати якість використання інформації учасниками об'єднання, покращувати ефективність управління, сприяти зростанню зайнятості населення, економічно розвивати адміністративні території, що є важливим чинником додаткового залучення інвестиційних ресурсів.

Кластер може включати необмежену кількість підприємств, кооперативів, особистих селянських господарств, торгівельно – збутових структур, наукові установи тощо.

Таким чином кластерні об'єднання дозволяють учасникам угруповань

долати існуючі недоліки ринку за рахунок внутрішнього ринку капіталу, спільної інфраструктури, маневрування трудовими ресурсами. При цьому підвищується зайнятість населення, зменшується соціальна напруга. Застосування інноваційної технології дасть можливість зменшити собівартість продукції, підвищити конкурентоспроможність кожного з учасників кластерного об'єднання.

Державні та регіональні органи влади також повинні бути зацікавлені в прискоренні інтеграційних процесів в сільському господарстві та переробній промисловості, так як економіка стає більш керованою, ресурси концентруються на пріоритетних напрямках, більш ефективно використовується інвестиційний та інноваційний капітал, зростає ефективність взаємодії держави з агропромисловим сектором. Крім цього треба мати на увазі, що стабільні кластерні об'єднання є привабливим об'єктом для потенційних інвесторів в т.ч. і закордонних. Маючи великий власний виробничий та інвестиційний ресурс, такі інтегровані об'єднання можуть активно впливати на розвиток регіонів, підвищуючи їх інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність на державному рівні та світовому ринку.

Кластерна форма агропромислової інтеграції є якісно новою, так як базується на процесах самоорганізації та адаптації товаровиробників до нових умов економічного розвитку і співпраці суб'єктів господарювання. Інтеграційні процеси підвищують конкурентоспроможність товаровиробників, покращують інвестиційний клімат, сприяють економічному і соціальному розвитку регіону.

Принципи побудови кластерів в АПК України повинні бути направлені на підвищення рівня концентрації сільськогосподарського виробництва в межах окремих адміністративно – територіальних одиниць або ж окремих компактних територій з урахуванням факторів впливу на їх функціонування та розвиток, специфічних для окремих територій, які сприяють зближенню інтересів учасників інтеграції.

Список використаних джерел

1. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Класичний приватний університет*. 2020. Вип. 2 (19). С. 152 – 156.
2. Вермієнко Т. Г., Петіна Л.В. Інноваційна діяльність як об'єкт інвестування. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2013. № 9 (1). С. 129 – 133.
3. Нестерчук Ю.О. Інтеграційні процеси в аграрно – промисловому виробництві. 2009. Умань. 372с.

Василенко М.Ю.**Науковий керівник - Дубініна М.В., д.е.н, професор
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ Й ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Проблема контролю якості роботи незалежних аудиторів (аудиторських фірм) є однією з ключових в організації аудиторської діяльності у вітчизняній і зарубіжній теорії та практиці аудиту. На сьогодні в Україні контроль якості роботи аудиторів набуває особливого значення. Це пов'язано з розвитком системи незалежного аудиту і переходом на Міжнародні стандарти аудиту.

Зважаючи на актуальність проблеми контролю якості роботи аудиторів (аудиторських фірм) ґрунтовного дослідження потребує визначення видів контролю якості та їх суті, розробка основних елементів процедур контролю, встановлення об'єктів і суб'єктів та інших елементів контролю якості.

Нормативне та законодавче регулювання контролю якості роботи аудиторів в Україні визначається Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», МСА 220 «Контроль якості аудиторської роботи», Зміни до положень про Комісії Аудиторської палати України і Положення про порядок проведення ініціативного контролю якості аудиту і супутніх послуг тощо [1-4].

Визначаючи поняття контролю якості, слід мати на увазі, що контроль якості роботи аудиторів (аудиторських фірм) може бути як зовнішнім, який здійснюється відповідними державами або професійними організаціями, так і внутрішнім, який здійснюється керівництвом і персоналом самої аудиторської фірми. Європейська федерація експертів (Federation des Experts Comptables Europeans, FECE) надає таке тлумачення терміна «зовнішній контроль якості» — це оцінка ефективності процедур внутрішнього контролю як на рівні діяльності фірми, так і на рівні виконання окремого цільового завдання з метою удосконалення стандартів аудиту [1, 3].

Крім того, виявлені під час контролю недоліки можуть вказувати на ті проблемні аспекти аудиту, які потребують додаткового нормативного врегулювання.

На жаль, сьогодні незалежний професійний аудит має багато проблем, до яких слід віднести наступні [5]:

- відсутність розробленого економічного механізму щодо регулювання аудиту, який включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності (страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності), розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг тощо;

- не досконалі законодавча база і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів (аудиторських фірм), немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від не якісного аудиту;

- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю;
- брак певного досвіду аудиторської діяльності;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, а звідси - і неосвоєний ринок аудиторських послуг;
- відсутність типових форм документів з аудиту;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту тощо.

Отже, подальший розвиток проблем методики й організації контролю аудиту в Україні потребує зміцнення його нормативної бази, збереження основоположних принципів аудиторської діяльності, без яких вона втрачає свою незалежність і самостійність. І це нині основна проблема якості аудиту, рішення якої залежить від кожного працівника цієї сфери послуг. При вирішенні зазначеної проблеми необхідно враховувати специфіку сучасної економічної реальності і особливості сформованої практики аудиту в країні. А також необхідно пам'ятати, що якісний аудит служить інтересам не тільки власників, але і держави та суспільства.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 21.11.2021р.)
2. Міжнародним стандартом аудиту 220 «Контроль якості аудиторської роботи»: https://stud.com.ua/67117/audit_ta_buhoblik/mizhnarodniy_standart_auditu_kontrol_yakosti_auditu_finansovoyi_zvitnosti (дата звернення 21.11.2021р.)
3. Зміни до положень про Комісії Аудиторської палати України: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v35_8230-04#Text (дата звернення 21.11.2021р.)
4. Положення про порядок проведення ініціативного контролю якості аудиту і супутніх послуг: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_03646-03#Text (дата звернення 21.11.2021р.)
5. Стратегія розвитку аудиту в умовах глобалізації економічних відносин: міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 31 березня – 1 квітня 2016 р.) : тези доп. / Відп. ред. С.В. Бардаш. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. – 191 с. – Укр., рос. та англ. мовами.

**Gorustovich T. G., Master of Economic Sciences
Belarusian State Agrarian Technical University,
Minsk, Belarus**

FOREGIN EXPERIENCE IN STIMULATING INNOVATION ACTIVITIES

In modern conditions, the basis for the dynamic development of any economic system is innovative activity, which ensures a high level of its competitiveness. The degree of development of the national innovation sphere forms the basis of sustainable economic growth. Today 7 most developed countries, possessing 48 macro technologies, hold 75% of this market. The United States annually receives from the export of high technology products about 740, Germany - 530, Japan - 410 billion dollars. The volume of the world market for high technology products is today 2 trillion. US \$ 300 billion. Of this amount, 39% are US products, 35% - Japan, 17% - Germany, 0.4% - Russia [1]. In terms of funding for research and development and development, the leading countries of the world include Japan, Germany, Sweden, Switzerland, South Korea and the USA, China, Great Britain, France, the Netherlands, Italy [2]. In Canada, government incentives for R&D include government loan guarantees from commercial banks and government funding for R&D.

In Japan, the state provides budget subsidies and concessional lending to research institutes, state corporations, and research centers subordinate to various ministries that carry out R&D jointly with private companies. The increase in the share of R&D expenditures in GDP as a whole for the EU member states reached 2%, while in Sweden and Finland it was 4.3% and 3.5%, respectively (2.2% in France, about 1.9 % - in the Netherlands, for the USA - about 2.7%, Japan - 3.1%) [3]. Tax incentives also play an important role. The discount is 5.3% in Japan (for electronic technology and equipment), 50% in Great Britain (for the 1st year of operation of new equipment, technology, materials), 10-15% in Ka-nade (depending on development of the territory of the location of the company - developed or undeveloped regions of the country) [4]. In the United States, the investment tax credit applies only to power equipment. In a number of countries, such as the Netherlands, Norway, Austria, Malaysia, energy industry enterprises completely exclude R&D expenditures from pre-tax profits. Temporary exemption from the payment of income tax or its partial reduction is valid in France and applies to newly created small and medium-sized companies with a reduction in the first 5 years of their activity by 50% of the income tax paid by them. In the UK, for start-up innovative companies, the income tax has been reduced from 20% to 1%. In the USA, the depreciation period is set at 5 years for equipment and instruments used for R&D with a service life of more than 4 and less than 10 years [2]. In Japan, an accelerated depreciation system has been introduced for companies using either energy-saving equipment or equipment that promotes the efficient use of resources and does not harm the environment. Companies in the UK are allowed to write off the full cost of technical equipment in the 1st year of its operation. In Germany, in the first year, about 40% of the acquisition costs used for R&D can be written off [4]. In

France, there is the possibility of applying accelerated depreciation to energy-saving, environmental, information equipment. In order to activate innovative activity abroad, the state often stimulates the training of personnel. In France, 25% of the increase in training costs are exempt from taxes [3].

The successes of Asian countries in developing their technological advantages and mastering new technological niches are obvious. Their basic principles are: high concentration of cheap labor; diversification of the inflow of mass production technologies from the USA, Europe, Japan; import of financial capital. Relying on an abundance of cheap labor, China has learned to profitably import mass production technologies.

World experience shows that a systematic approach to the issue of stimulating innovation, a combination of direct and indirect regulation measures favorably affects the growth of R&D costs and the development of innovation potential in general. However, it is impossible to introduce any methods of stimulation without taking into account the state of the economy of each particular country. It is necessary to clearly formulate the goals and in accordance with the strategy in the field of innovation and take into account the peculiarities of each industry.

List of sources used

1. D. Anderton. 2018. Science in the city region: establishing Liverpool`s life science ecology / Regional Studies, Regional Science.
2. L. Maier. 2019. Innovation incubators – entities of support of small and medium-sized enterprises` competitiveness in the modern economy/ Economy and sociology.
3. M. Romanovskii. 2020. Creation of the institutional innovation infrastructure of clusters as a mechanism of the providing innovation development of Russia/ Regional formation and development studies.
4. Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, and Sacha Wunsch-Vincent. 2020. The Global Innovation Index 2020. Winning with Global Innovation.

Жмай О. В., старший викладач

Кузнецова М. Д.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

м. Одеса

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ФРАНШИЗИ

Франчайзинг є ефективною моделлю організації бізнесу, яка існує більш ніж 100 років та використовується у всьому світі. Купівля франшизи, з одного боку, дозволяє масштабуватися успішним компаніям, а з іншого – отримати досвід та знання в введенні бізнесу підприємцям-початківцям.

В сучасному світі науковці виділяють приблизно 40 видів франшиз, але досі не існує їх чіткої класифікації. Це створює певні перепони при пошуку та купівлі франшизи, тому ми пропонуємо класифікувати франшизи залежно від основних критеріїв (рис. 1).

Рис. 1 Класифікація франшиз

Відповідно до повноти дотримання стандартів та контролю з боку франчайзера, франшизи поділяють на жорсткі та м'які (вільні).

Жорстка франшиза (Hard Franchise) передбачає дотримання франчайзі всіх правил та обов'язків, які прописані в франчайзинговому договорі й за недотримання яких доведеться сплатити штраф або розірвати угоду. Попри те, що франчайзі мають менше свободи, вони також менше ризикують і отримують підтримку від франчайзера у вигляді навчання, консультацій, використання різних інструментів тощо.

М'яка франшиза (Soft Franchise) надає більше можливостей для реалізації творчого потенціалу франчайзі та впровадження нових ідей. Франчайзі отримує тільки концепцію підприємства, його назву та логотип. Однак будь-яка м'яка

франшиза з часом перетвориться на жорстку, бо від дій франчайзі залежить репутація самого франчайзера та всієї франчайзингової мережі [6].

Відповідно до об'єкта, з приводу якого між франчайзером та франчайзі виникають взаємовідносини, виділяють товарну, виробничу та ділову (бізнес-франшизу).

За товарною франшизою (Product Franchise) франчайзі отримує комплекс прав, який дозволяє поширювати продукцію, вироблену франчайзером, використовуючи його торгову марку, комерційне найменування та логотип продавця. Роялті (періодичний платіж, що перераховується франчайзеру) часто в товарній франшизі складає 0%, бо дохід франчайзера закладений в ціну продукції.

Виробнича франшиза (Manufacturing Franchise) дає франчайзі право на використання технологій виробництва та збуту продукції, яка зроблена із сировини та матеріалів франчайзера. Виробничу франшизу підприємства використовують, коли методологія виробництва є конфіденційною інформацією або права на виробництво та продаж продукції треба передати регіональним франчайзі.

За діловою франшизою (Business Format Franchises) передаються права франчайзі на використання всієї бізнес-моделі франчайзера в певній географічній області протягом певного періоду. Ділова франшиза є жорсткою франшизою та нині охоплює більшість усіх укладених франчайзингових договорів [1, 2, 3].

Залежно від характеру взаємовідносин між франчайзером та франчайзі виділяють індивідуальну та розширену франшизи.

Індивідуальна франшиза (Single-unit Franchise) – це комплекс прав на відкриття однієї франчайзингової точки в певній географічній області протягом певного періоду. В свою чергу, вона поділяється на виключну та невиключну. За виключною франшизою франчайзі тієї самої франчайзингової мережі не можуть відкривати свої точки у географічному регіоні окремого франчайзі, невиключна франшиза цього не передбачає.

Відповідно до розширеної франшизи (Multi-unit Franchise), франчайзі отримує право на відкриття будь-якого числа франчайзингових точок в міру свого зростання. Крім бренду франчайзингової мережі, франчайзі можуть купувати також франшизи інших брендів.

Розширена франшиза поділяється на територіальну, майстер-франшизу та франшизу регіонального представництва.

Територіальна франшиза (Area Development Franchise), крім ознак розширеної франшизи, передбачає фінансове покарання або розірвання угоди за невиконання плану відкриття певної кількості франчайзингових точок в межах певної території та протягом визначеного терміну.

В межах майстер-франшизи (Master Franchise) франчайзі отримує право на продаж франшизи іншим франчайзі. Він має право надавати повний спектр продуктів та послуг франчайзера: набір та навчання персоналу, постійна підтримка, а також укладання договору та ін. Франчайзер отримує відсоток від роялті та поточних зборів за франшизу, але всю роботу виконує майстер-франчайзі.

Франшиза регіонального представництва (Area Representative Franchise) подібна до майстер-франшизи, але регіональний представник (покупець цієї франшизи), на відміну від майстер-франчайзі, не має право укладати франчайзингові угоди з франчайзі, яких він наймає. Цим займається власник франчайзингової мережі [1, 3, 4].

Залежно від участі в управлінні франшизою та розміру інвестицій, крім класичної франшизи, де франчайзі наймає персонал та займається операційним керуванням, франшизи ще поділяються на франшизу самозайнятості та інвестиційну франшизу.

Франшиза самозайнятості (Job Franchise) передбачає, що франчайзі хоче вести невеликий франчайзинговий бізнес та самостійно працювати. Ця франшиза не вимагає великих інвестицій та серйозних ресурсів для адміністрування бізнесу і зазвичай має ознаки торгової франшизи.

Купуючи інвестиційну франшизу (Investment Franchise), франчайзі вкладає значні кошти у франчайзингову точку, але не займається операційним управлінням. Він зазвичай наймає власну команду менеджерів або франчайзера для ведення бізнесу, повернення вкладених коштів та приросту капіталу [5].

Таким чином, обрані критерії класифікації показують різні типи організації взаємодії франчайзера та франчайзі. Обираючи франшизу, франчайзі, по-перше, повинен визначитися зі сферою, в якій він хоче працювати. Популярними є торгівля та послуги, а виробництво вимагає найбільших капіталовкладень, які довго окупаються, а також досвіду в виробничій сфері, тобто початківцям ця сфера не підходить. По-друге, франчайзі повинен оцінити свої фінансові можливості та чи хоче він брати участь в управлінні франчайзинговою точкою. Можливо, франчайзі вже має досвід та керує своєю компанією, але хоче отримувати додатковий дохід.

Якщо франчайзі тільки починає свій шлях в підприємстві, то йому спочатку треба навчитися керувати однією франчайзинговою точкою. Отримавши базу знань та довівши, що вони є здібними, франчайзі можуть попросити франчайзера затвердити їх для наступних точок.

Список використаних джерел

1. Коротко про франчайзинг. *Franchise Capital*. URL: <http://surl.li/awgea> (режим доступу 15.11.21).
2. Рязанов А. А. Современные виды франчайзинга. Вестник Московского университета имени С. Ю. Витте. Серия 1. Экономика и управление. №2 (29). 2019. С. 87-93.
3. Bulakh T., Plakhotnikova L., Hromadskyi R. Classification of Franchising and Specifics of Its Types in Business Operation. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. №3. 2020. С. 77-83.
4. What is area development in franchising? *Point franchise*. URL: <http://surl.li/awgdx> (режим доступу 15.11.21).
5. Types of franchises. *Francity*. URL: <http://surl.li/awged> (режим доступу 15.11.21).
6. Starting as a franchise entrepreneur. *Business.gov.nl*. URL: <http://surl.li/awgee> (режим доступу 15.11.21).

**Zhmai A. V., Senior Lecturer
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
Vashkovskaya M. S., 4th year student, specialty «Management»
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
Language advisor: Tetiana Karavayeva, PhD in Linguistics, Assoc. Prof.
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine**

THE ROLE OF CORPORATE CULTURE IN THE SUCCESSFUL FUNCTIONING OF A COMPANY

Corporate culture is an important element for any organization. It has many dimensions, including practices, symbols, norms, rituals, ceremonies, beliefs, and values. Simply put, organizational culture can be defined as the patterns of thinking and behaving that are recognized mainly and espoused [1].

Corporate culture ensures the company's competitiveness on the market, as a cohesive team does its job much more effectively. And this can be confirmed statistically. Companies with strong cultures have seen a 4x increase in revenue growth. Furthermore, companies that have appeared on Fortune's annual 100 Best Companies to Work For list also see higher average annual returns, with cumulative returns as high as 495% instead of 170% (Russel 3000) and 156% (S&P 500) [1].

Such results are due to the fact that employees do not have to worry about getting equal treatment, spend a lot of energy on communicating their point of view, and care about other issues.

In a company with a good corporate culture, employees are satisfied with the system of principles and rules that has been formed, feel comfortable interacting with the management, are not afraid of offering their ideas and are eager to learn new skills, because all the conditions are created for that. Accordingly, the positive effect of the corporate culture development is difficult to overestimate. But, unfortunately, even nowadays, many employers do not pay proper attention to this aspect. Some of them believe that the culture should form itself, and therefore let everything run its course. And this strategy is not always successful. Someone, having read several articles on corporate culture, draws up a set of rules and principles, which employees should be familiar with and follow. However, the problem is that all this remains only on a formal level. And some of the managers do not stop at this level, and try to put everything into practice. Thus, ideas and behavioral models are imposed on employees that are completely uncharacteristic of them. Obviously, this approach is also doomed to failure.

This raises the following questions: what should be done and what aspects should be paid attention to in order to create a quality corporate culture in the company? How to make the employees perceive it positively? We propose to consider the list of key elements of the culture, paying proper attention to which it is possible to achieve synergy in the team, and thereby improve the indicators of the company.

The first and perhaps the most important is to increase the level of employee engagement. To achieve this, the manager can create an employee-centric work

culture. It should:

- provide continuous feedback;
- focus on professional development programs;
- make a system of rewards and recognition;
- provide employee well-being benefits [2].

It is worth noting that the possibility of feedback should not cause stress to employees. Managers must treat the subordinate correctly and reduce the number of toxic comments to zero.

The second aspect is the support of managers. They must be leaders who help employees do their work, respond to requests, accommodate employees' individual needs, offer encouragement, and have their backs [3].

But we must not forget the managers themselves. They will not be able to fulfill these roles if they do not have a clear sense of the company's values and perspectives. Moreover, it is important that they believe in these values and adhere to them. Only then, their work will be effective, and they will be able to convey the right messages to the team.

The third element is the possibility of constant training and development, as well as career prospects. It will allow ordinary employees to be in a tone and not to get bogged down in routine of standard daily tasks, because they will have a motivation to improve their skills in order to move up the career ladder. Companies that do not pay enough attention to this aspect, the staff eventually becomes passive and uninvolved.

Of course, this list is not exhaustive. Nevertheless, without the above elements it is impossible to build a quality corporate culture. They determine the nature of interaction between employees and are the foundation with which managers can implement a system of symbols, customs, rituals, etc. We would also like to note that all this can be realized under one very important condition - the desire of management and subordinates to cooperate. It is this, first of all, that is necessary to convey to each of the employees of the company in order to ensure its further prosperity.

References

1. Sull, D. & Sull, Ch. (2021, September 16). 10 Things Your Corporate Culture Needs to Get Right. MIT Sloan Management Review. Retrieved from <https://sloanreview.mit.edu/article/10-things-your-corporate-culture-needs-to-get-right/>.
2. Corporate Culture Trends for 2021 (2021, June 29). Retrieved from <https://blog.vantagecircle.com/corporate-culture/>.
3. Laker, B. (2021, April 23). Culture Is A Company's Single Most Powerful Advantage. Here's Why. Forbes. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/benjaminlaker/2021/04/23/culture-is-a-companys-single-most-powerful-advantage-heres-why/?sh=7868675679e8>.

Жовта Н. А.
Науковий керівник – Пісоченко Т. С., к.е.н. наук, асистент
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ЕЛЕКТРОННІ ЗАКУПІВЛІ В СИСТЕМІ PROZORRO

Публічні закупівлі сьогодні є невід’ємною частиною економічного, соціального та політичного життя країни. Оскільки закупівля товарів та послуг через систему публічних закупівель здійснюються від імені державного органу, урядового відомства чи підприємства на гроші громадян-платників податків, тому теоретичні та прикладні питання досконалості здійснення таких операцій є завжди актуальними і потребують постійного корегування в залежності від соціальних, політичних та економічних викликів.

Цифрові технології відкривають нові, унікальні можливості для розвитку економіки, бізнесу та підвищення якості життя громадян. Із прийняттям Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 року № 922-VIII (далі – Закон) було розпочато активний процес реформування системи публічних закупівель, який забезпечив початок переведення всіх закупівель в Україні в електронний формат.

З метою удосконалення управління системою публічних закупівель, запобігання корупції, шахрайству та протекціонізму в Україні в 2015 році було запущено пілотний проект електронних закупівель “Prozorro”, а з серпня 2016 року дана електронна система стала обов’язковою для всіх замовників.

Відповідно до ст. 12 Закону [1] електронна система закупівель повинна бути загальнодоступною та гарантувати недискримінацію, рівні права під час реєстрації всім заінтересованим особам та рівний доступ до інформації всім особам. Обмін і збереження інформації та документів має відбуватися з гарантуванням цілісності даних про учасників і їхніх тендерних пропозицій під час проведення процедури закупівель/спрощеної закупівлі та їх конфіденційність до моменту розкриття тендерних пропозицій.

Основними принципами публічних закупівель є:

1. Прозорість (принцип «всі бачать все»).
2. Максимальне залучення учасників торгів.
3. Конкуренція між майданчиками.
4. Аукціон для зменшення ціни є обов’язковим.
5. Відкритий код, доступний для аудиту.
6. Командна робота.

Порядок авторизації електронних майданчиків, відключення авторизованих електронних майданчиків, вимоги до їх функціонування, вимоги щодо функціонування електронної системи закупівель, надання онлайн-сервісів та порядок надання доступу до них і розмір плати встановлюється Кабінетом Міністрів України [2].

Станом на вересень 2021 року в системі наявні 13 акредитованих майданчиків для закупівель [3]:

- II, IV рівень акредитації: izi.trade;
- I, II, III, IV рівні акредитації: playtender.com.ua, e-tender.ua, dzo.com.ua, public-bid.com.ua, tender.uub.com.ua, zakupki.com.ua, gov.auction, zakupivli24.pb.ua, newtend.com, tender-online.com.ua.;
- I, II, III, IV, V рівні акредитації: smarttender.biz, zakupki.prom.ua..

Крім того, адміністраторами майданчиків “ProZorro” розроблена зручна система орієнтації на сайтах, яка автоматично виокремлює товари та послуги за певними цільовими групами (ProZorro-маркет).

Отже, сутність публічних електронних закупівель полягає в задоволенні соціально-економічних потреб громадян у формі надання товарів та послуг за рахунок бюджетних коштів на основі відкритої співпраці представників уряду та бізнесу. Ми визначили основні принципи та особливості публічних закупівель в Україні, а також встановили, що всі публічні закупівлі в Україні наразі здійснюються через електронну систему ProZorro на 13 акредитованих майданчиках.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про публічні закупівлі” від 25 грудня 2015 р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/922-19#Text>
2. Постанова КМУ від 24 лютого 2016 р. № 166 Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків: URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text>
3. Майданчики ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/majdanchiki-prozorro>.

Іванова Д. С.

Науковий керівник — Тищенко В. Ф., д.е.н., професор
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК ГАЛЬМО ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Однією з сучасних та гострих проблем ведення бізнесу залишаються випадки порушень митних правил, що тягнуть за собою ненадходження відповідних коштів у державний бюджет, завдають шкоди фінансово-економічній стабільності держави, створюють загрозу громадської безпеки, а також гальмують розвиток легального бізнесу в державі та сповільнюють євроінтеграційний процес. Найпоширенішим проявом порушення митних правил є контрабанда, що виражається в значному ввезенні (вивезенні) товарів та інших матеріальних засобів (предметів) з порушенням встановлених державою правил, які ведуть до руйнування основних інститутів, систем суспільства і держави.

В Україні вже протягом 10 років декриміналізована контрабанда товарів. Нелегальна торгівля є значною перешкодою для розвитку легальної, зменшуючи її прибуток і гальмуючи перспективи розвитку. Декриміналізацію було здійснено з метою легшого притягнення зловмисників до відповідальності, проте даний розрахунок не підтвердився. Від працівників митниці надходять скарги з приводу того, що в рамках здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення судами закриваються справи зі значною вартістю предметів правопорушень, у той час як відомствам бракує повноважень довести вчиненого, що також унеможливує притягнення до відповідальності.

У 2021 р. парламентом України було ухвалено законопроект № 5420 з приводу криміналізації контрабанди [1], що загалом заслуговує позитивної оцінки, проте має й низку ризиків, що пов'язані, із законодавчою базою. Задля запобігання зловживанню з боку правоохоронних органів, важливим аспектом є внесення чітких законодавчих змін, що не викликатимуть суперечливих ситуацій. Важливо, щоб поріг кримінальної відповідальності не був низьким та щоб втрати від зменшення переміщення товарів через кордон не були більшими, ніж наслідки боротьби з контрабандою. Це пов'язано з тим, що кримінальне провадження може займати більше часу, ніж чинне адміністративне. Крім того, законопроектом передбачено притягнення до кримінальної відповідальності за ненадання при митному оформленні точних або достовірних відомостей щодо товарів [1]. При декларуванні товарів між митником і декларантом часто виникають спори з приводу розрахунку митної вартості, встановлення коду товару, країни походження, ваги тощо. Якщо ж спиратися на законопроект, то митники зможуть відкривати кримінальне провадження при будь-якій помилці чи спірній ситуації, що сприятиме гальмуванню процесу державної боротьби з контрабандою, призведе до

завантаження судової системи та додаткових витрат бізнесу, у т.ч. легального. Проте, за словами міжнародних експертів, європейська практика демонструє, що в довгостроковій перспективі буде досягнуто позитивного ефекту, адже за великі обсяги контрабанди злочинці ризикуватимуть або отримуватимуть ув'язнення, а невеликі злочини у свою чергу стануть менш вигідними.

Митними органами Державної фіскальної служби України проводяться активні дії у сфері з незаконним перевезенням товарів, що спостерігається насамперед у зменшенні загальної кількості порушених справ щодо порушень митних правил. Проте, у розрізі загальної суми, на які було порушено митні правила, не спостерігається таких пропорційних змін. У 2018 р. було порушено митних правил на загальну суму 3,4 млрд. грн., у 2019 – на суму 3 млрд. грн., а у 2020 – 2,6 млрд. грн. Протягом останніх років спостерігається тенденція до збільшення випадків незаконного переміщення валюти, наркотиків та психотропних речовин. Досить багато випадків щодо порушень митних правил у груп підакцизних товарів. Лише протягом 2020 р. було виявлено понад 1900 випадків порушень митних правил при перевезенні тютюну [2].

Отже, застосування кримінального покарання за цілеспрямовану контрабанду спрямоване не на стягнення штрафів в першу чергу, а на зменшення кількості випадків контрабанди. Визначено, що законопроект № 5420 потребує доопрацювання в аспекті випадків, що потребуватимуть набуття кримінальної відповідальності. Законодавство має бути врегульовано таким чином, щоб умисні злочини для поширення тіньового сектору економіки в державі з приводу порушень митних правил відповідали належним чином за скоєний умисел, а в свою чергу задля підтримки легального бізнесу мають бути створені додаткові роз'яснювальні програми щодо декларування товарів з метою зменшення випадків виникнення непорозумінь між митниками та декларантами з подальшим притягненням до відповідальності за скоєння помилки. Дотримання норм чинного законодавства, притягнення до відповідальності у випадку порушень, якісне регулювання економіки та пилка увага до нелегальної торгівлі дозволять звести до мінімуму її прояви, сприяючи підвищенню рейтингу України на міжнародному рівні та процвітанню легального бізнесу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів : проект Закону України від 13 лип. 2021 р. № 5420. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71756

2. Статистика порушень митних правил. *Державна митна служба* : [сайт]. URL: <https://customs.gov.ua/>

Ігнатенко М.М., д.е.н., професор
Кучеренко С.Ю., к.е.н., доцент
Леваєва Л.Ю., к.е.н., доцент
Кучеренко М.А., ст. викладач
Університет Григорія Сковороди у Переяславі,
м. Переяслав

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Підприємство, що підтримує на постійній основі свій рівень конкурентоспроможності, забезпечує тим більш високий рівень прибутку та рентабельності, досягаючи сталого функціонування на ринку. У сучасних умовах переходу до цифрової економіки питання кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства не втрачають своєї актуальності, що потребує дослідження як самого феномена конкурентоспроможності, і різних методологічних підходів до її оцінці.

У зв'язку з тим, що конкурентоспроможність підприємства є економічною величиною, оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства вимагає врахування всіх необхідних її компонентів. При цьому, незважаючи на всю практичну значущість цієї економічної категорії та, здавалося б, інтуїтивного розуміння її сутності, на сьогоднішній день загальноприйнятого визначення конкурентоспроможності підприємств не вироблено. Вітчизняні дослідники пропонують різні трактування поняття «конкурентоспроможність підприємства», доповнюючи його різними аспектами та нюансами.

У сучасних умовах конкурентоспроможність підприємства, будучи інтегральним поняттям, поєднує в собі не тільки конкурентоспроможність продукції (включаючи упаковку, рівень сервісу, особливостей поставки, консультаційного супроводу тощо), але може бути доповнена такими характеристиками, як конкурентоспроможність ресурсів, конкурентоспроможність менеджменту, конкурентоспроможність підприємницької ідеї як такої, тобто економічна доцільність та перспективність того чи іншого виду діяльності.

У зв'язку зі зміною економічних реалій мають трансформуватися і підходи до вимірювання конкурентоспроможності підприємства, у зв'язку з чим висунуто гіпотезу дослідження, яка передбачає, що більш точною оцінкою конкурентоспроможності підприємства сприятиме включення до моделі оцінки таких факторів, як інноваційна активність та рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій у виробничо-збутовій діяльності.

Для зручності та цінності практичного використання методичний підхід повинен відповідати низці вимог:

– відображати ключові фактори конкурентоспроможності у сучасних економічних умовах;

- забезпечувати простоту розрахунків та економічної інтерпретації отриманих оціночних значень;
- не викликати труднощів щодо значень окремих показників, які входять у підсумковий показник конкурентоспроможності підприємства;
- виключати зайвий суб'єктивізм у розрахункових значеннях.

На сучасному етапі конкурентоспроможність підприємств великою мірою залежить від рівня розвитку інноваційної діяльності. Її основною перевагою є те, що вона дає можливість підприємствам ефективно функціонувати в умовах жорсткого конкурентного середовища, дозволяє адаптувати виробництво до попиту, що трансформується, з боку підприємств і переваг населення, стимулює активне впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Інноваційні технології можуть істотно впливати на конкурентні позиції підприємств та галузей таким чином:

- формуючи нові конкурентні переваги підприємства (наприклад, оновлення асортименту та номенклатури продукції, зниження собівартості продукції, запровадження нових прогресивних принципів управління тощо);
- прищеплюючи споживачеві нові потреби, що створюють конкурентні переваги на віддалену перспективу;
- створюючи бар'єри для входу нових підприємств на ринок (наприклад, зміна вимоги до обсягу первісного капіталу, невідповідність нових та старих технологічних стандартів);
- змінюючи структуру витрат і рамки традиційно сформованих галузей;
- створюючи умови для технічного переозброєння та модернізації виробництва;
- надаючи імпульс для подальшої інтенсифікації процесів досліджень і розробок.

Основними факторами підтримки необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства у поточних умовах є:

- лідерство в техніко-технологічному, структурному та маркетинговому плані при експлуатації наявних ресурсів;
- ефективне застосування інструментів, вкладених у підвищення попиту продукцію, вироблену підприємством;
- здатність менеджменту оперативно підлаштовуватися під зміни, у т.ч. з урахуванням високої невизначеності;
- оптимізація співвідношення між собівартістю та якістю продукції;
- державна політика, спрямована на захист ринку від недобросовісної конкуренції чи підтримку товаровиробників.

Цифрова економіка впливає на конкурентоспроможність підприємства, що можна простежити через зміну її рівня за рахунок включення такого фактора, як витрати на інформаційні та комунікаційні технології. Для успішного ведення подальшої конкурентної боротьби підприємству необхідно вдосконалювати бізнес-процеси з орієнтацією на впровадження у свою діяльність найкращих практик лідерів ринку.

При цьому у своїй діяльності підприємству необхідно намагатися максимально враховувати побажання клієнтів, проводити грамотну

асортиментну та цінову політику, максимально залучати територіальні ресурси місця розміщення, підтримувати позитивний імідж підприємства та активно використовувати доступні сьогодні можливості інтернет-простору та інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко М. М., Леваєва Л. Ю., Тетерятнік Л. М. Методичні основи дослідження процесів формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2018. № 4 (44). С. 39-43.
2. Леваєва Л.Ю. Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 3-7.
3. Мандич, О.В. Формування політики товаророзподілу в інтегрованих структурах. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, № 4. 2019, С. 83-87.
4. Романюк І.А. Використання конкурентних переваг суб'єктів сільського зеленого туризму у контексті забезпечення соціально-економічної безпеки. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 8-9 листопада 2018 р. Харків: ХНТУСГ, 2018. С. 297-299.

Королевич Н.Г., к.е.н., доцент
Оганезов И. А., к. т. н., доцент
УО Білоруський державний аграрний технічний університет,
м. Мінськ

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Державна програма розвитку аграрного бізнесу в Республіці Білорусь на 2021-2025 роки, передбачає [1]:

— поліпшення інформаційно-комунікаційних технологій, перехід до електронного сільському господарству, який передбачає концептуалізацію, проектування, розробку, оцінку і застосування інноваційних способів використання інформаційно-комунікаційних технологій в сільському господарстві;

— впровадження технологій ресурсозберігаючого точного землеробства;

— розробку, впровадження та супровід в агропромисловому комплексі систем управління ресурсами, географічних інформаційних систем, автоматизованих інформаційних систем і банків даних.

В даний час рівень розвитку технологій дозволяє випускати і експлуатувати «розумні» машини і обладнання, здатні автоматично відстежувати виконання технологічного процесу. Позитивний ефект може бути забезпечений тільки об'єднанням їх в систему машин і устаткування, що працює як єдиний програмно-апаратний комплекс.

Сучасне програмне забезпечення допомагає впроваджувати в Лідському районі Гродненської області Республіки Білорусь точне землеробство. В одному з його господарств КСУП «Ваверка-Агро» запустили оцифровку полів.

Починається сезон з осені, з посадки озимих. Керівник господарства та його фахівці можуть по мобільному зв'язку отримувати дані про вологість, погодних умовах, термін вегетації рослин на конкретних виробничих ділянках. Вони також мають можливості, щоб правильно організувати сівозміни вивчити попередників на полях. На деякі трактори та іншу техніку в господарстві вже встановили GPS-навігатори. Запланована також покупка спеціальних систем навігації та зв'язку, що дозволяють точно вносити добрива і засоби захисту рослин. Вартість і ефективність технологій точного землеробства можна визначити за основними пілотним проектам. За звітними даними господарства КСУП «Ваверка-Агро в Лідському районі Гродненської області Республіки Білорусь вартість оцифровки поля виявилось на рівні 0,6 євро в розрахунку на 1 га. При цьому, за оцінками керівника господарства, впровадження системи точного землеробства дозволить до 40% зменшити витрату палива. Очікується і збільшення врожайності за рахунок економії добрив.

У Глибоцькому державному професійний лицей Вітебської області Республіки Білорусь був відкритий центр точного землеробства і підписаний договір про відкриття філії кафедри сільськогосподарських машин факультету механізації сільського господарства Білоруської державної

сільськогосподарської академії.

Ініціативу Глибоцького районного виконавчого комітету зі створення центру підтримали Палата представників Національних зборів і Міністерство сільського господарства і продовольства Республіки Білорусь. Даний проект був реалізований за підтримки ТОВ «Технології землеробства» та компанії beCloud — одного з провідних постачальників хмарних рішень, ІТ-інфраструктури та хостингу в Білорусі. У цьому навчальному році в даному ліцеї викладачі та учні освоюють високотехнологічну систему точного землеробства в сільськогосподарському виробництві.

28 вересня 2021 року в Китайсько-білоруському індустриальному парку "Великий камінь" відбулася реєстрація першого суб'єкта інноваційної діяльності ТОВ "Кропфліт". Дана компанія буде реалізовувати інноваційний проект з виробництва комплексів для внесення засобів захисту рослин дронами, а також здійснювати розвиток і глобальне масштабування цифрової платформи Cropfleet Farmmanager & marketplace, що дозволяє збирати й аналізувати дані для впровадження точного землеробства і безпілотних технологій в АПК. Даний стартап — це екосистемний продукт цифрової трансформації АПК. Комплекс для внесення засобів захисту рослин і мікродобрив складається з декількох дронів-обприскувачів, дрона, який оцифровує поле, вказує на ньому перешкоди і його межі. Цифрова платформа комплексу дозволяє збирати всю інформацію. Ці комплекси можна ефективно і вигідно використовувати, коли мова йде про десятки гектарів, де потрібна дорога сільськогосподарська техніка. Дронь за собівартістю гектарної обробки обходяться значно дешевше. Один такий безпілотний літальний апарат здатний обробляти 10 га / год, а за зміну — 100 га. Початковий комплекс складається з двох дронів. Вони прості в обслуговуванні, оскільки основним расходником є акумулятор, який виробляє даний стартап. Дрон виробляють спільно з виробниками з КНР. Проект робиться для господарства під ключ, зокрема, враховуються і заборонені для польоту зони.

У вересні 2021 г. фахівці по встановленню обладнання ТОВ «Технотон Трейд» і УО БГАТИ відвідали ряд сільськогосподарських організацій Солігорськ, Воложинського і Молодечненського районів Мінської області для діагностики роботи компонентів раніше встановлених систем моніторингу транспорту і контролю витрат палива, і також використання систем точного землеробства. Результатом впровадження таких систем став перегляд норм витрати палива на основних видах сільськогосподарських робіт. На техніку були встановлені термінали моніторингу GalileoSky з витратомірами палива DFM. Під час експлуатації обладнання були виявлені істотні відмінності в даних за кількістю палива, що списується за затвердженими нормами, і фактично витраченого. На окремих навантажувачах «Амкодор», використовуваних на укладанні льнотрести в шохи льнозавод (Навантажувач з телескопічною стрілою Амкодор 540-70, навантажувач універсальний з телескопічною стрілою Амкодор 527) різниця сягала понад 20% (40 л / день фактично замість 51 л / день за нормами). На тракторах МТЗ-1221, МТЗ-80 ця різниця склала в середньому до 15% в залежності від виду виконуваних робіт.

Зокрема для МТЗ-80 більше 15% — 5 кг / га замість 6 кг / га. Особливу увагу було приділено встановленим терміналам GalileoSky з інтерфейсом даних автомобіля MasterCAN CC на МТЗ-3022, МТЗ-3522. У цих випадках вимірювання витрати палива і інших параметрів двигуна (оберти, тиск масла, температура) відбувалося безпосередньо з блоку управління без підключення додаткових датчиків рівня палива або витратомірів. Норма витрати палива на такій техніці зменшилася в середньому на 2,5 л з га (при загальній середній нормі витрати — 21,14 л / га) або за даними експериментів більш ніж на 10% (11,82%).

Очікувана економія витрат на виробництво продукції рослинництва Республіки Білорусь в результаті впровадження використання рекомендованих комплексів сучасних програмних продуктів GPS-технологій: систем точного землеробства і систем моніторингу транспорту і контролю витрат палива може скласти 10 - 15%, в тому числі до 35% економії добрив і до 30% економії ПММ. Розрахунковий термін окупності інвестицій не перевищує одного року. Дані обставини можуть вплинути на істотне підвищення прибутку і рентабельності вітчизняного рослинництва [2-5].

Список використаних джерел

1. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 01.02.2021 № 59 «О Государственной программе «Аграрный бизнес» на 2021–2025 годы. [Электронный ресурс] // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://etalonline.by> > document– Дата доступа: 24.10.2021.
2. Королевич, Н. Г. Підвищення ефективності виробництва паливних брикетів і пеллет з костриці льону в Республіці Білорусь/ Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов// Науково-економічні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, оподаткування і контроль. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. - 21-22 листопада 2019 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. — С.51-53 .
3. Королевич, Н. Г. Резервы технологий производства льону-довгунця в Республіці Білорусь/ Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов // Развитие бухгалтерского обліку, оподаткування і контролю в условиях интеграционных процессов. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. – С.267 – 269.
4. Королевич, Н. Г. Развитие технологий производства льна-долгунца в Республике Беларусь/ Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов //Матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем». – Харків: ХНТУСГ, 2020 – С.82 – 85.
5. Королевич, Н. Г. Основные резервы повышения эффективности тепличных комбинатов Республики Беларусь / Н. Г. Королевич, , И. А. Оганезов, П.В. Лециловский //Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. – № 2. – Харьков : ХНТУСГ, 2020. –С 39-45.

Королевич Н.Г., к.е.н., доцент
Оганезов И. А., к. т. н., доцент
УО Білоруський державний аграрний технічний університет,
м. Мінськ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ТОРФ'ЯНИХ БРИКЕТІВ І ГРАНУВ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

В даний час на світових енергетичних ринках та спеціалізованих європейських біржах спостерігається стаłe зростання цін на основні енергоносії. Зокрема, ціна на природний газ становить близько 900 дол. США за тис. м³. Тому зростає значення альтернативних джерел енергії, зокрема місцевих видів палива (МВП). Для розвитку торф'яної галузі Республіки Білорусь також відкриваються нові можливості.

У 60-х роках минулого століття торф був основним видом палива, на якому працювала більшість електростанцій Республіки Білорусь. Максимального видобування цієї корисної копалини було досягнуто в 1974 році і склав 16,8 млн. т на рік. Проте з кінця 1970-х розпочалася поступова переорієнтація об'єктів вітчизняної енергетики на інші види палива — насамперед природний газ, унаслідок чого обсяги видобутку торфу помітно скоротилися.

Нині його частка у енергетичному балансі нашої країни становить лише 2—3 %, а загальному обсязі місцевих паливно-енергетичних ресурсів (ПЭР) — близько 15 %. Проте недооцінювати важливість торфу для вітчизняної економіки не варто. Його використання дозволяє Білорусі щорічно замінити кілька сотень млн. м³ природного газу, що імпортується, а також приносить непогану експортну виручку. У умовах значного збільшення ціни енергоносії значення торф'яної промисловості Республіки Білорусь у її стійка робота зростають багаторазово[1].

Сьогодні в Білорусі — близько 9 тис. родовищ торфу, які розташовані практично по всій території республіки, з яких розробляється лише близько 40, тобто для видобутку задіяно менше 1% площі торф'яних покладів. І ДПО «Белтопгаз», у розпорядженні якого перебувають торфозробні підприємства, останніми роками робить багато зусиль, щоб розвивати сферу застосування торфу.

У 2021 році в Республіці Білорусь було видобуто 1,6 млн. т торфу (101% до плану), у тому числі 1,4 млн. т фрезерного для виробництва торф'яного палива та 234 тис. т непаливного, яке переважно використовується для потреб сільського господарства. За обсягами видобутку торфу Республіка Білорусь знаходиться на третьому місці у світі після Фінляндії та Ірландії. У той самий час у енергобалансі Фінляндії частка торфу займає 5 - 7%, із нього виробляється 7 - 8 % всієї електроенергії потреб цієї країни. Частка торфу на ТЕЦ, що виробляють теплову та електричну енергію у Фінляндії, становить до 15%, а на муніципальних котельнях досягає понад 20%. У будинках, які забезпечуються електроенергією та теплом від енергоджерел, що працюють на

торфі, проживає майже 2,6 млн. осіб, або майже половина населення Фінляндії.

Міністерство енергетики Республіки Білорусь у його підвідомчі організації проводять інтенсивну роботу щодо збільшення обсягів використання торфу нашої країні, і навіть пошуку нових напрямів експортних поставок торф'яної продукції. Зараз запаси торфу в Білорусі оцінюються в 2,4 млрд. т, з яких для промислової розробки придатні 302 млн. т. Це дозволяє говорити про те, що на найближче сторіччя Республіка Білорусь гарантовано забезпечена запасами корисних копалин.

Використання торфу як енергоносіїв останніми роками дозволяло щорічно заміщати в енергобалансі Республіки Білорусь у близько 800 млн. м³ імпортованого газу на суму понад 150 млн. дол. США, експортувати торф'яну продукцію в грошах на 25-30 млн. дол. США.

За оцінками експертів, використання торф'яного палива, порівняно з іншими енергоносіями, є економічно доцільним. Зокрема, при перерахунку на тонни умовного палива вартість паливного фрезерного торфу в 4,5 раза нижча за ціну природного газу, а й більш ніж у 2,5 раза деревних паливних брикетів.

За січень — вересень 2021-го обсяг постачання торф'яної продукції промисловим споживачам зріс на 16,1 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. На 26,2% збільшилась і реалізація торфобрикету населенню. Також спостерігається стабільне зростання експорту вітчизняної торф'яної продукції на основні зовнішні ринки, де основними споживачами білоруської торф'яної продукції є Словаччина, Латвія, Польща, Естонія, Україна та інші країни.

Як і раніше, торф залишається значним видом палива і в промислових масштабах. Досить сказати, що при проектуванні та будівництві нових енергоджерел встановлюють котли, що працюють на торфі або суміші торф'яного та деревного палива. Наприклад, торф'яне паливо у ДПО "Беленерго" використовується на Жодинській ТЕЦ, Пружанській міні-ТЕЦ, Бобруйській ТЕЦ-1, БілДРЕС. Крім цього, у ЖКГ на торфі працюють великі котельні у містах Браслав, Ошмяни, Толочин та інших.

Виходячи із ситуації, яка зараз спостерігається в енергетичному секторі, білоруська торф'яна галузь також відкриває нові можливості на внутрішньому ринку. Зокрема, білоруські цементні заводи — ВАТ «Красносільбудматеріали» та ін. починають активно використовувати як енергоносіїв замість природного газу торф'яну сушіння — новий вид більш калорійного та менш зольного місцевого виду палива. До нього також цікавляться і вітчизняні підприємства ЖКГ, де за підтримки Міністерства енергетики з'являються сучасні модернізовані котельні, що працюють на даній сировині.

Нещодавно група експертів відвідала підприємство Ляховичський торфобрикетний завод — ВАТ «ТБЗ «Ляховичський», який виготовляє паливні брикети на основі торфу та є другим за величиною у нашій країні. За січень — вересень 2021 р. його експортні постачання зросли у 2,5 рази до аналогічного періоду минулого року, зокрема в Україну — у шість разів, а валютний виторг за дев'ять місяців становив понад 700 тис. дол. США. Багато в чому нарощування експорту на ВАТ «ТБЗ «Ляховичський» стало можливим завдяки

модернізації виробництва, проведеної на підприємстві останніми роками. Фахівці підприємства детально прорахували, яке обладнання необхідно придбати насамперед, щоби отримати максимальний економічний ефект. П'ять років тому тут замінили систему знепилювання пресів, що дозволило значно скоротити споживання електроенергії та води, покращити якість продукції та умови праці персоналу. Термін окупності інвестиційного проекту, що розглядається, не перевищив трьох років.

Хорошу економічну віддачу тут одержують і за рахунок нового обладнання для упаковки торфобрикету, що помітно дозволило збільшити його реалізацію. Крім традиційного використання торфу як енергоносія, у Білорусі працюють і над розвитком виробництва продукції для потреб АПК. З кожним роком різні торф'яні ґрунти стають все більш затребуваними у вітчизняних та зарубіжних споживачів. І тут також є значний потенціал для нарощування обсягів виробництва. Тож у найближчій перспективі у нашій країні заплановано будівництво 3,7 тис. га нових торф'яних полів.

Також слід додати і такий фактор конкурентоспроможності торфу як енергоносіє, як собівартість 1 Гкал теплової енергії.

За експертними даними за 2020 р. середня ціна 1 Гкал тепла [2]:

- на котельнях ЖКГ Мінської області Республіки Білорусь - 44,86 - 47,33 дол. США / Гкал;

- виробленого на газоподібному паливі - 43,21 -45,27 дол. США / Гкал;

- виробленого на тріску - 32,92 - 36,21 дол. США / Гкал;

- виробленого на фрезерному торфі (на котельнях Слуцького району) – 24,69 дол. США/Гкал.

Таким чином, у тих районах, де розташовані родовища фрезерного торфу та підприємства з його переробки, відсутні відходи неділової деревини даний енергоносіє на котельних сільських територіях може бути найдешевшим видом палива. Він може бути дешевше, ніж дрова, торф'яні брикети, тріска та кам'яне вугілля. Іншою перевагою фрезерного торфу є рівень транспортної логістики. При цьому радіус його доставки не повинен перевищувати 30 км.

Список використаних джерел

1 Государственная программа "Энергосбережение" на 2021-2025 годы, 2021(в редакции Постановления СМ РБ от 24.02.2021 №103) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://gosstandart.gov.by/approved-state-program-energy-saving-for-2021-2025-years> – Дата доступа: 27.02.2021

2. Королевич, Н. Г. Производство биотоплива на сельских территориях Республики Беларусь / Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов // Развитие обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 25 листопада 2020 р. – Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2020. – С.168 – 170.

Кречуняк С.В.**Науковий керівник – Мустаца І.В., к.е.н, доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м.Чернівці**

ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У 2014 році Україна розпочала тривалий, комплексний, всеохоплюючий процес євроінтеграції. Який вимагає ґрунтовного реформування нормативної регламентації основних сфер суспільного життя у відповідності до європейських стандартів. Реформування торкнулося і системи освіти, зокрема модернізовано концепції юридичної вищої освіти, впроваджено обов'язкову атестацію з іноземної мови для більшості гуманітарних спеціальностей.

Однак першою та найважливішою ланкою освітньої системи є саме шкільна освіта, адже вона є одним із основних, гарантованих державою соціальних благ. Так Законом України «Про повну загальну середню освіту» встановлено, Кожному громадянину України, іншим особам, які перебувають в Україні на законних підставах, а також кожній дитині незалежно від підстав її перебування в Україні гарантується безоплатне здобуття у державних та комунальних закладах освіти повної загальної середньої освіти на кожному її рівні за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів один раз протягом життя[1].

Стосовно фінансування шкільної освіти, то упродовж 2014–2016 рр. спостерігалось деяке скорочення частки видатків на освіту як відносно обсягу ВВП (з 6,3 % у 2014 р. до 5,4 % у 2016 р.), так і обсягу видатків зведеного бюджету (з 19,1 % у 2014 р. до 15,5 % у 2016 р.). Таке скорочення обумовлювались ситуацією на сході нашої держави. Однак уже у 2016 році загальні видатки зросли на 13,3 % порівняно з 2015 роком, у 2017 році зростання склало 37,3 %, у 2018 році номінальні видатки зросли на 18,1 % порівняно із попереднім роком. На 2019 рік заплановано обсяг бюджетних видатків у 6,1 % від ВВП та 17,1 % від загального обсягу зведеного бюджету України[2, с.118].

У 2020 р. на потреби освіти було виділено фінансування у розмірі 267 404,6 млн грн, що на 27 967,7 млн грн (10,5 %) більше, ніж у 2019 р. Загалом, на освіту було витрачено 16,6 % загальних видатків зведеного бюджету України. З цієї суми 229 244,8 млн грн (85,7 %), профінансовано за рахунок коштів загального фонду, а 38 159,8 млн грн (14,3 %) – за рахунок коштів спеціального фонду[3, с. 160].

За підтримки Програми «U-LEAD з Європою» 21 серпня 2018 р. МОН України провело свою найбільшу національну конференцію, присвячену початку запровадження амбітної Нової української школи. За словами Ірини Когут, радниці Програми «U-LEAD з Європою» з питань освіти, однією з передумов формування Нової української школи з децентралізованим управлінням є наявність достатніх можливостей. Для подолання певних проблем включають управлінські та фінансові можливості органів місцевого самоврядування, група секторальних реформ U-LEAD розробляє конкретні заходи з розвитку потенціалу та заохочує навчання за принципом «рівний рівному» через регіональні мережі [4, с.46].

В рамках реформування системи фінансування освіти у Бюджетному кодексі передбачили постійну освітню субвенцію що являє собою міжбюджетний трансферт з державного до місцевих бюджетів. В межах цієї субвенції передбачено фінансування за декількома цільовими програмами – фінансування загальної середньої та професійно-технічної освіти, фінансування матеріально-технічного забезпечення освітніх закладів середньої ланки.

Однією із проблем реалізації механізму застосування освітньої субвенції до 2021 року процедура розрахунку призначення цієї субвенції для місцевих бюджетів була неконкретизованою. У березні 2021 року Кабінет Міністрів України видав постанову № 209 «Про внесення змін до формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами». Цією постановою визначено формулу розрахунку показників обсягу освітньої субвенції для місцевих бюджетів, з урахуванням кількісних показників здобувачів освіти, а також коефіцієнтами адміністративно-територіального розподілу.

В аспекті зазначеної теми не можна не згадати про фінансування середньої освіти з інших, окрім державних та місцевих бюджетів, джерел не заборонених законом. До таких джерел зазвичай відносять благодійні внески, гранти.

Попри суттєву трансформацію підходів до фінансування шкільної освіти, сьогодні ми досі не можемо сказати про те, що вона є ідеальною, оскільки обсяги фінансування досі є недостатніми. А ситуація із додатковими джерелами призвела до введення у школах «обов'язкових благодійних внесків».

Для того аби подолати ці негативні явища в аспекті сучасних реформ із децентралізації було б доцільно деконцентрувати повноваження центральних органів влади щодо фінансування шкільної освіти і передати її фінансове та матеріально-технічне забезпечення органам місцевого самоврядування за місцем знаходження. Така трансформація та послаблення державного контролю дозволила б оперативно розподіляти фінансові ресурси за потребами шкільних навчальних закладів. До того ж бюджетна децентралізація загалом би призвела до підвищення рівня конкурентності регіонів, що в свою чергу сприяла б підвищенню якості освітніх послуг. А стосовно фінансування з джерел незаборонених законом, то на нашу думку доцільно буде встановити вичерпний перелік таких джерел для того аби уникнути маніпуляцій у цьому аспекті.

Список використаних джерел

5. Про повну загальну середню освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради № 31. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. (дата звернення 06.11.2021 р.)

6. Висновки та перспективи розвитку дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти в Україні. *Освітня аналітика України*. 2019. №2. С. 118–127.

7. Освіта в Україні: виклики та перспективи Київ: Інститут освітньої аналітики. 2020. 293 с.

8. Засторожнікова І. Трансформація національної освітньої системи в умовах децентралізації. Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. №1. С. 44–49.

Кулик Ю.С.

Науковий керівник – Остапенко В.М., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

СВІТОВИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

За останній час в Україні стрімко актуалізується застосування різноманітних митних інструментів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів держави. Основними серед них є митні платежі – одні із важливих важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та головне джерело наповнення дохідної частини Державного бюджету України.

Саме адміністрування митних платежів значною мірою впливає на обсяги митних платежів, що надходять до бюджету, та на загальний стан митної політики держави. Справляння митних платежів залежить від ефективності процесу їх адміністрування. Загальні принципи адміністрування митних платежів в Україні, в основному відповідають тим, що діють у багатьох країнах [3].

На нашу думку, основним фактором, що впливає на рівень надходжень митних платежів є посилення митного контролю, яке сприятиме значному зменшенню обсягів неврахованого імпорту та скороченню кількості випадків ухилення від сплати митних платежів. Типовими порушеннями щодо імпорту товарів виступають: недостовірне декларування їх кількості і ваги; декларування за кодом іншого товару, на який встановлено нижчу ставку ввізного мита; заниження митної вартості товарів [1].

Також проблемою митної політики України є надзвичайно велика і невиправдана кількість формальних процедур, перезавантаженість працівників митних органів, довгі черги та високий рівень корупції в митних органах [3]. Для здійснення правильної митної політики необхідна сплата митних платежів, яка, в свою чергу, залежить від ефективності їх адміністрування. Саме тому своєчасне виявлення проблем в області нарахування та сплати митних платежів та їх вирішення повинно бути основним напрямком діяльності щодо удосконалення митної системи України [3].

Досліджуючи закордонний досвід, доцільно порівняти митну політику двох країн, та вплив її реформування на справляння митних платежів (табл. 1).

На наш погляд, для ефективного справляння митних платежів доцільними є дії зі скорочення кількості документів для митного оформлення, як було здійснено в Грузії [2], тим самим зменшено час митного оформлення. Водночас, важливими складовими адміністрування митних платежів є митна експертиза, оцінка митної вартості та контроль за кодуванням товарів з метою забезпечення повноти та правильності надходжень платежів до бюджету і саме з ними пов'язані найбільш актуальні проблеми не до нарахування та несплати митних платежів в повному обсязі. Цей показник виступає базою обчислення митних платежів на момент переміщення товарів через митний кордон України.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика митної політики Грузії та Польщі [2]

Показник	Грузія	Польща
Нормативно-правові акти в галузі митної справи	Митний Кодекс Грузії	Митний Кодекс ЄС
Ставки ввізного мита	0%, 5% та 12%. Перелік товарів, що стосується кожної з трьох тарифних категорій, визначає Міністерство економічного розвитку. Це дає змогу скоротити випадки порушення митного законодавства і зниження митної вартості.	З приєднанням до ЄС Польща відмовилася від права на незалежне встановлення митних ставок у торговельних оборотах з іншими країнами.
Заходи та наслідки реформування митної системи	Об'єднання митної та податкової служб – зменшення кількості контролюючих органів. Спрощення митних документів та скорочення їх кількості. Відміна квот на імпорт та експорт – збільшення експортно-імпортних потоків, підвищення доходу до бюджету. Впровадження система автоматичної обробки декларацій «ASYCUDA» [2]	Ліквідація урядової адміністрації – регіональні митні адміністрації отримали право на провадження справ, пов'язаних з порушенням митних правил. Ліквідація посади головного митного інспектора. Зменшення кількості митних управлінь і митних відділів [2].

В теорії оподаткування проблеми адміністрування податків пов'язані з процесом стягнення, розрахунку, контролю і сплати податків.

Недооцінювання митної вартості та високий рівень корупції, який є причиною невиявлення неправильно визначеної митної вартості, призводить до ухилення від сплати податків суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [1].

Для зменшення та усунення проблеми неправдивого визначення митної вартості та інших неправомірних дій з боку контролюючих органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, було б доцільним здійснити реформування в структурі митних органів. Якщо звернути увагу на митну політику Польщі [2], то в країні після ліквідації урядової адміністрації регіональні митні адміністрації отримали право на провадження справ, пов'язаних з порушенням митних правил.

Можна виділити основні напрями вдосконалення системи адміністрування митних платежів, які зображені на рис. 1 [3].

Рис. 1. Основні напрямки вдосконалення системи адміністрування митних платежів.

Отже, реформування самого митного законодавства та забезпечення комплексного контролю за дотриманням митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами, вдосконалення контрольних процедур за нарахуванням і сплатою митних платежів і, взагалі, впровадження спрощених та модернізованих митних процедур на кордоні й всередині держави необхідні заходи для підвищення рівня надходжень митних податків до державного бюджету [3].

Список використаних джерел

1. Гринюка О. П. Механізм оподаткування товарів при переміщенні через митний кордон України / О. П. Гринюка. // Чортківський інститут підприємництва і бізнесу. – 2013. – С. 128.
2. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн : навч. посіб. / І.А. Гуцул. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 198 с.
3. Федак Ю.С. Митні платежі: економічна природа та фіскальна значимість [Електронний ресурс] / Федак Ю.С. // Вісник Економіки – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3FD9jhx>

Лапко А.В.

Науковий керівник – Вагонова О.Г., д.е.н., професор
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ВИДОБУТКУ ВУГІЛЛЯ

Для зниження вірогідності в звинуваченнях про загальність й суб'єктивність оціночних аргументів, використовується один з інструментів математичної обробки статистичних даних – кластерний аналіз з використання аналітичних можливостей IBM SPSS Statistics 24 [1].

IBM SPSS Statistics 24 не орієнтований на конкретний напрямок і має потужний функціонал, який застосовують до різноманітної кількості досліджень. Статистичний пакет IBM SPSS Statistics 24 об'єднує у собі функції введення й управління даними, роботу з графіками, таблицями, вивід інформації у формі web-сторінок і дозволяє працювати з даними, представленими в різноманітних форматах, з мітками значень, робити перетворення даних, розщеплення і сортування. У статистичний апарат включено кілька сотень процедур і зручних інструментів виведення результатів – тривимірні гістограми і точкові діаграми (щільності точок або «хмари»). Є модуль, що дозволяє будувати дерева класифікацій, ідентифікувати групи та модулі для дисперсійного аналізу і дослідження регресійної моделі.

Методи багатовимірного аналізу – найбільш дієвий кількісний інструмент дослідження соціально-економічних процесів, що описуються великим числом характеристик. До них відносяться кластерний аналіз, таксономія, розпізнавання образів, факторний аналіз [2].

Кластерний аналіз найбільш яскраво відображає риси багатовимірного аналізу в класифікації, факторний аналіз – у дослідженні зв'язку.

Значна перевага кластерного аналізу в тому, що він дозволяє робити розбивку об'єктів не за одним параметром, а по цілим набором ознак. Крім того, кластерний аналіз на відміну від більшості математико-статистичних методів не накладає ніяких обмежень на вид розглянутих об'єктів, і дозволяє розглядати безліч вихідних даних практично довільної природи. Це має велике значення для прогнозування подальшого попиту на вугілля, коли показники мають різноманітний вигляд, що утруднює застосування традиційних економетричних підходів.

Задача кластерного аналізу полягає в тому, щоб на підставі даних, що містяться в множині X , розбити множину об'єктів G на m (m – ціле) кластерів (підмножин) Q_1, Q_2, Q_m так, щоб кожний об'єкт G_j належав одній і тільки одній підмножині розбиття і щоб об'єкти, які належать одному й тому ж кластерові, були подібними, тоді як об'єкти належні різним кластерам, були різнорідними.

Рішенням задачі кластерного аналізу є розбиття, що задовольняє деякому критерію оптимальності. Цей критерій може бути деяким функціоналом, що виражає рівні бажаності різного розбиття і угруповань, який називають цільовою функцією. Як цільова функція може бути узята внутрішньогрупова

сума квадратів відхилення.

Собівартість продукції вугледобувного підприємства є найважливішою характеристикою результатів діяльності підприємства, оскільки вона визначає величину витрат в розрахунку на одиницю продукції. Наприклад. Продуктивність праці в більшій мірі відображає ефективність використання лише одного ресурсу – робочої сили. На відміну від цього, собівартість відображає результат використання всіх трьох факторів: знарядь праці (основних засобів або основного капіталу), предметів праці (оборотних засобів або оборотного капіталу), живої праці (робочої сили).

За показником собівартість маємо три яскраво виражених кластера, які об'єднали в собі групи вугледобувних підприємств з однаковими ознаками.

Для більш повного аналізу та виявлення тенденцій в роботі 10 вугледобувних підприємств сформуємо базу даних для кластеризації за промисловими факторами – видобуток, концентрація робіт, собівартість та продуктивність праці.

База даних досить велика і містить дані за 10 років по 10 об'єктах – підприємств з видобутку вугілля марок «Г» і «ДГ».

На основі кластерного аналізу основних показників роботи 10 вугледобувних підприємств за 10 років, враховуючи дані окремого аналізу собівартості, можна зробити деякі висновки. А саме: сформовані читки 3 групи підприємств з характерними ознаками та різними ступенями можливості розвитку.

I група – Котляревська, Україна, Південнодонбаська №1, Південнодонбаська №3. Вугледобувні підприємства цієї групи можуть працювати в беззбитковому режимі та геологічні фактори їх досить привабливі (запаси, стан покрівлі, потужність пластів, водопритлив). Вони потребують фінансування лише для розширеного відтворення та ліквідації наслідків людського впливу.

II група шахт досить мала за чисельністю, але до неї входять підприємства з накопиченими за роки проблемами – Новгородівська та Курахівська. Шахта «5/6» знаходиться у прикордонному стані лише останні декілька років із-за невдалих технологічних рішень та менеджменту, рішення якого не відповідали викликам останніх років.

III група – «Родинська» та «Центральна» – підлягають передачі в реструктуризацію з можливим диверсифікованим виробництвом з послідовним виводом на повну ліквідацію

З цього випливає необхідність пошуку компромісного рішення – пом'якшення негативних наслідків ліквідації вугледобувних підприємств. При сучасному підході до дотацій на перевищення собівартості над ціною подальша робота даної групи потребує на їх підтримку все більш зростаючих витрат, а розраховувати на появу інвестора, який би захотів вкласти грошові кошти в такі неперспективні підприємства, не доводиться. Єдиною зацікавленою стороною є держава і трудовий колектив вугледобувного підприємства, особливо там, де підприємство є головним містоутворюючим чинником. Тому доцільна передача цих вугледобувних підприємств трудовому колективу або групі осіб, які

погодяться їх взяти [3].

З огляду на те, що переважна більшість цих підприємств працює тривалий час, їх основні фонди значною мірою амортизовані та практично, якщо не брати до уваги вартості металобрухту і повернення будівельних матеріалів, ніде не можуть бути використані, тому має сенс передати ці основні фонди трудовим колективам безкоштовно. Держава повинна погасити всі борги підприємства, зокрема із заробітної плати та регресних позовів на момент передачі вугледобувного підприємства, і з цього часу припинити дотації. Подальше фінансування з боку держави може бути тільки у формі кредиту під невеликі відсотки. З іншого боку, приймаючи підприємство, його новий власник зобов'язаний протягом деякого обумовленого терміну здійснювати видобуток вугілля не нижче певного обсягу. Встановлення такого терміну складає одне з найбільш важких завдань, оскільки при цьому необхідно пов'язати інтереси нового власника – робота підприємства повинна приносити йому прибуток – і забезпечити деякий час роботи підприємства для запобігання швидкого вибуття потужностей, особливо по вугіллю дефіцитних коксівних марок.

Отже, потреби ринку у вугільній продукції не можна задовольнити за рахунок відпрацювання запасів, що залягають в однаково сприятливих природних умовах. На кожному шахтному полі вони будуть свої. Старі, збиткові вугледобувні підприємства практично не мають коштів на модернізацію виїмкового і прохідницького обладнання в плані його відповідності мінливим умовам залягання пластів при відпрацюванні запасів біля меж шахтних полів. При цьому дефіцит деяких марок коксівного вугілля й антрацитів підтримують інтерес споживачів на енергетичному ринку. З метою зниження ступеня збитковості державних вугледобувних підприємств та адресної бюджетної підтримки їх потужності потрібно синтезувати визначення збалансованої ціни реалізації вугільної продукції з урахуванням економічної надійності та внутрішніх економічних резервів підприємств.

Список використаних джерел

1. Ащеулова О. М. Обґрунтування механізму моделювання системи формування внутрішніх економічних резервів вугледобувного підприємства / О. М. Ащеулова // Економічний простір : зб. наук. праць. – Д.: ПДАБА, 2017. – № 128. – С. 155 – 166.

2. Харченко Ю. А. Кореляційно-регресійний аналіз обсягів збуту продукції промислового підприємства / Ю. А. Харченко // Економічний простір. – 2014. – № 86. – С. 214 – 223. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2014_86_23.

3. Ащеулова О. М. Державна підтримка стабільності у вуглепромислових регіонах Донбасу: монографія / Ащеулова О. М., Мамайкін О. Р., Саллі С. В. – Д.: НГУ, 2014. – Т. 2. – С. 13 – 17.

Макухіна С.В.
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В МІЖНАРОДНОМУ СПІЛКУВАННІ

У сучасному світі, при інтенсивному розвитку комерційних, економічних, політичних зв'язків між країнами, все більшу актуальність набуває спосіб спілкування між партнерами та колегами. Ділова англійська стає життєво необхідним засобом налагодження взаємовідносин між підприємцями, спеціалістами та співробітниками міжнародних компаній.

Саме вміння вести листування та грамотно спілкуватися визначає імідж та професійний рівень партнерів з бізнесу чи спільного співробітництва. Тенденція до зростання англійської мови породила новий вид бізнес діяльності, що передбачає надання послуг з навчання споживачів у різних вікових групах. Міжнародний бізнес, ділові відносини з іноземними партнерами стрімко набирають обертів, і бути просто відмінним спеціалістом у комерційно-діловій сфері, сьогодні вже недостатньо, оскільки різниця місячного доходу менеджера в компанії, у якого в резюме зазначено знання одного чи більше іноземної мови та професійного менеджера зі стажем, очевидна. Ще одна специфічна риса ділової мови полягає в професійному рівні знань, коли потрібно не лише знати назву терміна, але й уміти його правильно зрозуміти та вжити. Так, під час укладання контрактів постійно застосовується комерційна та юридична лексика. Неможливо правильно перекласти будь-який документ, не маючи уявлення про договір купівлі-продажу, форс-мажорних ситуацій, тощо. Найчастіше, прочитавши слово "goods", ми асоціюємо його з прикметником "good" – "хороший", але дивним здається написання закінчення "s", проте кваліфікований менеджер знає, що "goods" – у діловому листуванні чи контракті означає «товари». Важливу роль у діловому спілкуванні відіграє і словниковий запас, вміння застосовувати стандартні фрази та висловлювання, і навіть загальнорозмовні комунікативні навички. І при цьому не має значення, в якій конкретно галузі чи сфері бізнесу ведеться діалог. Для правильного тлумачення англійської мови потрібно розуміти лексику мови, вміти грамотно будувати своє мовлення і допускати неточностей. Для того, щоб розвивати свій рівень мови слід постійно практикувати його, займатися саморозвитком, читати багато книг в оригіналі, відвідувати спеціальні заняття з його вивчення, по-намагатися познайомитися та спілкуватися з носієм мови.

По-перше, ділова англійська має сильну практичну сторону. Курс зазвичай включає те, що людина, як передбачається, буде використовувати на роботі чи в бізнесі. Це звичайне повсякденне спілкування зі співробітниками, керівництвом, підлеглими, знайомство з новими людьми, розмови телефоном, ведення нарад, проведення презентацій та участь у переговорах. Інакше кажучи, бізнес-англійська спрямована на ті лексичні та граматичні розділи, які студенти можуть застосовувати вже зараз у сфері їх трудової діяльності.

По-друге, ділова англійська в силу своєї тематики зачіпає безліч сфер, що

стосуються ведення бізнесу. Тобто, вивчаючи ділову англійську, ми, по суті, вивчаємо й бізнес. Метод «Кейс стаді» відтворює випадки, з якими часто стикаються менеджери різних рангів, запрошуючи учнів до їх спільного аналізу та вирішення. Крім того, у навчальних матеріалах зустрічаються теми маркетингу, виробництва, аутсорсингу, продажів, управління, логістики тощо. Тобто, вивчаючи ділову англійську, ми поступально занурюємось у цілий ряд економічних тем з різних секторів бізнесу.

По-третє, програма вивчення ділової англійської передбачає розвиток навичок читання, письма, спілкування та аудіювання, які тестуються на таких іспитах як FCE, CAE, IELTS, TOEFL, CPE. Таким чином, успішно завершивши курс бізнес-англійської, студент може йти на підтвердження свого рівня, склавши один з перерахованих іспитів. Це той плюс, перевага якого свідчить сама за себе. При працевлаштуванні в закордонну компанію сертифікат, що має міжнародне визнання й підтверджує ваше знання ділової англійської на певному рівні, може зіграти далеко не останню роль.

Отже, необхідна інтенсивна практика самостійного вивчення або спеціальні курси, де вільне спілкування іноземною мовою групи дуже ефективно. Саме завдяки розвитку ринкових міжнародних відносин, в українській з'являються іноземні слова – назви імпортованих продуктів, які наприклад часто використовуються у ресторанных меню. Навряд чи продавець у магазині пояснить Вам що це за новинка і поки Ви самі не прочитаєте переклад на етикетці, Ви не отримаєте жодного уявлення про продукт.

Розглянемо основні методики вивчення англійської мови.

1. Контекстний метод. При цьому методі нові слова вивчаються в контексті. Це означає, що здобувачі повинні зрозуміти, що значить певне слово, виходячи із загального розуміння всього тексту. Цей спосіб ефективніше перекладів, адже він максимально активізує розумову діяльність і буде зв'язки між словом в англійській і поняттям у свідомості людини. Такі зв'язки набагато міцніше простого запам'ятовування перекладу слова рідною мовою.

2. Інтегративний метод передбачає ефективне вивчення англійської, інтегрованої в знання з інших сфер. Розгляд мови в межах однієї вузької теми не може бути продуктивним. Вивчаючи англійську, здобувачі повинні отримувати додаткову інформацію на різні теми: культура, соціологія, історія, кулінарія, астрономія, домашні тварини, подорожі. Головне, що потрібно зрозуміти: англійська – це не окрема від усього знакова система, це спосіб передачі картини світу, а значить – ефективне вивчення англійської мови не може бути здійснено без ефективного пізнання світу в цілому. Цей метод не тільки дає безліч тем для роздумів і розмов на уроках, а й перетворює запам'ятовування нової лексики або нового граматичного часу в захопливий процес, а не нудне зубріння.

3. Рольова гра. Цей метод передбачає, що здобувач отримує певну роль (наприклад, продавець у магазині) і взаємодіє з іншим здобувачем, який отримав свою роль (наприклад, покупець). Звичайно ж, в такому разі здобувачі отримують допоміжні матеріали: список слів і фраз, граматичних структур, які вони можуть використовувати. Але ефективність такого способу вивчення

англійської мови полягає в тому, що студенти не просто повторюють слова і фрази, а в реально комунікативній ситуації (нехай і змодельованій) вибирають потрібні мовні інструменти і правильно їх використовують самостійно.

4. Метод Anitemdescription – ще одна ігрова форма підвищення ефективності вивчення англійської мови, яка поза уроками англійської мови відома як Alias. У цій грі необхідно описати слово або словосполучення, вказане на картці, при цьому не використовуючи корінь цього слова. Такий метод корисний як мінімум з трьох причин. Перша: людина вчиться пояснювати слова, а не перекладати їх, і якщо вона не може згадати слово в потрібний момент в реальному житті, то зможе його пояснити – і комунікація все одно відбудеться. Друга причина: слова вивчаються безпосередньо в процесі спілкування англійською. Третя причина: інші здобувачі теж активно залучені в те, що відбувається, адже ця гра двостороння.

5. Chainstory – гра, яка не тільки сприяє ефективному вивченню англійської мови, а й проявляє фантазію і індивідуальність здобувачів. Суть гри полягає в колективному складанні історії: кожен здобувач по черзі складає речення, продовження попереднього. Ця вправа працює одночасно і на активацію словникового запасу, і на тренування граматичних структур.

6. Метод інтервальних повторень. Ця техніка використовується, щоб краще запам'ятовувати нові слова і поняття. Ви повинні повторювати вивчений матеріал через певні проміжки часу. Наприклад, якщо ви вчите нові слова, то їх слід повторити кілька разів протягом одного заняття, потім повторити на наступний день. Потім ще раз через кілька днів і, нарешті, закріпити матеріал через тиждень. Якщо ви вчите слова самостійно, знадобиться відслідковувати потрібну кількість часу.

Отже, світ розвивається та вдосконалюється. І якщо ми хочемо впевнено почуватися у майбутньому, мати гідну роботу і подорожувати по світу, то про вивчення англійської варто задуматися вже зараз.

Список використаних джерел

1. Биконя О. П. Ділова англійська мова. Вінниця: Нова книга, 2010. 312 с.
2. Бойко А. І. Конкурентоспроможність освіти як показник її ефективності та якості Вища освіта України. 2008, № 3. С. 16–21.
3. Гембарук А.С. Методика викладання іноземної мови в таблицях і схемах : метод. посібник. Умань : ФОП Жовтий, 2011.144 с.

Масленнікова В.С.
Науковий керівник - Валінкевич Н. В., д. е. н., професор
Поліський національний університет,
м. Житомир

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах глобалізації та інтернаціоналізації виробництва єдиним критерієм його ефективності і затребуваності продукції, що випускається є конкурентоспроможність. В даний час не існує єдиного визначення поняття "конкурентоспроможності". Основними факторами, які обумовлюють можливість множинності трактувань цього поняття, є різні вихідні позиції економістів, а також і те, що в якості виробника розглядається лише окреме підприємство, галузь або вся економіка в цілому. Конкурентоспроможність – поняття відносне, оскільки успішно конкуруючий на одних ринках товар буде абсолютно неконкурентоспроможним на інших. Це породжує необхідність розмежування конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках. Таким чином, при формуванні загальної концепції у сфері конкурентоспроможності необхідно враховувати всі сторони цього явища. Однак з досвіду ряду країн конкуренція на внутрішньому ринку є основою міжнародної конкуренції.

На думку авторів [1, с. 70] все різноманіття конкурентних відносин здійснюється на трьох рівнях:

- мікроконкретні види продукції, виробництва, підприємства;
- мезогалузі, галузеві корпоративні об'єднання підприємств і фірм горизонтального типу інтеграції;
- макроекономічні комплекси міжгалузевого типу інтеграції тощо.

З моменту свого створення і протягом усього життя будь-яке підприємство, будь-який товаровиробник поставлені перед необхідністю вирішення життєво важливої для них проблеми конкурентоспроможності.

Економіка більшості країн світу глибоко втягнута в світогосподарські зв'язки, а національний ринок, його вимоги у зростаючій мірі формуються під активним впливом світового ринку і міжнародної конкуренції [2, с. 25].

До початку ХХІ ст. проблеми конкурентоспроможності, що стояли перед вітчизняними підприємствами, практично завжди формулювалися у вигляді завдань щодо забезпечення конкурентоспроможності продукції. Це було обумовлено відносно слабкою залученістю нашої країни в процеси міжнародного поділу праці, ізольованістю фінансово-економічної системи і неможливістю скільки-небудь точно зіставляти витрати виробництва і виручку від продажу товарів на зовнішніх ринках. Однак, реформи у країні призвели до перебудови всієї економічної системи країни. Сформована на даний момент ситуація характеризується участю в економічних відносинах суб'єктів різних форм власності: державної, муніципальної, приватної. Інтереси більшості учасників ринку групуються навколо компаній-економічних одиниць, самостійно залучають фактори виробництва, використовують їх і розподіляють

отриману продукцію [3]. Зміщення центрів управління економічними явищами з макро- на мікрорівень вимагає розробки певних механізмів прийняття внутрішньофірмових рішень.

Процес досягнення найважливіших цілей суспільства в умовах ринкової економіки відбивається в ринковій стратегії компаній, у формулюванні ними довготривалих цілей. Відмінність управлінських підходів в системі довготривалих цілей можна виділити дві групи показників, які забезпечують вирішення основних завдань, пов'язаних з розвитком фірми. Показники першої групи (частка компанії на ринку, її динаміка, обсяг продажів і т.д.) в узагальненому вигляді відображають (хоча і непрямим чином) ступінь задоволення споживачів продукцією або послугами фірми. Показники другої групи (обсяг прибутку, норма прибутку, продуктивність праці і т.д.) відображають рівень ефективності виробництва даної фірми [4, с. 24].

Зростання ефективності виробництва – основа підвищення прибутковості і виживання фірми в конкурентній боротьбі, особливо в сучасних умовах різкого прискорення НТП. Саме тому зростання продуктивності має стати пріоритетною метою внутрішньофірмового управління. У довгостроковому плані головним фактором продуктивності є інноваційні зміни в техніці і організації виробництва, що ведуть до зниження його витрат (2).

Для окремої компанії необхідно розрізняти потенційну і реальну, дійсну ефективність виробництва. Якщо рівень потенційної ефективності залежить від зовнішніх умов господарської діяльності (наявності трудових, сировинних, енергетичних ресурсів і т.п.) і перш за все від загального рівня науково-технічного розвитку країни, то реальна продуктивність в компанії визначається в першу чергу рівнем управління і організації виробництва. Вона може рости не лише як результат зниження витрат виробництва за рахунок організаційних або технічних нововведень. Значним резервом реальної ефективності виробництва є обізнаність, інформованість керівництва компанії щодо нової техніки або методів організації праці. Інший фактор – вдосконалення структури продукції, що випускається, постійне її оновлення, оптимізація і диверсифікація структури використовуваних у виробництві ресурсів [5, с. 248].

Ще одним фактором продуктивності може виступати концентрація виробництва, так звана економія на масштабах останнього. Але для того щоб ця можливість була реалізована на практиці, керуючі компанії повинні збільшити інвестиції в нову техніку, в верстати та обладнання більшої одиничної потужності, зробити перестановку робочої сили за новими схемами і т.п. інакше кажучи, концентрація виробництва є лише інший вираз впливу НТП на ефективність, і виділити самостійний вплив її як фактора, відокремивши від впливу НТП (3).

Від правильного вибору системи показників продуктивності багато в чому залежить успіх заходів щодо її підвищення. Проблема полягає в тому, що для цілей управління продуктивність повинна вимірюватися не одним, узагальнюючим, або декількома приватними показниками, а системою взаємопов'язаних показників. З одного боку, визначення тільки приватних показників ефективності виробництва, таких, як продуктивність праці,

капіталовіддача, енерго – і матеріаломісткість продукції, не дозволяє з достатньою точністю провести міжфірмові порівняння загального рівня продуктивності і виявити вплив її на розмір одержуваного в компанії прибутку. Під впливом НТП змінюються структура використовуваних у виробництві ресурсів, ступінь їх взаємозамінності, точно так же, як і структура продукції, що випускається. У міру заміщення у виробничих процесах робочої сили машинами та обладнанням підвищується капіталоозброєність праці [1, с. 71].

Частковими показниками ефективності є продуктивність праці і капіталовіддача – визначаються відповідно як величина умовно чистої продукції в розрахунку на одиницю витрат ресурсів кожного виду [2, с. 30]. В якості узагальнюючого показника ефективності виробництва на практиці використовується так званий індекс сукупної факторної продуктивності [5]. Він розраховується на базі виробничих функцій шляхом приведення вартісних оцінок факторів праці і капіталу до єдиної розмірності з урахуванням зміни їх вкладу в результати виробництва в порівнянні з базовим періодом. Здійснюється це шляхом перерахунку вартості витрачених ресурсів у постійних цінах базового року.

Таким чином, важливість зростання продуктивності для підвищення конкурентоспроможності компаній наразі визначається як діловими колами світу, так і управлінцями всіх рівнів. Також багато компаній почали впроваджувати програми підвищення продуктивності з метою оптимального використання наявних ресурсів, створення управлінських та організаційних передумов для успішного впровадження у виробництво нової техніки і технології та забезпечення на цій основі довготривалого стійкого зростання продуктивності.

Список використаних джерел

1. Зоріна О.І. Методи оцінки конкурентоспроможності деревообробних послуг. Ефективна економіка. 2015. №12. С. 68–72.
2. Карпенко Л. М. Методичні підходи до оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 3(2). С. 24–31. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_3\(2\)__6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_3(2)__6) (дата звернення 12.11.2021 р.)
3. Шарко В. В. Конкурентоспроможність підприємства: методи оцінки, стратегії підвищення. Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2015, Серія Економіка. Випуск 2(4). Частина 2. С. 120–125. URL: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/12/2-4-2-2015-22.pdf> (дата звернення 12.11.2021 р.)
4. Чепурной И. И. Конкурентоспособность продовольственных товаров. М.: Маркетинг, 2002. 432 с.
5. Кузьмін О. Є. Управління конкурентоспроможністю підприємства: теоретичні засади, проблеми і прикладні аспекти. Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики: Монографія. Харків: ВД „ІНЖЕК”, 2006. С. 116–120.

Неймирок Л.М.
Науковий керівник – Остапенко В.М.
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця,
м. Харків

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ТА АВТОМОБІЛІВ З ІНОЗЕМНОЮ РЕЄСТРАЦІЄЮ

До головних завдань митної служби України, які передбачаються профільним законодавством нашої держави, належить як організація, так і професійне проведення митного контролю під час перетину державного кордону товарів, а також транспортних засобів.

Однією з основних форм митного контролю в Україні, які закріплені Митним кодексом України, слід виділити: перевірки системи налагодження звітності та організацію обліку товарів, які переміщуються через державний митний кордон за дотриманням умов своєчасності, достовірності, та з головної точки зору для держави, повноти нарахування та сплати податків і зборів, що згідно до профільних законів держави справляються при переміщенні товарів через державний митний кордон. Що стосується реалізації подальшого митного контролю, то воно реалізується у формі постмитного контролю.

Попри всі зусилля уряду поліпшити процес декларування й митного оформлення, імпортувати товар в Україну не стає значно простіше. Це підтверджується, зокрема, тим, що Україна не робить значних поліпшень у рейтингах простоти торгівлі та митного оформлення. Незначні позитивні зміни відбуваються, але їх не можна назвати системними.

З огляду на те, що після вступу в СОТ Україна значно знизила ставки ввізного мита й продовжує робити це згідно зі своїм графіком тарифних поступок та з кожним роком кількість митних платежів, що нараховуються умовно, під час ввезення товарів збільшується (тобто коли платежі нараховуються, але фактично не сплачуються до бюджету, наприклад при тимчасовому ввезенні за карнетом АТА). Цього року погашення зовнішнього державного боргу потребує значних коштів, фіскальні органи намагаються активно поповнювати державний бюджет за рахунок суб'єктів ЗЕД шляхом донарахувань під час митного оформлення, а також за допомогою постаудитів уже після випуску товару у вільний обіг.

Належне визначення МВ імпортованого товару є важливим питанням для імпортера, тому що для митних цілей МВ є базою нарахування митних платежів. Оскільки МВ є загальною сумою всіх платежів, які здійснюються або повинні бути здійснені прямо чи опосередковано покупцем імпортованих товарів продавцеві як умова продажу товару на експорт, до МВ не додаються: дивіденди (це не ціна за товар, а прибуток), відсотки за фінансовими договорами як лізинг, кредит (за певних умов, оскільки це плата за використання коштів, а не за товари), витрати на маркетинг, рекламу, а також послуги монтажу, установку товару після ввезення (за певних умов, оскільки це плата за послуги, а не за товари), перепродаж на внутрішньому ринку (оскільки

немає продажу на експорт), навчання персоналу імпортера (якщо це право, а не обов'язок імпортера) тощо.

Укладені Україною угоди про вільну торгівлю (УВТ) передбачають, що за умови підтвердження країни походження імпортовані товари не оподатковуються ввізним митом. Документом, що підтверджує країну походження, є сертифікат походження. Оскільки надання сертифіката призводить до зменшення бази оподаткування імпортованого товару, поряд зі збільшенням митної вартості фіскальні органи часто з формальних причин визнають недійсними сертифікати походження, що спричиняє додаткове фінансове навантаження на імпортера.

Для обґрунтування відмови преференційного режиму ми зустрічали досить креативні підходи митників. Наприклад, в одному випадку сертифікат було визнано недійсним через нібито неможливість ідентифікувати на ньому відбиток печатки митного органу іншої держави (хоча відбиток печатки був досить чітким), в іншому – сертифікат нібито було неправильно заповнено тощо. Для уникнення таких ситуацій потрібно ретельно підходити до заповнення граф та оформлення власне сертифіката.

На сьогоднішній день, питання ввезення та використання на території нашої держави автомобілів з іноземною реєстрацією є вкрай актуальним. За останні декілька років, питання даних автомобілів вкрай загострилось, передусім через зростання соціальної напруги навколо практичних аспектів використання громадянами транспортних засобів, які не були у належному чині розмитнені.

Згідно з офіційною статистикою профільних органів, на території нашої держави знаходяться більше 400 тисяч автомобілів з іноземною реєстрацією. При цьому, власники таких автомобілів практично не турбуються про можливу відповідальність за адміністративні правопорушення, викликані порушенням митних формальностей. Відповідно до зазначеної статистики штрафних санкцій стягнуто більше ніж на 200 мільйонів гривень [1].

На сьогоднішній день, митне законодавство знаходиться в етапі трансформації до сучасних реалій, оскільки має застарілий вектор регулювання суспільних відносин. Тим не менш, сьогоднішнє законодавство з митної справи передбачає для резидентів обирати зручніший варіант оформлення: режим тимчасового ввезення транспортного засобу з іноземною реєстрацією, режим транзиту транспортного засобу з іноземною реєстрацією. На думку законодавця, запобіжником неправомірного використання таких транспортних засобів є вимога щодо використання на митній території нашої держави даний транспортний засіб лише громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби, причому лише для особистих потреб. Дані автомобілі не можуть бути використані для реалізації комерційної мети з особливим аспектом на підприємницьку діяльність [2].

Принциповим моментом вбачається той факт, що для митних цілей, автомобілі для особистого користування є товаром. Згідно з пунктом 57 статті 4 Митного кодексу, товаром є будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного

призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі. Насправді, врегулювання соціальної напруги розпочато було ще декілька років тому, при цьому, з урахуванням досвіду Молдови. Основним моментом діяльності Молдови у цьому напрямку є – запровадження 70% знижки на розмитнення авто, що стало своєрідним поступком зі сторони уряду даної держави. Тим не менш, залишилась обов'язкова умова, тобто вивезення автомобіля з території держави. В свою чергу, при порушенні даного режиму, до нього застосовувались санкції, навіть із видворенням транспортного засобу за територію держави [3].

Цей досвід було використано і в Україні: 28 березня 2018 року було зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання розвитку ринку транспортних засобів No 8208, підготовленого з метою створення передумов для зменшення вартості нових та бувших у вжитку імпортованих легкових автомобілів шляхом зменшення розміру всіх митних платежів за митне оформлення таких авто до фіксованого платежу в розмірі 500 євро (ввізне мито) [4].

Проаналізувавши даний аспект, стає очевидним той факт, що при використанні запропонованої моделі вирішення цього питання, поза увагою залишається фактор дотримання встановлених законодавством стандартів (тобто, у ввезення лише тих товарів, які відповідають вимогам якості та безпеки). А також можна сподіватися, що вказані вище рекомендації допоможуть імпортерам уникнути проблем при митному декларуванні товарів або звести до мінімуму негативні наслідки при виникненні таких.

Саме тому, проблема ввезення, митного оформлення, а також використання транспортних засобів з іноземною реєстрацією на митній території України потребує комплексного законодавчого врегулювання. При цьому мають бути збалансовані інтереси як власників авто, так і держави, у тому числі щодо забезпечення наповнення дохідної частини Державного бюджету та дотримання вимог щодо нетарифного регулювання.

Список використаних джерел

1. Авто на “євробляхах”: що обіцяли українцям політики і чого чекати далі/
<https://narodna-pravda.ua/2018/02/08/avto-na-yevroblyahah-shho-obitsyaly-ukrayintsyam-polityku-i-chogo-chekaty-dali>.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – No 44-45, No 46-47, No 48. – Ст. 558.
3. Молдова і «євробляхи»: однією проблемою менше...
[//http://www.ukrinform.ua/rubric-world/2381231-moldova-i-evroblahi-odnieu-problemou-mense.html](http://www.ukrinform.ua/rubric-world/2381231-moldova-i-evroblahi-odnieu-problemou-mense.html).
4. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання розвитку ринку транспортних засобів No 8208 від 28.03.2018// http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63753.

Олійник Н.М., к.т.н., доцент
Макаренко С.М., д.е.н., доцент
Херсонський державний університет,
м. Херсон
Гірін Н.Г., Херсонська гімназія № 6 Херсонської міської ради,
м. Херсон

ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Створення та забезпечення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку національної економіки – є найголовнішим завданням для органів державної влади та місцевого самоврядування. Водночас, економічний стан національної економіки свідчить про наявність значних прорахунків з боку провладних структур та нераціональне використання наявних ресурсів, наслідком чого стала втрата економічного потенціалу у ранній пострадянський період [1].

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) займає провідне місце в економіці України. Функціонування сектору ЖКГ забезпечує населення та суб'єктів господарювання послугами, які принципово важливі для нормальної діяльності підприємств та якості життя. Отже, ЖКГ є ключовою сферою, яка забезпечує життєдіяльність економіки та суттєво впливає на розвиток країни та її регіонів [2]. Проте сьогодні, на жаль, рівень розвитку ЖКГ не повністю задовольняє потреби населення та підприємств.

Протягом 2010-2020 рр. сальдо фінансового результату діяльності підприємств ЖКГ мало позитивне значення лише в 2016-2019 рр., тобто лише в ці роки розмір чистого прибутку підприємств за зазначеним видом економічної діяльності перевищував розмір збитку підприємств цієї галузі.

Проблеми, які сьогодні існують у ЖКГ, стосуються кожного мешканця України. Неможливість їх вирішення, яка обумовлена недосконалістю в управлінні комунальними підприємствами, зношеністю наявного житлового фонду, недостатнім рівнем побудови і введення в експлуатацію нового житла та низькою якістю надання житлово-комунальних послуг, істотно впливає на рівень якості життя населення країни та її регіонів.

Важливою проблемою у функціонуванні підприємств ЖКГ на сьогодні є накопичення дебіторської заборгованості. У структурі дебіторської заборгованості підприємств ЖКГ як в Херсонській області зокрема, так і в Україні загалом значну частку займає заборгованість населення за спожиті послуги. Тому доцільно проаналізувати рівень оплати населенням житлово-комунальних послуг як по Херсонській області зокрема, так і в Україні загалом. Порівняння рівня оплати населенням житлово-комунальних послуг проведемо за даними Головного управління статистики у Херсонській області [3] та Державної служби статистики України [4] на рисунку 1.

Із рисунку 1 видно, що в Херсонській області рівень оплати населенням житлово-комунальних послуг в 2021 р. знизився порівняно з попереднім 2020 р.

у всіх місяцях (за винятком квітня).

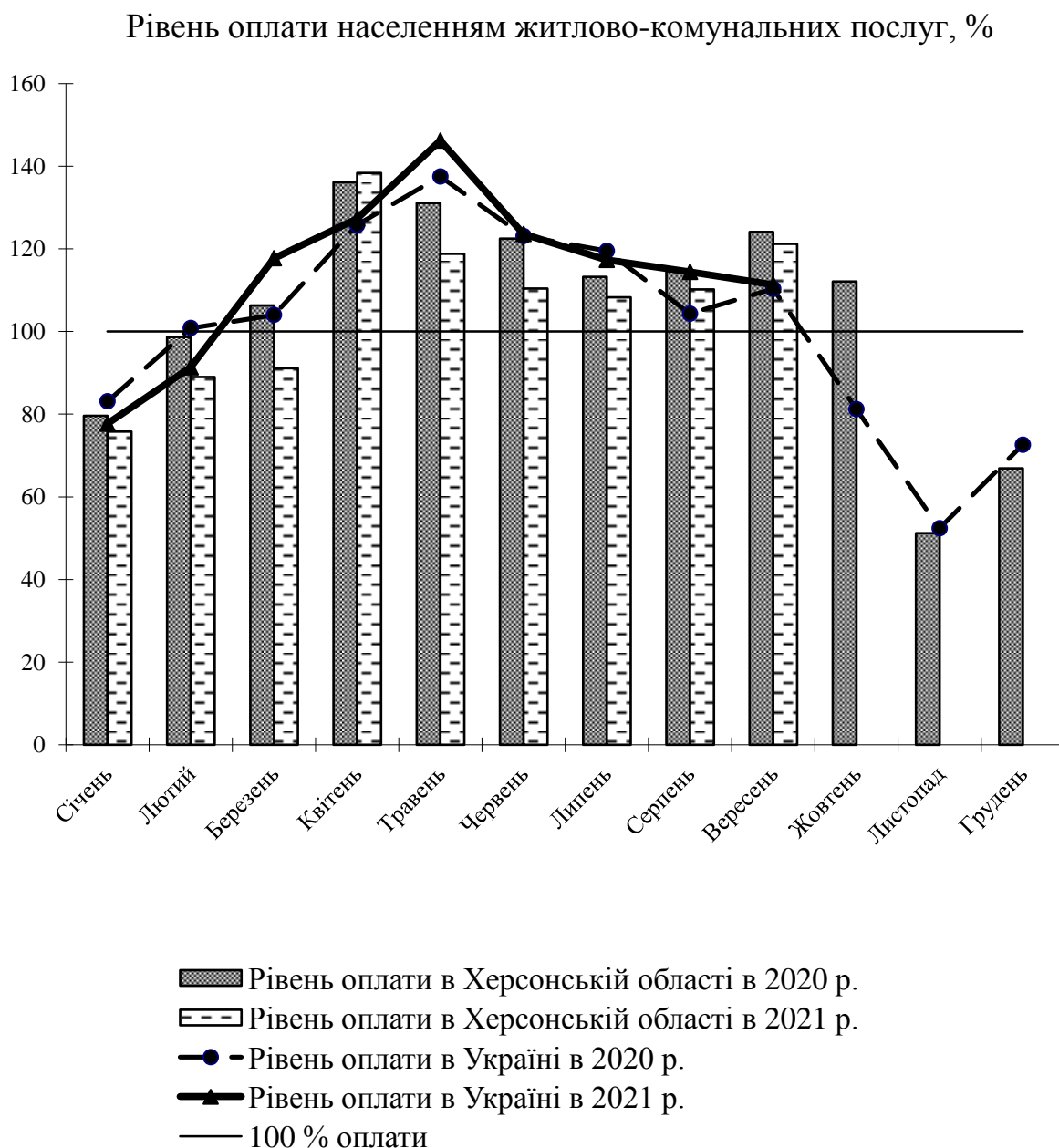

Рис. 1. Динаміка рівня оплати населенням житлово-комунальних послуг в Херсонській області та Україні за період 2020-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за [3; 4]

Як в Херсонській області зокрема, так і в Україні загалом протягом періоду 2020-2021 рр. сплата населенням житлово-комунальних послуг в повному обсязі, а іноді навіть більше нарахованої суми спостерігається в місяці, коли не має опалення. З цього можливо зробити висновок, що опалення є найдорожчим з послуг, що надаються, та за рахунок періоду його відсутності населення намагається частинами погашати накоплені борги.

Слід зауважити, що зростання дебіторської заборгованості приводить до несвоєчасного виконання підприємствами ЖКГ своїх фінансових зобов'язань і, як наслідок, до зростання кредиторської заборгованості. В умовах дефіциту у підприємств житлово-комунального господарства власних оборотних коштів, зокрема найбільш активних, фінансування підприємств ЖКГ можливо здійснювати за рахунок коштів, які виділяються по лінії міжнародних фінансових організацій для сприяння реалізації енергоефективних проєктів.

В раніше проведених дослідженнях [5] зазначалось, що одним з найважливіших факторів максимізації вірогідності залучення інвестицій є забезпечення економічного та раціонального використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, виробничих потужностей; оптимізація структури ресурсоспоживання на основі впровадження нових проєктних, конструкторських і технологічних рішень, які дозволять скоротити витрати виробничих ресурсів на всіх стадіях виробництва і споживання.

Отже, для розвитку галузі ЖКГ потрібно приділяти значну увагу проєктам, пов'язаним із енергоефективністю та енергозбереженням, а також проводити системну інформаційно-роз'яснювальну роботу з населенням, приймати рішення, зрозумілі різним споживачам щодо енергозбереження та його впливу на бюджет кожної родини.

Список використаних джерел

1. Макаренко С. М., Звонарьова О. І., Олійник Н. М. Удосконалення методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 6 (23). С. 158-163.
2. Oliinyk N., Habrikh A. Analysis of the current condition and problems of development of the housing communal utilities of Ukraine. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Херсон, 17-18 листоп. 2021 р.). Херсон, 2021. С. 311-315.
3. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.11.2021).
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.11.2021).
5. Макаренко С. М., Олійник Н. М., Рибачок С. А. Удосконалення державної інвестиційної політики як основи впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах. *Економічні інновації : Збірник наукових праць*. 2019. Т. 21. Вип. 3 (72). С. 62-70.

**Пономаренко Н.В., викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач- методист
Криворізький державний комерційно - економічний технікум,
м. Кривий Ріг**

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий бізнес відіграє важливу роль в економіці, його розвиток впливає на економічний розвиток, на насичення ринку товарами належної якості, на створення нових додаткових робочих місць, структуру і якість ВВП, має високу мобільність, раціональні форми управління, формує новий соціальний прошарок підприємців-власників, сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції, тобто вирішує багато соціальних, економічних та інших проблем.

Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Саме малі підприємства забезпечують розвиток економічної системи країни та наближають її до споживачів. Підприємство здатне вирішувати такі економічні завдання, як створення в країні конкурентного середовища, залучення приватного капіталу і зовнішніх інвестицій, а також удосконалення наявних технологій виробництва. Водночас ці підприємства виконують найважливішу роль у державі — надають громадянам країни робочі місця, створюють реальні джерела їх доходів, забезпечують виробництво товарів виконання робіт та надання послуг.

В економічно розвинених країнах держава сприяє розвитку малого бізнесу. В структурі економіки більшості країн ЄС малий бізнес займає лідируючі позиції, оскільки має низку суттєвих переваг. Він швидко адаптується до змін кон'юнктури ринку, має високий рівень гнучкості та можливість конкурувати в галузях, оперативно реагує на потреби споживачів тощо. На сьогоднішній день розвиток малого бізнесу в Україні залишається на низькому рівні. Така ситуація спровокована слабким доступом до фінансування, низьким зростанням конкуренції, недосконалою податковою системою.

Державна фінансова політика з підтримки малого підприємництва нездатна створити умови для необхідного розвитку інфраструктури, що стимулювало б ефективніше функціонування та проникнення малого бізнесу в нові галузі економіки.

Згідно з Національною програмою сприяння розвитку малих підприємств в Україні, основними чинниками, які перешкоджають їх розвитку є:

- відсутність послідовної державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- відсутність дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість у стабільності умов ведення бізнесу [1].

На розвиток малих підприємств в Україні безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Зокрема спад ВВП призвів до зменшення внутрішніх фінансових ресурсів держави, обігових коштів у суб'єктів підприємницької діяльності, зниження купівельної спроможності населення тощо.

Основними проблемами, що стоять на шляху ефективної діяльності малих підприємств, є:

- неоднозначність та суперечливість чинної нормативно-правової бази;
- труднощі започаткування бізнесу, особливо на стадії переходу від реєстрації до початку діяльності;
- низькі темпи реформування власності;
- проблемна система бухгалтерського обліку та звітності;
- слабкість інфраструктури малого підприємництва;
- низька ефективність системи управління;
- некомпетентність працівників та керівництва;
- неконкурентоспроможність продукції та послуг малого підприємства;
- відсутність доступної бізнес освіти;
- низький рівень процесів інформатизації та інноваційних технологій;
- обмеженість доступу до кредитних та інших фінансових ресурсів;
- неефективна система підбору персоналу тощо.

З метою створення дієвого державного регулювання розвитку малого бізнесу для вирішення нагальних проблем сталого економічного розвитку країни необхідно [2, с. 117]:

- на рівні держави стимулювати добровільні ініціативи суб'єктів підприємництва, які запроваджують політику соціальної відповідальності бізнесу, а також забезпечувати державну підтримку при проведенні заходів щодо визначення результативності соціальної відповідальності бізнесу;

– органам місцевого самоврядування забезпечувати сприятливі фінансові

та організаційні умови з метою розвитку малого бізнесу та його соціальної відповідальності;

- органам місцевого самоврядування розглянути можливість створення

постійно діючого громадського дорадчого органу місцевого самоврядування та підприємницьких структур і працівників недержавного сектору економіки території (області, району, міста) – Центру соціального партнерства, для оперативного вирішення нагальних питань малого бізнесу;

- органам місцевого самоврядування спільно з представниками малого

підприємництва здійснювати розроблення та реалізацію програм пріоритетних

напрямок розвитку малого бізнесу з метою вирішення соціально-економічних проблем; органам місцевого самоврядування розглянути можливість створення Центру розвитку малого підприємництва з метою реалізації стратегічних завдань місцевого значення.

Стан розвитку підприємництва в Україні знаходиться на досить низькому рівні, підприємства малого бізнесу фактично виживають, кількість підприємств щорічно скорочується через нестабільне бізнес-середовище та несприятливі економічні чинники.

Враховуючи те, що стан малого бізнесу в Україні знаходиться на незадовільному рівні, то, найперше необхідно проаналізувати основні причини, чому більшість малих підприємств закриваються в період до двох років від початку їхньої діяльності. Необхідно підкреслити, що самі підприємці, у зв'язку із негативними соціально-економічними чинниками, не очікують отримання прибутків через ряд малосприятливих факторів, найпершим з яких є недосконала податкова система. Податкова система вкрай негативно впливає на стан малого бізнесу, оскільки понад половину доходів підприємств вилучається у вигляді різноманітних податків та платежів

Отже, роль та функції малого бізнесу полягають не тільки в тому, що він є одним з найважливіших дієвих чинників економічного розвитку суспільства, яке опирається на ринкові моделі господарювання. Його важливою функцією є сприяння соціально-політичній стабільності суспільства, тобто він дозволяє вільно вибирати шляхи і методи для забезпечення добробуту власників. Малі підприємства є одним із дієвих засобів вирішення таких соціально-економічних проблем, як: прискорення структурної перебудови економіки, забезпечення ринку товарами і послугами, створення конкурентного середовища, створення нових робочих місць шляхом, ефективного використання сировинних ресурсів.

Просування малого бізнесу в Україні повинно бути підтримано з боку держави шляхом створення комфортних умов для розвитку, надання фінансової допомоги, яка повинна включати спеціально адаптовані: бюджетний механізм, який передбачає широкий спектр прямої і непрямой фінансової підтримки; податковий режим, тощо. На жаль, вітчизняна організаційна та фінансово-кредитна системи не є досконалими і тому потребують більшої уваги з боку влади.

Список використаних джерел

1. Національна програма сприяння розвитку малих підприємств в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Бондарук Т. Г., Артем'єва І. О., Бондарук І. С. Державне регулювання розвитку малого бізнесу і його соціальної відповідальності. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2019. No 3. С. 111-119.

Пятачук А. С.
Науковий керівник – Пісоченко Т. С., к.е.н., асистент
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ

Пандемія COVID-19 спровокувала значні зміни у всіх сферах людської діяльності. Вплив пандемії не оминув і організацію та законодавчо-нормативне регулювання процесу публічних закупівель в Україні. Публічні закупівлі під час пандемії стають більш важливими ніж раніше, так як від цього процесу залежить, якими засобами державні органи будуть боротись з поширенням хвороби.

Для боротьби з хворобою було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 № 530, який вносить зміни до Закону України «Про публічні закупівлі», відповідно до яких дія закону не поширюється на закупівлі тих товарів, робіт та послуг, що використовуються для протидії розповсюдження COVID-19. При цьому, замовник має представити звіт про таку закупівлю, згідно із статтею 10 Закону «Про публічні закупівлі» [1].

Для того, щоб визначити, які товари є необхідні для боротьби з пандемією і будуть виведені з-під дії Закону України «Про публічні закупівлі», і як будуть регулюватись, Кабінетом Міністрів України була затверджена Постанова «Деякі питання закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на території України» від 20 березня 2020 року № 225, вона включає перелік товарів, робіт, послуг та правила їх закупівлі, який може здійснюватись без використання системи Prozorro [2].

На сьогодні, в Законі України «Про публічні закупівлі» присутні та продовжують діяти норми Закону № 530, згідно з яких ті товари, роботи та послуги, що використовуються для боротьби з COVID-19, але не є медичними купуються в порядку спрощених закупівель [3].

Отже, на медичні товари, роботи та послуги, що використовуються для запобігання розповсюдження пандемії, положення Закону «Про публічні закупівлі» не діють, а немедичні товари, роботи та послуги, які використовують з такою ж ціллю, придбають за допомогою спрощених закупівель.

Такі зміни дозволяють більш швидко та оперативно реагувати на епідеміологічну ситуацію, так як закупівлі не обмежуються нормами, коли необхідно проходити всі етапи у встановлений час, але при цьому вони створюють ризик корупції в даній галузі, так як їх складніше контролювати. Для більшої швидкості реагування на ситуацію, державі довелося тимчасово ослабити контроль за галуззю, в якій є корупційні ризики. Тобто вплив пандемії

призвів до того, що в окремих галузях спостерігається регрес регулювання публічних закупівель, створюються умови, при яких можливе зростання непрозорості та корумпованості. Тому, на мою думку, оперативність та швидкість реагування на епідеміологічну ситуацію можна було б досягнути за рахунок дозволу більш швидкого проходження всіх етапів закупівель, необхідних для боротьби з пандемією, їх спрощення, не виводячи такі товари з під дії Закону «Про публічні закупівлі».

Згідно з дослідженням сфери публічних закупівель у період пандемії, яке опубліковано на сайті Prozorro, в період з квітня 2020 по березень 2021 року у тендерах брали участь 67596 учасників, що на 25% більше ніж у попередньому році, підприємці уклали договір на 500 млрд. грн., що на 150 млрд. грн. більше, ніж в роком раніше. Таким чином, з початку пандемії обсяг публічних закупівель виріс, причини, які здійснили вплив, є наступними:

1) зростання державних витрат в період пандемії (а з ними – обсягу замовлень);

2) зміни в Законі «Про публічні закупівлі», згідно з якими вводяться конкурентні спрощені закупівлі на суму закупівель більшу, ніж 50000 грн [4].

Отже, боротьба з розповсюдженням хвороби була одним з чинників, який спричинив стрімке зростання обсягів закупівель. Пандемія COVID-19 спричинила значні зміни до порядку публічних закупівель. Виведення частки товарів з-під дії Закону «Про публічні закупівлі» та розповсюдження норм спрощених закупівель на інші групи товарів, що використовуються для боротьби із хворобою, дає можливість більш оперативно реагувати на епідеміологічні зміни, але створює корупційні ризики в дуже важливій сфері. В цей же період значно збільшився обсяг учасників та сума замовлень у сфері публічних закупівель, що є, частково, наслідком збільшення державних витрат на протидію коронавірусу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17.03.2020 № 530-IX ; станом на 20.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20?find=1&text#Text>.

2. Деякі питання закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на території України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2020 № 225 ; станом на 25.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2020-%D0%BF#Text>.

3. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII ; станом на 24.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 28.09.2021).

4. Публічні закупівлі та бізнес під час пандемії: дослідження Prozorro. Офіційний сайт Prozorro. URL: <https://www.prozorro.gov.ua/news/publiczni-zakupivli-ta-biznes-pid-chas-pandemiyi-doslidzhennya-prozorro->

Рибак М.О.**Науковий керівник – Валінкевич Н.В., д.е.н., професор
Поліський національний університет,
м. Житомир**

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Сьогоденний досвід господарювання і світова практика розкривають, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і спів дія великих, середніх і малих підприємств та їх чудове співвідношення. Одним із сприятливих напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва.

Сектор малого бізнесу в Україні поки що не відіграє в національній економіці такої важливої ролі, як в економічно розвинутих країнах. Причиною цьому є недосконала законодавча програма розвитку бізнесу в нашій країні, несприятливі умови для підприємництва і, як наслідок, відсутність різного роду фірм, які б могли наповнювати бюджет. До того ж в умовах пандемії стало зрозуміло, що працювати дистанційно досить непросто і багато суб'єктів підприємництва не були готові до розвитку такої ситуації. Необхідно змінювати підходи до розвитку бізнесу і ставити за мету отримання прибутку 184 для розвитку підприємства. Саме тому питання про майбутнє підприємництва в Україні є надзвичайно актуальним і потребує подальшого дослідження.

Проблеми розвитку підприємництва в Україні висвітлені у працях багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема, А. Шегди, М. Голованенко, С. Мочерного, І. Причепи, З. Варналія, В. Колота. Дане питання є об'єктом постійного дослідження успішних іноземних підприємців, а саме: Джейсона Фрайда, Девіда Хайнемаєра Хенссона, Брайана Трейсі та ін.

Аналіз публікацій свідчить про єдність думки усіх дослідників про те, що в умовах швидкої глобалізації необхідно спростити підхід до ведення бізнесу, знаходити простіші і, водночас, ефективні способи управління, організації, мотивації та контролю. Сучасні умови вимагають від усіх учасників ринку швидкої та злагодженої роботи. Зараз недостатньо виробляти чудовий та корисний продукт чи надавати якісні послуги.

У XXI столітті потрібно робити все швидко – швидке виробництво, швидкий зв'язок з клієнтами, швидке надання послуг та швидкі відповіді на питання. Своєчасність виконання будь-якої роботи у сучасному світі – на першому місці. Маркетингові дослідження останніх років виявили, що зростає частка тих клієнтів, яких, перш за все, цікавить швидкість взаємодії компаній з ними, легкий та доступний зворотній зв'язок та інші речі, які спрощують роботу та економлять їх час. Аналіз стану малого підприємництва в Україні свідчить про те, що суттєвих зрушень у розвитку цього сектора ринкової економіки не відбулося.

Покращення позиції України у світовому рейтингу Doing Business

свідчить про наявний потенціал, проте, аналіз статистичних даних показує наявність перешкод системного характеру, що заважають ефективному розвитку підприємництва в реаліях національної економіки [3, с. 119]. Тому вважаємо за доцільне внести зміни або вдосконалити деякі основні елементи, які б дозволили налагодити роботу в умовах економічної нестабільності країни з метою підвищення діяльності суб'єктів господарювання незалежно від їх розміру та форми організації бізнесу.

По-перше, мета бізнесу – прибуток, а не розширення. Розширення – це додаткові витрати (збільшення площі офісу або цехів виробництва, витрат на оплату праці та ін.). Прибуток повинен бути направлений не на розширення, а на вдосконалення роботи – модернізацію устаткування, купівлю сучасної техніки та відповідного програмного забезпечення, спрощення програми обслуговування клієнтів. Зовсім не обов'язково мати офіс на 10 поверхів і 1000 працівників, щоб отримувати прибуток і вдосконалювати свої методи ведення бізнесу [4, с. 20]. Збільшення прибутку – за рахунок досягнень науки і техніки.

По-друге, працівник – той, хто працює. Кожен І власник підприємства хоче мати універсальних працівників, а в нашій країні побутує думка, що це люди, які мають декілька закінчених ВНЗ. І тому методи підбору кадрів базуються на освіті, а не на навичках працівника і в цьому є чимала помилка. Доцільно запровадити практику західних країн про проходження тестування претендентами на посади з метою перевірки навичків у різних завданнях та ситуаціях, де потрібний нестандартний та креативний підхід [4, с. 145]. 185

По-третє, можливість працювати дистанційно. Позитивними сторонами є економія, зокрема, робочих приміщень та їх утримання.

Головне – щоб виконувалася робота. Даний спосіб роботи особливо актуальний для малих підприємницьких структур, що розпочинають свою роботу [4, с. 141]. Варто зазначити, що нещодавно Верховною Радою України було розглянуто проект Закону “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи” [2].

По-четверте, велике значення для бізнесу відіграє бренд. Бренд є обличчям підприємства. Саме бренд підтримує продукцію, а не продукція бренд. Тому в сьогоденнішніх реаліях потрібно не просто виготовляти якісну продукцію, а потім бренд, а – продукцію і бренд одночасно. У зв'язку з цим, крім маркетолога, доцільно ввести посаду бренд-менеджера – спеціаліста з просування бренду і виявлення потенційних клієнтів.

По-п'яте, чимале значення у розвитку бізнесу відіграє реклама, яка має бути дієвою, а текст повинен запам'ятатися та бути близьким до покупця. Наступне – Україні потрібні інвестиції, потрібні західні знання та досвід. Інвестиційний клімат в нашій державі залишається стабільно непривабливим.

Причина – недосконала законодавча база. Україна має недостатній рівень економічної свободи, великий вплив держави на фінансовий сектор, а також корупція та інші чинники відлякують інвесторів. Хоча Україна і зробила уже багато важливих кроків щодо покращення інвестиційного клімату, про що зазначено у статті О. М. Ференса [1], проте, умови для діяльності інвесторів ще залишаються несприятливими. Також неабиякий вплив має відсутність

фінансової грамотності не тільки у населення, а навіть у тих, хто хоче розпочати свою справу.

Як вести бізнес, облік діяльності, в які установи необхідно звертатися – це все вимагає знань спеціальних працівників. І, як наслідок, – зайві витрати на речі, яким можна було навчитися ще у школі і мати базові знання про ведення підприємницької діяльності. Запровадження уроків фінансової грамотності у школі – важливий внесок влади в розвиток держави. Отже, проблема розвитку підприємницької діяльності полягає в недосконалій законодавчій базі, яка не дозволяє спростити ведення бізнесу в нашій країні. Новинки заходу недоступні для нас через відсутність відповідних законів, які б регулювали дані процеси. Податкова система все ще лякає інвесторів та молодих підприємців, а нестача знань українців не дозволяє їм вести свій бізнес через страх банкрутства.

Список використаних джерел

1. Ференс О. М. Інвестиційний клімат в Україні. 2010. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи : Проект закону. Верховна Рада України. Київ, 2020.
3. Скоробогатова Н. Є. Проблеми розвитку підприємництва в реаліях української економіки. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. № 4(60). С. 119-124.
4. Фрайд Джейнсон, Хенссон Хайнемайер Девід REWORK. Харків : Книжковий клуб “Клуб Сімейного дозвілля”, 2010. 288 с.

Рудік О.Л. д. с.-г. наук, доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ В УКРАЇНІ

Продовольча та сільськогосподарська комісія ООН включила Україну до перелік держав потенційних світових виробників продовольства, що є відображенням ролі та є оцінкою можливостей нашої країни у аграрній сфері. В умовах загальносвітових демографічних тенденцій, кліматичних змін відповідність напрямків розвитку економіки України глобальним соціально-економічним викликам сучасного суспільства та визначення орієнтирів подальшого розвитку набуває важливого значення. Очевидним є те, що сучасні біотехнології відкривають перед людством значні перспективи та несуть з собою як переваги, так і можливі невідомі ризики та загрози.

Проте Україна є не одинокою у вирішенні таких складних проблем. За даними аналітичних досліджень культури, створені на основі генної модифікації, вирощують в 26 країнах світу на площі 191,7 млн.га. У переліку таких держав п'ять із розвинутою економікою, у тому числі і США. Так найбільшою є частка генетично модифікованих сої, кукурудзи та ріпаку у США 93,3%, Бразилії 93%, Аргентині 100%, Канаді 92,5%, Індії 95% [1]. А у загальному масштабі тварини, що вирощуються з метою отримання сільськогосподарської продукції, споживають 70-90% біомаси генетично модифікованих культур - кукурудзу, сою, ріпак.

Найбільш ліберальним щодо ГМО є законодавство США, яке розглядає біотехнологію як безпечну за своєю природою, а її продукти як такі, що не відрізняються від не модифікованих аналогів із відповідними наслідками. Проте Європейський Союз розглядає генетично модифіковані організми як результат спеціального процесу виробництва та відповідно запроваджує окрему систему правил поведінки із ГМО передбачених Директивами 90/219 ЄС; 98/81ЄС; 2001/18 ЄС та Регламентами 1829/2003; 1946/2003; 1830/2003.

Україна як держава не може не реагувати на такі загальносвітові зрушення і безпосередньо або опосередковано вже залучена до такого процесу. За результатами молекулярно-генетичних досліджень вітчизняних лабораторій доведена беззаперечна присутність в Україні таких генетично модифікованих культур як соя, кукурудза, ріпак та цукровий буряк, при цьому окремі лінії сої та ріпаку є стабільно присутніми в усіх зонах України [2].

За неофіційними даними близько 80% виробленої в Україні сої і близько 10% кукурудзи вирощується з генетично модифікованого насіння за відповідними технологіями [3]. Вагомими та визначними є досягнення генної інженерії в медичній та фармацевтичній галузі [4].

Може підлягати дискусії лише перелік та частка присутніх в Україні генетично модифікованих об'єктів, однак ніяк не їх наявність, що вимагає вирішення такої достатньо складної та системної проблеми.

Безумовно що головними перевагами, які зумовлюють поширення генетично модифікованих організмів, є прямі та опосередковані економічні вигоди. Незважаючи на дещо нижчі ціни на таку продукцію, за рахунок менших виробничих витрат та збільшення урожайності, що є наслідком стійкості таких гібридів до несприятливих умов, вони забезпечують більшу прибутковість. Соціальними перевагами такого виробництва є розвиток сільських територій а також, за твердженнями окремих дослідників, формування продовольчої безпеки та забезпечення продовольством країн, у яких населення голодує. Проте це є лише часткове вирішення проблеми продовольства, оскільки першопричиною є відсутність у таких держав фінансових ресурсів а не продовольства на світовому ринку.

Достатньо дискусійним питанням є вплив ГМО на оточуюче середовище. Використання рослин стійких до шкочинних організмів безумовно зменшує пестицидне навантаження на біоценози, проте несе суттєві ризики впливу на природне біорізноміття, порушення природнього балансу та середовища життєдіяльності, загрозу алергічних та інших специфічних реакцій на такі об'єкти. Екологічні небезпеки викликають найбільшу пересторогу і несуть найбільшу невизначеність та ризики.

Безумовно виникнуть питання і технологічного характеру. Вони будуть зумовлені змінами у сортовому складі провідних культур, які вирощуються на величезних площах, зміною структури агрохімікатів, що використовуються у виробництві та зростанням загроз монополізації таких ринків.

Важливим для України, як учасника світового ринку продовольства, є питання пов'язані із міжнародним законодавством. Принципово різні підходи до оцінки такої продукції економічних партнерів України вимагають передусім формування узгодженого законодавства та налагодження системи сертифікації аграрної продукції. Це достатньо складне та тривале в часі питання може суттєво ускладнити торгівлю на рівні окремих держав та спричинити втрати окремих сегментів ринку продовольства.

Відтак проблема вирощування та поширення генетично модифікованої продукції є складним для держави питанням та потребує системного і комплексного розв'язання. Одним із визначальних серед них є законодавче регулювання виробництва, обігу і використання такої продукції та прогнозування зміни місця України на світовому ринку продовольства.

Список використаних джерел

1. Resources Publications Briefs ISAAA Brief 54-2018 Executive Summary ISAAA Brief 54-2018: Executive Summary Biotech Crops Continue to Help Meet the Challenges of Increased Population and Climate Change Introduction <http://surl.li/awggw>
2. Use of molecular genetic methods for quality and safety control f production of agro industrial complex <http://surl.li/awggg>
3. До 80% сої і 10% кукурудзи в Україні вирощується з ГМ-насіння — думка <http://surl.li/awggg>
4. Большова О.В., Спринчук Н.А. 10 років препарату Лантус® в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід застосування інсуліну гларгіну при лікуванні цукрового діабету Академія — дистанційна освіта on-line № 2 (100) III/IV 2014 г. С-49-51

Селецька Д.О.

Науковий керівник - Вигівська І.М., к.е.н., доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

«МИТНИЙ СКЛАД» ТА «СКЛАД ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ»: У ЧОМУ РІЗНИЦЯ?

Компанії, що займаються імпортом та експортом продукції, часто орендують склади для тимчасового збереження товарів. Але у більшості випадків це нерационально, оскільки при зберіганні продукції невеликими паріями та використанні невеликої частини приміщення все одно необхідно сплачувати повну вартість оренди за всю площу.

Відповідно до положень Митного кодексу України (далі – МКУ), підприємство має право на відкриття та експлуатацію складу тимчасового зберігання та/або митного складу. Перед майбутнім утримувачем постають питання «На скільки вони схожі за своєю сутністю?» та «Чи принципова між ними різниця?», так як дані склади часто ототожнюють. Для відповіді на ці питання ідентифікуємо їх відмінностях (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності між митним складом та складом тимчасового зберігання

<i>Критерії відмінностей</i>	<i>Склад тимчасового зберігання</i>	<i>Митний склад</i>
Товари, що розміщуються	Не поміщені у митний режим	Поміщені у митний режим митного складу
Хто може розміщати	Будь-які особи	Особи, що уклали договір з учасником або утримувачем складу
Строки зберігання	Не більше 90 календарних днів	Не більше 1095 календарних днів
Операції з товарами	Створення оптимальних умов зберігання	Створення оптимальних умов зберігання, передача майнових прав, продаж, вивезення за межі складу за необхідності

Складено за: [1]

Обидва типи складів призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем, проте, згідно зі ст. 437 МКУ [1] склад тимчасового зберігання – це належним чином облаштоване приміщення (чи територія), що використовуються для зберігання товарів під митним контролем до їх поміщення у митний режим. Тоді як відповідно до ст. 424 МКУ [1] митний склад – використовується для тих самих товарів за умови, що вони вже поміщені у митний режим митного складу.

Спільним є те, що кожен із зазначених складів може бути як закритого, так і відкритого типу. Ст. 437 МКУ [1] вказує, що закритий склад тимчасового зберігання повинен використовуватись лише для зберігання утримувачем

складу товарів, що належать йому, а у відкритому складі можуть зберігатися товари будь-яких осіб.

В той самий час, згідно зі ст. 424 МКУ [1], на закритому митному складі можуть зберігатися товари особи, що уклала угоду з утримувачем цього складу, або об'єднанням підприємств, учасником якого є утримувач складу, а на відкритому складі товари дозволено розміщувати особам, що уклали договір з утримувачем визначеного складу або іншими особами.

Оскільки товари на складі тимчасового зберігання не поміщені у жодний митний режим, термін їх зберігання регламентується ст. 204 МКУ [1] і становить 90 календарних днів. Якщо ж товари зберігаються на митному складі, це означає що вони вже поміщені у відповідний митний режим, тож згідно ст. 125 МКУ [1] строк їх зберігання не повинен перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у митний режим митного складу.

У обох випадках товари, які мають обмежений термін зберігання чи швидко втрачають свої корисні якості, можуть перебувати на складах у межах такого терміну за умови, що він не перевищує законодавчо встановлені строки. Виключення становлять товари, до закінчення строку придатності яких залишається менше одного місяця – їх розміщення на складах тимчасового зберігання заборонено.

Ст. 203 МКУ [1] декларує, що на складі тимчасового зберігання можна здійснювати лише маніпуляції, пов'язані з створеннями оптимальних умов для зберігання розміщених товарів: огляд, вимірювання, усунення пошкоджень упаковки, взяття проб, сортування, пакування, маркування, навантаження та вивантаження, захист від іржі та корозії, боротьба зі шкідниками, провітрювання, чистка, інвентаризація тощо.

На митному складі також дозволяється проводити усі зазначені вище процедури, але відмінність все ж є (табл. 2). Відповідно до ст. 127 МКУ [1] «з дозволу органу доходів і зборів та за умови надання фінансової гарантії, ..., товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів».

Таблиця 2

Відмінності між можливими операціями з товарами на митному складі та складі тимчасового зберігання

<i>Критерії відмінностей</i>	<i>Склад тимчасового зберігання</i>	<i>Митний склад</i>
Можливість продажу товарів зі складу	Ні	Так
Можливі здійснювані митні процедури	Процедура митного складу	Будь-які процедури
Можливість передачі майнових прав	Ні	Так

Складено за: [1]

Головна відмінність між митним складом та складом тимчасового зберігання полягає в тому, що на другому складі розміщуються товари, які ще не пройшли усіх митних процедур, у зв'язку з чим і виникає ряд обмежень з їх розміщенням та розпорядженням. Ототожнення досліджуваних понять ґрунтується лише на тому факту, що на обидва типи складів потрапляють вантажі, що проходять митний кордон України, проте відмінностей значно більше. Відкриття митного складу вигідно бізнесу, що працює з великими партіями товарів, оскільки тоді з'являється можливість проводити всі перед реалізаційні процедур, додавати до вартості мито, тощо. Тоді к юридичним особам, що працюють з невеликими партіями, краще скористатися послугами складу тимчасового зберігання.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/>.

**Скрипник С.В., д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний
університет,
м. Херсон**

ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Експортно-імпортна діяльність підприємств займає не лише основну питому вагу у зовнішньоекономічних відносинах підприємств, а й особливе значення у глобалізованій економіці, що дозволяє забезпечити безперервну торгівлю ресурсами, товарами та послугами на світовому ринку. Поява мінливості показників ЗЕД стало наслідком жорстких обмежень соціально-економічного співробітництва, що стало необхідним кроком у контексті боротьби з пандемією Covid-19. Сьогодні світова економічна спільнота виходить із кризи і відновлюється позитивна динаміка макроекономічних показників. Стабілізаційний процес базується на принципах оновлення механізмів міжнародної торгівлі відповідно до соціально-економічних умов, створених у результаті карантинних обмежень.

Таким чином, на сучасному етапі глобальних бізнес-трансформацій доцільно використовувати всі можливості для відновлення зростання зовнішньої торгівлі, а отже, неефективних інструментів, механізмів управління торговельними процесами, а також оновлення товарно-географічної структури зовнішньої торгівлі.

В умовах карантинних обмежень, обумовлених пандемією Covid-19, чинниками дестабілізації зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств можна визначити наступні (рис.1):

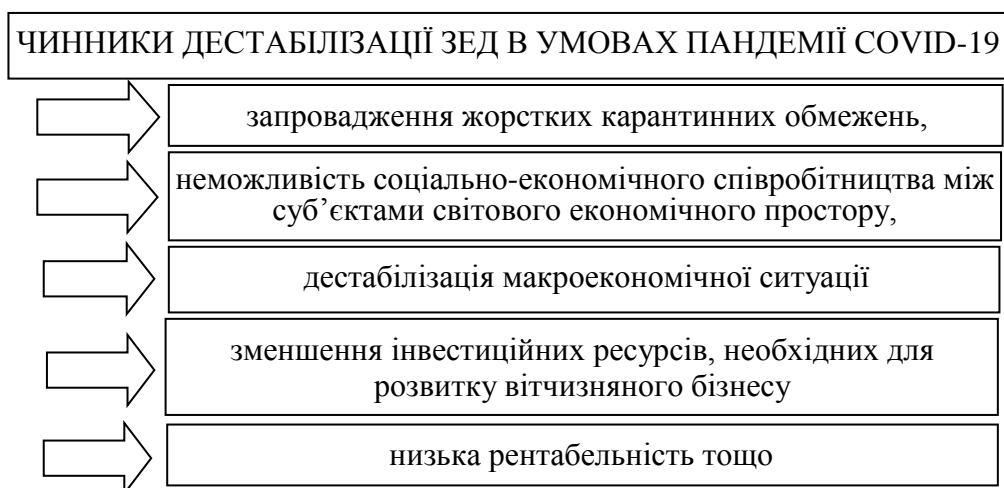

Рис. 1. Чинники дестабілізації ЗЕД в пандемічних умовах

Однак на посткризовий етап вимагає від підприємств зосередження не на ресурсах і можливостях розвитку, втрачених через пандемію, а на майбутніх тих векторах стабілізації експортно-імпоротної діяльності та максимізації зовнішньоекономічної діяльності, що очікуються в нових умовах глобального ринку.

В цьому напрямку в Україні було розроблено Експортну стратегію України («дорожню карту» стратегічного розвитку торгівлі на 2017-2021 рр.) [1], якою визначені декілька пріоритетів щодо пост-пандемічного розвитку експортної діяльності підприємств. Це, зокрема, розвиток нових видів економічної діяльності й вихід на нові ринки; підвищення міжнародної конкурентоспроможності за рахунок підвищення рівня інноваційності, екологічності та технологічності вітчизняних товарів і послуг.

Карантинні обмеження суттєво порушили стабільність експортно-імпортних показників у діяльності підприємств. Для підтримки власних національних економік держави були змушені вводити жорсткі протекціоністські заходи, які не сприяють підтримці міждержавного співробітництва та не стимулюють експортно-імпортну діяльність.

За статистичними даними, у 2019 р. українські підприємства експортували недорогочінні метали та вироби з них – 20,5%, крупи – 19,2%, мінеральні продукти – 9,7% та 9,5% - жири й олії тваринного чи рослинного походження. Запровадження карантинних обмежень не змінило товарну структуру експорту, але погіршило показники щодо експорту неблагородних металів та виробів з них, продукції рослинного походження [2]. Водночас зменшилися показники і в структурі імпорту стосовно ввезення машин, обладнання та механізмів, електротехнічного обладнання, пального, нафти і продуктів її перегонки, засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів [2].

Разом з тим, були надані додаткові пріоритети торгівлі послугами на міжнародному ринку щодо інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Розширенню спектру послуг, якими можна торгувати за кордоном, сприяв розвиток цифровізації глобального економічного простору. Так, у 2019 році найбільша частка імпортованих послуг припадала на транспортні послуги – 30,0%, ділові послуги – 26,1% та послуги, пов'язані з подорожами – 24,9% [2].

Слід відзначити важливість такої складової зовнішньоекономічної діяльності як імпорт, від якого очікуються додаткові надходження до державного бюджету у вигляді податку на додану вартість (ПДВ), що передбачено законодавчими актами України. Проте в умовах пост-пандемічного розвитку експортно-імпортної діяльності доцільно дотримуватися практики збалансованого застосування інструментів зниження імпортозалежності вітчизняних суб'єктів та стимулювання експортної діяльності за повної підтримки держави [3].

Список використаних джерел

1. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 рр.): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1017-р. URL: <http://surl.li/awtup> (дата звернення 20.10.2021)

2. Зовнішньоекономічна діяльність. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.10.2021)

3. Петровська С.І., Скрипник С.В., Шепель І.В. Розвиток експортно-імпортної діяльності торговельних підприємств в умовах карантинних обмежень. Наукові перспективи: журнал. 2021. № 9(15) 2021. С. 306-316
<http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/view/22/46>

Щоголь А.О.
Аверчева Н.О. к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансові аспекти діяльності суб'єктів господарювання в аграрному секторі є одним з головних критеріїв оцінки його конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та економічної безпеки. За даними оцінки фінансового стану підприємства формуються остаточні висновки щодо інвестиційної привабливості виду діяльності, а також визначається чи є підприємство кредитоспроможним [1]. Партнери підприємства звертають увагу на рівень платоспроможності і прибутковості підприємства. На основі обов'язкового аналізу показників фінансово-економічного стану приймають рішення про надання позик і кредитів, визначають можливості подальшої співпраці, укладання нових угод та розвитку взаємовідносин.

Метою оцінки фінансового стану підприємства в системі антикризового управління є розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою підприємницьку діяльність, подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [2].

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення [3].

В свою чергу, стійке фінансове положення має позитивний вплив на виконання виробничих планів і забезпечує планомірне надходження і витрачання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і залученого капіталів і найбільш ефективного їх використання. Головна мета фінансової діяльності - вирішити, де, коли і як використовувати фінансові ресурси для ефективного розвитку виробництва і отримання максимального прибутку.

Саме детальний аналіз фінансової звітності дає змогу оцінити фінансовий стан аграрного підприємства, його майновий стан, ступінь підприємницького ризику, достатність капіталу для поточної діяльності і короткострокових інвестицій, потребу в додаткових джерелах фінансування, здатність до збільшення капіталу, раціональність використання позикових коштів, ефективність діяльності аграрного підприємства загалом.

Слід враховувати особливості визначення показників фінансово-економічного стану, що характерні саме для підприємств аграрного сектору.

Оскільки спеціалізація аграрних підприємств досить широка, вони вирощують продукцію рослинництва і тваринництва, займаються її переробкою, надають послуги і виконують роботи. Тому слід враховувати вплив спеціалізації на рівень показників фінансового стану, особливо при порівнянні з нормативними значеннями. Якщо підприємства мають можливість рівномірної реалізації продукції протягом року з відносно коротким виробничим циклом (наприклад, птахівничі, молочного напрямку) будуть мати приблизно однакові показники фінансового стану в різні сезони, за підсумками будь-якого кварталу. Підприємства, діяльність яких залежить від сезонності, у певні періоди будуть забезпечувати нормативні значення фінансового стану, а в періоди відсутності реалізації продукції - як підприємства з високим ризиком діяльності.

Показники фінансового стану залежать також від наявності бази зберігання продукції, складських приміщень для забезпечення більш рівномірної реалізації протягом року. Такі підприємства мають можливості не тільки забезпечити стабільні грошові потоки протягом року, а й мати цінові переваги на ринку, що сприяє зростанню прибутковості діяльності. Ціна на сільськогосподарську продукцію має тенденцію до зростання у зимово-весняний період (особливо на зернові, технічні, овочеві та плодові культури). При наявності сховищ одержання виторгу може бути «відкладено» до періоду більш вигідних цін, але формально, наприклад, коефіцієнти швидкої й абсолютної ліквідності будуть нижчі, ніж після реалізації всього отриманого врожаю безпосередньо «із поля» восени звітного року [4].

Якщо аграрне підприємство не має можливості зберігати продукцію, реалізує її під час збирання врожаю, концентрує майже всю виручку на розрахунковому рахунку, то показники його платоспроможності, особливо абсолютної ліквідності, будуть високими. Але у даному випадку необхідно постійно контролювати витрати грошових коштів, у протилежному випадку через певний період підприємство не буде спроможним забезпечити мінімальний рівень платоспроможності і потрапить у фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування.

В осінній період сільськогосподарські товаровиробники здійснюють обробіток ґрунту, посів озимих культур, вносять добрива під майбутній врожай, що формує значні обсяги незавершеного виробництва як частини важколіквідних активів. Тому на кінець року формується невідповідність нормативних і фактичних показників ліквідності, особливо коефіцієнту покриття.

На основі показників балансу підприємств сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг (станом на кінець року), проведено розрахунки показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємств сільського господарства.

Коефіцієнт фінансової стійкості свідчить про здатність підприємств бути платоспроможними в довгостроковій перспективі. Даний коефіцієнт вказує, яку частку активів фінансують підприємства за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань і у 2018-2020 рр. становить - 0,48-052, що нижче

нормативного рівня. Це свідчить про ризики втрати платоспроможності (за умови, що доступ до короткострокових зобов'язань буде обмеженим). Причиною є те, що аграрні підприємства фінансують свою діяльність, в основному, за рахунок власного капіталу і поточних зобов'язань, частка яких у структурі балансу у 2020 р. була на рівні 45,2 та 38,9 % відповідно. Тоді як частка капіталу, залученого на довгостроковій основі, є низькою і становить лише 6,8 %. Для підвищення показника фінансової стійкості необхідно працювати над збільшенням вартості основного капіталу за рахунок зростання прибутковості основного виробництва, реінвестування прибутку, додаткової емісії акцій. Збільшення суми довгострокових позикових коштів можливе за рахунок збільшення сум довгострокових кредитів банків та інших підприємств на протигагу короткостроковим кредитам, що вимагає підвищення рівня довіри банківської системи до аграрних підприємств, дотримання ними фінансової дисципліни і вчасного повернення позикових коштів від інших підприємств [5].

Коефіцієнт автономії підприємств також має нижче нормативного значення - 0,40-0,45. Проте тенденція до його зростання за досліджуваний період свідчить про зростання фінансової незалежності виробників від зовнішніх джерел фінансування.

Із коефіцієнтів ліквідності найбільш проблемним є коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує відношення найбільш ліквідної частини активів, а саме грошових коштів та їх еквівалентів, до поточних зобов'язань. Отже, сільськогосподарські підприємства могли повернути негайно лише незначну частину поточних зобов'язань, а саме 6 % у 2018-2019 рр. і 9 % - у 2020 р. Низький рівень абсолютної ліквідності свідчить, що підприємства не зможуть повернути борги у разі термінової вимоги кредиторів. У даному випадку вони можуть залучити позикові кошти, або реалізувати частину менш ліквідних активів для збільшення суми високоліквідних активів. Зокрема, якщо готова продукція зберігається на складі підприємства, бажано її реалізувати і поповнити розрахункові рахунки для забезпечення власної платоспроможності на «першу вимогу» кредиторів.

Досить високого значення набуває показник швидкої ліквідності, що вказує на значні суми дебіторської заборгованості в аграрному секторі. Вчасне повернення боргів дебіторів також позитивно впливатиме на платоспроможність суб'єктів агробізнесу.

Проведення оперативного і якісного аналізу фінансової звітності дає змогу аграрним підприємствам виявити резерви покращення його фінансового стану. Оцінка фінансово-економічного стану аграрних підприємств вимагає врахування спеціалізації підприємства, особливостей сільськогосподарського виробництва, зв'язків між реальними виробничими процесами і рухом фінансових ресурсів, особливо у висновках щодо їх платоспроможності і фінансової стійкості при одержанні кредитів, укладанні лізингових угод, вступі у фінансові відносини з іншими суб'єктами.

Список використаних джерел

1. Череп А.В., Іванова Н.С. Оцінка фінансового стану агропромислових

підприємств в контексті економічної безпеки. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ocinka-finansovogo-stanu-agropromislovih-pidpriemstv-v-konteksti-ekonomichnoi-bezpeki.html> (дата звернення 19.11.2021).

2. Крючко Л. С. Оцінка фінансового стану підприємства – сутність та необхідність. *Ефективна економіка*. Електронний журнал. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1613> (дата звернення 19.11.2021).

3. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємства: навч. посібник. Львів: Сполом, 1999. 211 с.

4. Кальна-Дубінюк Т.П., Кудінова І.П., Рибак Л.Х., Корінець Р.Я. Сільськогосподарська дорадча діяльність: навч. посібник для дистанційного навчання. К.: НУБіП, 2009. 316 с.

5. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стійкості. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-rokaznikiv/349-koefitsient-finansovoji-stijkosti> (дата звернення 20.11.2021)

6. Діяльність підприємств. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 21.11.2021).

.

Юрчик Г.М., к.е.н., доцент

**Національний університет водного господарства та природокристування,
м. Рівне**

РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ІНДИКАТОР УМОВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах, підприємства функціонують в складному та достатньо мінливому бізнес-середовищі. Це потребує постійної діагностики та моніторингу внутрішнього та зовнішнього економічного середовища організації. Діагностика бізнес-середовища дозволяє виявити комплекс загроз та викликів, а відтак виробити механізм для протистояння ним. Один із підходів до діагностики зовнішнього середовища бізнесу передбачає розрахунок рівня економічної безпеки (ЕБ). В Україні для цих цілей розроблено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.13 № 1277) [1].

Економічна безпека відповідно до вище вказаних методичних рекомендацій економічна безпека держава є комплексним поняттям, що включає цілу низку складових, перелік яких представлений в табл. 1.

Таблиця 1

Складові економічної безпеки (відповідно до [1])

Складова ЕБ	Сутність
Макроекономічна безпека	стан економіки, при якому досягаються збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій, стійкість економіки до внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих факторів та здатність до економічного розвитку
Виробнича безпека	стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності економіки
Демографічна безпека	стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, за якого забезпечується розвиток України з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян України
Енергетична безпека	стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів
Зовнішнь-економічна безпека	стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому ринку

Продовження табл. 1

Інвестиційно-інноваційна безпека	стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості
Продовольча безпека	стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної якості за умови його збалансованості та доступності для кожного члена суспільства
Соціальна безпека	стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни
Фінансова безпека	стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни

Безумовно, перераховані складові ЕБ мають різний вплив та значимість для діяльності бізнесу. Найбільш значимими складовими ЕБ, які прямо визначають економічне середовище для ведення бізнесу є макроекономічна, виробнича, інноваційно-інвестиційна, енергетична та фінансова безпека. Демографічна, продовольча та соціальна безпека, на перший погляд, не чинять прямого впливу на умови ведення бізнесу. Однак в дійсності вони є вагомими чинниками бізнес-середовища, які чинять мультиплікативний вплив в довготривалій перспективі на кількісні та якісні аспекти відтворення населення, його купівельну спроможність та рівень життя, а відтак – на ресурсне забезпечення бізнесу людськими ресурсами, внутрішній споживчий попит.

Аналіз рівня ЕБ в Україні (рис. 1) свідчить, що загалом він протягом 2010-2020 рр. залишався досить низьким (максимальне значення було у 2011 р. та складало 50% із максимально можливих 100%). При цьому у 2014-2015 рр. в умовах політичної, економічної нестабільності, коли мало місце суттєве зниження ВВП та високий рівень інфляції, рівень ЕБ суттєво знизився. У 2018-2020 рр. намітилась тенденція до відносної стабільності рівня ЕБ на рівні 49%. Загалом, на жаль, можна констатувати, що рівень ЕБ України залишається досить низьким, а відтак економічне середовище для ведення бізнесу є не досить сприятливим.

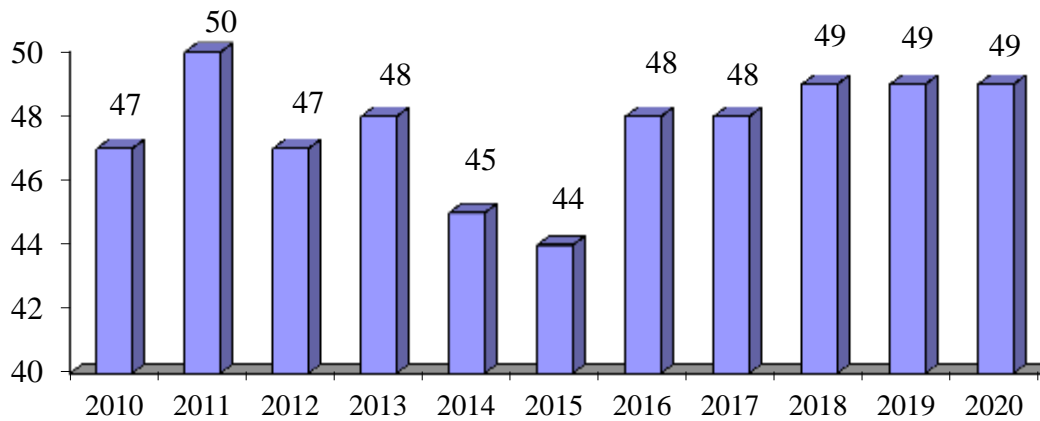

Рис. 1. Динаміка рівня економічної безпеки в Україні (%), 2010-2020 рр.

Дослідження субіндексів ЕБ у розрізі окремих складових (табл. 1) свідчить про їх значну відмінність протягом 2010-2020 рр. Так, найбільш несприятливим фактором зовнішнього середовища для ведення бізнесу в Україні незмінно залишається інвестиційно-інноваційна складова ЕБ (протягом 2010-2020 рр. відповідний субіндекс варіював від 30 до 36%). При цьому в останні роки його значення лише знизилось, що свідчить про погіршення інвестиційного клімату та обмежені можливості впровадження інновацій в Україні.

Таблиця 2

Динаміка субіндексів економічної безпеки в Україні як індикаторів зовнішнього бізнес-середовища, 2010-2020 рр.

Складова ЕБ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Виробнича	50	55	49	49	51	47	58	59	58	57	54
Демографічна	47	56	45	46	45	43	46	41	41	39	40
Енергетична	35	32	34	39	47	45	58	54	53	49	49
Зовнішньо-економічна	35	31	24	29	32	33	35	36	36	40	44
Інвестиційно-інноваційна	33	34	36	35	30	33	30	30	31	31	30
Макроекономічна	38	48	39	39	33	30	38	37	40	45	43
Продовольча	90	92	93	86	94	92	92	91	90	89	85
Соціальна	57	59	64	62	57	55	56	59	59	60	59
Фінансова	42	47	47	50	40	35	38	40	45	42	40

 - візуалізація складових СБ, які мають низькі значення субіндексів

Поряд з цим, несприятливими факторами, які стримують розвиток бізнесу в Україні, є фінансові (включають зміну валютного курсу, доступність кредитів, розвиток банківської та небанківської інфраструктури та ін.). Як бачимо субіндекс фінансової безпеки в Україні протягом 2010-2020 рр. змінювався, сягнувши свого максимуму у 2013 р. (50%) та мінімуму – у 2015 (35%). І хоча у 2016-2020 рр. він дещо зріс, проте так і залишився на достатньо низькому рівні. Також досить несприятливими факторами для ведення бізнесу в

Україні є демографічні, які пов'язані з процесами депопуляції, високим рівнем захворюваності населення. Крім того, такі складові ЕБ як макроекономічна та зовнішньоекономічна безпека демонструють значення субіндексів нижче середнього рівня ЕБ. Це свідчить про наявність несприятливих факторів макросередовища та зовнішньоекономічного середовища для ведення бізнесу в Україні. Соціальна складова ЕБ в Україні демонструє дещо вищий рівень сприятливості для ведення бізнесу порівняно з макроекономічною, фінансовою, інвестиційно-інноваційною, зовнішньоекономічною та демографічною безпекою. Це пов'язано з тим, що індикатори соціальної безпеки, які спрямовані на діагностику матеріального добробуту населення, відповідно до національної методики «прив'язані» до базового соціального стандарту – прожиткового мінімуму, який є суттєво заниженим в Україні. Єдина складова ЕБ, яка демонструє сприятливі умов для ведення бізнесу, є продовольча (протягом 2010-2020 рр. відповідний субіндекс варіював від 85 до 93%). Це в значній мірі пов'язано з високим рівнем продовольчого самозабезпечення в Україні. Таким чином, на жаль, переважна більшість значимих складових ЕБ демонструє несприятливі умови для ведення бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України 29.10.2013 № 1277.

Юшинов Б. О.**Науковий керівник – Тищенко В. Ф., д.е.н, професор
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків**

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ

У процесі побудови правової, демократичної, соціальної держави зростає значимість діяльності державних службовців. Метою змін в державному управлінні є становлення професійних, високоефективних, стабільних і авторитетних владних інститутів, діяльність яких базується на чітких моральних та професійно-етичних принципах і нормах. Довіра громадян до влади, спроможність державних службовців ефективно та етично коректно виконувати свої соціальне призначення є визначальними факторами продуктивних суспільних взаємодій та конструктивного суспільного розвитку [2, с. 4].

Державна митна служба України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, а також це суспільна довіра. Тому співробітники митних відомств несуть відповідальність перед своїм урядом та громадянами країни, згідно якої вірність уряду, законам та етичним принципам ставиться вище особистої вигоди. Громадськість має право бути повністю впевненою у своїх митних відомствах, довіряти їм та поважати їх, а також очікувати, що всі співробітники Державної митної служби будуть чесними, неупередженими та професійними при використанні своїх навичок, знань, досвіду та офіційних повноважень. Для підтримки суспільної довіри важливо, щоб співробітники митних відомств дотримувалися високих стандартів професійної етики у відносинах із представниками громадськості, ділових кіл та інших урядових посадових осіб, а також дотримувалися подібних стандартів у своєму особистому житті.

Станом на сьогодні проблематика етичності та моральності державних службовців митної справи набуває все більшого значення у зв'язку із стрімким розвитком корупції. У контексті діяльності працівників Державної митної служби етика носить юридично значущий характер, тому створення чіткої системи правил етики для митників має принципове значення. Так, наразі в країні функціонує Кодекс етичної поведінки працівників Державної митної служби України [3], де основою є визначення доброчесності як основного принципу та стандарту поведінки працівників та Правила етичної поведінки в Державній митній службі України, затверджені 15 грудня 2020 р. [4], де чітко встановлено загальні вимоги до етичної поведінки посадових і службових осіб та інших працівників Держмитслужби, митниць та територіальних органів Держмитслужби, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх посадових чи представницьких повноважень.

Положення цих документів є загальними та застосовуються до всіх без винятку працівників митної служби.

Ці правила ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу, у сфері запобігання корупції і спрямовані на зміцнення авторитету Держмитслужби, репутації працівників, а також на забезпечення інформування громадян про норми поведінки працівників стосовно них.

Серед переліку обов'язків та етичних норм поведінки працівників Держмитслужби, безперечно, центральне місце посідає боротьба та запобігання корупції, власне, у самій структурі. Корупція, як правило, супроводжується порушенням законності. Під корупцією розуміють підкупність, продажність, хабарництво державних посадових осіб, політичних і громадських діячів, урядовців та високопоставлених чиновників. Для боротьби з цим явищем в державному управлінні мають бути застосовані різноманітні заходи, серед яких не останнє місце займають етичні протидії корупції.

Так, у державі функціонує Антикорупційна програма Державної митної служби України на 2020-2022 роки [1], де визначено заходи щодо усунення ідентифікованих (виявлених) корупційних ризиків у діяльності Держмитслужби, а також зазначені механізми протидії та запобігання корупційним ризикам, шляхи їх реалізації. Метою реалізації визначених заходів є ліквідація та мінімізація умов (причин) виникнення корупційних ризиків у діяльності Держмитслужби, зниження впливу корупційних ризиків, зменшення ймовірності вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень посадовими особами Держмитслужби, а також створення умов для запобігання виникненню нових корупційних ризиків.

Погоджуюсь із сталою позицією Відділу з питань запобігання та виявлення корупції, про те, що роз'яснювальна та просвітницька робота із запобігання, виявлення і протидії корупції є одним із пріоритетних напрямків роботи Держмитслужби. Організацію та здійснення цієї роботи покладено на уповноважені підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції, і спрямовувано на забезпечення належного рівня знань та розуміння посадовими особами Держмитслужби положень антикорупційного законодавства. У цьому плані існує ряд спланованих навчальних заходів щодо досягнення мети Антикорупційної програми, як-от:

- ✓ тренінг «Основні положення Закону України «Про запобігання корупції», що стосуються державних службовців»;
 - ✓ тематична бесіда: «Декларування майнового стану осіб, уповноважених на виконання функцій держави, як основний захід фінансового контролю»;
 - ✓ рекомендації та роз'яснення щодо заповнення декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави;
 - ✓ додаткові заходи здійснення фінансового контролю.
- Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю;
- ✓ лекції: «Поняття конфлікту інтересів. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів»; «Правила етичної поведінки державного службовця»;

«Поняття викривачів корупції. Захист викривачів»; «Способи подання повідомлень про корупцію працівниками Держмитслужби та її територіальних органів, особливості їх розгляду» тощо.

Окрім зазначених заходів, пропонованих Антикорупційною програмою, я вважаю за необхідне підвищувати загальну етичну культуру службовців митної справи, ретельно продумати пропаганду в засобах масової інформації, надати суспільству широкий доступ до нормативно-правової бази, імплементувати сувору відповідальність за недотримання етичних правил. Для поширення знань про етичну поведінку службовців держава повинна використовувати всі наявні в його розпорядженні інструменти: літературу, мистецтво, освіту, ЗМІ.

Таким чином, на мою думку, в сфері вдосконалення етичної поведінки в органах Державної митної служби необхідно ретельно дослідити, оцінити та використати позитивний досвід зарубіжних країн та запозичити відповідні норми в своє національне законодавство. Також необхідно створити умови із виховання належного рівня політичної свідомості та культури поведінки, що сприятиме підвищенню рівня моральності українського суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна програма Державної митної служби України на 2020-2022 роки [<https://portal-staging.customs.net.ua/proiekt-antikoruptionsiinoi-programi-derzhavnoi-mitnoi-sluzhbi-ukrayini-na-2020-2022-roki#scrollTop=0>].

2. Василевська Т. Е. Етика державних службовців і запобігання конфлікту інтересів : навч.- метод. матеріали / Т. Е. Василевська ; уклад. О. М. Руденко. К.: НАДУ, 2013. 76 с.

3. Кодекс етичної поведінки працівників Державної митної служби України

[<https://www.google.com/search?q=%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0=chrome.0.69i59j69i57j69i59j35i39j0i512j69i61j69i60j69i61.3090j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>].

4. Правила етичної поведінки в Державній митній службі України, затверджені 15 грудня 2020 р. [<https://customs.gov.ua/documents/prozatverdzhennia-pravil-etichnoyi-povedinki-v-derzhavnii-mitnii-sluzhbi-ukrayini-155>]

РОЗДІЛ 6. СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

Боліла С.Ю. , к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ СПОЖИВАЧІВ ДО БРЕНДУ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТНОГО УСПІХУ ВИРОБНИКА

Сучасне соціально-економічне середовище можна трактувати як простір жорсткої конкурентної боротьби виробників товарів і послуг за кінцевого споживача. Ринкова пропозиція поступово переросла в атакуючу зброю ринкових суб'єктів, які вже не просто вивчають наявний попит, а прогнозують його або й створюють штучно. Товари й послуги стали змінювати свої основні характеристики, пристосовуючись до наявних та перспективних потреб цільових ринків. Все це змушує ринкових суб'єктів здійснювати пошук адекватних технологій, спроможних належним чином забезпечити відповідні ринкові позиції для пропонованих товарів і послуг, виокремити їх з-поміж маси схожих продуктів і дійти до кінцевого споживача. Багато в чому дану проблему вирішує управління лояльністю споживачів до бренду як надійного інструменту формування ідентичності організації та її продуктів на ринку товарів і послуг [1].

В даний час багато підприємств усвідомлюють необхідність створення маркетингових відділів, що включають бренд-менеджерів, а також підготовки висококваліфікованих фахівців у цій галузі. В вітчизняних умовах досі відчувається відсутність достатньої кількості професіоналів, тому вважаємо за потрібне при підготовці майбутніх фахівців у системі закладів вищої освіти сформулювати знання щодо основних понять управління лояльністю до бренду та використання технологій та інструментів її формування з погляду сучасних тенденцій маркетингу. На сьогодні в більшості високорозвинених країн бізнес будується на основі соціальної відповідальності за концепцією маркетингу відносин. Прогресивність маркетингу відносин підтверджується тим, що продукти все більш стають стандартизованими, а послуги уніфікованими, що приводить до формування повторюваних маркетингових рішень. Тому єдиний спосіб утримати споживача - це індивідуалізація відносин з ним, що можливо на основі розвитку довгострокової взаємодії партнерів. У цьому контексті відносини стають найважливішим ресурсом, яким володіє компанія поряд з матеріальними, фінансовими, людськими та іншими ресурсами. Відносини як результат ефективної взаємодії стають продуктом, у якому інтегровані інтелектуальні та інформаційні ресурси, головні чинники безперервності ринкових відносин. Маркетинг відносин іноді називають управлінням взаємовідносинами з клієнтами, маркетингом взаємин з покупцями або маркетингом партнерських відносин. Утримання існуючих споживачів на противагу залученню нових є метою маркетингу відносин, що позитивно впливає на формування лояльності, під якою слід розуміти схвальне ставлення або тенденцію обирати певний продукт виробника чи послугу компанії, що виявляється в активних діях

щодо здійснення купівлі покупцями в результаті узагальнення відчуттів, емоцій, думок відносно цього товару або послуги. Тобто, поведінкова лояльність визначається поведінкою покупця під час придбання. До складових поведінкової лояльності відносять: перехресний продаж, збільшення покупок, повторні покупки, підтримання споживачем досягнутого рівня взаємодії з компанією. До основних компонентів лояльності, що сприймається, відносять задоволеність споживача та поінформованість. Для того, щоб впливати на лояльність, необхідно здійснювати дослідження задоволеності споживачів та збільшувати їх поінформованість відносно переваг вашого товару щодо конкурентів. Але в той же час, слід враховувати, що задоволений покупець зовсім не обов'язково зробить покупку. Програми моніторингу задоволеності ігнорують поведінковий аспект, унаслідок чого можуть бути зроблені невірні висновки відносно зміни маркетингової стратегії підприємства, що свідчить на перевагу ефективності програм моніторингу лояльності як інструменту вимірювання і управління лояльністю споживачів. В зарубіжних компаніях для визначення ступеня лояльності споживачів найчастіше використовуються такі показники: загальна кількість усіх активних споживачів продукції компанії (клієнтська база); рівень утримання нових покупців; рівень утримання клієнтів; частка витрат покупця; середня кількість нових покупців за місяць; частота покупок, яку визначають за допомогою підрахунку кількості здійснених покупок протягом місяця, кварталу чи року залежно від галузі: середня сума покупок; рівень втрат серед клієнтів. Вітчизняні виробники також визначають рівень лояльності своїх споживачів. Один із найпростіших способів, яким користуються українські компанії, - це періодичні заміри показника споживання та надання клієнтами переваги даному бренду відносно брендів-конкурентів. Іноді проводиться аналіз динаміки відношення до торгової марки, щоб виявляти проблеми та оперативно реагувати на них. За експертними висновками основними факторами, що впливають на вітчизняного покупця, є наявність товару в місці продажу, ціна, поява нових привабливих товарів, акції та знижки. Українські споживачі є незрілими, вони постійно переміщуються від однієї нової улюбленої торгової марки до іншої. Крім того, існує значний прошарок споживачів з досить низькими доходами, для яких основним фактором вибору певного товару чи послуги є ціна. Головним завданням для підприємства в українських реаліях на сьогодні не допустити відтоку клієнта. Запобігти цьому процесу можливо наступними заходами на упередження: полегшенням комунікаційної взаємодії для споживача; ретельним аналізом причин відтоку клієнтів з метою їх усунення, або принаймні зменшення; забезпеченням належної інформаційної підтримки споживача; створенням додаткових стимулів для покупця; навчанням, а не лише продажем; персоналізацією обслуговування; створенням додаткової цінності для споживача.

Таким чином зменшення відтоку та встановлення більш міцних взаємовідносин з покупцями є ключем до успішності виробника, бо саме ті клієнти, які залишаються, а саме справжня лояльність, в результаті підвищує шанси отримати прибуток та посісти гідне місце на ринку.

Список використаних джерел

Котлер Р., Армстронг Г. Основи маркетингу. К: Діалектика, 2020 .880 с.

Бура В. Б.
Науковий керівник –Вдовенко Л.О., д.е.н., професор
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека є складником економічної безпеки та запорукою національної безпеки держави як здатності нації у цілому та державних органів влади зокрема попереджувати та протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам будь-якого характеру.

Фінансова безпека визначається, як цілеспрямований комплекс заходів фінансової та монетарної політики для досягнення стабільності фінансової системи та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Фінансова безпека держави – це її здатність здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності зі своїми національними інтересами [1].

Основними сферами впливу фінансової безпеки держави є [2]: бюджетна сфера та державне регулювання фінансових ринків; грошово-кредитна сфера; страхування; небанківські фінансові послуги; фондовий ринок.

Під системою управління фінансовою безпекою, як будь-якою системою управління соціально-економічним процесом, започатковується відповідно до мети, стратегії (шляхів досягнення) та завдань і включає дві підсистеми: керуюча (суб'єкт управління) та керована (об'єкт управління).

Під поняттям “управління фінансовою безпекою” мається на увазі свідомий цілеспрямований вплив суб'єкта управління на множину потреб, інтересів і цінностей особи, суспільства і держави, загроз і небезпек, внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стан фінансової безпеки, державні та недержавні інституції, які взаємодіють один з одним і здійснюють відповідну діяльність у межах законодавства України з метою підвищення її функціонування для розв'язання завдань щодо забезпечення фінансової безпеки.

Суб'єктами забезпечення фінансової безпеки держави є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата України; НБУ; Державне казначейство України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України та інші державні установи [3].

У практичному плані усі заходи спрямовані на забезпечення фінансової безпеки, мають фокусуватися на конкретних об'єктах – правах, свободах, інтересах і пріоритетах людини та громадянина, суспільних цінностях, суверенитеті та територіальній цілісності держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки має реалізовуватися на основі розробки відповідних наукової теорії, концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об'єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб'єктів), визначення та конкретизації інтересів,

систематизації загроз, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки [4].

Ефективність заходів із забезпечення фінансової безпеки держави потребує окреслення принципів управління фінансовою безпекою, серед яких виділяють як загальні, так і специфічні принципи [5]:

1. Загальні: пріоритет прав і свобод людини та громадянина; верховенство права; пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфлікту; своєчасність та адекватність заходів захисту національних фінансових інтересів реальним і потенційним загрозам; чітке розмежування повноважень і взаємодія органів державної влади у забезпеченні національної, економічної та фінансової безпеки; використання в інтересах країни міждержавних систем і механізмів міжнародної колективної безпеки; визначення і затвердження на державному рівні національних інтересів фінансової безпеки.

2. Специфічні: забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на основі демократичного поступу суспільства та суверенності прав держави на використання економічного та фінансового потенціалу; наявність сукупності основних критеріїв фінансово-кредитної сфери з погляду дотримання її безпеки; досягнення балансу між індивідуальними, корпоративними і державними інтересами; демократизація прийняття та ефективність виконання державних рішень у фінансовій сфері.

Отже, фінансова безпека держави досягається шляхом проведення виваженої політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і власне фінансовій сферах. Зазначено, що забезпечення фінансової безпеки та ефективне управління нею є пріоритетним напрямком діяльності держави, що сприятиме національній безпеці держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» м. Харків, 2014. 309 с.

2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ: Нац. торг.-екон. ун.-т, 2004. 759 с.

3. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. с. 356

4. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2016. № 837. С. 36–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_7

5. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: монографія. Київ: Національна академія управління, 2010. 232 с.

Вишневська М.К., к.т.н., доцент
Крамаренко А.В., к.е.н., доцент
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

ЗАСТОСУВАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

Час – це один з найважливіших ресурсів сьогодення, який завжди обмежений. Це унікальний ресурс, який дуже дорого коштує керівникам, які неефективно його використовують. Тайм-менеджмент – один з сучасних широковживаних та найбільш популярних шляхів підвищення ефективності використання власного робочого часу. Набір правил, порад, навиків, інструментів і систем, спільне застосування яких дозволяє ефективніше використовувати власний час і, як наслідок, покращувати якість життя. Питання дефіциту часу – це одна з сучасних проблем, яка турбує керівників всіх рангів, адже часовий фактор в умовах динамічного бізнес-середовища має для них, як правило, вирішальне значення.

У практиці самоменеджменту виділяється два ключових напрямки розв'язання зазначеної проблеми. Так, час можна «створити», працюючи більше зосереджено і ефективно. Для цього бажано робити часті міні-перерви, відштовхуватися від природних біоритмів, дотримуватись правильного режиму дня та харчування, протистояти стресам і зайвим хвилюваннями. А також, якщо більш практично планувати свої дії. Для цього рекомендується користуватися переліком справ, вчитися обходитися без «розкачки», розрізняти важливі і термінові справи, використовувати методи планування часу, підтримувати порядок на робочому місці і не витратити час даремно.

Проте проблема дефіциту часу стосується не лише керівників. Дуже часто працівники підсистеми управління помічають, що їх праця недостатньо ефективна, не приносить особистого задоволення і не призводить до суттєвого поліпшення показників діяльності компанії. Дослідження, проведені в цій галузі, дозволили виявити найбільш поширені помилки в роботі з точки зору використання часу. Так, до їх числа можна віднести:

- відсутність уяви про довгострокові та короткострокові цілі, що не дозволяє планувати робочий час на різні за тривалістю періоди;
- відсутність системи пріоритетів при виконанні завдань, що не дозволяє виділити справи, які треба зробити власноруч і якнайшвидше, і справи, які можна делегувати;
- відмова від делегування рутинних задач менш кваліфікованим працівникам, що перевантажує керівника і не дає йому змоги приділити більше часу вирішенню складних проблем;
- одночасне виконання кількох завдань, що погіршує концентрацію уваги і часто призводить до збільшення загального часу на виконання всієї сукупності завдань;

- порушення термінів виконання запланованих справ, що сприяє створенню репутації працівника як безвідповідальної людини і може стати перешкодою в його стосунках з вищим керівництвом, з колегами та підлеглими;

- надлишкова педантичність і скрупульозність при виконанні завдань, що потребує більше зусиль і витрат часу, ніж розумна «золота середина»;

- відсутність надійних джерел інформації, що призводить до додаткових витрат часу для перевірки неповних, неточних або застарілих даних; надмірне захоплення нарадами; безладні та надмірні телефонні дзвінки; фабінг; нераціональна форма ведення записів, що вимагає додаткових витрат часу, щоб потім в них розібратися; безлад на робочому столі, який заважає швидкому виконанню потрібних задач.

Для ефективного планування часу необхідно навчитися сприймати час як дещо відчутне, в наочніших і вимірюваних образах. Так, планування і організація часу майже нічим не відрізняється від планування і організації простору. Для підтвердження даного висловлювання розглянемо порівняльний приклад безладу на робочому столі з безладом в графіці роботи.

Безлад на робочому столі → Безлад у робочому графіку:

- Обмежений об'єм вільного місця → Обмежений робочий час.

- На столі нагромадження предметів та документів, для розміщення яких бракує місця → Графік переобтяжений завданнями, на виконання яких регулярно бракує часу.

- Предмети нерозбірливо і безладно втискуються у будь-яке вільне місце робочого простору → Справи нерозбірливо і безладно виконуються у будь-який вільний проміжок часу.

- Безладне розташування предметів (документів) заважає побачити і оцінити вміст столу → Безладне розташування задач заважає побачити і оцінити те, що треба зробити.

- Неефективне використання столу як знаряддя праці для організації робочого процесу → Неефективне використання графіку як засобу для організації робочого часу.

Тож, як робочий стіл є обмеженим простором, на якому необхідно розмістити певну кількість предметів та документів, так і робочий графік – є обмеженим простором, в якому необхідно розмістити найбільш раціонально певну кількість завдань. В той же час, регулярне планування робочого часу дозволяє досягти низки позитивних наслідків, як: підвищення ефективності власної діяльності, у тому числі за рахунок попередньої структуризації робочого дня і раціонального використання часу; одержання вигоди у часі; можливість досягнення цілей найкоротшим шляхом, оцінивши їх з погляду часових обмежень; підвищена концентрація на дійсно важливих задачах шляхом розстановки пріоритетів; мінімізація стресів, зменшення метушні і непередбаченої роботи.

Тож, як бачимо, вміння розпоряджатися часом, застосовуючи весь спектр інструментарію самоменеджменту значною мірою зумовлює успіх, як в роботі, так і в цілому в житті.

**Zhmai A. V., Senior Lecturer
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
Derkach K. D., 4th year student, specialty «Management»
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine
Language consultant: Tetiana Karavayeva, PhD in Linguistics, Assoc. Prof.
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine**

CONFLICT MANAGEMENT IN THE COVID-19 PANDEMIC

In today's world, conflicts have become part of every activity. They accompany an employee, no matter what position he/she occupies, at every step, and, as a consequence, can have a positive and negative impact on the activities of the organization.

If the conflict is constructive, directed at solving problems of the organization, it will help to intensify staff activities and improve certain economic indicators.

During the COVID-19 pandemic, the problem of conflicts and stress in the organization intensified. Most often, managers are faced with conflicts that have destructive consequences, and this is a big problem for the company. They interfere with the effective operation of the organization and the achievement of its goals and require attention from the manager.

The cause of many conflicts between an employee and an organization is primarily a self-conflict. The transition to remote work became a stressful period for many, as people were not familiar with this format of work. Feelings of insecurity, uncertainty about the future, and isolation exacerbate a person's mental health. Lack of live communication deprives a person of the opportunity to speak out which provokes an increase in the amount of stress. According to a Yale University study, stress reduces the volume of gray matter in the areas of the brain responsible for self-control. Thus, stress reduces the ability to control the situation [3]. This encourages the person to project negative emotions and feelings onto the other person.

One of the problems concerning the transition to telecommuting was the aggravation of the conflict between personal life and work. Being isolated with the family, it is difficult to find a place at home where you can fully devote yourself to work. The need to combine household responsibilities, childcare and work itself is added. All of this creates tension, stress and anxiety. A British study describing working from home during the COVID-19 quarantine found that people without children were more likely to adapt to telecommuting. They could concentrate on work without being distracted by household chores.

The opposite situation was observed among workers with children. They faced difficulties in choosing the place and time to do the work due to additional household chores, including housework, childcare, and homeschooling. All this leads to an exacerbation of the conflict between private life and work [4].

The return of workers to workplace after the quarantine has sparked controversy over different points of view and regulations set to prevent the spread of COVID-19 [1]. Human resources professionals face tension between employees over disagreements over the proper mask wearing, disinfecting workstations and

maintaining a safe distance [2]. To reduce the level of conflict on this basis, employers must have reliable protocols for preventing coronavirus, communicate regularly with workers about their obligations, and provide feedback on complaints from employees.

Philip Weiss, president of the Seyfarth at Work consultancy in Chicago, recommended the executives to take action to mitigate conflicts during the pandemic [2]. To do this, you must follow several principles:

1. Tell employees «why». The explanation of why each COVID-19 prevention protocol is important and can lead to less interpersonal conflicts.

2. Provide training. Training should focus on providing workers with the necessary support to cope with stress at work. This principle can be realized by conducting various trainings and team buildings.

3. Feedback. Leaders must not only give orders and distribute work, but also respond to employee feedback. All team members, both at home and in the workplace, should report their concerns to management. Such feedback will allow you to find out about possible conflicts in time and prevent their development.

To implement these recommendations, each manager must know the theoretical aspects of conflict and stress management in order to be able to both prevent conflict situations and successfully resolve them. To achieve effective operation of the enterprise, it is necessary to have practical skills and the ability to use a conflict situation for the development of the organization. It is desirable to develop the managers' skills to communicate with subordinates and the ability to listen to the employees.

It should be noted that there is no single right decision that will bring only positive consequences. The manager must adapt a certain method of solution to the existing conflict situation, taking into account the causes of the conflict, the attitude of the conflicting parties and the impact that the conflict can have on people and the organization as a whole.

References

1. Bradberry, Y. (2020, September 03). 7 tips for reducing stress. *The World Economic Forum*. Retrieved from <http://surl.li/awgks>
2. Graham, Melissa PhD; Weale, Victoria PhD; Lambert, Katrina A. PhD; Kinsman, Natasha MNutDiet; Stuckey, Rwth PhD; Oakman, Jodi PhD Working at Home, *Journal of Occupational and Environmental Medicine*: November 2021 - Volume 63 - Issue 11 - p 938-943 doi: 10.1097/JOM.0000000000002337.
3. Shields, A. (2021, July 21). The Impact Of Covid On Workplace Conflict. *Forbes*. Retrieved from <http://surl.li/awgkw>
4. Nagele-Piazza, L. (2020, September 16). How to Resolve Co-Worker Conflicts over Coping with COVID-19. *SHRM*. Retrieved from <http://surl.li/awgkx>

Zhmai A. V., Senior Lecturer
Donchenko J. V., 5th year student, specialty «Management»
Language advisor: Tetiana Karavayeva, PhD in Linguistics, Assoc. Prof.
Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, Ukraine

ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND MEDITATION

Emotional intelligence is an important component of harmonious personality development. Indeed, in order to communicate with the outside world, to be in unity with ourselves, we must clearly understand, distinguish, accept and be aware of the origin of our emotions and the emotions of others, be able to control them to a certain extent and direct them in the necessary direction.

In order to explore the interaction of emotional intelligence and meditation better, it is necessary to determine what these concepts are. Having analyzed the works of various contributors, we have identified the following definitions.

Researchers and creators of the theoretical basis for emotional intelligence Peter Salovey and John D. Mayer define it as follows: “The ability to track your own and other people's feelings and emotions, distinguish them and use this information to control your own thoughts and actions” [1].

D. Goleman considers emotional intelligence as the ability to be aware of one's emotions, the ability to manage them, the ability to motivate oneself to act, to recognize and understand emotions that arise in other people, to show empathy and the ability to maintain friendly relations with others [2]. In his book «Leadership: The Power of Emotional Intelligence» [3], the following components of emotional intelligence are identified:

1. Self-awareness means having a deep understanding of one`s emotions, strengths, weaknesses, needs, and drives. Self-awareness is the ability to read and understand your emotions as well as recognize their impact on others. It can simply be put that self-awareness is a basic understanding of how we feel and why we feel that way. The more we are aware of our feelings the easier they are to manage and dictate how we might respond to others.

2. Self-management, or self-regulation, can be defined as the ability to manage the actions, thoughts, and feelings in flexible ways to get the desired results. Optimal self-regulation contributes to a sense of well-being, a sense of self-efficacy or confidence, and a sense of connectedness to others.

3. Social awareness is the ability to accurately notice the emotions of others and “read” situations appropriately. It is about sensing what other people are thinking and feeling to be able to take their perspective using your capacity for empathy. Goleman explains, our ability actually comes from neurons in an extended circuitry connected to the amygdala. They read another person’s face, voice, etc. for emotion and help direct us how we should speak to them.

4. Relationship management - involves skills such as: inspiration, influence, promoting change, conflict resolution, teamwork and collaboration [4].

Meditation is a mental training capable of producing connection between the

mind, body and spirit. Its practice helps people to achieve balance, relaxation and self-control, in addition to the development of consciousness. At present, meditation is classified as a complementary and integrative technique in the area of health [5].

Research on the mechanisms of meditation, specifically attention and emotion regulation are also discussed. There is a growing body of evidence demonstrating the positive benefits from meditation in clinical populations especially for stress reduction, anxiety, depression, and pain improvement, although the negative experiences during meditation and long-term practice are also being evaluated. Meditation research continues to grow allowing us to understand greater nuances of how meditation works and its effects.

Some of the most notable research findings suggest that the mental activity involved in meditation practices can induce brain plasticity and connectivity in regions in the brain specifically related to emotion and attention regulation [6].

Our emotions communicate our thoughts and vice versa. Both thoughts and emotions affect our behavior. Awareness of this helps to control the situation, to avoid wrong, hasty and thoughtless decisions and actions. The cognitive theory of emotions explains these judgments in more detail. As stated by this theory, emotion is not so much a response to a real event as to how a person interprets it. A. Beck and A. Ellis illustrated this position of the cognitive theory of emotions using the ABC scheme: A (activating event) — B (beliefs) — C (consequences).

According to the authors, the cause of destructive experiences is a person's harmful irrational beliefs, which in a state of stress trigger destructive thinking patterns (certain ways of assessing surrounding events) [7]. We must learn to eradicate irrational beliefs and thoughts in order to form a stable and healthy emotional state.

Today there is a special meditation technique called mindfulness. It is a key tool in understanding ourselves, our own thoughts and feelings and what is important to us. It can help you develop self-awareness, which is the first component of emotional intelligence and is the basis for developing all of the other emotional intelligence skills [8].

Through mindfulness practice, we cultivate emotional awareness and emotional management ability. This allows us to pause and balance and harmony our emotions and thoughts, which facilitates responding to the situation with clarity for the best result. These skills are essential to the concept of emotional intelligence.

We can say that meditation is another way to improve emotional intelligence.

Research on a cross-sectional study of the relationship between meditation training and emotional intelligence in women, found that the meditation group there was a significantly increased EQ compared to control patients [9].

So, according to the studies above, people who practice meditation show higher levels of emotional intelligence, higher levels of positive affect and lower levels of negative affect, and generally greater life satisfaction.

Summing up, we can see that there is a fairly clear relationship between emotional intelligence and meditation. Individuals who practice meditation, develop spiritually, engage in self-knowledge, and at the same time increase their emotional intelligence. But it can be noted that in our society, meditation is more common

among individuals with an EI above average.

References

1. Salovey, P. & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, vol. 9(3), 185-211. <https://doi.org/10.2190%2FDUGG-P24E-52WK-6CDG>
2. Goleman, D. (2006). Emotional intelligence. New York, New York: Bantam Dell, A Division of Random House, Inc.
3. Goleman, D. (2011). Leadership: The Power of Emotional Intelligence. Selected Writings. Northampton, MA: More Than Sound LLC.
4. Ott C. «What is Emotional Intelligence?» , available at: <https://ohio4h.org/sites/ohio4h/files/imce/Emotional%20Intelligence%20Background.pdf>.
5. Sampaio, C. V. S., Lima, M. G., & Ladeia, A. M. (2016). *Meditation, Health and Scientific Investigations: Review of the Literature. Journal of Religion and Health*, 56(2), 411–427. doi:10.1007/s10943-016-0211-1.
6. Brandmeyer T., Delorme A., Wahbeh H. The neuroscience of meditation: classification, phenomenology, correlates, and mechanisms. *Progress in Brain Research*. <https://doi.org/10.1016/bs.pbr.2018.10.020>.
7. Панкратова А. А. Эмоциональный интеллект: примеры программы формирования. Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2010. № 1(9). URL: <http://psystudy.ru/index.php/num/2010n19/289-pankratova9.html>.
8. Forbes (2019), «How To Develop Emotional Intelligence Using Mindfulness», available at: <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2019/06/11/how-to-develop-emotional-intelligence-using-mindfulness>.
9. Sung, M., Ha, N. H., Lee, U. S., & Yang, H. (2020). A cross-sectional study on the relationship between meditation training and emotional intelligence in women. *Nursing Open*, 8(3), 1063–1068. doi:10.1002/nop2.715

Закревська Л.М., к.е.н., доцент
Національний університет харчових технологій,
м. Київ

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ВІЗУАЛЬНОГО МЕРЧАНДАЙЗИНГУ

Мерчандайзинг є важливим інструментом формування атмосфери торговельної точки та впливу на свідомість покупців. Це цілий комплекс технологій викладення продуктів на полицях, взаємодії з покупцем та привернення уваги останнього саме до вашого товару.

Раніше все було просто – людина приходила до магазину за олією чи милом, саме ці речі вона й купувала. Але зараз у жодному супермаркеті немає просто продукту – є кілька десятків брендів, і завдання грамотного мерчандайзера – допомогти покупцеві обрати один із них.

Особливого значення в роздрібній торгівлі набуває візуальний мерчандайзинг, оскільки являє собою сукупність проектних, дизайнерських, комунікаційних рішень магазину, що забезпечують високу емоційну залученість, комфорт покупця, зацікавленість та готовність здійснити покупку [1, с. 68].

Візуальний мерчандайзинг залежить від формату магазину. По суті, формат диктує правила проектування та оформлення торгового простору, від нього залежить вибір кольорової гами, матеріалів, розташування відділів та стилю комунікацій.

У кожного формату свої досить стійкі закони: місткість SKU на квадратний метр, способи презентації товару, матеріали, мова рекламних та фото комунікацій, POS-матеріалів і навіть цінників. Так, наприклад, в люксовому магазині не використовуватимуть великі жовті цінники, а у дисконт-центрі не спрацюють стримані чорно-білі комунікації дрібного розміру.

Велике значення має й місцезорозташування асортиментних позицій в торговельній залі [2, с. 176]. В стандартних ситуаціях покупці починають обхід торговельного приміщення з правого кута і рухаються залом у напрямку проти годинникової стрілки. Оскільки права сторона є початком маршруту, саме він створює перше враження про магазин. Тому з правого боку, зазвичай, викладається товар, який має попит і продається імпульсивно або створює певний імідж.

На ділянці задньої стіни торговельного залу, зазвичай, викладають товари першої необхідності. Цей принцип розміщення змушує покупців пройти через весь торговельний зал, внаслідок цього покупець може здійснити незаплановані покупки.

Третьою за значимістю ділянкою є ліва сторона торговельного залу. Тут покупці перебувають у завершальній стадії руху, тому слід чітко продумати розміщення асортименту товарів у цій зоні.

Алгоритм візуального мерчандайзингу є 4 процесами, які підтримують презентацію бренду та продукту в магазині [3]:

- організація торговельного простору, де головним є зонування;
- розстановка у просторі торговельного обладнання, що встановлюється для підтримки дизайну магазину та розробляється безпосередньо під продукт;
- розробка планограми презентації колекцій та подальша викладка товару;
- інтеграція графічної комунікації в магазин для зручної орієнтації у просторі та просування продукту.

Коронавірусна хвороба внесла значні корективи в роботу торговельних закладів, запровадила нові тренди в сфері мерчандайзингу. Вже недостатньо рівно розставити торговельне обладнання та гарно розвісити одяг.

Тому детальніше розглянемо інструменти, які використовуються мерчандайзерами для оптимізації роботи роздрібною торгівлі.

Модульність проектних та дизайнерських рішень. Створюються простори, що легко змінюються, здатні трансформуватися під зміни асортименту, сезонності і т.п. Використовується гнучке обладнання, що пересувається та дозволяє швидко робити перестановку в залежності від завдань і потреб. Магазин сьогоднішнього дня має бути гнучким та налаштованим на невідоме майбутнє.

Кастомізація. Деякі роздрібні магазини не лише лідирують в сфері оптимізації мерчандайзингу, а й пропонують різні способи персоналізувати покупку.

Частіше почали використовувати *елементи екологічного дизайну, екологічні матеріали та технології, натуральні кольорові гами.* При цьому яскраві акценти у комунікаціях вітаються.

Один із новітніх трендів візуального мерчандайзингу – *створення так званих neop moment* – елементів інтер'єру, селфі та публікації фото соцмереж. Такими елементами дизайну можуть бути як великі конструкції, цілі інстазони, так і маленькі деталі на самому товарі або полиці.

Роздрібні магазини тепер активно інтегрують можливості соціальних мереж до своїх торговельних залів. Ще кілька років тому про них думали в останню чергу.

Створення безпечного і позитивного простору, який включає: широкі проходи, можливість безконтактної купівлі, розміщення дезінфікуючих та захисних засобів у торговельних залах, інформування споживача про додаткові заходи безпеки. Крім того, необхідно пропонувати йому простір, наповнений позитивом і гарним емоційним зарядом, бо ритейл стає не просто місцем здійснення покупки, а й місцем проведення часу і саме так покупці будуть його оцінювати.

У пандемію особливо *підвищився попит на автоматичні, роботизовані рішення контролю за полицею.* За допомогою таких рішень ритейл оперативно керує викладкою та змінює планограми.

Онлайн став частиною торговельного залу – оснащуються спеціальні простори для зберігання онлайн-замовлень, пункти видачі замовлення, встановлюються термінали.

Крім того, приходять нові покоління покупців, чиї запити та візуальне сприйняття суттєво відрізняються від сприйняття старших купівельних груп.

Тому мерчандайзерам потрібен новий погляд на оформлення торгового простору. Має сенс шукати нові варіанти, ідеї та образи, освоювати нові дизайнерські напрямки.

Управління мерчандайзингом впливає на комерційні показники – скорочення витрат та підвищення продажів, тому грамотний мерчандайзинг має охоплювати всі бізнес-процеси – продаж, закупівлю, формування асортиментної матриці тощо.

Список використаних джерел

1. Новаторов Є.В., Щербачук В.П. Візуальний мерчандайзинг як ефективний маркетинговий інструмент для збільшення продажу в роздрібній торгівлі. *Маркетинг послуг*. 2012. № 1. С. 68-75.

2. Капінус Л.В., Семененко К.Ю. Види мерчандайзингу: сутність та класифікаційні ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6 (2). С. 175-177.

3. Как будет выглядеть ритейл после карантина? URL:https://new-retail.ru/business/kak_budet_vyglyadet_riteyl_posle_karantina2611/

Іванюк Д. І.
Науковий керівник – Валінкевич Н. В., д. е. н., професор
Поліський національний університет,
м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГУ У ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Усім відомо, що маркетинг це важлива складова процесу продажу товару чи послуги сучасного підприємства. Суть будь-якого бізнесу полягає в тому, щоб отримувати прибуток, а маркетинг є незамінним і простим каналом досягнення цієї мети. В часи коли, щодня створюються тисячі нових компаній та весь світ заповнили мережі Інтернету стало складніше конкурувати лише за допомогою традиційних методів маркетингу.

Тому ретельно продумана та добре розроблена стратегія Інтернет маркетингу є невід'ємною складовою успішного бізнесу в 21 столітті, незалежно від розміру, виду діяльності чи цілі підприємства. Глобальний вплив Інтернету на всі аспекти життя сучасної людини означає, що цифровий маркетинг – це найефективніший спосіб залучення нових клієнтів, ділових партнерів, клієнтів та посередників, а також, вважаємо, успішний міжнародний майданчик для продажу товарів та послуг.

Інтернет маркетинг - це сукупність прийомів, спрямованих на привернення уваги до товару чи послуги, популяризацію цього товару, послуги у мережі і його ефективного просування з метою продажу [1].

Згідно з он-лайн виданням Statista кількість активних користувачів Інтернету у 2021 році перевищила майже 4,6 мільярди осіб [3]. У 2019 році нараховувалось близько 4,3 мільярда користувачів Інтернету. Отже, їхня кількість, за два роки, зросла приблизно на 300 мільйонів чоловік. Проаналізувавши статистику, можна зробити висновок, що обмежуючи свою присутність в Інтернет просторі, ви обмежуєте кількість потенційних покупців.

У сучасному світі, коли людина чує про будь-який бізнес, вона має можливість дізнатися про нього більше, перевірити його присутність в Інтернеті. Це дає можливість впевнитися у тому, що бізнес дійсно функціонує та реально оцінити результати його господарської діяльності.

Якщо споживачі нічого не знаходять про вас в Інтернеті (інформації), є ймовірність, що ви втратите їх як кращого клієнта.

Ключовим етапом процесу прийняття того чи іншого рішення є аналіз альтернативних варіантів і вибір такого, який найбільш повно відповідає поставленим цілям. При цьому в міру створення ринкових відносин всередині країни і залучення її у світові господарські зв'язки інтерес в питаннях конкурентоспроможності переміщається безпосередньо до підприємства і галузі матеріального виробництва. В умовах ринкової економіки фірма-виробник, що поставляє свої товари як на зовнішній, так і внутрішній ринок, не може тривалий час займати стійкі позиції, спираючись у своїй стратегії тільки на показники конкурентоспроможності товару, не враховуючи світові рівні

якості і витрати по створенню і реалізації товару. При вступі на новий для себе ринок, прийнятті рішення про розширення виробництва або його скорочення, здійсненні інвестицій з метою модернізації технологічного обладнання або оновлення продукції, що випускається неодмінно потрібна оцінка конкурентоспроможності виробника або підприємства. Саме тому підвищення конкурентоспроможності національної економіки є основним пріоритетом розвитку економіки

Для того, щоб ефективно використовувати інструменти Інтернет маркетингу, потрібно розглянути їх типи. Виділяють декілька типів Інтернет маркетингу [4]:

- PPC або оплата за клік - це маркетингова стратегія, яка приверне платний трафік до вашого веб-сайту. Рекламодавець сплачуватиме кошти за кожне натискання на його оголошення.

- SMM - сюди включають такі платформи, як Facebook, Instagram тощо. Ці платформи використовуються підприємствами для просування свого бренду шляхом створення контенту. Це також місце, де власники бізнесу можуть вільно спілкуватися зі своїми клієнтами.

- SEO - це маркетингова стратегія, яка вимагає від компаній зосередження на підвищенні рейтингу своїх веб-сайтів, щоб збільшити свій трафік. Чим вище ваш веб-сайт у рейтингу SERP Google, тим більша ймовірність розвитку вашого бренду.

- Контент –маркетинг - це стратегія, яка дозволяє підприємствам пропонувати своїм клієнтам цінний контент замість того, щоб нав'язувати продаж свого продукту. Контент маркетинг зосереджений на цінності контенту, який залучатиме клієнтів.

- Відео маркетинг- це найпопулярніший метод залучення клієнтів в Інтернеті. Використовувати відео маркетинг можна по - різному. Ви можете використовувати його для просування свого бренду чи товару, показувати за лаштунками свого бізнесу, ділитися історіями та відгуками [2].

- Маркетинг по e-mail - це одна з найдавніших форм цифрового маркетингу, яка має найвищу рентабельність інвестицій. Це передбачає розсилку персоналізованих електронних листів цільовій аудиторії або попереднім клієнтам.

Традиційний маркетинг все частіше поступається Інтернет маркетингу по кількості залучених клієнтів. Інтернет маркетинг швидшим, потребує менше часу, ресурсів, персоналу та зусиль. Він, також, є більш екологічним та допомагає раціонально зберегти ресурси компанії [5].

Отже, цифровий маркетинг стрімко розвивається та його вплив і дію на розвиток суспільства та економіки вже неможливо зупинити. В сучасних умовах господарювання розвиток ІТ- технологій, відносно низька вартість Інтернет маркетингу і щорічне зростання кількості користувачів Інтернету змушує вітчизняні компанії активно змінювати традиційні методи маркетингу на інноваційні.

Список використаних джерел

1. Методологічні аспекти Інтернет-маркетингу [Текст] : [монографія] / І. Л. Литовченко. — К. :Наукова думка, 2009. — 196 с.
2. FREDERIKSEN L. Top 10 Advantages of Online Marketing for Professional Services [Електронний ресурс] / LEE FREDERIKSEN. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://hingemarketing.com/blog/story/top-10-advantages-of-online-marketing-for-professional-services>.
3. Johnson J. Global digital population as of January 2021 [Електронний ресурс] / Joseph Johnson. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>.
4. WHAT IS A DIGITAL MARKETING PLATFORM? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.marketingevolution.com/marketing-essentials/what-is-a-digital-marketing-platform-marketing-evolution>.
5. Different Types of Internet Marketing Explained [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.myasbn.com/articles/6-different-types-of-internet-marketing-explained/>.

Кириченко А. В., к.е.н., доцент

Додачко С. А.

**Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ**

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасні умови функціонування підприємств призвели до кардинальної зміни парадигми ведення бізнесу. Трансформація діяльності підприємств вплинула на всі елементи системи практичного менеджменту і зумовила об'єктивну необхідність впровадження управлінських інновацій, які дозволяють адаптувати підприємства до змін зовнішнього середовища [1]. Одним із сучасних інструментів реалізації практичного менеджменту є електронна комерція, яка набула особливої актуальності в умовах пандемії COVID-19. Головною особливістю реалізації практичного менеджменту за сучасних умов є забезпечення швидкої адаптації підприємства до змін його бізнес-середовища за умов максимально можливого врахування запитів і задоволення потреб потенційних споживачів [1].

Електронна комерція почала свій розвиток відносно давно (11.08.1994 р.) – перший продаж компакт-диску через сайт NetMarket – американську роздрібну платформу [3, с. 6] і поступово стала популярною у всьому світі. З кінця 2019 р. пандемія COVID-19 прискорила розвиток світової електронної комерції, а лідируючі позиції зайняв Китай [4]. Основними факторами прискореного розвитку електронної комерції стали: поява великої кількості нових покупців у зв'язку з самоізоляцією та вимушений перехід на віддалену роботу.

Міжнародна електронна комерція представлена такими типами: бізнес для бізнесу (B2B), бізнес для споживачів (B2C), споживач для споживача (C2C), споживач для бізнесу (C2B), бізнес для уряду (B2A), споживач для уряду (C2A). Одним з пріоритетних сегментів міжнародного ринку електронної логістичної діяльності слід вважати модель B2C – продаж товарів і послуг фізичним особам. Основу цього сегменту становить електронна роздрібна торгівля.

Різке зростання міжнародної електронної комерції спричинене COVID-19, збільшило частку роздрібних продажів онлайн в загальному обсязі роздрібних продажів. Китай має суттєве зростання у частці роздрібних продажів онлайн у загальних протягом 2018-2020 рр. з 18,4% до 24,9% (табл. 1).

Перевагами міжнародної електронної комерції є: легша експансія на зовнішні ринки; простіше знайти відповідність товарному ринку; коротші цикли продажів B2B; швидше нарощування міжнародної присутності; нижчі бар'єри для входження. Міжнародна електронна комерція постійно зростає і очікується її подальше зростання, особливо, під впливом COVID-19. Очікується, що глобальний ринок електронної комерції складе 4,89 трлн дол. США у 2021 р. За оцінками, ця цифра зростатиме протягом наступних кількох

років, що свідчить про те, що електронна комерція без меж стає вигідним варіантом для інтернет-магазинів [4].

Таблиця 1

Роздрібні продажі міжнародної електронної комерції, 2018-2020 рр.

Держава	Роздрібні продажі онлайн, млрд доларів США			Роздрібні продажі всього, млрд доларів США			Частка роздрібних продажів онлайн в загальних, %		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Китай	1060,4	1233,6	1414,3	5755,0	5957,0	5681,0	18,4	20,7	24,9
США	519,6	598,0	791,7	5269,0	5452,0	5638,0	9,9	11,0	14,0
Великобританія	84,0	89,0	130,6	565,0	564,0	560,0	14,9	15,8	23,3
Корея	76,8	84,3	104,4	423,0	406,0	403,0	18,2	20,8	25,9
Канада	13,9	16,5	28,1	467,0	462,0	452,0	3,0	3,6	6,2
Австралія	13,5	14,4	22,9	239,0	229,0	242,0	5,6	6,3	9,4

Джерело: побудовано автором за [5].

Основними передумовами розвитку логістичної діяльності у сфері міжнародної електронної комерції є збільшення кількості споживачів світової інтернет-торгівлі та обсягів міжнародної електронної комерції. На збільшення інтернет-покупців в усьому світі сильно вплинула світова пандемія COVID-19, та, згідно прогнозів, в майбутньому буде спостерігатись подальше зростання міжнародної електронної комерції [2].

Список використаних джерел

1. Бабчинська О. І., Соколовська В. В. Основні інструменти управління підприємством в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2017. № 10. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5809>
2. Кириченко А. В., Березовська, Л. О. Логістична діяльність у сфері міжнародної електронної комерції. *Економіка та суспільство*. 2021. №28. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-16>.
3. Яценко О. М., Грязіна А. С., Шевчик О. О. Електронна комерція як елемент глобальної торговельної системи. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №8. С. 4-15.
4. Keenan M. Global Ecommerce Explained: Stats and Trends to Watch in 2021. URL: <https://www.shopify.com/enterprise/global-ecommerce-statistics>
5. Unctad. URL: <https://unctad.org/statistics>

Крахмальова Т.А.
Науковий керівник – Скрипник М.І., д.е.н., професор
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ

АНТИСИПАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Антисипативний підхід до формування моделі управління розвитком бізнесу ґрунтується на процесі раннього виявлення кризових явищ, можливості гнучкого реагування на майбутні кризи, створенні системи прогнозування і передбачення появи кризових явищ, розроблення антикризової стратегії та відповідних антикризових заходів [2, с. 46]. Питання реалізації антисипативного підходу до формування моделі управління розвитком бізнесу розглядали різні науковці, зокрема, С. Харпер та Д. Глеу, які вивчали спрямованість підходу на встановлення загроз і можливостей зовнішнього середовища задля убезпечення бізнесу від різних небезпек та перешкод, їх ліквідації чи зменшення впливу; акцентували увагу на необхідності виявлення можливостей (потенціалу), оперативної здатності бізнесу щодо їхнього використання у зовнішньому середовищі. У. Кристек розглядає антисипативний підхід до формування моделі управління розвитком бізнесу як русло антикризового менеджменту, що спрямоване на виявлення потенційних загроз діяльності бізнесу та втілюється у випадку потенційної кризової загрози.

В. Ешли та Дж. Моррісон обґрунтовують антисипативний підхід до формування моделі управління розвитком бізнесу як системний процес, що передбачає використання різних методів збору інформації, нових можливостей ведення бізнесу, новітніх моделей ухвалення рішень, оцінювання одержаних результатів діяльності бізнесу; підкреслюють вагомість застосування контролю з метою створення конкурентної переваги бізнесу, захоплення й утримання конкурентної позиції на ринку, що постійно змінюється.

У сьогочасних умовах інноваційного поступу економіки антисипативний підхід до формування моделі управління розвитком бізнесу постає предметом зацікавленості та вивчення багатьох науковців [3].

М. Фер'єнчік антисипативний підхід досліджував у контексті захисту всієї безпеки компонентів на підприємствах [5]. Водночас, Дж. Джул вивчав питання розмежування ризиків різних видів, які безпосередньо впливають на безпеку бізнесу [7]. Р. Главар розглядає стратегії профілактичного (антисипативного) управління, пропонуючи формувати антисипативні стратегії управління розвитком бізнесу залежно від поточного стану бізнесу [6]. О. Артун застосував антисипативну систему управління розвитком бізнесу у сфері маркетингу, розробив оптимізовані системи для роботи з клієнтами, що слугувало підґрунтям для підтримки економічної безпеки підприємництва [4].

Ефективність концептуальних положень антисипативного підходу до формування моделі управління розвитком бізнесу характеризується рівнем

досягнення цілей, що полягає у пом'якшенні чи запобіганні кризи у співвідношенні з витратами на антикризові заходи та використаними суб'єктами господарювання ресурсами. Менеджерам важливо сформувавши банк профілактичних заходів для пом'якшення чи подолання кризових явищ, мобілізувати існуючі ресурси.

Підсумком має стати перехід бізнесу у стан збалансованого функціонування на дещо вищому рівні відносно докризового стану [1].

Отже, новітні віяння представляють антисипативний підхід до формування моделі управління розвитком бізнесу як необхідний компонент стійкості бізнесу в конкурентній боротьбі, що спроможний допомогти менеджерам передбачити загрози, які викликає мінливе середовище та виробити комплекс реактивних дій для уникнення кризової ситуації. За таких обставин бізнес отримує спроможність бути готовим до виникнення явищ і подій завдяки ранньому виявленню неочікуваних ситуацій, прогнозуванню імовірного розвитку непередбачених явищ і подій, вироблення комплексу превентивних заходів для управління розвитком бізнесу за слабкими сигналами та забезпечення його циклічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Денисенко М. П., Юринець З. В., Юринець Р. В. Квінтесенція збалансованого розвитку держави та бізнесу в умовах гармонізації соціальних, економічних та екологічних цілей. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8962>
2. Каміньська Б. Антисипативне управління розвитком промислових підприємств за сучасних умов господарювання: дис. к-та екон. наук. зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Запоріжжя, 2019. 236 с.
3. Юринець З. В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України: дис. д-ра екон. наук зі спеціальності : 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Львів, 2016. 407 с.
4. Artun O. Predictive marketing: easy ways every marketer can use customer analytics and big data. *Wiley*. 2015. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119175803>
5. Ferjencik M. Practical safety management for small or medium enterprises. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*. 2020. № 68. 104281. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jlp.2020.104281>
6. Glawar R. An approach for the integration of anticipative maintenance strategies within a production planning and control model. *Procedia CIRP*. 2018. № 67(2018). P. 46–51. URL: <https://doi.org/10.1016/j.procir.2017.12.174>
7. Jule J. G. Workplace safety: a strategy for enterprise risk management. *Workplace Health & Safety*. 2020. № 68(8). P. 360–365. URL: <https://doi.org/10.1177/2165079920916654>

Лаврова Д. І.

**Науковий керівник – Тисячна Ю. С., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків**

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ

Завдяки ґрунтовній системі стимулювання праці кожен управлінець завжди може впливати на поведінку працівників, враховуючи потреби підприємства. Реалізація кожного працівника та задоволення його індивідуальних потреб напряду корелює з комерційним успіхом підприємства. Тож механізмом, який координує діяльність працівників і заохочує їх ефективно працювати згідно визначеним цілям є мотивація.

Кожній людині притаманні різні стимули, які залежать від її віку, її діяльності, певної ситуації та інше. Ознайомимось з основними типами потреб співробітників (таблиця 1.1) [1].

Таблиця 1.1

Типи потреб співробітників

Тип	Характеристика
Мисливці за бонусами	Займають 22% персоналу. Бажають отримати, як нематеріальну так і матеріальну мотивацію. Їх не цікавлять заохочення, завдяки яким вони вийдуть зі своєї зони комфорту, наприклад, участь у новому проекті. Більша половина цього типу – жінки (58%).
Домосіди	Займають 20% персоналу. Для даного сегменту важливий баланс між сім'єю та роботою. Їх не цікавлять заохочення, що змушують залишити рідних, наприклад, туристична путівка. Більша половина цього типу – чоловіки, пенсійного віку (54%).
Матеріалісти	Займають близько 19% персоналу. Бажають отримати, виключно, матеріальну винагороду. Часто такий тип незадоволений роботою. Більша половина цього типу – жінки (59%).
Бранці	Займають 17% персоналу. Шукають роботу, де не має тотального контролю керівництва. Їх треба заохочувати гнучким графіком. Більша половина цього типу – жінки, що старші 45 років (55%).
Мисливці за похвалою	Займають 16% персоналу. Для даного сегменту важлива похвала та визнання їх вкладу. Може працювати матеріальна мотивація, але не є вирішальною. Більша половина цього типу – чоловіки (54%).
Ініціатори	Займають близько 8% персоналу. Цей тип проактивний та любе те, що він робить. Краща мотивація – розширення повноважень. Більша половина цього типу – чоловіки, молодше 34 років (64%).

Аналізуючи типи співробітників, пропонуємо зазначити такі особливості поглядів:

- питання професійного зростання є актуальним, як для зовсім юних працівників, так і для більш досвідчених;
- нововведення та щось інтерактивне мотивує у більшій мірі молоде покоління;
- гарна робоча атмосфера мотивує працівників усіх вікових категорій;
- гнучкий графік визнають працівники, як і середнього віку так і молоде покоління.

На підставі такого узагальнення можемо виділити ряд недоліків, властивих системам мотивації. Наразі дуже багато співробітників вважають, що матеріальна мотивація є належною. Відсутність матеріальною мотивації розглядається, як недолік управлінця, тому працівникові не вистачає лише заробітної плати. Також, часто управлінці не враховують персоніфікований підхід та пріоритети працівників. Згодом кожен механізм мотивації є застарілим, тому потребує постійного реформування та удосконалення.

У результаті дослідження можна сформулювати рекомендації, які стануть у нагоді при реформуванні системи мотивації на підприємстві [2]:

- удосконалювання системи мотивації – постійний процес, який потребує комунікації з персоналом для кращого розуміння їхніх потреб;
- система винагород повинна бути відкритою, тобто розмір оплати працівника визначений на основі зрозумілої для усіх естимації;
- керівник повинен пояснювати цілі працівникам: для чого вони потрібні, як вони допоможуть, яка винагорода за їх реалізацію.

Отже, крім матеріальних стимулів у систему мотивації треба включати механізм задоволення потреб: повагу, комфорт тощо. Також на кожному підприємстві має діяти власна система мотивації, яка враховує особливості діяльності підприємства та потреби працівників.

Список використаних джерел

1. Тертичний О. О., Хлопоніна-Гнатенко О. І., Галкін В. С. Удосконалення системи мотивації сучасного підприємства з урахуванням індивідуальних потреб. Економіка та управління підприємствами. 2019. № 32. С. 239–243.

2. Колот А. М. Мотивація персоналу / А. М. Колот. – К.:КНЕ, 2006. – 340 с.

Ланченко Є.О., д.е.н., доцент
Юдицька М.М.
Горенко О.О.

**Національний університет біоресурсів і природокористування України,
 м. Київ**

ОПЛАТА ПРАЦІ – ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

З економічної точки зору оплата праці виступає механізмом визначення розміру заробітної плати за відпрацьований робочий час та інших виплат, які гарантовані договірними угодами за невідпрацьований час: оплата чергових, додаткових і навчальних відпусток; часу проходження профперенавчання, підвищення кваліфікації з відривом від основної роботи; оплата браку та простоїв не з вини працівника та інші, які передбачені законами України.

Провідна роль у господарській діяльності підприємства, його менеджменті належить процесу мотивування персоналу, що зводиться до формування матеріальної, трудової і статусної мотивації працівників трудового колективу. Саме перший напрям включає застосування форм і систем оплати праці, які б максимально впливали на продуктивність праці та забезпечували відтворення робочої сили підприємства (установи).

Основними елементами організації оплати праці на мікрорівні є тарифна система, нормування праці, форми й системи оплати праці, угоди та договори на галузевих рівнях економіки. Всі ці елементи діють у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Головним завданням організації оплати праці є знаходження оптимального співвідношення між державним та договірним регулюванням заробітної плати.

В організації оплати праці особливе місце належить тарифній системі, що охоплює співвідношення в оплаті праці і мінімальну тарифну ставку 1-го розряду (працівника простої робітничої професії). Необхідність такої диференціації обумовлюється тим, що потрібно дотримуватися необхідних пропорцій у співвідношеннях оплати простої та складної праці, що вимагає різного рівня кваліфікації.

Важливим інструментом мотивації для працівників є премії, доплати і надбавки, що входять до фонду оплати праці. В структурі фонду оплати праці найбільшу його частину складає основна заробітна плата, що сприяє здійсненню відтворювальних функцій. Додаткова заробітна плата є своєрідним доповненням, що виконує стимулюючу функцію, заохочуючи працівників до якісного та результативного виконання своєї роботи.

Низький рівень оплати праці зумовлює велику плинність кадрів у підприємствах, що нині простежується в аграрному секторі економіки та сфері торгівлі. Тут через низький рівень оплати праці понад половини персоналу щороку звільняється і натомість дещо менше приймається на роботу. У цілому в економіці України у 2014-2019 рр. ці показники становлять, відповідно, 29-

33 % – вибуття та 23-31 % – прийняття працівників.

Загальноприйнятою вважається оптимальна структура заробітної плати, коли 60-70 % припадає на основну заробітну плату, а решта – додаткову заробітну плату та заохочувальні й компенсаційні виплати. Так, за даними Держстату України, у структурі фонду оплати праці сільськогосподарських підприємств України за досліджуваний період 2014-2019 рр. простежується позитивна тенденція до збільшення питомої ваги додаткової оплати праці: з 15 % до 19 %, а також заохочувальних і компенсаційних виплат.

За даними Держстату України, у сільськогосподарських підприємствах все більшою мірою застосовують почасову форму оплати праці (майже 70 %) із застосуванням тарифної сітки й схеми посадових окладів (майже 90 %). Це підтверджує висновок, що оплата праці за допомогою тарифної системи оплати праці не вичерпала своїх можливостей диференціації та обґрунтованості розмірів заробітної плати працівників залежно від складності, важкості, інтенсивності, кваліфікації, виду робіт тощо.

Проте останнім часом все частіше можна почути про грейдову систему оплати праці як альтернативу консервативній тарифній системі оплати праці, яка застосовується в більшості підприємств і установ України. Грейд означає ступінь, ранг, клас, рівень. До одного й того ж грейду відносять посади, близькі й однакові по значущості та цінності внеску в організацію на основі різних способів оцінки праці. Грейдування дозволяє порівнювати посади по заданих параметрах і ранжувати робочі місця по значущості для організації. Окрім того дає можливість урахувати цінність працівника для компанії, допомагає планувати витрати на персонал і чисельність співробітників.

Термін «грейд» уперше вжив американський консалтинговий діяч Едуард Н. Хей, який у 1940-1960 рр. розробляв і впровадив універсальну модель тарифної сітки, за якою оцінюється внесок кожного співробітника в результативність роботи компанії. У результаті була розроблена універсальна система, що враховувала низку факторів, які можна назвати компенсаційними факторами, тому що від них залежала матеріальна компенсація для певної посади. Це такі фактори, як рівень відповідальності, досвід, знання й навички, результативність діяльності тощо.

З точки зору найманого працівника система грейдів сприяє створенню якісної методики формування винагороди та дозволяє оптимізувати фонд заробітної плати підприємства. Таким чином, працівник розуміє яким чином він може впливати на рівень своєї заробітної плати. З точки зору роботодавця - система грейдів має на меті врахувати рівень відповідальності, унікальність досвіду, знань і навичок, результативність діяльності кожного працівника підприємства. Система грейдів дозволяє побудувати посадову ієрархію, яка опирається на гнучкий рівень заробітних плат. Завдяки такому механізму кожна організація самостійно вибудовує структуру посад з огляду на свої особливості, цінність кожного співробітника і його внесок у загальну справу.

**Романюк І.А., д.е.н. доцент
Державний біотехнологічний університет,
м. Харків**

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Ключовою тенденцією в маркетингових дослідженнях є переміщення фокусу уваги з продукту на споживача, а також використання можливостей, що надаються інформаційними технологіями, що постійно вдосконалюються, наприклад можливостей інтернетизації та диджиталізації маркетингових досліджень.

Все частіше застосовуються методи збору інформації за допомогою Інтернету, зокрема онлайн-опитування, це пов'язано з відносно невисокою вартістю, а також оперативністю отримання інформації. За даними ЕСОМАР, онлайн-опитування більш ніж удвічі перевищують частку опитувань, які проводяться традиційними методами. На думку аналітиків-маркетологів, онлайн-дослідження ідеально підходять для опитувань цільових груп при тестах реклами, рекламних трекінгів, дослідженнях лояльності та цінових дослідженнях. Основним недоліком онлайн-опитувань є невисока репрезентативність. У США та Голландії вже здійснюються спроби створити репрезентативні онлайн-панелі відповідно до структури населення (для цього відбір респондентів здійснюється фахівцями в офлайн-режимі, за відсутності необхідного обладнання, що потрапив у вибірку, йому забезпечується безперешкодний доступ в Інтернет).

Проведення опитувань за допомогою комп'ютерних технологій дозволяє підвищити оперативність отримання даних, оптимізувати процес їх збору, скоротити витрати. Для цього використовуються переважно планшети, що дозволяє збирати інформацію під час здійснення респондентом дій, важливих для дослідження, наприклад під час вибору продукту або здійснення покупки.

Найбільш популярні комп'ютерні системи, що застосовуються в маркетингових дослідженнях:

CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) – мультимедійна система персонального інтерв'ювання, у якій інтерв'юер, ставлячи питання, а іноді респондент, відповідаючи на них, використовують комп'ютер.

CATI (Computer Assisted Telephone Interview) – система, що дозволяє проводити телефонні інтерв'ю з допомогою комп'ютерних терміналів, об'єднаних однією мережею, єдність роботи яких підтримується спеціалізованим програмним забезпеченням.

ACASI (Audio Computer Assisted Self-Administration) – опитування, у якому респонденти читають запитання чи прослуховують їх, а відповіді вимовляють вголос.

Останнім часом стали набирати популярності якісні онлайн-дослідження у соціальних медіа, найчастіше у блогах та на форумах. Якісні дослідження дозволяють виявляти глибинні мотиви споживачів, враховувати захоплення, спосіб життя, оточення респондента (за допомогою вивчення відвідуваних

сайтів, покупок, їх вартості, часу знаходження в онлайн-середовищі і т.д.). Під час проведення якісного дослідження описується весь процес – від потреби до рішення про купівлю.

Під час проведення досліджень бренду приділяється велика увага виявленню «свого» бренду респондента (mebrand) під час використання асоціативних методів вивчення ставлення споживача до бренду чи торгової марки (які емоції, асоціації викликає бренд у респондента – «метафора відносини з брендом»). Активно застосовуються нейротехнології для оцінки реакції респондента на певні події, дії (наприклад, рекламний ролик або оформлення сайту, зовнішній вигляд товару тощо).

Серед традиційних методів досліджень найбільшу перевагу компанії, що здійснюють збір первинної інформації, віддають таким методам, як глибинне інтерв'ю та фокус-групи. Отже, необхідно відмітити, що значно змінилися методи збору та аналізу даних, а також способи взаємодії з респондентами.

Список використаних джерел

1. Романюк І.А. Елементи й особливості маркетингових стратегій розвитку підприємств галузі туризму. *Наукове забезпечення економічного розвитку, правового регулювання і управління в агропромисловому комплексі: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 29 березня 2019 р.* Полтава: ПДАА, 2019. С. 189-190.

2. Мармуль Л.О., Радева М.М. Механізм формування диверсифікаційної політики підприємства в умовах трансформаційної економіки: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2006. 199 с.

3. Ігнатенко М.М. Планування і прогнозування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки. *Агросвіт: наук. жур.* 2015. № 17. С. 31–37.

4. Бабко Н.М., Мандич О.В., Сєвідова І.О., Романюк І.А., Квятко Т.М. Поведінка споживача: навчальний посібник. Харків: ХНТУСГ, 2020. 170 с

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент

Найденко С.О.

Зозуля А.О.

Херсонський державний аграрно-економічний університет,

м. Херсон

КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Основним джерелом самофінансування є дохід підприємства. У цьому випадку виручка являє собою три грошові потоки, що відрізняються за обсягом і змістом. Ці потоки можуть формуватися з основної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Обсяг продажів, рівень цін і витрати є, у свою чергу, факторами, що впливають на прибуток першого порядку. Рівень і динаміка цих факторів залежать від специфіки продукції, що виробляється, технології виробничого процесу та характеру конкурентного ринку.

Відповідно, основним джерелом зростання прибутку для них є зниження собівартості.

Для оптимізації рівня витрат та забезпечення їх стійкої позитивної динаміки необхідно створити інтегровану систему їх контролю. Створення ефективної системи управління витратами передбачає вирішення низки теоретико-методологічних проблем. Ці проблеми включають: вибір системи управління, її структури, методів, інструментів і процедур управління.

Крім того, ця система повинна базуватися на чіткому розумінні економічної природи витрат, взаємозв'язку між економічними категоріями як витрати і собівартість. Це вимагає розумної класифікації витрат і розробки адекватної системи обліку, оцінки теоретичних підходів і практичного досвіду управління витратами.

Проблеми, які розглядаються зарубіжними і українськими авторами, можна "умовно розділити на такі групи:

- підходи до класифікації витрат;
- теоретичні питання про економічну природу витрат та їх поведінку;
- теоретичні проблеми створення ефективної системи контролю виробничо-збутових витрат;
- узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду управління витратами"[1,2].

Основними пунктами будь-якої системи контролю є: об'єкт, методи, засоби управління, методичне, інформаційне забезпечення. Усі ці моменти утворюють специфічний тип системи, що підпорядковується реалізації мети контролю для кожної системи управління.

Методи управління включають прогнозування, планування, контроль, регулювання, стимулювання. Найвідомішими системами управління є: системи Тейлора, Рокера, "Direct-Cost", "Standard-Cost", ABC-System, управлінський облік і контролінг. Усі ці системи відрізняються за призначенням, специфікою, набором інструментів, об'єктом управління.

Варто згадати також "управлінський облік як різновид системи контролю витрат. Він заснований на роздільному обліку постійних і змінних витрат. Мета цієї Системи управління витратами: мінімізація переважно постійних витрат"[3].

Кожна з перерахованих вище систем має свої переваги і недоліки. Однак їх загальним недоліком є некомплексність, несистемність. Важливість витрат як одного з трьох факторів першого порядку, що визначають прибутковість підприємства, вимагає систематичного управління. Цю послідовність забезпечує контролінг. Підсистема контролінгу витрат має першорядне значення для підтримки балансу між доходами, витратами та прибутком[4].

Хоча контролінг базується на відомих системах, методах та інструментах управління, він є якісно новою системою і потребує створення власної методичної, інформаційної та організаційної бази.

Інформація та персональна підтримка особливо важливі в системі контролінгу. Менеджерами в системі контролінгу повинні бути висококваліфіковані спеціалісти, які знають не лише як працюють підприємства, а й всю економічну систему держави та світового господарства[5]. Контролінг інформаційним забезпеченням вимагає створення абсолютно нових систем обліку та аналітичної роботи. Бухгалтерський облік у системі контролінгу повинен давати змогу досягати її цілей не лише в цілому, а й на рівні кожної підсистеми. Тому найважливішою підсистемою контролінгу є підсистема управління витратами.

Список використаних джерел

1. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Х: Фактор, 2008. – 272 с.
2. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] / Н. В. Прохар, Ю. О. Ночовна. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ, 2006. 704 с.
4. Сакун А.Ж., Пристемський О.С. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2020. Т. 25 В. 1 (80) С. 219-223
5. Alina Zh. Sakun, Iryna V. Perevozova, Olha H. Kartashova, Oleksandr S. Prystemskyi, Andrii S. Mokhnenko (2021). Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship. *Universal Journal of Accounting and Finance*, 9(4), 548 - 564. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090403.
https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=11153

Смик О.С., к.геогр.н., асистент

Єремія Г.І., к.геогр.н., асистент

**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці**

ВІРТУАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

В умовах ринкової економіки готельні підприємства постійно зазнають впливу конкурентного середовища, що вимагає від них приділяти більше уваги питанням якості. Вступ України до СОТ потребує підвищення конкурентоспроможності послуг вітчизняних підприємств. Їхня інтеграція у світове економічне співтовариство потребує ґрунтовного реформування національної системи стандартизації, узгодження з міжнародними нормами, що формують основу для виконання обов'язкових вимог щодо якості послуг, та використання сучасних технологій для спрощення якості обслуговування системи управління якістю готельних послуг [2].

EQMS (Enigma Quality Management System – система менеджменту якості Еніґма) – це нове покоління системи управління якістю, розроблене на платформі Salesforce.com, що дозволяє готельним компаніям встановлювати стандартизовані робочі процеси та системи для надання якісних послуг, інформування та навчання працівників, де б вони не знаходилися. Платформа дозволяє готельним компаніям управляти процесами управління якістю, щоб задовольнити гостей; керувати ланцюгами поставок продукції за допомогою надійних бізнес-процесів, зменшувати ризики та забезпечувати підвищення продуктивності. Рішення CQ (Creative Quarter) спрощує плани та стратегії управління якістю, безпеки, відповідності та співпраці з різними глобальними готельними мережами. Переваги CQ: включає найкращі світові практики щодо управління готелями; попередньо розроблені програми, які можна використовувати під свій бізнес; пришвидшує впровадження мобільних технологій, роблячи основні процеси практичними; простота застосування, ін.

Компанія Salesforce була заснована в 1999 році, колишнім виконавчим директором Oracle Марком Беніюффом. Основна ідея – створення доступного програмного забезпечення та впровадження його в систему управління якістю онлайн-послуг. Salesforce дозволяє створювати та розгортати індивідуальні управлінські рішення, автоматизувувати бізнес-процеси, інтегруватися із іншими додатками.

Багато транснаціональних компаній є клієнтами Salesforce і використовують платформу як рішення для задоволення своїх бізнес-потреб. Серед них такі відомі компанії, як Adidas, AWS, Canon, Philips, Toyota, American Express, Western Union, Cisco і KLM. Крім того, готельні компанії також користуються послугами Salesforce. Наприклад, Libra Hospitality, яка автоматизує роботу готелів у Центральній та Східній Європі, співпрацює з Salesforce. Понад чотири роки вона використовує CRM Salesforce для підтримки роботи своїх офісів у багатьох країнах світу [1].

Salesforce є партнером різних представників ІТ-індустрії, тому надає готові інтегровані рішення, передові послуги для задоволення вимог кінцевих клієнтів та багато інших можливостей. Серед них - Apple, Microsoft, Google, Amazon. Крім того, багато готельних мереж використовують у своїй діяльності платформу Salesforce. Вона пропонує цілий набір продуктів: Sales Cloud, Service Cloud, Marketing Cloud, e-Commerce Cloud, Heroku, Integration, Community Cloud, Einstein Analytics та інші.

Система керування якістю (Quality Management System – QMS) – це інструмент для управління та контролю всіх аспектів діяльності готелю з метою покращення стандартів обслуговування та повного задоволення вимог усіх гостей. Система, дозволяє менеджерам перевіряти швидкість відповіді співробітників на основі завдань і стандартів. Ще до отримання скарги від гостя система автоматично повідомить вас про затримки або погану якість обслуговування. Використання OPERA QMS починається з навігатора завдань, де адміністратор може отримати доступ до всіх системних програм. Навігатор завдань відображає мету, статус завдання, різноманітні примітки та їх пріоритет. OPERA QMS дозволяє не тільки вводити інформацію з комп'ютера на робочому місці співробітника, а й дистанційно [4].

Система оптимізації прибутку на базі OPUS 2 (Revenue Management) повністю інтегрована з OPERA ORS й PMS, дозволяє управляти доходами як окремих готелів, так і здійснювати централізоване керування декількома готелями (ланцюгом) в одній базі даних. Серед основних функцій слід зазначити складний груповий аналіз, що дозволяє здійснювати керування тарифами, а також керування прибутковістю за принципом „готель в готелі”. До того ж, у системі є інтерфейс із системою OPERA S&C для аналізу ефективності наданих послуг та їх рентабельності.

Система керування заходами (OPERA Activity Scheduler). Тепер усі послуги та діяльність готелю повністю під контролем менеджера. Система дозволяє відстежувати всю інформацію про клієнтів, включаючи перелік послуг, якими вони користувалися, а також дозволяє скласти і надати віртуальну «програму» для кожного гостя по прибутті. Якщо гість скасовує бронювання, всі інші завдання також будуть скасовані.

OPERA MULTI-PROPERTY. Система дозволяє керувати кількома готелями в одній базі даних, бронювати номери в кількох готелях у різних регіонах світу та переносити бронювання з одного готелю в інший. Таким чином, можна створити єдиний інформаційний центр і керувати кількома готельними компаніями в єдиній базі даних.

Система централізованого бронювання OPERA Reservation System – нове покоління систем бронювання. Це система контролю всіх готелів, що входять у готельну мережу. OPERA ORS дозволяє менеджеру, а також гостям, мати повну картину завантаження у всіх готелях, а також здійснювати бронювання відразу в декількох готелях. Причому, забронювати номер в готелі або конференц-зал зможе, як співробітник відділу бронювання, що перебуває в центральному офісі, так і менеджер по продажах, що перебуває у відрядженні в будь-якій точці світу. Також такі традиційні функції системи PMS як робота з депозитом,

призначення номера кімнати, тепер можна здійснити в OPERA ORS. Система є наймогутнішим інструментом для менеджерів по продажах і бронюванню, що дозволяє збільшити число броней й відповідно вийти на новий рівень прибутковості.

Централізована інформаційна система клієнтів (Customer Information System – CIS) – повністю інтегрована із системою централізованого бронювання, збирає й обробляє дані про всіх гостей, туроператорів, туркомпаніях, створюючи єдину базу даних. CIS автоматично обмінюється інформацією, що акумулюється в профайлах, між всіма готелями й центральним сховищем даних, у такий спосіб надаючи користувачам доступ до будь-якої необхідної інформації. CIS пропонує гнучкі інструменти роботи з постійними клієнтами, а також дозволяє централізовано розрахувати тарифи і застосувати їх до обраних готелів [3].

OPERA Xpress – це спрощена версія системи керування готелем. Дана система повністю відповідає потребам і фінансовим можливостям готелю. Всі необхідні опції й функціонал системи можна вибрати з опцій OPERA PMS. Таким чином, менеджер може істотно знизити витрати та час, вибравши ті опції, які відповідають бізнес-процесам, що проходять в готелі, а також використовувати одну систему для декількох готелів одного ланцюга.

Система OPERA Enterprise Solution підтримує понад 350 інтерфейсів, включаючи інтерфейси з управління ресторанами, телефонними системами, автоматичними системами міні-барів, керування рахунками клієнтів, системами платного телебачення, системами електронних замків, системами авторизації кредитних карток та системами обліку, які використовуються готелями. Система продовжує працювати в звичному режимі навіть вночі, а адміністратор може створювати звіти в будь-який час. Модуль «Звіт» системи заснований на потужній базі даних Oracle Report Writer і надає власні приклади звітів з управління та різноманітні спеціальні звіти.

Отже, інструментом удосконалення системи управління якістю готельних послуг є орієнтована на суспільство концепція загального управління якістю QMS, яка об'єднує ресурси, методи управління та технічні засоби у віртуальну систему з метою постійного вдосконалення управління для підвищення якості готельного обслуговування.

Список використаних джерел

1. Лисенко О.М. Системи управління якістю: особливості впровадження згідно з новою версією стандарту ISO 9001 [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/journal_1_20_2016.pdf
2. Момот О.І. Менеджмент якості та елементи системи якості: Навч. посібник / О.І. Момот. – К.: Центр учбової літератури, 2007.-368 с.
3. Національний стандарт України. ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2015 IDT). К.:ДП «УкрНДНЦ», 2016.- 21с.
4. Salesforce [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://www.salesforce.com>.

Шандова Н. В., д. е. н., професор
Гандрабург Й. В.
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ

Одним з інструментів упорядкування діяльності підприємства та узгодження способів досягнення встановлених цілей є планування його діяльності. Виділяють кілька підходів до трактування поняття планування.

Економічний аспект планування пов'язаний зі сприйняттям підприємства як відкритої економічної системи та встановленням зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування. У зовнішньому середовищі основним інструментом регулювання відносин є вільні ціни та попит. Реагуючи на зовнішні зміни, підприємство формує внутрішнє середовище та забезпечує його функціонування шляхом установа правил та узгодження дій внутрішніх підсистем та підрозділів. Таким чином, з точки зору економіки підприємства планування є елементом економічного механізму, методом упорядкування внутрішнього середовища відповідно до зовнішніх умов у вирішенні базових економічних питань – для кого, що та у який спосіб виробляти [1].

Управлінський аспект планування зумовлений його сприйняттям як загальної функції менеджменту з визначення стану об'єкта (фактичного та бажаного) та способів досягнення бажаного стану або певної функції в рамках управління функціональною сферою на підприємстві (управління маркетингом, фінансами, операційною діяльністю, відносинами з клієнтами, конкурентоспроможністю, корпоративне управління) [2].

Економічний та управлінський підходи до планування поєднуються в рамках економічного управління, відповідно до якого планування належить до групи економічних методів управління.

У результаті узагальнення наукових публікацій щодо сутності системи планування визначено два підходи до її трактування. Відповідно до першого підходу система планування є сукупністю елементів, пов'язаних системою координат «суб'єкт–об'єкт планування», відповідно до другого це сукупність планів зі специфічною архітектурою, послідовністю та порядком формування.

Зазначені підходи не суперечать один одному, а є підтвердженням реалізації принципів комплексності, безперервності й адаптивності під час планування. Комплексність відображає взаємозв'язок елементів системи; безперервність – узгодженість планових показників на різних стадіях планування, рівнях ієрархії та напрямках діяльності; адаптивність – можливості корегування складу елементів системи планування та планів, ураховуючи зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Розуміння ключових характеристик планування дає також процесний підхід до розгляду діяльності підприємства загалом та планування зокрема. Із

точки зору процесного підходу підприємство являє собою сукупність процесів, які здійснюються на рівні організаційних підрозділів, та, ураховуючи їх зміст і спрямованість, можуть бути основними чи допоміжними.

Дотримання процесного підходу до планування дає можливість визначити зміст цього процесу. Зміст планування у стандартах ISO визначено як встановлення цілі системи та складових її процесів, розрахунок ресурсів потрібних для одержання результатів відповідно до вимог споживачів і політиками організації, а також виявлення і прийняття рішень щодо ризиків і можливостей [3]. Визначення, надане в ISO, відповідає трактуванню планування в широкому сенсі, а саме як процесу щодо цілевизначення та прийняття управлінських рішень та має змістове наповнення та особливості здійснення.

Цілевизначення – є підфункцією планування, яка включає такі дії:

- формулювання стратегічного бачення, визначення місії та постановка системи стратегічних цілей;

- аналіз ринкової ситуації та прогнозування її розвитку, визначення стадії життєвого циклу підприємства, основної мети розвитку та критеріїв її досягнення;

- визначення фази життєвого циклу, оцінювання збалансованості структури діяльності підприємства, аналіз частки ринку та прогноз темпу її зростання відповідно до потенційних можливостей, урахування забезпеченості підприємства ресурсами та ризиків його діяльності, оцінювання відповідності соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємства сучасним вимогам.

Цілевизначення є першим етапом загального планування діяльності підприємства. Результатом цілевизначення є загальні цілі підприємства, які є відображенням філософії та цінностей підприємства.

Другий етап планування передбачає прийняття рішень щодо діяльності підприємства, що включає підпроцеси з визначення проблеми, пошуку альтернатив, оцінювання та вибору варіанта рішення [2] щодо розвитку та функціонування підприємства. Результат прийняття рішень відображається у певних планових документах, що приймаються до виконання. Актуальним під час прийняття управлінських рішень є інформаційне та методичне забезпечення цього процесу, а також вибір критеріїв для оцінювання відповідності прийнятих рішень установленим цілям.

Оцінка успіху діяльності підприємства пов'язана з такими категоріями як ефективність і результат, при цьому також виділяють результативність.

Дослідивши думки різних авторів, з'ясовано, що результативність має на увазі оцінку результату щодо якої-небудь бази порівняння, вираженої уявленням про його прийнятний рівень. При цьому достатність розглянутих показників може бути визначена відповідно до вимог клієнтів і споживачів. В умовах сучасного ринку економічно важливо оцінити відповідність отриманих результатів їх передбачуваним значенням для подальшого вдосконалювання діяльності підприємства й підвищення задоволення споживачів і інших партнерів.

Дослідження визначень терміну «результативність» дозволяє згрупувати

думки вчених-дослідників до визначення терміну «результативність», і конкретизувати поняття результативності, виділивши об'єкти й шляхи її оцінки:

- достатність результату з урахуванням ефективності – припускає розгляд результативності як обумовленого зовнішніми вимогами, вираженими в планах, нормативах, і відповідності їм фактичного рівня показників оцінюваних об'єктів, що припускає оцінку достатнього, тобто позитивного результату або ефекту, та на додаток до ефективності дозволяє судити тільки про виконання необхідного;

- внесок, частка в загальному результаті – даний підхід до трактування результативності припускає визначення успішності результату або ефекту від роботи елемента по його частці в сукупному результаті всієї системи та дозволяє використовувати порівняння й відповідність між окремими елементами системи і виявляти кращі;

- ступінь досягнення цілей підприємства – даний підхід формально схожий із загальноекономічним, але акцентує увагу на стратегічному аспекті досягнення цілей, тобто найбільш результативним є процес або відділ підприємства у відсотковому відношенні ближче всього до цільових показників, безвідносно рівня ефективності.

Таким чином, результативність є рівень успішності й ступінь відповідності отриманих результатів підрозділів і бізнес-процесів діяльності підприємства поставленим цілям керування, вираженим показниками внутрішньо-фірмових планів. На відміну від традиційного розуміння результативності як ступеню досягнення мети, дане визначення має на увазі керування об'єктом оцінки з позиції достатності отриманого в ході його функціонування результату. При цьому слід ураховувати дані тільки на виході, або тільки на вході. Системно й функціонально об'єкти оцінки слід розглядати в складі підприємства, як відділи, або сукупність їх функцій у взаємодії процесів діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Хан Д. Пик: Планирование и контроль: концепция контроллинга. Москва : Финансы и статистика, 1997. 800 с.
2. Харрингтон Дж., Эсселинг К., Ван Нимвеген Х. Оптимизация бизнес-процессов: документирование, анализ, управление, оптимизация. Санкт-Петербург : Бмикро, 2002. 328 с.
3. ISO 9001: 2015. Система управління якістю. Основні положення та словник термінів. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 49 с.

Юринець З.В., д.е.н., професор
Львівський національний університет імені Івана Франка
Юринець Р.В., к.ф.-м.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ПРАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Популярність досліджень соціально-психологічного клімату в організації є результатом тенденції підвищення вимог до професіоналізму персоналу й основою стратегічного управління. Соціально-психологічний клімат виявляється у ставленні працівників один до одного і до спільної справи, впливає на ставлення персоналу до світу загалом, на їхній світогляд, і це виражається як система ціннісної орієнтації особистості як члена організації. Відносини між персоналом, процеси пізнання та прийняття в організації – це форми здійснення соціальної діяльності. Завдяки їм співпраця, конкуренція та взаєморозуміння між учасниками стають реальними. Ці форми дають змогу проявити послідовність, невідповідність у діяльності та взаємовідносинах в організації (табл. 1).

Таблиця 1

Структурно-функціональні характеристики дослідження соціально-психологічного клімату в організації

Ознаки	Трактування
Мета	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення результативності й ефективності праці працівників завдяки профілактиці трудових конфліктів, - покращення командної згуртованості та підтримки ключових компонентів корпоративної культури організації
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - виявлення чинників, які обумовлюють формування та розвиток соціально-психологічного клімату; - визначення рівня сприятливості клімату та формування управлінських впливів і заходів задля реалізації рішень, коригування стану соціально-психологічного клімату
Етапи здійснення дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з діяльністю та спеціалізацією організації; - формування уявлення про умови праці, характер відносин між персоналом та керівництвом у процесі діяльності; - збір інформації: ідентифікація основних чинників, що визначають стан формування та розвитку соціально-психологічного клімату; - оброблення інформації: аналізування й оцінювання стану соціально-психологічного клімату завдяки застосуванню системи показників, математичних методів дослідження; - інтерпретація отриманої інформації, зіставлення отриманих результатів обчислених показників з даними, що характеризують оптимальний стан соціально-психологічного клімату чи ідеальну модель; - вироблення заходів з покращення стану соціально-психологічного клімату; - реалізація заходів з покращення стану соціально-психологічного клімату та коригування його стану

Продовження табл. 1

Методичні підходи	спостереження; інтерв'ю; бесіда; соціометричне опитування; анкетування; аналіз документів; економіко-математичне моделювання; формування інтегральних показників та індексів (соціометрія); кольоротестування тощо
Критерії дослідження	- згуртованість-конфліктність; - задоволеність-незадоволеність
Види станів клімату	- сприятливий; - нейтральний; - несприятливий
Результат	підвищення ефективності та результативності роботи персоналу, поліпшення корпоративної (організаційної) культури організації
Показники дослідження	- ступінь сприятливості клімату; - рівень задоволеності персоналу своїм положенням у колективі, організації; - рівень емоційного тону чи настрою у колективі, організації, емоційної експансивності (відношення кожного працівника до оточуючих); - рівень взаємин між персоналом та обсягу взаємодії; - рівень згуртованості груп в організації; - рівень інтеграції; - соціометричний статус (відношення один до одного); - рівень трудової дисципліни; - рівень плинності кадрів; - рівень напруженості; - ступінь продуктивність праці; - наявність неформальних лідерів і організацій; - ставлення до праці; - особливості атмосфери (креативної, інтелектуальної, ідейно-моральної тощо); - ступінь дублювання функцій; - модель комунікаційної взаємодії й інформаційного обміну поміж колективами

Джерело: складено на основі [1; 2; 3]

В організації важливо виділяти такі структурно-функціональні характеристики дослідження соціально-психологічного клімату, які подані через призму мети, завдання, методичних підходів, етапів здійснення дослідження стану соціально-психологічного клімату, критеріїв дослідження, видів станів соціально-психологічного клімату, результатів дослідження, показників дослідження. Ці аспекти дадуть змогу сприяти підвищенню рівня трудової дисципліни, задоволеності персоналу своїм положенням у колективі та згуртованості груп в організації, ступеню інтеграції працівників, поліпшенню ставлення співробітників до праці.

Список використаних джерел

1. Юринець З. В., Сновидович І. Г. Компетентнісний підхід у сфері вищої освіти України. Стратегія економічного розвитку України. 2020. Вип. 46. С. 208–219
2. Sleepsova E.V. Optymalizacja klimatu społeczno-psychologicznego w kolektywnym. Gospodarka i biznes: Teoria i praktyka. 2017. №8. P. 72-75
3. Yurynets, Z., Bayda, B., Petrich, O. Country's economic competitiveness increasing within innovation component. Economic Annals – XXI. 2015. №9-10. P. 32-35

Яцун К.В.**Науковий керівник – Орлова В.М., к.т.н., доцент
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро**

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТИХ ПРОДАЖІВ

Одним із самих дієвих методів реалізації продукції або послуги є особисті продажі, завдяки яким можна значно підвищити прибутковість підприємства.

Відмінність особистих продажів від інших методів полягає у тому, що є взаємний зв'язок між людьми, в ході якого визначаються потреби кожної із сторін. Менеджер намагається зробити все, щоб такий зв'язок не припинявся і був тривалим, він враховує всі особистісні характеристики клієнта. В свою чергу, клієнт уважно слухає та безпосередньо бере участь у розмові, відповідаючи на питання та розказуючи про свої інтереси.

Такі продажі мають на меті привернути увагу споживача та проінформувати його про ціну, якість та особливості певного товару, а також запевнити придбати. Особисті продажі здійснюються безпосередньо коли між менеджером і клієнтом є контакт і вони можуть вільно спілкуватися, це є дуже зручно, адже клієнт може запитувати про все, що його цікавить і відразу ж отримувати відповіді. Головним в такій роботі є слухати всі запити і заперечення, відповідно реагувати на це і знаходити рішення.

Для такої роботи потрібно підбирати професійних спеціалістів, які володіють комунікабельністю, компетентністю, переконливістю та зможуть знайти підхід до будь-якого клієнта. Для самого ж споживача дійсно важливо, щоб йому порекомендували гарний товар та прислухалися до його побажань. Завдяки хорошій роботі менеджерів, клієнти будуть збільшуватися, а разом з цим буде збільшуватися конкурентоспроможність у певній сфері [1].

Для того, щоб збільшити особисті продажі, потрібно ретельно вивчити товар та проаналізувати чим він відзначається та які переваги має серед конкурентів. Потрібно розповісти про нього так, щоб у покупця сформувалася позитивна думка і з'явилося бажання купити. Крім того, потрібно аналізувати і свою працю та удосконалювати її, постійне підвищення кваліфікації є важливим чинником. Важливим є і те, наскільки менеджер і клієнт психологічно схожі між собою, якщо вони добре розуміють одне одного, то є велика ймовірність покупки.

Менеджер повинен мати гарний зовнішній вигляд, позитивні риси та бути добре обізнаним у своїй роботі, щоб не виникало якихось незручностей і клієнту було комфортно. Для стимулювання менеджерів можна використовувати різні премії та пільги, це може збільшити ефективність продажу. Ще кожен професіонал має негайно вирішувати проблеми і задовольняти своїх відвідувачів. Не можна бути нав'язливим, нестримним і чинити тиск, адже це тільки буде дратувати клієнта і позначиться негативно на його настрої. Варто зазначити, що продажі залежать не тільки від менеджерів, а ще й від іміджу підприємства, тому потрібно звернути увагу на його розташування,

матеріально-технічну базу та на те, наскільки зручно розміщені товари, а також створити комфортні умови та приємну атмосферу для потенційних споживачів [2].

Завдяки контролюванню і оцінюванню процесу реалізації товарів, керівництво і менеджери мають змогу отримати інформацію про те, наскільки торгівля є успішною та які кількісні показники від неї, які є помилки і недоліки та які зусилля прикладає кожний із працівників. Ці данні суттєво впливають на комерційну діяльність, тому потрібно звертати на них увагу і в разі проблем, відразу шукати шляхи їх вирішень, бо від цього залежить подальша ефективність продажів.

Серед слабких сторін особистих продажів є додаткові витрати на навчання, яке формує у персоналу певні професійні навички і вміння. А якщо на підприємстві і є люди, які володіють такими навичками, то дуже важливо не втратити їх. Потрібно покращувати умови праці, щоб конкуренти не змогли переманити таких цінних кадрів. Крім того, одним із недоліків є різний рівень мотивації у персоналу, що може негативно сказатися на збуті продукції і залишити клієнтів невдоволеними. Для цього потрібно вмотивувати робітників як матеріально, так і морально [3].

Отже, особисті продажі являються одним із самих продуктивних методів і займають важливу роль у діяльності підприємства. Щоб їх розвивати, потрібно постійно залучати нових спеціалістів, навчати тих, хто вже працює та добре вмотивувати їх. Якщо виконати всі ці умови і сформувати такий професійний склад персоналу, то продажі будуть зростати набагато стрімкіше та приносити великі доходи. Слід працювати і над репутацією підприємства, адже вона є основою у формуванні вибору споживача.

Список використаних джерел

1. Особисті продажі як елемент маркетингових комунікацій [Електронний ресурс]. – режим доступу: https://stud.com.ua/48479/marketing/osobisti_prodazhi_element_marketingovih_komunikatsiy
2. Особисті продажі як метод просування товарів на ринку [Електронний ресурс]. – режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_245284_osobisti-prodazhi-yak-metod-prosuvannya-tovariv-na-rinku.html
3. Особисті продажі: переваги та недоліки [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://fractus.com.ua/uk/blog/korysni-statti/prodazhi/osobisti-prodazhi-prodavec-vs-pokupec/>

РОЗДІЛ 7. СТАТИСТИКА ТА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЦІ

**Кічурчак М.В., д.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів**

ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ В КРАЇНАХ ЄС

Особливе місце в системі творчих/креативних індустрій (ТІ) належить культурній діяльності, що зумовлене її здатністю розкривати творчий потенціал індивідів і формувати ціннісні орієнтації суспільства. Важливо оцінити соціально-економічні умови розвитку СфК у країнах Європейського Союзу (ЄС) як складової ТІ. З позиції статистичного обліку даних ТІ не мають чітко окреслених науково-методологічних підходів про відстеження тенденцій їхнього розвитку за напрямками економічної діяльності, видами економічних операцій та інституційними секторами. З огляду на наявну інформацію, що міститься про СфК у СНР (Система Національних Рахунків), її внесок у розвиток ТІ у країнах ЄС будемо визначати на підставі таких макроіндикаторів, як валова додана вартість (ВДВ), заробітна плата і зайнятість у СфК, кінцеві споживчі видатки домогосподарств (КСВД) на культурну діяльність і рекреацію, експорт та імпорт культурних благ між країнами ЄС і поза ними (табл. 1).

Економічні методи оцінювання розвитку СфК у країнах ЄС у 2011–2019 рр. передбачають аналіз динаміки низки показників варіації (табл. 1). Згідно з ними у країнах ЄС у ці роки посилили відмінності у створенні культурою ВДВ, причому розмах варіації зріс в 1,86 раза, середнє значення – у 1,04 раза, дисперсія – у 3,0 раза, квадратичний коефіцієнт варіації – в 1,65 раза, його величина завжди перевищувала 0,33. Такі тенденції щодо ВДВ у СфК для цих країн свідчать про посилення просторових асиметрій розвитку цієї сфери, труднощі у формуванні спільного креативного простору. Для України це формує низку викликів інтеграційного характеру через ускладнення ефективної взаємодії в європейському креативному просторі, що спричинено незавершеністю формування його контурів.

За таким показником, як частка заробітної плати СфК у ВВП, у 2011–2019 рр. розмах варіації збільшився у 1,4 раза, середнє значення за країнами залишали без змін, дисперсія є незначною (хоча простежували збільшення її величини), квадратичний коефіцієнт варіації незначно перевищував 0,33 і зростав, що є індикатором порушення однорідності сукупності. Можливості цієї сфери поліпшувати добробут зайнятих за країнами ЄС є певною мірою однотипними, хоча демонстрували тенденції до зміни інтенсивності цього процесу у просторовому розрізі. Це опосередковано пов'язане із забезпеченням сталих підходів до розвитку ТІ, бо зміни показників варіації за часткою заробітної плати СфК свідчать про те, що вона займає порівняно стабільні позиції у національній економіці країн ЄС.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів варіації сфери культури у країнах ЄС

Показник	Рік	Розмах варіації	Середнє значення	Дисперсія	Квадратичний коефіцієнт варіації
Валова додана вартість*, % ВВП	2011	6,40	2,84	1,6113	0,4472
	2013	7,20	2,88	1,9762	0,4886
	2016	11,60	3,00	4,5088	0,7078
	2017	11,60	2,98	4,5152	0,7129
	2018	11,90	2,96	4,7849	0,7386
	2019	6,40	2,79	1,4939	0,4383
Заробітна плата*, % ВВП Зайнятість у культурі, % від загальної зайнятості	2011	1,70	1,27	0,2088	0,3611
	2013	1,70	1,28	0,2104	0,3582
	2016	2,00	1,28	0,2454	0,3856
	2017	2,30	1,30	0,2636	0,3961
	2018	2,40	1,34	0,2725	0,3896
	2019	3,00	1,32	0,3372	0,4413
Кінцеві споживчі видатки домогосподарств на рекреацію та культуру, % ВВП	2011	3,80	3,67	0,7982	0,2435
	2013	4,20	3,84	0,8929	0,2462
	2016	3,70	3,83	0,7238	0,2221
	2017	3,90	3,84	0,6601	0,2117
	2018	4,00	3,90	0,7688	0,2248
	2019	3,60	3,89	0,7699	0,2256
Кінцеві споживчі видатки домогосподарств на рекреацію та культуру, % від загальних видатків	2011	4,80	4,58	0,9266	0,2103
	2013	4,60	4,49	0,9023	0,2115
	2016	3,70	4,43	0,8868	0,2127
	2017	3,60	4,43	0,9686	0,2221
	2018	4,40	4,48	0,9933	0,2225
	2019	3,90	4,50	0,8508	0,2051
Кінцеві споживчі видатки домогосподарств на рекреацію та культуру, поточні ціни, євро на особу	2011	7,30	8,29	3,6599	0,2307
	2013	6,60	8,14	3,5193	0,2305
	2016	6,50	8,22	3,3498	0,2226
	2017	5,10	8,25	3,2802	0,2195
	2018	6,00	8,48	3,1967	0,2108
	2019	6,20	8,48	2,7902	0,1969
Імпорт (торгівля між країнами ЄС культурними товарами за продукцією), % від загального обсягу	2011	2060,0	1123,08	438294,2	0,5895
	2013	2000,0	1126,92	426846,2	0,5798
	2016	2200,0	1161,54	432861,5	0,5664
	2017	2200,0	1207,69	390338,5	0,5173
	2018	2390,0	1310,00	446133,3	0,5099
	2019	2420,0	1345,38	445985,8	0,4964
Експорт (торгівля між країнами ЄС культурними товарами за продукцією), % від загального обсягу	2011	1,41	0,78	0,1378	0,4748
	2013	1,36	0,67	0,1259	0,5312
	2016	1,17	0,69	0,0899	0,4316
	2017	1,15	0,66	0,0936	0,4668
	2018	1,27	0,63	0,0896	0,4763
	2019	1,41	0,78	0,1378	0,4748
Імпорт (торгівля країн ЄС з іншими країнами культурними товарами за продукцією), % від загального обсягу	2011	2,51	0,75	0,2855	0,7135
	2013	1,69	0,64	0,1647	0,6386
	2016	1,53	0,62	0,1671	0,6594
	2017	1,89	0,61	0,1905	0,7106
	2018	1,71	0,58	0,1419	0,6452
	2019	1,62	0,47	0,1433	0,8047
Експорт (торгівля країн ЄС з іншими країнами культурними товарами за продукцією), % від загального обсягу	2011	1,62	0,47	0,1433	0,8047
	2013	1,55	0,43	0,1230	0,8104
	2016	2,15	0,61	0,2874	0,8839
	2017	2,08	0,55	0,1890	0,7916
	2018	3,26	0,63	0,4864	1,1145
	2019	2,50	0,65	0,3573	0,9142
Валова додана вартість*, % ВВП	2011	2,50	0,65	0,3573	0,9142
	2013	2,82	0,71	0,4672	0,9632
	2016	2,77	0,67	0,5007	1,0549
	2017	2,68	0,69	0,4818	1,0026
	2018	2,62	0,60	0,3987	1,0545

* – мистецтво, розваги і рекреація; інші сервісні активності; активності домогосподарств і субтериторіальних організацій. Джерело: Обчислено на основі [1].

Для зайнятості у СфК динаміка показників варіації за країнами ЄС у 2011–2019 рр. практично залишалася без змін (табл. 1). Відзначимо, що значення квадратичного коефіцієнта варіації у ці роки були нижчими за 0,33, що свідчить про існування однорідної сукупності. Динаміка розмаху варіації, середніх значень, дисперсії КСВД на культуру у відносних показниках у 2011–2019 рр. свідчила про її уповільнення. Позитивом є те, що величина квадратичного коефіцієнту варіації була меншою за 0,33, що доводить існування подібності у підходах домогосподарств країн ЄС (на макрорівні) до задоволення попиту на продукцію СфК. Такі тенденції показників варіації КСВД на культуру є індикаторами того, що цей споживчий сегмент достатньо чутливий до змін ринкової кон'юнктури, бо продукти СфК не належать до когорти найбільш життєво необхідних [2, р. 71]. Характер зміни показників варіації КСВД на культуру на одну особу в країнах ЄС у 2011–2019 рр. виявив, що існують об'єктивні причини, які не дають змоги нівелювати просторову диференціацію у видатках на споживання продуктів СфК. Це є чинником, що посилює розбіжності між країнами ЄС під час реалізації спільних заходів культурної політики, які опосередковано сприяють розвитку ТІ.

Динаміка показників варіації експортно-імпортних операцій за продуктами СфК між країнами ЄС у 2011–2018 рр. та іншими країнами відзначалася флуктуаційністю (табл. 1), що свідчить про залежність зовнішньоекономічної діяльності у цій сфері від траєкторії розвитку країн-імпортерів та експортерів. Зміна квадратичних коефіцієнтів варіації за різними видами експортно-імпортних операцій у СфК є вищою за гранично допустиме значення. Це є індикатором того, що у країнах ЄС засади та умови зовнішньоекономічної діяльності у СфК є диференційованими, залежать від експортно-імпортного потенціалу цієї сфери за країнами, особливостей самих культурних продуктів, рівня концентрації людських та інших видів економічних ресурсів у цьому виді діяльності.

Отже, використання економічних методів оцінювання розвитку креативних індустрій (на прикладі СфК) дало змогу специфікувати місце і роль цієї сфери для національної економіки кожної з країн ЄС. Оцінювання динаміки головних показників варіації СфК країн ЄС у 2011–2019 рр. виявило посилення просторових відмінностей цієї сфери у створенні ВДВ, здійсненні КСВД на культуру та експортно-імпортні операції у цій сфері, подібність підходів до забезпечення зайнятості. Це свідчило про існування асиметрій розвитку СфК в системі ТІ країн ЄС, зумовлюючи різну інтенсивність формування єдиного креативного простору.

Список використаних джерел

1. Eurostat (2020). *Official web-site*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
2. Kichurchak M. Evaluation of cultural sphere development in the European Union countries as a factor of forming social capital and creative industries: experience for Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2020. № 7–8 (184). P. 68–78.

Корсак М.М., к.е.н., доцент
УО «Білоруський державний аграрний технічний університет»,
м. Мінськ
Сурдо А.П.
УО «Білоруський державний університет»,
м. Мінськ

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах фінансова стійкість вітчизняних підприємств є однією з найважливіших проблем стабілізації та подальшого підвищення ефективності розвитку Білорусі [1]. Організаційно-економічний механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства є системою взаємопов'язаних організаційних, економічних та адміністративно-правових важелів та методів цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на елементи управління підприємством (стратегію, організаційну структуру, корпоративну культуру) та постійну діагностику комплексу обраних параметрів забезпечення економічної стійкості діяльності підприємства .

Головною метою функціонування організаційно-економічних механізмів управління фінансовою стійкістю підприємства є забезпечення загальної економічної стійкості підприємства з метою одержання запланованого прибутку. При цьому як система показників визначального ступеня досягнення головної мети виступають ті нормативні співвідношення, які закріплені в діагностичних моделях внутрішньої та зовнішньої стійкості підприємства і які в сукупності визначають результуючу економічну стійкість підприємства.

Фінансова стійкість підприємства визначається основі фінансового аналізу, найважливішим завданням якого є визначення фінансових можливостей організації на тривалу перспективу з урахуванням фінансової структури капіталу підприємства, ступеня залежності підприємства від кредиторів і інвесторів. Можливість реальної оцінки фінансової стійкості організації забезпечується вибором певної методики аналізу та відповідним інформаційним забезпеченням [2].

Для кожного підприємства має бути сформована цілеспрямована система інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства, що представляє, комплекс показників, розроблених на базі зовнішньої (показники загальноекономічного розвитку країни; показники кон'юктури ринку; показники діяльності контрагентів) та внутрішньої (показники фінансового обліку організації; показники управлінського обліку організації) нормативно-довідкові показники) інформації.

При оцінці фінансової стійкості підприємства використовуються: узагальнюючі абсолютні показники фінансової стійкості (надлишок або недолік різних джерел засобів формування запасів, визначивши які можна встановити тип фінансової стійкості підприємства: абсолютна та нормальна стійкість фінансового стану, нестійкий та кризовий фінансовий стан) та безліч відносних

показників, докладна методика розрахунку яких опубліковано в економічній літературі (коефіцієнт поточної ліквідності); коефіцієнт критичної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів; коефіцієнт фінансування; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт постійного активу; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами; коефіцієнт забезпеченості запасів власними засобами) [3].

Структурна модель управління фінансовою стійкістю підприємства має бути сформована з урахуванням низки методологічних принципів:

– принцип комплексності: механізми повинні регулювати всі сторони (організаційну, фінансову, інноваційну) задля досягнення єдиної мети діяльності підприємства;

– принцип динамічності: вимагає забезпечення постійного у часі та просторі сталого функціонування підприємства під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також своєчасного виявлення неприпустимих відхилень значень обраних показників фінансової стійкості підприємства від заданих нормативних значень;

– принцип адаптивності, що вимагає від механізмів гнучкості, пов'язаної з необхідністю своєчасного внесення відповідних коректив до системи управління;

- принцип обліку цільової спрямованості функціонування підприємства: отримання запланованої норми прибутку за рахунок досягнення оптимальних параметрів сталого конкурентоспроможного функціонування підприємства.

У складі організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стійкості знаходиться цільова функція, що складається з цілей, що визначаються для кожного з елементів структури. Цілі розвитку підприємства залежать від тенденцій розвитку зовнішнього середовища (світової та національної економіки), середовища найближчого оточення (регіону, галузі), внутрішнього середовища (визначуваного виходячи із стадії та фази життєвого циклу). Найбільш активною складовою цільової функції підприємства є цілі, що формуються внутрішнім середовищем, що необхідно враховувати при розробці системи критеріїв та індикаторів ефективності механізмів забезпечення фінансової стійкості підприємства.

У свою чергу, цілі елементів структури механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства конкретизуються за допомогою завдань, відповідно до яких формуються методи, здатні забезпечити фінансово стійкий розвиток підприємства та будується модель управління. Система критеріїв досягнення мети (другого компонента механізму управління фінансово стійким розвитком підприємства) є певною кількісною сукупністю одного або декількох показників, що характеризують плановий вектор його розвитку.

Для ефективного вирішення проблеми забезпечення фінансової стійкості підприємства доцільно використати фінансове моделювання. Фінансова модель – це імітація грошових потоків, які адекватно описують діяльність підприємства. В основі моделі лежать об'ємні та вартісні показники, які з певним ступенем деталізації характеризують операційну, фінансову,

інвестиційну діяльність підприємства. Модель також має містити динамічні зв'язки параметрів, підсумкові фінансові звіти та аналітичні методики їхньої кількісної оцінки. Фінансове моделювання дозволяє отримати прогноз грошових потоків від запланованої діяльності підприємства, визначити впливом геть фінансові результати змін основних параметрів, включаючи характеристики економічного оточення. Фінансове моделювання дозволяє без втрати коштів заздалегідь провести фінансову оцінку різних варіантів розвитку бізнесу, включаючи розширення чи створення нового виробництва, вихід на нові ринки, розвиток збутової діяльності, реструктуризацію.

Моделювання грошових потоків наочно показує, чи окуплять плановані надходження від діяльності підприємства зроблені інвестиції, чи потрібно буде залучити додаткові кошти, у якому обсязі, які терміни і з яких джерел. У процесі фінансового моделювання можна оцінювати фінансову стійкість підприємства, створювати та аналізувати альтернативні сценарії. Все це передбачає швидке створення моделі, внесення змін та перерахунок різних варіантів, оперативну підготовку та оновлення підсумкової звітності.

Вирішити вищезгадані завдання дозволяє програмний продукт Project Expert за допомогою якого вихідні дані про плановану операційну діяльність, про інвестиції та залучені фінансові засоби автоматично перетворюються на підсумкові фінансові звіти. Таким чином, програма забезпечує створення та аналіз фінансової моделі бізнес-плану підприємства, суттєво спрощує підготовку необхідних звітів та сприяє забезпеченню сталого розвитку підприємства.

Механізм прийняття рішень щодо забезпечення рівня фінансової стійкості підприємства є формування адекватного стадії та фазі життєвого циклу підприємства комплексу рішень, спрямованих на підтримку фінансово стійкого розвитку підприємства, локалізацію негативних тенденцій розвитку. У цьому необхідно вирішити такі: вибір типу управління (стратегічне, оперативне); вибір методів, здатних забезпечити фінансово сталий розвиток підприємства; побудова моделі управління фінансово стійким розвитком підприємства та її реалізація; організація контролю за процесом реалізації моделі управління; оцінка ефективності моделі управління фінансово-стійким розвитком підприємства на основі оцінки фінансових індикаторів.

Список використаних джерел

1. Програма соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на 2021-2025 роки. – Указ Президента Республіки Білорусь № 292. – 29 липня 2021 р. - Режим доступу <https://president.gov.by/ru/documents/ukaz-no-292-ot-29-iyulya-2021-g> – Дата доступу: 12.11.2021.
2. Пласкова, Н.С. Фінансовий аналіз діяльності організації. – М.: Вузівський підручник, 2018 – 368 с.
3. Лопп, Майкл Як керувати інтелектуалами. Я, нерди та гіки – Санкт-Петербург: Пітер, 2019. – 400 с.

Непран А. В., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБГРУНТУВАННЯ РІВНЯ ОПТОВИХ ЦІН НА НОВУ ПРОДУКЦІЮ

В останній час в ціноутворенні все частіше починають застосовуватися нормативно-параметричні методи, зокрема метод кореляційно-регресійного аналізу. Метод кореляційно-регресійного аналізу може бути використаний для обґрунтування рівня та співвідношення оптових цін за продукцією, яка характеризується наявністю одного або кількох техніко-економічних параметрів, що відображають основні споживчі властивості продукції (собівартості) від зміни техніко-економічних параметрів продукції та побудувати правильні ціннісні співвідношення. Техніко-економічні показники нової продукції утворюють параметричні ряди виробів. Переваги кореляційно-регресійного методу порівняно із традиційним (витратним) полягає в економії коштів та витрат праці, більш тісному зв'язку ціни із основними техніко-економічними параметрами продукції.

Визначення цін на нові вироби шляхом застосування методу кореляційно-регресійного аналізу ґрунтується на побудові моделі на основі параметричних рядів, що характеризують зміни техніко-економічних параметрів по конструктивно-технологічно однорідній продукції.

Обґрунтування ціни на новий виріб із використанням методу регресійного аналізу проводиться в декілька етапів:

- в діючому прейскуранті знаходиться параметричний ряд, до якого відноситься новий виріб;
- на основі параметричних рядів знаходиться рівняння регресії;
- розраховується оптова ціна на новий виріб за формулою регресійної залежності ціни від техніко-економічних параметрів продукції, що були отримані при обробці знайденого параметричного ряду, до якого відноситься нова продукція;
- здійснюється порівняльний аналіз ціни, отримає за формулою, та ціни, що визначена традиційним способом.

Побудова регресійної моделі залежності оптової ціни від зміни техніко-економічних параметрів продукції включає наступні етапи:

- визначення основних параметричних груп продукції;
- відбір параметрів, які в найбільшій мірі впливають на ціни виробів;
- вибір та обґрунтування форми зв'язку між ціною та техніко-економічними параметрами продукції;
- побудова системи рівнянь та розрахунок коефіцієнтів регресії.

Розглянемо конкретний приклад встановлення нової ціни. Є підшипники шарикові сферичні, що являють собою параметричний ряд і що характеризуються такими даними (табл. 1).

Таблиця 1

Основні техніко-економічні параметри¹ і оптові ціни² на підшипники шарикові сферичні двухрядні

№ п/п	Тип підшип-нику ³	Внутрішній діаметр, мм	Зовнішній діаметр, мм	Вага, кг	Вантажопідйомність, кН		Оптова ціна, грн (з ПДВ) ⁴
					динамічна	статична	
1	1204	20	47	0,12	10	3,5	51,31
2	1205	25	52	0,14	12,2	4,4	77,63
3	1206	30	62	0,23	15,6	6,2	107,10
4	1210	50	90	0,5	22,8	11	203,86
5	1211	55	100	0,7	27	13,7	173,85
6	1213	65	120	1,1	31	17,3	304,88
7	1217	85	150	2	49	28,5	420,90

¹ Номенклатура выпускаемой продукции. Харьковский подшипниковый завод АО «ХАРП». URL: <https://harp.ua>.

² Відпускна ціна підприємства-виробника (з ПДВ).

³ Відповідно до ДСТУ.

⁴ «Референс-лист підшипників» (Офіційний ексклюзивний дестиб'ютор ВАТ «ХАРП» АТ «УПЕК» (office@uprek.ua)).

Джерело: складено автором.

Необхідно визначити:

1. Оптову ціну на новий підшипник в межах параметричного ряду типу 1209 з такими показниками: внутрішній діаметр 50 мм, зовнішній – 85 мм, вага – 0,4 кг, вантажопідйомність: динамічна – 22кН, статистична – 10 кНа.

На основі логічного аналізу даних таблиці, що характеризує даний параметричний ряд, встановлюємо, що між діючими цінами та техніко-економічними параметрами підшипників існує певний зв'язок. Для встановлення ціни новий підшипник типу 1209, що у межах параметричного ряду, скористаємося парною кореляцією.

Для парного зв'язку необхідно вибрати основний техніко-економічний параметр, який в найбільшій мірі впливає на ціну. Визначити такий показник можна, розрахувавши послідовно коефіцієнти парної кореляції. Оскільки кореляційна зв'язок у разі є прямолінійною, то тіснота зв'язку розраховується з допомогою загальноприйнятих коефіцієнтів кореляції.

Для відбору техніко-економічних параметрів, які суттєво впливають на ціну (собівартість), обчислюється матриця коефіцієнтів парної кореляції. Отримані дані свідчать, що коефіцієнт кореляції (0,9737), що характеризує тісноту зв'язки між вагою та цінами, дещо вищий, ніж між цінами та іншими показниками.

На другому етапі вибираємо функцію, яка б найкращим чином відображає зв'язок між вагою та ціною на підшипники. В нашому випадку залежність описується рівнянням прямої: $y = a_0 + a_1x$, де a_0, a_1 — параметри рівняння.

Коефіцієнти рівняння знаходимо шляхом розв'язання системи нормальних рівнянь, одержуваних за способом найменших квадратів:

$$\begin{aligned}na_0 + a_1 \sum x_1 &= \sum y; \\ a_0 \sum x_1 + a_1 \sum x_1^2 &= \sum x_1 y.\end{aligned}$$

Вирішуючи систему нормальних рівнянь [1, с. 103–115], знаходимо, що $a_0 = 86,57$; $a_1 = 153,2$. Звідси рівняння зв'язку між цінами та вагою підшипників має вид: $y = 86,57 + 153,2x$.

Підставляючи у знайдене рівняння регресії фактичне значення ваги (0,4 кг), визначимо розрахункову ціну (y). Так, при вазі підшипника 1209, рівною 0,4 кг, ціна складе: $y = 86,57 + 153,2 \cdot 0,4 = 147,5$, або округлено 148 грн.

Таким чином, потова ціна на новий підшипник типу 1209, який знаходиться в межах параметричного ряду, складе 147,5 грн.

Застосування методу кореляційно-регресійного аналізу дає змогу визначити ціну не лише з позицій виробника, а одночасно врахувати зміни споживчих якостей та властивостей продукції. Використання ЕОМ та комп'ютерних програм може значно спростити та полегшити розрахунки.

Список використаних джерел

1. Горкавий В. К. Статистика : Підручник. Третє вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2019. 644 с.

**Сисоєнко І.А.
Карлюка Д.О.
Чепелєв М.В.**

**Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон**

ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Аналізуючи рівень прибутку підприємства, необхідно особливу увагу приділяти динаміці даних показників. Оскільки динаміка характеризує розвиток явища в часі, аналіз динаміки уможливорює прогнозування майбутнього рівня прибутку, і на цій основі – визначення перспективних напрямків розвитку підприємства. Одним із головних завдань аналізу динаміки є встановлення закономірностей зміни рівнів явища, що вивчається. Крім постійної дії систематичних і випадкових факторів, рівень ряду динаміки перебуває також під впливом обставин, зумовлених періодичністю коливань [1, с. 56].

Умовою для достовірності такого прогнозування буде незмінність умов функціонування підприємства, тобто той факт, що фірмово-промисловий комплекс «Корабел» отримує прибуток від основної діяльності – виготовлення дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів, виробництво дверних полотен, продаж їх по Україні під торговою маркою «Новий Стиль», а також можливість реалізації продукції у повному обсязі, незмінність попиту з боку споживачів та незмінність (або несуттєве коливання) долі витрат у структурі ціни продукції.

Використовуючи фінансові результати діяльності фірмово-промислового комплексу «Корабел» за останні 4 роки, тобто за період 2015-20120 роки за допомогою функції ПРЕДСКАЗ програми Excel спрогнозуємо чистий дохід від реалізації продукції та собівартість реалізованої продукції фірмово-промислового комплексу «Корабел» на наступні 5 років, тобто на період 2021-2023 роки за незмінних умов функціонування підприємства.

Отже, за незмінних умов функціонування фірмово-промислового комплексу «Корабел», якщо з одного боку не зміняться зовнішні обставини, які можуть вплинути на діяльність підприємства, а з іншого боку керівництво підприємства не запровадить ніяких змін, то у 2023 році чистий дохід від реалізації продукції досягне 171870 тис. грн., а собівартість реалізованої продукції складе 143254 тис. грн. (рис. 1).

Як видно з рис. 1, за незмінних умов функціонування фірмово-промислового комплексу «Корабел» за прогнозом у чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції збережеться тенденція до зростання.

Так як темп зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за прогнозом перевищуватиме темп зростання собівартості реалізованої продукції, то розмір валового прибутку фірмово-промислового комплексу «Корабел» також буде зростати.

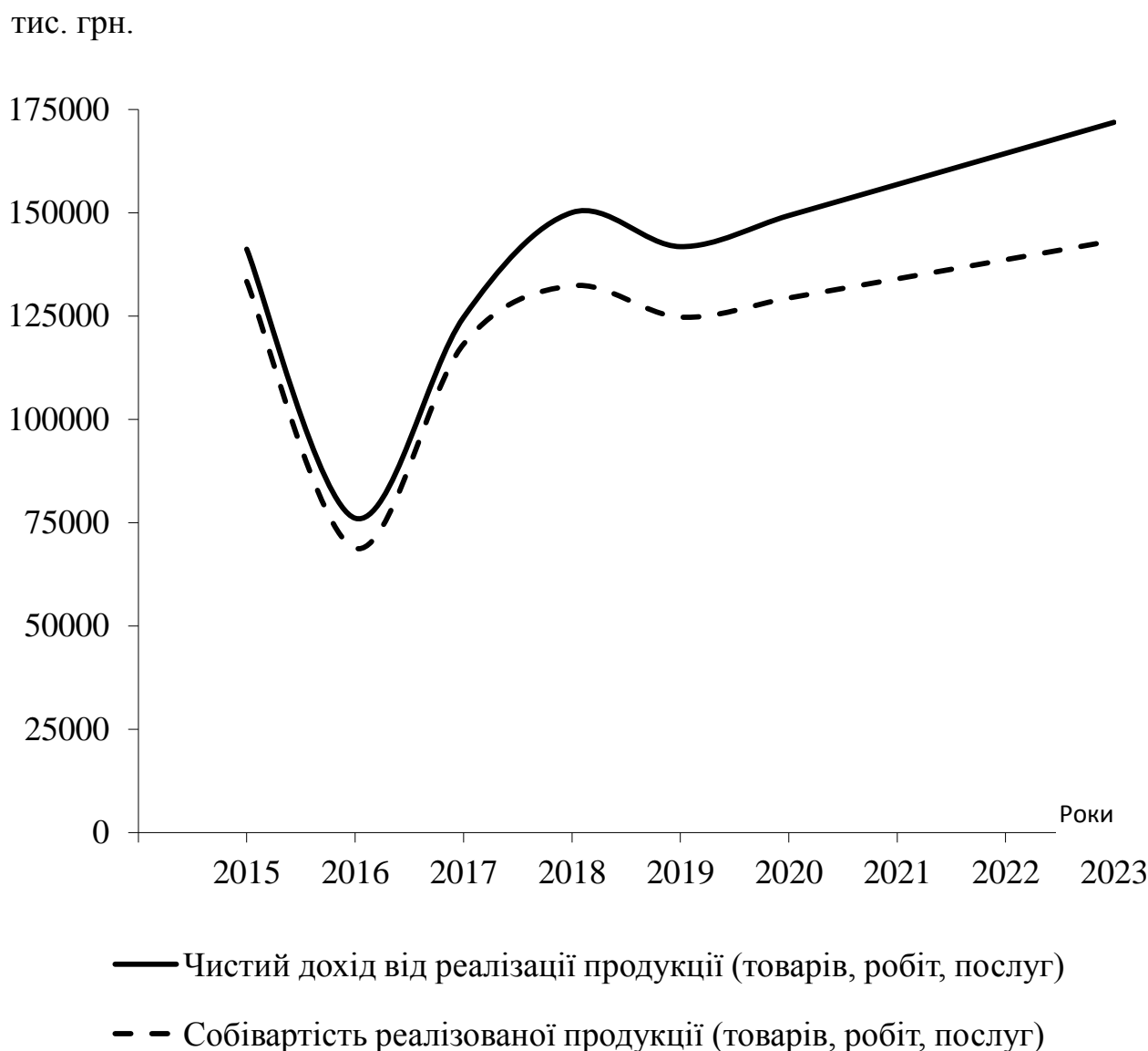

Рис. 1. Прогнозування чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції за незмінних умов функціонування фірмово-промислового комплексу «Корабел», тис. грн.*

*Примітка. Розраховано та побудовано за даними джерел [2].

Отже, враховуючи нестабільність розвитку української економіки, постійні зміни в законодавстві тощо, не варто застосовувати настільки прямолінійний метод у далекій перспективі.

Список використаних джерел

1. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств : підручник. Київ : Знання, 2014. 463 с.
2. Офіційний сайт фірмово-промислового комплексу «Корабел». URL: <https://www.nsdoors.net/uk/>. (дата звернення: 19.11.2021).

Бражник Л.В., к.е.н., доцент
Чумак В.Д., к.е.н., професор
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК БАЗИС СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

На сучасному етапі економічного розвитку посилюється необхідність застосування сучасних антикризових технологій різними економічними суб'єктами. Жорстка конкуренція як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках підштовхує вітчизняних виробників посилити домінантні заходи, пов'язані з випуском конкурентоздатної продукції; при цьому не лише мати місце на товарних ринках країни, але і вийти за її межі, знайти резервні позиції, використовуючи момент лібералізації зовнішньоекономічної діяльності [1].

У зв'язку з цим повинні істотно змінитися вимоги, що пред'являються до стратегії антикризового управління. Це ще раз підкреслює думки фахівців-економістів про те, що розуміння суті антикризового управління повинно трансформуватися. Стратегія створення та наступальна тактика (замість захисної тактики, яку використовують набагато частіше), стратегічна діагностика та контролінг на цьому етапі економічного розвитку для вітчизняних суб'єктів підприємництва будуть найбільш ефективні. Треба відійти від звичного розуміння антикризового управління як реактивного менеджменту, спрямованого на боротьбу з кризою, що вже настала, та ліквідацією її наслідків. Антикризове управління має бути таким, що попереджує, тобто «безкризовим» за своєю суттю.

Цей підхід до розуміння антикризового управління має велике значення для суб'єктів підприємництва, оскільки не відкидає сталі принципи та методи управління, а, навпаки, закликає господарюючі суб'єкти використати увесь арсенал засобів управління, щоб витримати жорстку конкуренцію та спад попиту на товарних ринках.

Підприємство як соціально-економічна система має дві тенденції свого існування – функціонування та розвиток. Функціонування полягає у підтримці життєдіяльності системи, її стійкості; розвиток – це завжди придбання нової якості, зміцнюючи життєдіяльність в умовах, що змінюються. Кризи виникають внаслідок незбалансованості між функціонуванням та розвитком, тому антикризове управління розглядається в якості однієї зі складових системи управління підприємством в цілому, яка здатна окреслити тенденції, що співіснують [2]. Таким чином, комплексний механізм ефективного антикризового управління складається з двох складових.

Реактивне антикризове управління або управління в умовах кризи, що вже настала, на наш погляд, це дія механізму антикризового управління функціонування економічного суб'єкта. Принаймні, інструменти антикризового управління і в тому, і в іншому випадках спрямовані на підтримку життєздатності суб'єкта підприємництва, відновлення його стійкості (у тому

числі по відношенню до зовнішніх чинників, фінансової стійкості) та мають реанімуючий характер, наприклад проведення санації або виконання арбітражних процедур.

Узагальнюючи проаналізовані підходи до суті антикризового управління, а також враховуючи те, що одночасно з розвитком об'єктності, відбулося розширення завдань антикризового управління від власне періодів кризи на періоди докризового розвитку об'єктів управління та їх посткризового відновлення, можна виділити моделі антикризового управління: антисипативну, превентивну, реактивну і реабілітаційну [3, 4].

Антисипативна модель передбачає – якнайкраще підготуватися до кризи. Розглянути усі можливі альтернативні варіанти реагування на кризу і завчасна підготовка до можливих його негативним.

Превентивна модель – «купірувати» кризові явища на ранніх стадіях розвитку кризи з метою забезпечення протидії їх негативному впливу на діяльність підприємства.

Реактивна модель – зберегти життєздатність системи шляхом швидкого реагування й усунення причин кризи, забезпечити повернення системи в рівноважний стан, розв'язання кризи з найменшими втратами.

Реабілітаційна модель – зміцнити стійкість системи на новому етапі розвитку і виконання функції оздоровлення економічного простору після завершення кризи.

Відсутність дієвої антикризової стратегії призводить до того, що підприємство, опиняючись у кризовій або передкризовій ситуації, починає несистемно, хаотично реагувати на негативні процеси, що виникають. Досить часто це призводить до накопичення протиріч і їх сукупного загострення, що обумовлює погіршення положення підприємства та посилює кризові наслідки. Високий рівень впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів підприємництва обумовлює підвищення інтересу до формування антикризової стратегії підприємства в умовах нестабільності. Вибір моделей та розробка антикризової стратегії мають ґрунтуватися на великому обсязі вихідної інформації, а також враховувати специфіку фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва.

Список використаних джерел

1. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Полтава : РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.
2. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ : КНТЕУ, 2005. 824 с.
3. Козак Л.С., Федорук О.В. Антисипативна концепція управління підприємствами в системі антикризового менеджменту. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 668. С. 81–87.
4. Масловська Л.Ц., Головач К.С. Формування системи антикризового управління сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2017. № 9. С. 12-17.

Наукове електронне видання

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція

«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА»

24-25 листопада 2021 р.
м. Херсон

ISBN 978-617-7941-63-6 (електронне видання)

*Матеріали збірника подаються в авторській редакції
та друкуються мовою оригіналу*

**Відповідальність за достовірність змісту, фактів,
графічних матеріалів покладається на авторів**

**Відповідальні за випуск – д.е.н., доцент Скрипник С.В.
Технічний редактор – к.е.н., доцент Шепель І.В.**

Адреса редакції:

73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Кафедра обліку і оподаткування

Сайт: www.ksau.kherson.ua
E-mail: obl_aud.ksau@ukr.net

Підписано до видання 13.12.2021 р. Формат 60×90/16.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 33,19. Обл.-вид. арк. 35,68.
Наклад 300 прим. Замовлення No 3030.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи: серія ХС No48 від 14.04.2005, видано Управлінням у справах преси та інформації 73000, Україна, м.Херсон, вул. Соборна, 2,

тел. 050-514-67-88, 080-133-10-13, e-mail: printvvs@gmail.com